Milliyet SANAT

15 TL **MAYIS 2021** I K.K.T.C Fiyatı: 16 TL

HANDE DOĞANDEMİR
KADIN CİNAYETLERİNİN PEŞİNE DÜŞÜYOR

GRAFİĞİN ŞAİRİ
SAİT MADEN

80 MADDEDE
BOB DYLAN

‘RENKLİ’ KÂBUSLARIYLA Alfred Hitchcock

İSTANBUL FİLM FESTİVALİ’NİN 40 YILLIK HATIRI VAR

KRİPTO SANATIN ŞİFRELERİ

STEVE JOBS’IN KIZI LISA BRENNAN JOBS MİLLİYET SANAT’A KONUŞTU

ISSN 1300-4425

TÜRK HAVA YOLLARI'NDAN SICAK HABER: ÖDÜLLÜ LEZZETLER GERİ DÖNDÜ

Uluslararası Business Class ve Economy Class uçuşlarındaki ödüllü sıcak ikramlarımız ve sıcak içeceklerimiz yeniden sizlerle.*

Uçuşunuz boyunca zengin ikram çeşitlerimizin keyfine varın.

TURKISH AIRLINES

*Sıcak ikramlarımız 2 saat üzeri uluslararası Business Class ve 2 saat 15 dakika üzeri uluslararası Economy Class uçuşlarımızda servis edilir.

Milliyet SANAT
MAYIS 2021
Sayı 745 / 126301

Yayın Sahibi
MİLLİYET GAZETECİLİK VE YAYINCILIK A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni METE BELOVACIKLI
Yayın Yönetmeni FİLİZ AYGÜNDÜZ

Yayın Koordinatörü ASU MARO

EDİTÖRLER
Plastik Sanatlar ERKAN AKTUĞ
Sinema NİL KURAL
Yazı İşleri GİZEM ÇETİMEN

Görsel Yönetmen AYLA DÜNDAR
Sayfa Sekreteri EROL SEYİTOĞLU

Tüzel Kişi Temsilcisi İSMAİL ERALP
Sorumlu Müdür MURTAZA GÜRLER

Gazete Grubundan Sorumlu Ticari Grup Başkanı
EMRAH KURTOĞLU

Demirören Medya Gazete Reklam Grup Başkanı
ORÇUN ÇEVİKOĞULLARI
Reklam Grup Başkan Yardımcısı KAAN KOŞBAY
Demirören Bölgeler Reklam Grup Başkan Yardımcısı
MESUT BAYRAKTAR
Demirören Medya Proje 360 Başkan Yardımcısı
GUPSE ÖZLEN ÖZBEK
Reklam Rezervasyon Grup Direktörü GÜVEN ÖNEMLİ

Satış fiyatı 15 TL
Kıbrıs'ta satış fiyatı 16 TL
Yurt içi abonelik bedeli 140 TL
ISSN 1300-4425

YÖNETİM YERİ:
100. Yıl Mah. 2264. Sok. Demirören Medya Center
No: 1/51 Bağcılar / İstanbul
Tel: (0212) 337 93 41 / 42 Fax: (0212) 337 93 48
e-mail: milsanat@milliyet.com.tr
Reklam Rezervasyon: (0212) 337 97 32
Abonelik Müşteri Hizmetleri: (0212) 337 91 12

Basıldığı Yer: Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A.Ş.
Güzeltepe Mahallesi, Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi,
B Blok, No: 29/1/1, Eyüpsultan / İSTANBUL
Telefon: 0212 354 30 00

Demirören Holding

Milliyet'in ayda bir yayımlanan ücretli kültür sanat dergisidir. Milliyet gazetesi ve eklerinde yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı Milliyet Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş'ye aittir. İzin alınmadan kaynak gösterilerek dahi iktibas edilemez

Yayın türü: Yerel süreli
www.milliyetsanat.com / @Milliyet_Sanat

'Kitap' yazılır,
'Milliyet Kitap' okunur...

Birbirinden özel edebiyat dosyaları, söyleşiler ve yeni kitap tanıtımları ile

Milliyet
KİTAP

her ayın 20'sinde
Milliyet Gazetesi ile birlikte

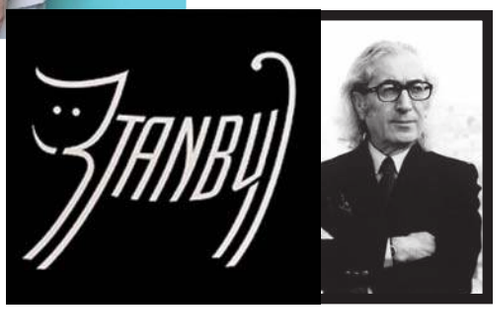
Mayıs

26
Asu Maro, Ayın Söyleşisi'nde "Hükümsüz" dizisiyle gündemde olan Hande Doğandemir ile konuştu.

86
Steve Jobs'ın 'öteki kızı' Lisa Brennan-Jobs "Gençlik Hatırası"nı anlattı.

44
Bir dönemin kitap kapakları ondan sorulurdu; 'Şık Derviş' Sait Maden 90 yaşında.

56
Bob Dylan'ın 80. yaşını 80 maddeyle kutluyoruz.

74
Debussy'nin modern klasiğine Fransız Opera de Lille yorumu.

90
Şebnem İşigüzel'den Osmanlı tahtı bahtı olmuş bir sultanın hikâyesi.

Kapak: Alfred Hitchcock

KAPAK

8 40. İstanbul Film Festivali'nde renkli filmleri izleyiciyle buluşacak Hitchcock, hâlâ gerilim türünün zirvesinde

SİNEMA

12 İstanbul Film Festivali'nin renkli kolaj afişlerini tasarlayan Selman Hoşgör ile çalışmaları üzerine konuştuk.
14 Festivalin Ulusal Yarışma'sında kimler yarışıyor?
18 Radu Jude'den tarih ve hakikatle yüzleşme çağrısı
22 Oscar ödüllü Olivia Colman, bu sezon da parlıyor

PLASTİK SANATLAR

32 "Hafıza Sarayları"yla Mongeri Binası'nın belleğine yolculuk
36 "Zevk Meselesi" ya da yüksek sanatın katili kitsch'in dayanılmaz cazibesi
40 Distopyanın neye benzediğini tecrübe edebileceğiniz bir sergi: "Distopya: Ses Sanatı"
47 Ataerkil toplumdaki "kadın" statüsünü eleştiren genç ressam Ceyda Hüseyinoğlu
48 Meksika sanat ortamını değiştiren kadın Zelika Garcia Milliyet Sanat'a konuştu

MÜZİK

51 Türkiye müzik sahnesinde NFT üretimi yapan müzisyenlerle bu alanın geleceği üzerine konuştuk
54 Jakuzi'den tanıdığımız Kutay Soyocak'tan black metal projesi: Vox in Rama
64 Caz sahnesinden salgını bahara çeviren kayıtlar
66 Kemal Küçük soruyor: Şehir bandolarına ne oldu?

SAHNE SANATLARI

71 Tiyatroadam'ın yeni oyunu "Einstein'ın İhaneti" ve 20. YY'ın insanlık suçları
78 Pera'nın hayalet sahnelerine çevrimiçi gezi

PODCAST

84 Tansu Biçer'den ikinci podcast dizisi: "Kefe"

EDEBİYAT

81 Hogwarts'ın kurtuluş gününden ilhamla: Harry Potter Günü!
88 Murat Gülsoy'dan 'tekinsiz' öyküler

24 Saatte Teslimat ile tüm ürün kategorilerinde, siparişiniz en yakın bayi tarafından ve bayi stoku olması durumunda bayiden temin edilerek size ulaştırılacaktır. Bayi stoku olmaması durumunda siparişin teslim süresi 24 saat hedefini aşabilir. Saat 14.30 sonrasında verilen siparişlerin teslimat planı sonraki gün içinde yapılacaktır ve 24 saat uygulaması kapsamına dahil olmayacaktır. Cumartesi-pazar ve resmi tatil günleri alınan siparişler kapsam dışıdır. Sokağa çıkma yasağı ilan edilen iller ve günlerde 24 saatte teslimat kurgusu kapsam dışı kalmaktadır. Yetkili satıcı ve/veya yetkili servislerin olmadığı ilçelerde teslimatlar 24 saat hedefini aşabilir. E-randevu hizmeti seçili bölgelerde geçerlidir. E-randevu hizmeti vestel.com.tr'de kurulum hizmeti gerektiren ürünlerde geçerlidir. Randevu saatinde ziyaret edilmeye engel bir durum olduğunda Vestel Müşteri Hizmetleri sizinle iletişime geçecektir. Kolay İade hizmeti, tüm vestel.com.tr siparişlerinde ve ürünün tesliminden itibaren 30 gün içinde kullanılabilir. Detaylı bilgi: vestel.com.tr veya Vestel Müşteri Hizmetleri üzerinden sağlanabilir. Hizmet 01.03.2021- 30.12.2021 tarihleri arasında geçerlidir. Detaylı kargo takibi ile, vestel.com.tr'de hesabınıza ait "Siparişlerim" sayfası ya da "Sipariş Takip" sayfasından sipariş takibi yapabilirsiniz. Kargo gönderi durumları lojistik firmalarından gelen bilgilere göre aktarılmaktadır. Mücbir sebep halleri saklıdır. Vestel Ticaret A.Ş. hizmette değişiklik yapma hakkını saklı tutar. Ayrıntılar için: vestel.com.tr

ZORLU

VESTEL

ne var
ne yok

Festivalin bu yılki teması araftan çıkmak.

SÜPÜRGE, UÇMAYA HAZIRLANIYOR

Bu yılki teması "Araftan Çıkmak" olarak belirlenen, 24. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali, 27 Mayıs - 3 Haziran tarihleri arasında düzenlenecek. Onur Ödülü, Bilge Olgaç Başarı Ödülü, Genç Cadı Ödülü ve Tema Ödülü'nün sahiplerine verileceği açılış töreniyle başlayıp 3 Haziran'a dek sürecek festival hem çevrimiçi gösterimlerde hem de fiziki mekânlarda sinemaseverleri ağırlamayı planlıyor. Dünyanın dört bir yanından kadın hikâyelerini, yönetmen koltuğunda kadınların oturduğu filmleri sinemaseverlerle buluşturan festivalde bu yıl En İyi Uluslararası Film dalında Oscar'a aday olan iki film; Jasmila Zbanic imzalı "Quo Vadis Aida? / Nereye Gidiyorsun Aida?" ve yönetmenliğini Kaouther Ben Hania'nın üstlendiği "The Man Who Sold His Skin / Derisini Satan Adam" da yer alıyor.

Audrey Hepburn'ün hayat hikâyesini konu alacak dizi için çalışmalara başlandı.

HEPBURN'ÜN HAYATI DİZİ OLUYOR

Hollywood'un ikonik simalarından Audrey Hepburn'ün hayat hikâyesini anlatacak bir televizyon projesi için çalışmalara başlandı. Dizinin arkasında, halihazırda "The Young Pope" ve "My Brilliant Friend" gibi hit yapımlarla tanınan İtalyan şirket Wildside var. Proje ilk olarak 2018 yılında duyurulmuştu ve çekimlere 2020'de başlanması planlanıyordu. Senaryo, Audrey Hepburn'ün oğlu Luca Dotti ve İtalyan gazeteci, yazar Luigi Spinola'nın ortaklaşa yazdığı tretmanı temel alacak.

Emin, önümüzdeki yıllarda enerjisini yeniden resme harcamayı umuyor.

TRACEY EMIN KANSERİ YENDİ

Geçen yıl meme kanseri tanısı konan sanatçı Tracey Emin, kanserinin yapılan bir dizi büyük ameliyatın ardından 'geçtiğini' söyledi. BBC Newsnight adlı programa konuşan Emin, üç aylık taramalarının tamamen temiz olduğunu ve bunun büyük bir dönüm noktasına ulaştığını belirtti. Sanatçı, "Resim yapmıyorum çünkü hayatta kalmak için irademi kullanıyorum. Yaptığım şey bu," dedi. Ancak önümüzdeki yıllarda enerjisini yeniden resme harcamanın yanı sıra mutlu olmayı ve daha çok gülümsemeyi umduğunu da sözlerine ekledi.

KURUMSAL SPONSOR

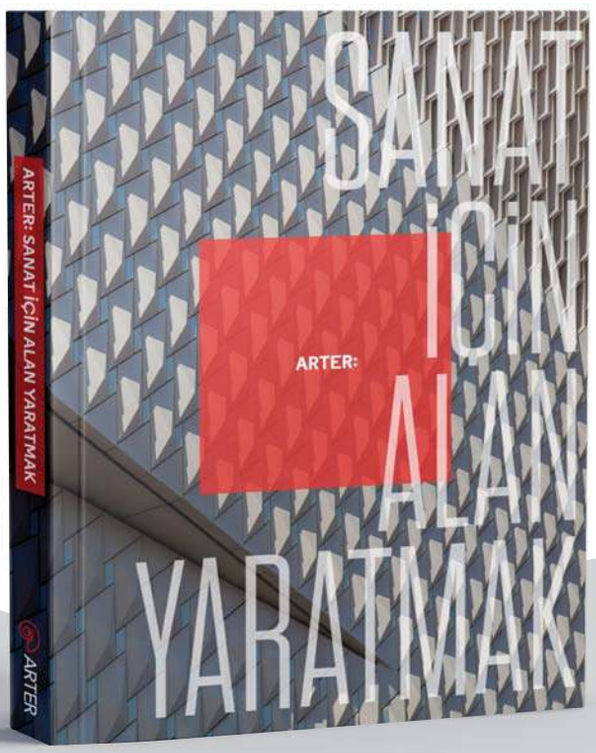
Tüpraş

ARTER

SANAT İÇİN ALAN YARATMANIN ON YILLIK ÖYKÜSÜ

Arter'in kuruluş yıldönümü olan 8 Mayıs'ta raflarda yerini alan *Arter: Sanat İçin Alan Yaratmak*, Vehbi Koç Vakfı bünyesindeki bu sanat kurumunun ilk on yılına yakından bir bakış sunuyor.

Tüpraş'ın katkılarıyla yayımlanan kitap, Dolapdere'deki yeni binasıyla ziyaretçilerini sanatın tüm disiplinlerindeki güncel üretimle buluşturan Arter'in 2010–2020 yılları arasındaki yolculuğunu, tanıklık edenlerin bakış açılarıyla ve on kavram aracılığıyla ele alıyor: Arter, Bellek, Üretim, Yayın, İnşa, Buluşma, Bahane, Ses, Performans ve Beraber. İlkay Baliç'in kaleme aldığı, Bülent Erkmen'in tasarımını üstlendiği *Arter: Sanat İçin Alan Yaratmak*, bir sanat kurumunun ortaya çıkış ve büyüme hikâyesine ışık tutuyor.

David Tudor ve Composers Inside Electronics, Inc. (John Driscoll ve Phil Edelstein): **Yağmur Ormanı V (varyasyon 3)**

Dinleyen Gözler İçin

Re: [aap_2019]

Gökcisimleri Üzerine

Alev Ebüzziya Siesbye: **Tekerrür**

Cevdet Erek: **Bergama Stereotip**

KP Brehmer: **Sanat ≠ Propaganda**

Arter'in ziyaret saatlerinde yayınlarımızı Arter Kitabevi'nden edinebilir, Arter Kütüphanesi'nde inceleyebilir, **kitabevi@arter.org.tr** adresine yazarak sipariş edebilir veya **www.arter.org.tr/yayinlar** adresinden detaylı bilgi alabilirsiniz.

Güncel program ve ziyaret bilgileri için:

ARTER.ORG.TR @arteristanbul

KURUCU I FOUNDER

Vehbi Koç Vakfı

Festival; müzik, yaratıcılık ve teknolojiyi beşinci kez bir araya getirmeye hazırlanıyor.

SÓNAR ISTANBUL, 2 EKİM'DE

Dört yıl boyunca binlerce müzikseveri ağırlayan müzik, yaratıcılık ve teknolojiyi birleştiren Sónar Istanbul, beşinci kez Zorlu PSM'yi festival alanına dönüştürecek. 2 Ekimde gerçekleşecek festivalde, konserlerin yanı sıra yaratıcılık ve teknolojiyi buluşturan yan etkinlikler de düzenlenecek.

Başrolde Anya Taylor-Joy yer alacak.

YENİ "MAD MAX" YOLA ÇIKTI

2015 yılında vizyona giren "Mad Max: Fury Road"un ardından George Miller, uzun süredir Fury Road'da Charlize Theron'un hayat verdiği Furiosa karakterinin gençliğine odaklanacak yeni Mad Max filminin hazırlıklarıyla uğraşıyordu. Miller, kısa bir süre katıldığı basın toplantısında filmin çekimlerine önümüzdeki yıl Avustralya'da başlayacaklarını açıkladı. Başrollerini Anya Taylor-Joy, Chris Hemsworth ve Yahya Abdul-Mateen II'nin paylaşacağı filmin 23 Haziran 2023'te vizyona girmesi bekleniyor.

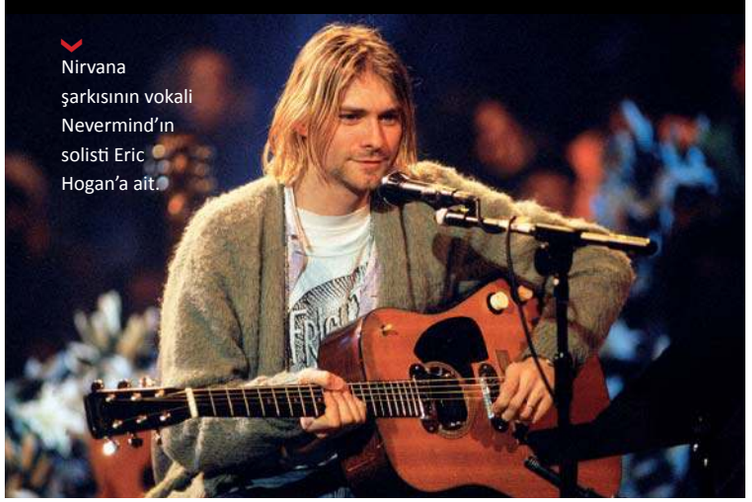
Sait Faik Hikâye Armağanı'nın bu yılki kazananı 11 Mayıs'ta açıklanacak.

67. SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI KISA LİSTESİ AÇIKLANDI

Darüşşafaka Cemiyeti ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları iş birliğiyle 67'ncisi düzenlenen Sait Faik Hikâye Armağanı'nın bu yıl yarışmaya başvuran öykü kitapları arasından seçilen 10 kitaptan oluşan kısa listesi açıklandı. Kısa liste; Doğan Hızlan, Prof. Hilmi Yavuz, Nursel Duruel, Prof. Dr. Jale Parla, Metin Celal, Prof. Dr. Murat Gülsoy ve Beşir Özmen'den oluşan jürinin 89 öykü kitabını değerlendirmesi sonucu oluşturuldu. 10 kitabın yer aldığı listeden Ayşe Ünüvar'ın "Hikâyemin İncindiği Yerdeyim"i, Şermin Yaşar'ın "Deli Tarla"sı, Onur Akyıl'ın "Açık Dövüş"ü ve Figen Şakacı'nın "Kesekli Tarla" kitapları da yer alıyor. Sait Faik Hikâye Armağanı'nın bu seneki kazanını ise 11 Mayıs'ta açıklanacak.

YAPAY ZEKÂ "YENİ" BİR NIRVANA ŞARKISI BESTELEDİ

Kurt Cobain'in ölümünden on yıllar sonra yapay zekâ tarafından "Drown in the Sun" adında 'yeni' bir Nirvana şarkısı yazıldı. Daily Mail'in haberine göre Google'ın yapay zekâ programı Magenta'ya birçok Nirvana şarkısı yüklendi ve yapay zekâdan yeni bir Nirvana şarkısı ortaya çıkarması istendi. Şarkıda kullanılan vokal ise Atlantalı Nirvana cover'layan grup Nevermind'ın vokalisti Eric Hogan'a ait. Şarkı, Over the Bridge adlı müzik endüstrisindeki psikolojik sorunlara vurgu yapan kâr amacı gütmeyen bir kuruluş tarafından yayınlandı. **MS**

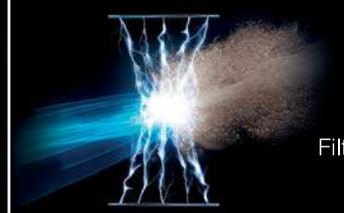
Nirvana şarkısının vokali Nevermind'ın solisti Eric Hogan'a ait.

MITSUBISHI ELECTRIC

KLİMA SİSTEMLERİ

DOĞUŞTAN ÜSTÜN

Benzersiz performans ve baş döndürücü tasarım onun genlerinde var.

Plasma Quad Plus Filtre

Çift kademeli Plasma Quad Plus Filtre ile Legendera temiz havaya sahip konforlu iç mekanlar sunar.

LEGENDERA

Klimanın yeni yorumu.

Yakut Kırmızı

İnci Beyazı

Kuzguni Siyah

Mitsubishi Electric Turkey Elektrik Ürünleri A.Ş

klima.mitsubishielectric.com.tr

444 7 500

Anniversary

İnsan bakışı gibi hareket eden kamera kullanımının öncüsü Hitchcock, izleyiciyi hep diken üstünde tuttu.

"Marnia"da Tippi Hedren'e Sean Connery eşlik ediyor.

Rengârenk Hitchcock

Alfred Hitchcock'un bu dünyayı terk etmesinin üzerinden 41 yıl geçmiş. Unutulmamış, üstelik günümüz yönetmenleriyle başa baş mücadele edecek kadar da formda. 40. Uluslararası İstanbul Film Festivali, haziran ayında düzenlenmesi planlanan fiziksel gösterimlerle üstadı 15 uzun metrajlı, renkli filminin yenilenmiş kopyalarıyla anıyor.

SEVİN OKYAY
sevino@gmail.com

Yönetmen vardır, mum alevi gibi yanıp söner. Kimisi de belli bir dönemde hükmünü sürdürür. Koşullar değişince, sinema başkalaşınca kırk yılda bir hatırlanmak üzere rafların arka tarafına yerleştirilir. Ama bazıları da her dem taze kalmayı başarır, 'büyük usta' olur.

40. İstanbul Film Festivali, ölümünün 41. yılında bir retrospektifle efsanevi yönetmen Alfred Hitchcock'u anıyor. Özelliği de

Yönetmenin işkence ettiği Tippi Hedren'in başrolde olduğu "The Birds", uzun süre kuşlara şüpheyle bakmamıza yol açtı.

retrospektifte Hitchcock'un sadece renkli filmlerinin yer alması. Programda üstadın 15 uzun metrajlı, renkli filminin yenilenmiş kopyaları var. Festival, Hitchcock hayranlarını ve onun filmlerini beyaz perdede izleyememiş olan genç kuşağı sinema salonlarına davet ediyor.

Alfred Hitchcock neredeyse 60 yıla uzanan meslek hayatında onu başkalarından ayıran, hemen tanınabilen bir yönetmenlik üslubu geliştirdi. İnsan bakışı gibi hareket eden kamera kullanımının öncülüğü onundur, hepimizi röntgenci yapıp çıkardı. Bizi diken üstünde tuttu, çekimleriyle korkumuzu, endişemizi pekiştirdi. Buz gibi güzel sarışınlar kullandı, onlara hayran kaldı, genelde kötü muamele etti. Uç örnekleri, Tippi Hedren'dir. Hiçbir kabahati yokken suçlu sanılan erkek karakterler yarattı, onlarla birlikte kanundan kaçtık. Tuzağa düşen insanları, onları tuzağa düşüren 'çığırtkan kuşlar'ı anlattı.

YANILTMAYI SEVDİ

Kahramanın peşinden koştuğu şeylerle bizi yanıltmayı sevdi. Onlara 'MacGuffin' derdi, ilk kez 1935 yapımı "The 39 Steps"-te kullanmıştı. François Truffaut ile söyleşisinde bundan söz etmişti. Columbia Üniversitesi'nde 1939'daki bir konferansında da "Onlara stüdyoda 'MacGuffin' diyoruz," diye açıklamıştı: "Her hikâyede ortaya çıkan mekanik unsurdur. Suçlular varsa gerdanlık, casus hikâyelerinde gizli evrak." Sürpriz finalleriyle bizi şaşırttı. Şiddet ve ölüm sahneleriyle ürpertti.

Modern sinemanın biçimlenmesinde önemli bir rol oynadı. Çok iyi bir hikâye anlatıcısıydı, en önemli bilgileri hem bizden hem karakterlerinden saklamanın üstadıydı. Hiç utanıp çekinmeden duygularımızla oynardı. Gerçekten de 'gerilim ustası'ydı. Sir Alfred Joseph Hitchcock değişimden, gelişimden korkmayan adamdı. Sesin filmlerde kullanılmaya başlanması da Avrupa'dan Hollywood'a göç etmek de Billy Wilder, Fritz

1948 yapımı "Rope" yönetmenin ilk 'technicolor' filmi oldu.

9 ➔

James Stewart ve Kim Novak'ın birlikte oynadığı "Vertigo" bugün gelmiş geçmiş en iyi filmlerden biri olarak görülüyor.

Ustanın son filmi "Family Spot"ta Hitchcock'la Barbara Harris ve Bruce Dern çalıştı.

Grace Kelly ve James Stewart'ın rol aldığı "Arka Pencere", yönetmenin hep ilgilendiği röntgenciliği anlatıyor.

Lang ve Ernst Lubitsch gibi onu da hırpalamadı. Sessiz sinemadan 'ses'e geçerken hiç zorluk çekmemişti. Renkliye geçerken de çekmedi. Hatta 'renk'e sinemasının başlıca unsurlarını destekletmeyi, onların bir parçası hâline getirmeyi başarmıştır. Onun meşhur sarışınları: Mesafeli, havalı, platin sarısı saçlarıyla cüretkâr kadınlar. Siyah beyaz filmlerde de onlara itirazımız yoktu, gene etkilerine kapılıyorduk. Ama doğrusu bu sarışınları, renkli filmlerinin müthiş sarışınlarıyla; Grace Kelly, Kim Novak, Tippi Hedren, Eva Marie Saint'le mukayese etmek zor. Oysa "The 39 Steps / 39 Basamak" (1935) gibi şaheser düzeyindeki bir siyah beyaz Hitchcock geriliminin yıldızı, parlak döneminde dünyanın en çok ücret alan kadın oyuncusu unvanını kazanmış Madeleine Carroll da bu filmle unutulmazlar arasına girmişti.

YENİLİKÇİ TEKNİKLER "ÖLÜM KARARI"NDA

İngiltere'de şöhrete eriştikten sonra ABD'ye giden Alfred Hitchcock, 1940 ile 1947 arasında onun için dört film yaptığı yapımcı David O. Selznick'e kontratla bağlı kaldı. Kendisinden çok şey öğrendiğini kabul ediyor. Bu arada başka şirketler için de altı film yapmıştı. İlk renkli filmlerini ise, İngiltere'de de birlikte çalıştıkları Sidney Bernstein ile kurdukları Transatlantic adına çekti: "Rope / Ölüm Kararı" (1948) ve "Under Capricorn / Kapri Yıldızı" (1949).

"Rope / Ölüm Kararı" yönetmenin ilk 'technicolor' filmiydi. Hikâye gerçek zamanda akıyordu ve uzun çekimler sayesinde tek bir çekimmiş gibi görünecek şekilde kurgulanmıştı. Bir profesör davetli olduğu yemekten az önce, iki sabık öğrencisinin onun dersinden etkilenip bir felsefe egzersizi olarak birini öldürdüklerini öğreniyordu. Hitchcock'un favori oyuncularından James Stewart'ın ("Arka Pencere", "Çok Şey Bilen Adam", "Ölüm Korkusu") profesörü oynadığı film, yönetmenin yenilikçi kayıt ve kurgu teknikleri kullandığı en büyük teknik başarılarından biridir.

"Under Capricorn / Kapri Yıldızı"nın (1949) ise belki de en büyük özelliği, Hitchcock'un çok beğendiği, mesafeli, kontrollü, zarif ve üstelik zeki bir sarışının, Ingrid Bergman'ın rol aldığı üç filminden sonuncusu olmasıdır. Bergman daha önce de "Spellbound / Öldüren Hatıralar" (1945) ve "Notorious / Aşktan da Üstün"de (1946) (ikisi de siyah beyaz) oynamıştı. Yönetmen, İsveçli yıldızın bu filmden sonra Avrupa'ya dönmesine üzüldü ama "Kapri Yıldızı" onu daha sonra sık sık iş birliği yapacağı değerli bir sinema insanıyla, kostüm tasarımcısı Edith Head'le bir araya getirdi. Head, "Arka Pencere", "Kelepçeli Âşık", "Tehlikeli Adam", "Ölüm Korkusu", "Hırsız Kız", "Kuşlar" ve "Topaz"da üst üste birlikte çalışarak yönetmenin o mesafeli, ama içten içe yanan kusursuz sarışınını eksiksiz olarak yaratmasını sağladı. Bu sarışınların üçüyle rol arkadaşı olma şansı da Cary Grant'a aittir: "Kelepçeli Âşık" (Grace Kelly), "Gizli Teşkilât" (Eva Marie Saint) ve "Aşktan Da Üstün" (Ingrid Bergman, siyah beyaz).

Ticari başarı kazanamayan iki Transatlantic filmini bir üçüncüsü izledi. Sonra Hitchcock, başrolünde Grace Kelly'nin oynadığı bir renkli filmi, "Dial M for Murder / Cinayet Var"ı (1954) yönetti. Paramount Pictures ile yaptığı son derece hayırlı bir kontratın ardından da "Arka Pencere" (1954), "Kelepçeli Aşık (1955), "Ölüm Korkusu" (1958) ve "Gizli Teşkilât" (1959) geldi (sonuncusu MGM yapımı). En meşhur 'Hitchcock sarışını' olan Grace Kelly 1956'da Monaco Prensi Rainier ile evlenerek yönetmeni çok üzmüş, "Hırsız Kız" için ısrarlarına da kulak tıkamıştı.

RÖNTGENCİLİK VE TEHLİKELERİ

Jimmy Stewart'lı "Rear Window / Arka Pencere" (1954) yönetmenin hep ilgilendiği röntgenciliği ve tehlikelerini anlatır. Kırık bacağı yüzünden eve mahkûm, dürbünüyle komşularını gözleyen Jeff, birinin karısını öldürdüğüne inanır. Sevgilisi Lisa (gene Kelly) ona yardım için tehlikeyi göze alır. "To Catch a Thief / Kelepçeli Âşık"ta (1955) gene Cary Grant'ı bir kez daha Miss Kelly ile izliyoruz. Biri tövbekâr bir hırsız, biri de ona ilgi

"Dial M for Murder"da en meşhur "Hitchcock sarışın"ı Grace Kelly'ye Ray Milland eşlik ediyor.

"Kapri Yıldızı"nın başrollerinde Michael Wilding ile Ingrid Bergman yer alıyor.

duyan ama mücevherlerini çaldığını sanan genç kadın. Aynı yılın yapımı "The Trouble with Harry" (1955) ise bir kasaba sakininin ele avuca sığmaz cesedi üzerine kurulu. Hitchcock'un 1934 yapımı siyah beyaz filmiyle aynı adı taşıyan "The Man Who Knew Too Much / Tehlikeli Adam"da (1956) "Que Sera Sera" şarkısı refakatinde yönetmenin gözde oyuncusu James Stewart ile Doris Day'i, Fas'ta çocukları kaçırılıp uluslararası entrikaya bulaşan iki masum turist rolünde izliyoruz.

SİNEMA TARİHİNİN ZİRVESİNDE

Başlangıçta eleştirel ve ticari açıdan başarısız olan "Vertigo / Ölüm Korkusu" (1958) ise artık gelmiş geçmiş en iyi filmlerden biri olarak kabul görüyor. Hatta Robert Burks'ün renkli görüntülerinin sembolik olduğu, filme anlam yüklediği de sıklıkla söylenmiştir. "Vertigo" Sight and Sound dergisinin düzenlediği çok etkili eleştirmen anketinde, onlarca yıldır Orson Welles'in "Citizen Kane / Yurttaş Kane"inin doğal yeri ve en tabii hakkı sayılmış olan birinciliği kaparak ankete katılanların bir kısmı dahil olmak üzere herkesi şaşırtmıştı. Kimlik arayışı, hayal gücü ve zorlama karışımıyla, hakikaten mükemmel bir filmdir.

Üstadın "yok yere suçlanmış adam" filmlerinden "North by Northwest / Gizli Teşkilât"ta (1959) Cary Grant polisten, kötü adamlardan, hatta bir zirai ilaçlama uçağından kaçıyor ve Mt. Rushmore'a tırmanıyor. Sarışını, Eva Marie Saint. En bahtsız sarışın olan Tippi Hedren'in asla unutamadığı Daphne du Maurier uyarlaması "The Birds / Kuşlar" (1960), bir sahil kasabasına nedense musallat olmuş kuşları ve onlara kurban olan insanları anlatan, cidden korkutucu bir film sıfatıyla uzun süre masum kuşlara şüpheyle bakmamıza yol açmıştır. Hitchcock'un Hedren'e verdiği bazı sahnelerde gerçek kuş kullanmayacağı sözünü tutmadığı söylenir.

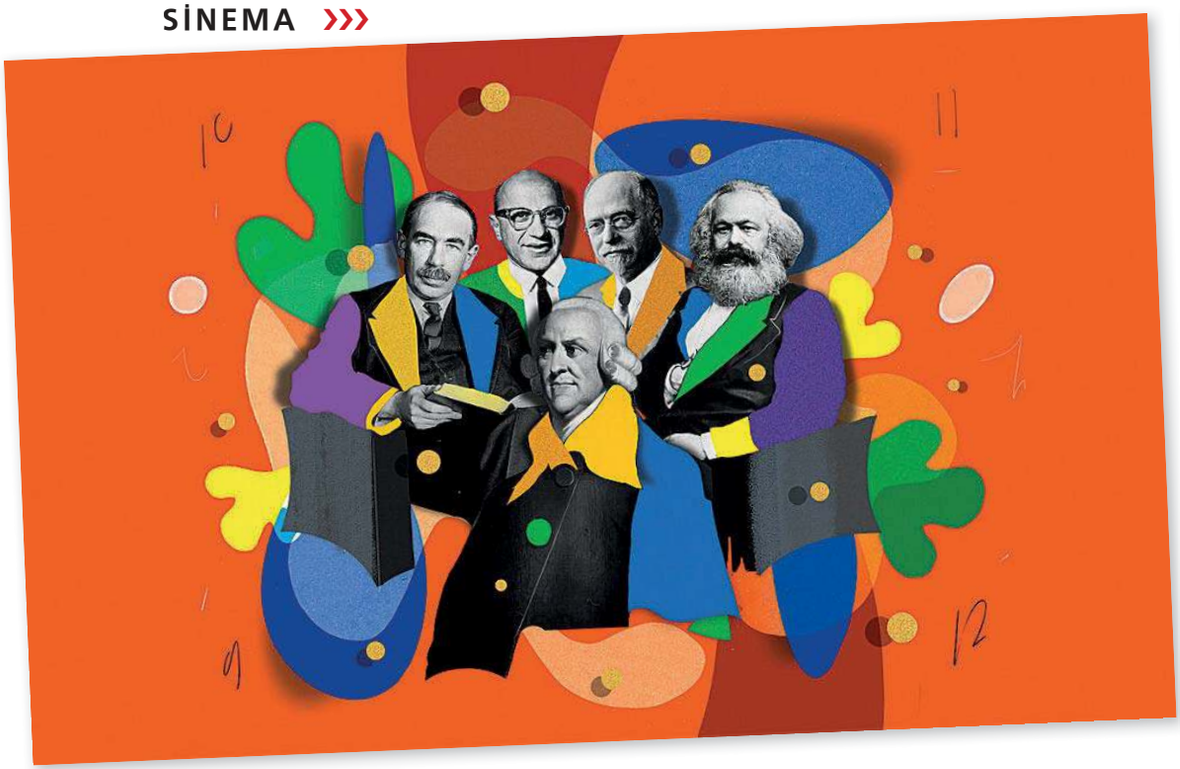
"Kuşlar" aynı zamanda Hitchcock'un Universal Studios için ilk filmidir. Onu Tippi Hedren'e işkence etmeyi sürdürdüğü "Marnia / Hırsız Kız" izlemişti. "Torn Curtain / Esrar Perdesi" (1966) ve "Topaz" ile casus gerilimlerine döndü. 1972'de Londra'da çektiği "Frenzy / Cinnet", yeniden kendi çizgisine ve formuna döndüğü yapım oldu. "Family Plot / Aile Oyunu"nda (1976) iyi karşılandı ama bu, sağlığı bozulan yönetmenin son filmi oldu.

CİDDİ YÖNETMEN OLARAK GÖRÜLMESİ

Derken, televizyon geldi. "Alfred Hitchcock Sunuyor" serisi Hitchcock'u popüler bir kültür ikonuna dönüştürdü. Fransız sinema dergisi Cahiers du Cinéma'ya yazan eleştirmenlerin onu bir 'auteur' yönetmen olarak görmeleri, daha sonra da François Truffaut'nun Hitchcock'la 1962'de yaptığı bir dizi söyleşiyi kitap hâline getirmesi, Hitchcock'a popüler eğlencelik filmlerin yetenekli yaratıcısı değil de ciddi eleştirel değerlendirmeyi hak eden biri gözüyle bakılmasına yol açtı. İmzası yerine geçen fotoğrafları onun kendi tasarımıdır. Pek çok filminde kendi görüntüsünü ya da silüetini sundu, gözümüz filmin muammasından önce yaratıcısının suretini arar oldu.

Tuhaftır, "Rebecca" ile başlayarak beş kez aday gösterildiği hâlde (diğerleri "Lifeboat", "Spellbound", "Rear Window", "Psycho"), yönetmen olarak Oscar hiç kazanamadı. Ama 1967 Akademi Ödülleri'nde Irving Thalberg Ödülü'nü "Teşekkür ederim... Gerçekten," diyerek kabul etti. Amerikan Film Enstitüsü de 1979'da ondan Yaşam Boyu Başarı Ödülü'nü esirgemedi. Üstat kabul konuşmasında karısı Alma Reville'in hakkını teslim etti: "Hayatımı olduğu gibi, ödülümü de onunla paylaşıyorum." 1920'de tanıyıp 1927'de evlendiği İngiliz senarist ve kurgucu Alma Reville, meslek hayatı boyunca iş ortağı olmuştu.

1979 sonlarında Kraliçe tarafından Alfred Hitchcock'a şövalye unvanı layık görüldü. Aynı yıl, 29 Nisan Salı günü Los Angeles'te hayata gözlerini yumdu. İngiltere'de doğmuş, bu ülkede sesli filme öncülük etmiş, 1955 yılında ABD vatandaşlığına geçmiş Sir Alfred Hitchcock (1899-1980) İngiliz doğdu, Amerikalı olarak öldü. Renkli filmlerini bir araya getiren retrospektifle beyazperdede bir kez daha yaşayacak. **MS**

“İstanbul Film Festivali sevilen bir arkadaş gibi”

40. İstanbul Film Festivali’nin rengârenk afişlerinde imzası bulunan, Londra’da yaşayan grafik tasarımcı Selman Hoşgör, “40. yıl olması benim için de tam bir kutlama gibiydi. Renkler benim en büyük yardımcım. Çok sesli ifadelere renklerle karakter katıyorum gibi hayal ediyorum,” diyor.

HÜLYA AVTAN
hulyavtan@gmail.com

Sinefiller için yılın en güzel zamanı geldi: İstanbul Film Festivali zamanı! Bu yıl pandemi koşulları sebebiyle bir bölümüne evden katıldığımız bu aydan itibaren ise fiziksel gösterimler düzenlenmesi de planlanan festivalde, filme yetişmek için son nefesimize dek koşmayı, iki film arası hızlı çay içmeleri çok özledik kabul. Neyse ki festivalin rengârenk afişi hasret kaldığımız duygularla biraz sarmalanmamıza yaradı. Hâl böyle olunca afişin hikâyesini yaratıcısı Selman Hoşgör’den dinleyelim istedik.

İstanbul Film Festivali bu yıl 40. yaşını kutluyor. Festivalin 40. yılında afişlerini tasarlayan isim olmak nasıl hissettiriyor?

İstanbul Film Festivali için herhangi bir yılında bir tasarımım olsaydı da bu beni çok mutlu ederdi. Ama söz konusu köklü bir geleneğin 40. yıl dönümü olduğundan gerçekten tam bir kutlama gibi hissettirdi. Bu kutlamanın bir parçası olduğum için çok mutluyum.

Hoşgör, kolaj çalışmalarının çok sesliliğin en güzel ifade yöntemlerinden biri olduğunu söylüyor.

İKSV ile yollarınız nasıl kesişti?
İKSV'den önce Kerem Ayan ile görüştük. Sonrasında 'brief' aşamasında Tasarım Danışma Kurulu da sürece dahil oldu. Beraber tartışarak, konuşarak ne istendiğine, nasıl ifade edilebileceğine dair fikir alışverişinde bulunduk.

Afişler festivalin rengârenk ve çok sesli ruhu ile bütünleşiyor adeta. Siz çalışmaya başlarken nasıl bir hayalle yola çıktınız, öncelikleriniz nelerdi?
Kolaj çalışmaları zaten aslında çok sesliliğin en güzel ifade yöntemlerinden biri benim için. Özellikle bu alana yönelme sebebim ayrıca. Buna ek olarak genel tarzımda da çok sıklıkla görülebileceği üzere renkler benim en büyük yardımcım. Çok sesli ifadelere renklerle karakter katıyorum gibi hayal ediyorum. Bu tasarımda da amacım ruhu olan, samimi, şaşırtıcı ve sürprizi bol bir iş ortaya çıkarmaktı.

Sanatçı, bu yılki afişi şöyle özetliyor: "Renkli, şaşırtıcı, ustalara saygı."

Bu senenin afişini üç kelimeyle anlatacak olsanız bunlar neler olurdu?
Renkli, şaşırtıcı, ustalara saygı diye özetlerdim sanırım.

Agnes Varda ile Cüneyt Arkın, Alfred Hitchcock ile Türkan Şoray, Claire Denis ile Şener Şen. Her biri sinema tarihinin önemli isimleri olmakla beraber adlarını yan yana telaffuz etmeyi çok aklımıza getirmeyeceğimiz isimler. Siz nasıl bir düşünceden hareketle çıktınız bu yola?
Burada aslında çıkış noktam eserleri bir köprü olarak konumlamaktı, tıpkı 40 seneye imza atan İstanbul Film Festivali gibi. Geçmişle gelecek, yerli ve yabancı, dramatik ve komik gibi. İsimleri de bu kapsamda seçtim. Seri olarak ortaya koyduğum işlerde mikro çözümlemelerle karşımdakinin aklını karıştırmayı çok tercih etmiyorum. Amacım büyük resimde "Olur mu acaba?" denecek isimlerin aslında yan yana olabileceğini ve uyum içinde bize o hissi verebileceğini hissettirmekti.

"FESTİVAL, SAHİPLENİRKEN ŞÜPHE DUYMADIĞINIZ BİR GELENEK"

Uzun zamandır Londra'da yaşıyorsunuz ancak öğrencilik yıllarınızdan ya da sonrasından biliyorsunuzdur; İstanbul Film Festivali dendiğinde ne hissediyorsunuz?
İstanbul Film Festivali benim için sahiplenirken bugüne uygunluğundan hiç şüphe etmediğiniz gelenek demek. Şişhane demek; çok seslilik, şehir, kısa molalar demek. Özlediğim İstanbul'un aynı yerinde bekleyen sevdiğim bir arkadaş gibi. Her zaman gidemesem de orada olduğunu bildiğim...

Festivalden bağımsız olarak soracak olursam, sinemayla nasıl bir ilişkiniz var? Size ilham olan film ya da sinemacılar var mı örneğin?
Sinemayı ben de pek çok insan gibi çok severim. Oyunculuk bence eşsiz bir yetenek ve sizi kamera önünden kamera arkasında, yönetmenine kadar pek çok insanın el birliğiyle başka bir dünyaya getirmesi tarif edilemez bir yolculuk. Takip etmekten özellikle zevk aldığım yönetmenler ise Wes Anderson, Alfred Hitchcock, Tim Burton, Alejandro González Iñárritu ve Agnes Varda.

Pandemide bir seneyi geride bıraktık. Bu gerek tasarım anlamında gerekse gündelik yaşantınızda sizi nasıl etkiledi veya etkilemeye devam ediyor?
Açıkçası çalışma şeklim de zaten 'freelance' olduğum için çok bir değişiklik olmadı. İnsanların yeni geçtiği düzende ben çok uzun süredir çalışıyordum. Ama tabii özgürce hareket edememek, sevdiklerinden uzak kalmak gibi çok önemli yan etkiler hayatımda yoktu. Hepimiz için gerçekten çok zorlayıcı oldu. Her gün motivasyonla devam etmek pek de kolay olmuyor. Herkes gibi ben de bu konuda zorlanıyorum. **MS**

Uluç Bayraktar'ın ilk uzun metrajı "9,75"in başrolünde Nejat İşler'i izliyoruz.

Genç yönetmenlerin yılı

Pandeminin gölgesinde başlayan 40. İstanbul Film Festivali'nin Ulusal Yarışma bölümü, çoğunluğu ilk veya ikinci filmini çeken yönetmenlerin eserlerinden oluşan bir seçkiyle karşımıza çıkacak. 20-29 Mayıs'ta festivalde yarışacak 13 uzun metraja kısa kısa yakından bakalım.

BURÇİN S. YALÇIN
burcyalc@gmail.com

"AV"

(Yön: Emre Akay)

Yıllar önce !f İstanbul'da gösterilen mütevazı ve hınzır "Bir Tuğra Kaftancıoğlu Filmi"yle hayli ses getiren, ardından "Adab-ı Muaşeret" isimli gençlik filmiyle beklentileri pek karşılayamayan Emre Akay, uzun bir aradan sonra etkileyici bir gerilimle dönüyor. Yasak aşkıyla yakalandıktan sonra polis olan kocası tarafından Anadolu'nun ücra yörelerinde kovalanan Ayşe'nin hikâyesinde özellikle ilk rolüyle Billur Melis Koç'un performansı izleyen herkesin dilinde.

"9,75"

(Yön: Uluç Bayraktar)

"Ezel", "Karadayı", "Çarpışma" gibi hem ses getirmiş hem de iyi eleştiriler toplamış dizilerin yönetmeni, aynı zamanda üniversiteden sınıf arkadaşım Uluç Bayraktar'ın ne zaman bir sinema filmine imza atacağını merak ediyordum. Onunla festival salonlarının fuayelerinde yolumuz sürekli kesişirdi; sıkı bir festival takipçisi, çok iyi bir sinemaseverdir. "9,75" oldu Uluç'un ilk uzun metrajı. Mehmet Eroğlu'nun romanından uyarlanan filmin başrolünde Nejat İşler'i görüyoruz. Uluç Bayraktar, uzun süredir bu filmin üzerinde çalışıyordu ve Türkiye'deki militarist anlayıştan Gezi Direnişi'ne dek epeyce konuya değindiği bu ilk sinema projesiyle yıllarca bir salondan diğerine koşturduğu İstanbul Film Festivali'nde yarışıyor olmak eminim ona ayrı bir mutluluk vermiştir.

"SARDUNYA"

(Yön: Çağıl Bocut)

İlk uzun metrajıyla festivale katılan Çağıl Bocut, bugüne kadar kısa film ve reklam filmleri çekmiş bir isim. "Sardunya"nın öyküsü ise fazlasıyla tanıdık: Final sınavları öncesi babasının hastalığı nedeniyle memleketine dönen genç kız, geçmişten gelen birçok yarayla da yüzleşmek zorunda kalacaktır. Festivalin 'kapalı kutu' filmlerinden biriyle karşı karşıyayız.

"BİR NEFES DAHA"

(Yön: Nisan Dağ)

Kuzey Avrupa'nın prestijli festivali Tallinn'den En İyi Yönetmen Ödülü'yle dönen "Bir Nefes Daha", Nisan Dağ'ın ikinci uzun metrajı. İlk filmi "Deniz Seviyesi"yle üst orta sınıf Türk gençlerine kamerasını çeviren Dağ, bu kez İstanbul'un yoksul mahallelerine giriyor. Rap ve uyuşturucuyla günümüz Türkiye'sinde hayata tutunmaya çalışan gençlerin hikâyesini anlatan film, satır aralarında hayli politik cümleler de kuruyor. İlk filmiyle Oktay Çubuk'a Hayal Köseoğlu, Ushan Çakır, Müfit Kayacan, Ayris Alptekin gibi isimlerden mürekkep harika bir oyuncu kadrosu eşlik ediyor.

"BENİ SEVENLER LİSTESİ"

(Yön: Emre Erdoğdu)

Ödüllü ilk filmi "Kar"da da birlikte çalıştığı Halil Babür'ü ikinci metrajında da başrole yerleştiren Emre Erdoğdu, ilginç bir

Fikret Reyhan'ın yönettiği "Çatlak", bir ailenin çatışmasını merkeze alıyor.

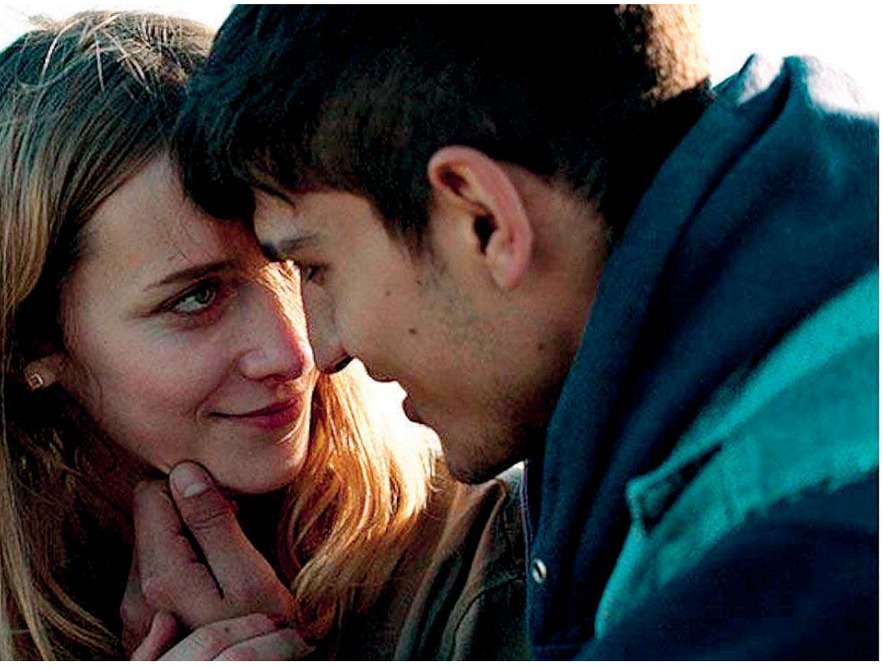
projeyle karşımızda. Siyah beyaz, 4:3 dar formatta çekilmiş ve oyuncu kadrosunda dört yönetmenin (Onur Ünlü, Can Evrenol, Burak Çevik, Özgür Sevimli) bulunduğu "Beni Sevenler Listesi", yarışma seçkisinin en sıradışı filmlerinden biri olacak şüphesiz.

"YENİDEN LEYLA"

(Yön: Barış Hancıoğulları)

Annesinin tanımadığı bir adamla ilişkisi olduğunu öğrenen doğuştan dilsiz, gariban bir delikanlının hikâyesini anlatan "Yeniden Leyla", Adana'dan sonra ikinci festival vizyonunu İstanbul'da yapıyor. Kısa filmci Barış Hancıoğulları da ilk kez bir uzun metraj için kamera arkasına geçmiş. Filmin başrollerini Ahmet Melih Yılmaz ve Ayfer Dönmez paylaşıyorlar.

Kamerasını bu kez yoksul mahallelere çeviren Dağ'ın ikinci filminde başrolleri Oktay Çubuk ve Hayal Köseoğlu paylaşıyor.

"ZÎN VE ALİ'NİN HİKÂYESİ"

(Yön: Mehmet Ali Konar)

Bir "ikinci" uzun metraj da yönetmen Mehmet Ali Konar'dan. 2018'de çektiği, Ankara ve İstanbul'dan ödüllü ilk filmi "Renksiz Rüya"yı takiben ikinci filmi "Zîn ve Ali'nin Hikâyesi"nin dünya galası da İstanbul Film Festivali'nde yapılıyor.

"AF"

(Yön: Cem Özay)

Taşrada aile içi erkek tahakkümünü masaya yatıran yönetmen Cem Özay'ın ilk uzun metrajı "Af", dünya galasını 33. Tokyo Film Festivali'nde yapmıştı. Yer aldığı komedi film ve dizilerinden tanıdığımız Timur Acar'ın şaşırtıcı bir performansa imza attığı filmin çekimleri Artvin'in Borçka ilçesinin bir dağ köyünde gerçekleştirildi.

"ÇATLAK"

(Yön: Fikret Reyhan)

İstanbul, Malatya, Kayseri, Moskova'daki film festivallerinden ve son olarak SİYAD'dan ödüller kazanan ilk filmi "Sarı Sıcak"tan sonra ikinci filmiyle karşımıza çıkan Fikret Reyhan, yine ödülle başladı yolculuğuna. Antalya'dan beş kadın oyuncusuna birden En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü kazandıran "Çatlak", İstanbul Film Festivali jürisini de etkileyebilecek mi, göreceğiz. Dar bir mekânda tek bir günde geçen hikâye geçmişten su yüzüne çıkan bir borcun bir ailede yarattığı depremi anlatıyor.

"CEMİL ŞOV"

(Yön: Barış Sarhan)

Bu hayli stilize film günümüzdeki şöhret merakını, kısa yoldan yırtma hayallerini hınzır bir üslupla anlatıyor. Kısa filmci Barış Sarhan'ın bu ilk uzun metrajı Yeşilçam'a da saygı duruşunda bulunuyor. Ozan Çelik, Nesrin Cavadzade, Alican Yücesoy ve Cezmi Baskın'ın başrolleri paylaştıkları film, dünya galasını İstanbul Film Festivali'nde yapıyor.

"İNSANLAR İKİYE AYRILIR"

(Yön: Tunç Şahin)

Yarışmada bir arkadaşım tarafından yönetilen ikinci film... Karakterinin alametifarikası olan hınzır ve enerjik yönleri ilk filmi "Karışık Kaset"e yeterince yansıtamamıştı Tunç Şahin ama ikinci filmi "İnsanlar İkiye Ayrılır"la çok daha iyi bir filmle karşımızda gibi görünüyor. Burcu Biricik, Pınar Deniz, Aras Aydın ve Erdem Akakçe'nin başrolleri paylaştıkları filmde bir kredi borcu yüzünden aracı kurumun takibine düşen bir kadının başından geçenler anlatılıyor. Antalya'dan En İyi Senaryo ve En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Ödülleri'yle dönen "İnsanlar İkiye Ayrılır", parçalı bakış açısıyla tıpkı posterindeki gibi labirent yapılı bir film.

"DİRLİK DÜZENLİK"

(Yön: Nesimi Yetik)

Nesimi Yetik ödüllere alışık bir yönetmen. İlk kısası "Annem Sinema Öğreniyor"la Berlin Film Festivali'nden ödül almıştı. İlk uzun metrajı "Toz Ruhu" Adana ve Malatya'daki festivallerden yine ödüller kazanmıştı. İkinci uzunu "Dirlik Düzenlik"te Yetik, anne kız olan üç kadının hikâyesini anlatıyor. Asiye Dinçsoy ve Betül Esener'e Yetik'in yıllar önceki ödüllü kısa filminde izlediğimiz annesi Dudu Yetik eşlik ediyor. Antalya'dan Cahide Sonku Ödülü alan üç kadının hikâyesi şimdi İstanbul'da görücüye çıkıyor.

"SEN BEN LENİN"

(Yön: Tufan Taştan)

Kısa filmleriyle tanınıp ilk uzun metrajıyla İstanbul Film Festivali'nde görücüye çıkan bir başka çiçeği burnunda yönetmen de Tufan Taştan. Yazar Barış Bıçakçı'yla ortak yazdıkları senaryo gerçekten yaşanmış bir olaydan hareketle kaleme alındı. SSCB'nin dağılmasının ardından Rusya kıyılarından denize atılan Lenin heykellerinden biri 2000'li yıllarda Düzce'nin Akçakoca ilçesinde karaya vurmuş. Dünya basınında da yer bulan bu haberden hareketle "Peki, Lenin heykeli kasabanın meydanına dikilseydi ne olurdu?" sorusunu sormuş Taştan ve Bıçakçı, ortaya "Sen Ben Lenin" çıkmış. Dünya galasını Moskova Film Festivali'nde yapan film zengin oyuncu kadrosu kadar konuk oyuncu olarak karşımıza çıkardığı önemli yönetmenlerle (Özcan Alper, Pelin Esmer, Emin Alper, Çiğdem Vitrinel, Vuslat Saraçoğlu) de dikkat çekiyor. **MS**

"İnsanlar İkiye Ayrılır"ın başrollerinden birinde Burcu Biricik'i izliyoruz.

"Sen Ben Lenin"in zengin oyuncu kadrosunda Barış Falay ve Saygın Soysal yer alıyor.

NESPRESSO®

BİR FİNCAN YARATICILIK

Nespresso olarak farklı düşünen, sınırları zorlayan ve yaptığı her işe yaratıcılık katanların yanında olmaya devam ediyoruz.
Genç Ustalar Tema Sponsoru olarak
40. İstanbul Film Festivali'ni desteklemekten mutluluk duyuyoruz.

what else?

İKSV FİLM İSTANBUL FİLM FESTİVALİ 2021 TEMA SPONSORU NESPRESSO

Nespresso Boutique: Nişantaşı • Bağdat Caddesi • İstinyePark • Zorlu Center • Vadistanbul • Kanyon • Akasya
tr.buynespresso.com nespresso.tr | 0800 211 01 00 (ücretsiz hat) / 444 20 21

Jude, kendisi için şöyle diyor: "Kendi yönetmenlik tarzımı bir türlü bulamadım ve asla bulamayacağıma eminim."

"Inimi cicatrizate", ülkesinin gurur duyduğu bir döneme sivri oklar göndererek vatansever öfkesini üzerine çekti.

Birkaç ay önce Berlin'den Altın Ayı ile dönmüş, 40. İstanbul Film Festivali'nin Uluslararası Jüri Başkanı Radu Jude'un filmleri üzerinden ülkesi Romanya ile kurduğu cesur ilişkiyi, başarı formüllerine yüz vermeyen sinema anlayışını ve anarşist ruhunu irdeledik.

Radu Jude uyandırma servisi

SELİN GÜREL
gurel.selin@gmail.com

Romen Yeni Dalgası, temsilcilerinin çoğu zaman istemeyerek varlığını kabul ettikleri, hatta bazen "Öyle bir şey yok!" diye kestirip attıkları; küçükken, çok güzel bir bebekken büyüdükçe çirkinleşen, sivilceli bir ergen muamelesi görüyor bir süredir. Hem görsel hem de tematik olarak belirli bir çizgiyi takip eden ve hızla kendi taklitlerini yaratan bu ekol eskidikçe ödüllü yönetmenleri yenilenmeye mecbur ediyor, belki de bu öfke ondan. Biraz da Romanya'daki köhne film üretim sistemine yönelik haklı bir serzeniş bu. Sanki böyle bir sistemden "Yeni dalga meni dalga çıkmaz!" diyor en büyükler. 40. İstanbul Film Festivali'nin Uluslararası Yarışması'nda jüri başkanlığını üstlenen ve son olarak Berlin Film Festivali'nde "Babardeala cu bucluc sau porno balamuc" ile Altın Ayı kazanan Radu Jude ise bu tartışmanın hem göbeğinde hem de fersah fersah uzağında. Meşhur sözlerinden biri geliyor akla hemen: "Kendi yönetmenlik tarzımı bir türlü bulamadım ve asla bulamayacağıma eminim."

Şüphesiz vurucu ama birbirine benzeyen filmler üretmekle itham edilen Romen Yeni Dalgası ile aynı dönemde ortaya çıkan bir yönetmen için beklenmedik sözler. Oysa sıklıkla öyle sanılsa da Jude bu akımın şaşmaz bir temsilcisi değil. Hatta başta ne kadar yenilikçi olursa olsun sonunda bir eğilime, garantici bir yönlendirmeye dönüşmüş bu ezbere teslim olmamış nadir yönetmenlerden biri.

DOĞUMA TANIKLIK ETTİ

Akımın göbeğinde olması, her şeyi başlatan o unutulmaz filmde, "Moartea domnului Lăzărescu / Bay Lazarescu'nun Ölümü"nde yardımcı yönetmen olarak çalışması ve bugün 16 yaşındaki bu ergenin doğumuna tanıklık etmesiyle sınırlı aslında. 2005'te herkesin birbirine izleyip izlemediğini sorduğu bu film, 153 dakikada bol bol gündelik diyalog, basık tavan ve perdeden taşan kesif hastane kokusu eşliğinde hayat muhasebesi yaptırıyordu. "Bay Lazarescu'nun Ölümü"nün setinin, Jude'un nefret ettiği sinema okullarının birçoğundan daha sağlam bir eğitim sunduğu kesin. Ancak burada ilginç olan Jude'un öğrendiklerini aynen uygulamayı reddedip her seferinde birbirinden ayrışan yöntemlerle sinemacı kimliğini sorgulamaya alan yaratması.

Zavallı Bay Lazarescu'yu bilinmeze yolculadıktan sonra, Romanya sinemasının en çok ödül toplayan kısa filmlerinden "Lampa cu caciula"yı çeken Jude, televizyonlarını tamir ettirmek için uzun yolları aşan bir baba-oğul hikâyesini Cristi Puiu ya da Corneliu Porumboiu'nun değil Dardenne Kardeşler'in tarzında anlattı. Harikulade bir kısa film olan "Lampa cu caciu-

Jude, Altın Ayı kazanan son filminde yine toplumun ikiyüzlülüğünü didikliyor.

Jude'un ülkesini kendi tarihiyle yüzleştirme yolundaki ilk büyük hamlesi "Aferim!" oldu.

la"da ne belirgin bir kara komedi vardı ne sistemin kötülerine yahut kötü sistemin ta kendisine açılmış bir savaş. Sadece bir aile, güç koşullar, sahici bir baba-oğul ilişkisi, iktidarı pamuk ipliğine bağlı bir babanın çırpınışı ve ulaşılması gereken bir hedef, hepsi bu.

ÜLKESİNİ TARİHİYLE YÜZLEŞTİRİYOR

Romen Yeni Dalgası, "Pozitia copilului / Çocuk Pozu", "Dupa dealuri / Tepelerin Ardında" gibi kapalı mekân melankolisine bürünmüş filmler çıkarırken, Jude çoğunluğu dış mekânda geçen, acayip bir western projesine gömülmüştü: "Aferim!". Jude'un ülkesini kendi tarihiyle yüzleştirme yolundaki ilk büyük hamlesi. Kendinden olmayan herkesi hor gören, önyargılarla beslenen bir halkı ırkçılığıyla burun buruna getiren, 19. YY'da geçip basbayağı bugüne mesaj taşıyan, siyah beyaz bir satir örneği. "Aferim!"in bugüne de açıklık getirecek şekilde tarihe bakışı ve western türünü oyunbaz bir şekilde yeniden yaratması, yönetmeni çağdaşlarından farklı bir konuma taşıdı. "Aferim!", "festivalleri dolaşan son Romen filmi" değildi, Radu Jude adındaki Romen bir yönetmenin orijinal western'iydi. Berlin Film Festivali'nde En İyi Yönetmen ödülü alan Jude'un bir sonraki adımını tahmin etmek imkânsızdı.

Sırada bambaşka bir görsel dili olan "Inimi cicatrizate" vardı. Devamlı arayıştaki sinemacı, "Aferim!"de su yüzüne çıkardığı Romanya'ya bütünüyle sinmiş Yahudi nefretini, bu kez '30'larda bir sanatoryuma taşıyor ve ülkesinin gurur duyduğu bir döneme yine sivri oklar gönderiyordu. Özellikle "Inimi cicatrizate" ile beraber, ülkesinin onun gibilerden sakladığı her şeyi yeni nesillerin önüne sermeye kararlı oluşu tescillendi. Tarih kitaplarında hiç anlatılmayan dehşet verici olayları, kahramanlık öyküleri arasına saklanmış zehirli düşünceleri ve açıkça dile getirilmeyen bütün nefreti filmlerinde yaratıcı şekillerde ele alıyor; ülkesindeki çoğunluğu ziyadesiyle kızdırıyordu. Tam istediği gibi.

KIZDIRMAYA DEVAM EDİYOR

Sonra Romanya'nın Yahudi Soykırımı'ndaki "katkı"sını hiç dile getirmeyen, yazmayan ve tartışmayan bugünün halkına gerçekleri göstermeye niyetlendi. Başka bir yönetmen böyle bir hedefe bir Holokost filmi çekerek ulaşırdı muhtemelen. Ama Jude'un aklında çok daha zor ve alışılmamış bir fikir vardı. Bir film içinde film öyküsü dahilinde, 1941'de Odessa'da olanları canlandırmaya çalışan bir yönetmenin imkânsız görevini anlatacaktı. Nazi yanlısı Romen diktatör Ion Antonescu'nun binlerce Yahudi'yi ölüme gönderirken söylediği sözü ("Tarihe barbarlar olarak geçsek de fark etmez.") filmine isim olarak seçti. Modern Romanya'da yeniden kahraman olarak anılmaya başlanan Antonescu'nun aslında kim olduğunu ve ülkenin hiç dile getirilmeyen bu soykırım desteğini, bunları duymaya hiç hazır olmayan insanlara hatırlattı. Ve birilerini biraz daha kızdırdı. Jude Altın Ayı'ya uzanan son filmi "Babardeala cu bucluc sau porno balamuc"ta, seks yaparken çekilen görüntüleri internete düşen bir öğretmenin aldığı tepkilere boyun eğmeyişini yine toplumun ikiyüzlülüğünü didikleyerek anlatıyor. Ödüllere yabancı olmayan bir yönetmen olsa da bir filmin diğerlerinden daha iyiymiş gibi ödüllendirilmesini desteklemediğini sık sık dile getiriyor. Tüm festivallere, filmlerini daha geniş kitlelerle buluşturdukları için katlandığını söylüyor. Bu bağlamda Altın Ayılı "Babardeala cu bucluc sau porno balamuc"un pandemi şartlarında bile dünyayı gezeceği muhakkak. Tüm bu sebeplerle Jude'un jüri başkanlığı macerasını merak etmemek elde değil. Yarışmadaki hangi filmi hangi gerekçelerle destekleyecek, hangi filmlerin hakkını teslim etmeden yapamayacak? Festival dedikodularından çok uzaktayız ama en azından hâlâ festival var. **MS**

Dünyanın filmi çevrimiçi

40. İstanbul Film Festivali'nin mayıs ayında izleyiciyle buluşturacağı çevrimiçi seçkisinde bu sene de birbirinden ilginç filmler sinemaseverleri bekliyor. İçlerinden dikkat çeken bazılarını sizin için seçtik...

BURÇİN S. YALÇIN
burcyalc@gmail.com

Pandemi koşulları dünyadaki diğer festivaller gibi İstanbul Film Festivali'ni de çevrimiçi çözümlere yöneltti. Gelgelelim, seçkideki bazı filmler her zamanki gibi ağız sulandıracak cinsten. O zaman haydi bazılarına yakından bakalım...

En iyisi zirveden başlamak... Pedro Almodóvar'ın yıllardır bir İngilizce film çekip çekmeyeceği merak konusuydu. Hollywood'dan sürekli teklifler aldığını söylese de o bunlara hep mesafeli durmuştu. Öteden beri, kendisini İspanyolca daha rahat ifade ettiğini söylüyordu. Ta ki "The Human Voice"a kadar... Dünya galasını 3 Eylül'de 2020'de Venedik'te yapan bu 30 dakikalık kısa film, neredeyse süresinden daha uzun ayakta alkışlandı. Başroldeki Tilda Swinton'ın bir Almodóvar filminde olmayı 'sanal gerçeklik' hissiyatına benzettiği bu film, Jean Cocteau'nun klasik bir oyunundan uyarlandı. Swinton filmi "Samimiyet, yalancılık, fantezi, kurmaca, yas, ayrı kalmak, sizi çok fena inciten birine gerçeği haykırmak üzerine," diye tanımlıyor. Açıkçası, bunlar zaten Almodóvar hayranlarının yakından tanıdığı temalar. Swinton'ı Almodóvar renklerinin ortasında izlemek kesinlikle bambaşka bir deneyim olacak.

Seçkide bir de "klasik Almodóvar" var: "Mujeres al borde de un ataque de 'nervios' / Sinir Krizinin Eşiğindeki Kadınlar"... İspanyol ustanın filmografisinin bu popüler parçası, belki de onun kariyerinin ilk yarısındaki 'komik' dönemin zirve eseri. Carmen Maura'dan Antonio Banderas'a, Kiti Mánver'den Rossy de Palma'ya fetiş oyuncularını bir araya getiren hayli renkli bir fars.

Bu seneki Berlinale programından İstanbul'a düşen iki nadide filme odaklanalım şimdi... Oyuncularından Lilla Kizlinger'e En İyi Yardımcı Performans (belki biliyorsunuz, Berlinale artık oyuncu kategorilerini kadın ve erkek olarak ayırmayacağını duyurmuştu) ödülü getiren Macar filmi "Rengeteg - Mindenhol látlak / Forest: I See You Everywhere" her karesiyle sinemaseverler için ilginç bir deneyim olacağa benziyor. Yaratıcısı Maria Speth'e Jüri Ödülü getiren Alman belgeseli "Herr Bachmann und seine Klasse / Mr. Bachmann and His Class", bizi küçük bir Alman kentine götürüyor. Aralarında bizim topraklarımızdan ailelerin çocuklarının da bulunduğu bir grup öğrenci ile öğretmenleri Bay Bachmann arasındaki diyaloglara tanık oluyoruz. 3,5 saati aşan süresine rağmen eğitimin dünyanın her yerinde ciddi bir sorun olduğunu ve çocuk gelişiminin ne kadar hassas olabildiğini adeta yaşayarak deneyimliyoruz.

SUNDANCE'TE DİKKAT ÇEKEN BELGESELLER

Söz hazır belgesellere gelmişken... Belgesel filmler için dünyanın en önemli podyumlarından biri olan Sundance'ten de iki belgesel düşüyor önümüze. Bunların ilki Hindistan yapımı "Writing with Fire". Bu sene festivalde hem Dünya Belgesel-

Charlotte Gainsbourg'un başrolde olduğu "Suzanna Andler", tutkulu bir aşk hikâyesi anlatıyor.

Berlin'de Jüri Ödülü'ne layık görülen "Mr. Bachmann and His Class", izleyiciyi küçük bir Alman kentine götürüyor.

Almodóvar'ın İngilizce filmi "The Human Voice"un başrolünde Tilda Swinton yer alıyor.

"The Most Beautiful Boy in the World", "Venedik'te Ölüm"de Tadzio'yu canlandıran Björn Andresen'i merkeze alıyor.

leri kategorisinde Jüri Özel Ödülü'nü hem de İzleyici Ödülü'nü kazanan bu belgesel koca Hindistan'daki yegâne Dalit (Hindistan'daki kast sisteminin en altındaki ezilen sınıf) kadın gazete yöneticisiyle tanıştırıyor bizi. Sundance'ten gelen ikinci belgesel "The Most Beautiful Boy in the World" ise sinemaseverlerin, özellikle de Visconti'nin 1971 tarihli klasiği "Death in Venice / Venedik'te Ölüm"ünü izlemiş sinemaseverlerin merakla izleyecekleri bir film. Filmde Tadzio karakterini oynayan 15 yaşındaki İsveçli Björn Andrésen'in tam 50 yıl sonraki hâlini buluyoruz. Filmle tek gecede dünya çapında şöhrete kavuşan bu delikanlının hayatı filmden sonra allak bullak oluyor. En son "Midsommar"da kısa bir rolde izlediğimiz (ama izlerken farkında olmadığımız!) Andrésen'in trajik hikâyesi baştan sona ilgi çekici. Hatta bu trajik hikâye filmden önce başlamış bile diyebiliriz. Andrésen'in bugünkü hâli de birçok açıdan yürek burkuyor.

FRANSA'DAN FİLDİŞİ SAHİLİ'NE

Buradan Fransa'ya geçelim... Benoît Jacquot'nun yönettiği, Marguerite Duras'nın oyunundan uyarlanan, başrollerini Charlotte Gainsbourg ve Niels Schneider'in paylaştıkları "Suzanna Andler", zengin ve sadakatsiz bir iş insanı ile evli orta yaşlı bir kadının, biraz soluklanmak için genç sevgilisini de alıp Riviera'daki yazlık evinde yaptığı tatil kaçamağını anlatıyor. Harika bir villanın terasında ufka uzanan enfes bir Akdeniz manzarası eşliğinde akıp giden tutkulu bir aşk hikâyesi izlemek isteyenler varsa, onları "Suzanna Andler"e alalım!

Son filmimiz ise çok farklı bir coğrafyadan, Fildişi Sahili'nden... Venedik, Toronto, New York, Busan, Selanik, Sundance ve daha birçok dünya festivalini dolaşmış, bunların birçoğundan ödüllerle dönmüş, aynı zamanda En İyi Uluslararası Film dalında Fildişi Sahili'nin bu seneki Oscar adayı olan bir film: "La nuit des rois / Night of the Kings"... Philippe Lacôte'un yönettiği film, bizi ülkenin büyük kentlerinden Abidjan'da bir ormana konuşlanmış La Maca isimli bir hapishaneye götürecek. Bu hapishanede kuralları koyan, sözü geçen kişiler mahkûmlar. Bu mahkûmların da bir sözcüsü, bir lideri var. Ne var ki, kendisi artık hastalıktan son nefesini vermek üzere ve kızıl dolunayın olduğu gece koltuğunu başkasına devretmenin derdinde. Buraya yeni düşen kahramanımız Roman'ı halefi olarak gözüne kestiriyor ve ondan tüm mahkûmların merakla dinleyecekleri bir hikâye anlatmasını istiyor. Başarısız olduğu takdirde sonu ölümle bitecek bu oyunda kahramanımız Roman da efsanevi kanun kaçağı Zama King'in mistik hikâyesini anlatmaya başlıyor. Şafak sökene kadar öyküsünü tamamlamak ve diğer mahkûmların takdirini kazanmak zorunda. Fransız sinemasının büyük yeteneği Denis Levant'ın da kısa bir rolde karşımıza çıkacağı film, sinemada pek az örneğini görebildiğimiz bir coğrafyadan gelmesi açısından da önemli bir fırsat sinemaseverler için. **MS**

Oscar ödüllü Olivia Colman, kendisine emanet edilen her rolü üzerine biçilmiş kaftan gibi taşıyan bir oyuncu. Colman'ı önümüzdeki yıl Sam Mendes'in "Empire of Light" filminde göreceğiz.

Zamanın ve zarafetin izinde

JANET BARIŞ
janetiko@gmail.com

Zarif ve sade bir tarafı var Olivia Colman'ın. Erken yaşta başladığı İngiliz TV kanallarındaki kariyeri ve sonrasında yavaş yavaş yükselişe geçen filmleriyle birlikte geç de olsa keşfedilen, nihayetinde de Oscar'a kadar uzanan oyunculuğuyla göze çarpan bir kadın. Özellikle son yıllarda hem sevilen hem de arnan oyunculardan biri olması da şaşırtıcı değil zira tutarlı, olgun ve zarif dokunuşlarıyla hayat verdiği karakterleri kendine has bir biçimde yorumlayarak bir adım öne çıkıyor.

Colman'ın ilk işleri Britanya TV'si için olur. Uzun bir zamana yayılan ve beceriksiz iki erkek ev arkadaşının yaşadığı komik olaylar üzerine kurulu olan "Peep Show" oyuncunun tanınmaya başladığı zamanlara denk gelir. "Peep Show"da Sophie Chapman karakterine hayat veren Colman bu tipik İngiliz komedisinde parlamaya başlar. Uzun yıllara yayılacak olan Robert Webb ve David Mitchell ile olan iş birliği Colman'ın oyunculuğu için önemli bir yer tutar ve İngiliz komedisi içerisinde sağlam bir yer edinir.

Televizyonla başlayan kariyeri uzun zaman devam eder ve

Kariyerine televizyonla başlayan Colman, zamanla İngiliz komedisi içerisinde sağlam bir yer edindi.

Colman, Anthony Hopkins'le birlikte rol aldığı "Baba"da En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu dalında Oscar'a aday oldu.

Rachel Weisz'la birlikte rol aldığı Lanthimos filmi "Sarayın Gözdesi"ndeki performansıyla En İyi Kadın Oyuncu Oscar'ı kazandı.

Sevilen dizi "Fleabag"in sevilmeyen üvey annesine hayat verdi.

arada TV filmlerine de düşer yolu. Ama uzun metrajlarda boy göstermesi de uzun sürmez. En son "Baby Driver"la seyirciyi eğlenceli bir aksiyona sürükleyen Edgar Wright'ın 2007 yılında yönettiği "Hot Fuzz / Sıkı Aynasızlar", Colman'ın oyunculuğunu yine komedide gösterdiği tatlı bir aksiyon olur.

GÖZE ÇARPAN DRAMALAR

Paddy Considine'ın yönettiği ve karısının ölümünden sonra yaşamdan ümidi kesen Joseph'in, Colman'ın canlandırdığı Hannah'la tanıştıktan sonra hayata yeniden tutunmasını anlatan "Tyrannosaur" (2011) oyuncuya kendini uzun metraj bir dramada gösterebildiği bir alan açar. Kökeni İngiliz komedisine uzanan ve sıklıkla oradan beslenen Colman, bu kez ağır bir travmanın yaşattığı yükü anlayıp iyileştiren ve kendi de iyileşen kadın rolüyle göz doldurur ve ilk gerçek çıkışını yakalar.

Yine aynı yıl Phyllida Lloyd'un yönettiği ve Meryl Streep'in de Margaret Thatcher'ı canlandırdığı "The Iron Lady / Demir Leydi" (2011) filminde görürüz Colman'ı. Filmin kendisi pek sevilmese de Streep'in oyunculuğuyla öne çıkar ve Streep bu rolle Oscar alır. Olivia Colman ise artık komediden ziyade dramatik rollerin aranan oyuncusu olmuştur.

Şöhreti başta İngiltere ile sınırlı kalsa da 2010'lardan sonra bir nevi Colman dönemi başlar. Komediden dramaya, diziden uzun metraja uzanan geniş bir yol açılmıştır oyuncuya ve biraz geç de olsa artık olgun yaşlarını dönemin iyi, sevilen işlerine ayırır.

Kitlesini genişleten en önemli işlerden biri "Fleabag" olur. Phoebe Waller-Bridge'ın hem yaratıcısı hem de başrol oyuncusu olduğu "Fleabag" bir dönemin kült dizilerinden biri olarak kayda geçer. Yakın zamanda yaşadığı bir travmayla yüzleşmeye çalışan ama her seferinde yüzleşmek yerine kendine özgü kaçış yolları arayan "Fleabag"in kötü üvey annesi rolünde çıkar karşımıza Colman. Karakterine kattığı yorumla yazılandan çok daha ötesine geçer ve sevilmeyen bir üvey anne bile olsa seyircisiyle arasında güçlü bir bağ oluşur.

Sonrasında araya bir de Yorgos Lanthimos imzalı "The Lobster" (2015) sıkışır. Lanthimos'un çetrefilli dünyasında çift olamayan ve yalnız kalan insanların kendi seçtikleri bir hayvana dönüştüğü bir distopya görürüz. Filmde çiftleri birleştiren gizemli otel müdürünü canlandıran güzel oyuncu etkileyici oyunculuğuyla filmin taşıdığı kara mizahın barındırdığı ciddiyeti çıplak gözle görülebilir bir alana taşır.

Olivia Colman için bir diğer mihenk taşı yine Lanthimos'un yönettiği "The Favourite / Sarayın Gözdesi" (2018) olur. Lanthimos'un kendi filmografisi içerisinde de büyük işlere giriştiği bu tarihsel dramada Colman, Kraliçe Anne'e hayat verir. Film görsel gücü, atmosferi ile beğenilse de senaryosuyla tartışılır. Kraliçe Anna karakteri ise yine Colman'ın bedeninde aşkları, çelişkileri ve iniş çıkışlarıyla çok yönlü ve katmanlı bir biçimde canlanır. Böylelikle Colman hayatının rollerinden birini oynamış olur ve "Sarayın Gözdesi"ndeki oyunculuğuyla o yıl Oscarlarda En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'ne uzanır.

HOPKINS İLE MUHTEŞEM UYUM

Köklerinden sürekli beslenen Colman'ın yolu meşhur İngiliz dizisi "The Crown"a da düşer nihayetinde. Kraliçe Elizabeth'in geçmişinden günümüze hayatının anlatıldığı, saray aristokrasisinin gündeliğini, iktidar hırslarını ve yaşayış tarzını deşen "The Crown"un son sezonlarının önemli bir parçası olur Colman. Claire Foy'dan sonra II. Elizabeth'i canlandıracak olması garip karşılanır başta ama kraliçenin '60'lı yıllarını yine tüm ağırlığıyla canlandırır ve sade ışığıyla göz doldurur.

Florian Zeller'ın ilk uzun metrajı "The Father / Baba" (2020) ise Colman'ın en son işlerinden biri. Anthony Hopkins'in Alzheimer hastası baba rolüyle büyülediği, olgun zamanlarının en zorlu ve en üstün performanslarından birini sergilediği filmde Colman, başka bir şehre taşınacağı için babasına bakıcı bulmak zorunda kalan Anne'i canlandırıyor. Hopkins'le muhteşem bir uyum sergileyen ve bir an bile teklemeyen oyunculuğuyla göz dolduran Colman, "Baba"da neden tercih edilen bir oyuncu olduğunu yeniden hatırlatıyor.

Olivia Colman güçlü oyunculuğunun yanında samimiyeti, gülüşü ve hevesli ifadesiyle ışığını yakalarken artık emin adımlarla ilerlemekten çok daha fazlasını yapıyor. Güzel oyuncuyu önümüzdeki yıl "American Beauty / Amerikan Güzeli" (1999), "Revolutionary Road / Hayallerin Peşinde" (2008) ve "1917" (2019) gibi filmlerle tanıdığımız Sam Mendes'in yöneteceği "Empire of Light" filminde göreceğiz. 1980'lerde Güney İngiltere'de bir aşk hikâyesinin anlatılacağı projede Olivia Colman ismi ilk belirlenen oyunculardan.

Orta yaşlarında oyunculuğunun zirvesini yaşayan güzel oyuncunun akla ilk gelenlerden biri olması tesadüf değil. Her kırılma noktasında, her önemli projede yeteneğini gösteren ve kendisine emanet edilen rolü üzerine biçilmiş kaftan gibi taşıyan Colman, zarafetiyle göze çarpan oyunculardan. Görünen o ki Olivia Colman'a özgü sadelik ve ışıltı geç de olsa yolunu bulup, kendini gösteriyor. **MS**

ATİLLA
DORSAY

aldorsay@yahoo.com

"GENTLEMEN'S AGREEMENT / NAMUS SÖZÜ"

Yönetmen: *Elia Kazan,* ***Senaryo:*** *Moss Hart,* ***Görüntü:*** *Arthur Miller,* ***Müzik:*** *Alfred Newman,* ***Oyuncular:*** *Gregory Peck, Dorothy McGuire, John Garfield, Celeste Holm, Anne Revere, June Havoc, Albert Dekker, Jane Wyatt, Dean Stockwell, Nicholas Joy, Sam Jaffe, Fox yapımı, 1947*

Elia Kazan'ın imzasını taşıyan "Gentelmen's Agreement / Namus Sözü", ABD'de 1940'lardaki Yahudi düşmanlığını bol konuşmalı bir anlatımla ve konuya ciddiyetle yaklaşarak işliyor.

ABD usulü ırkçılığın bir başka yanı: Yahudi düşmanlığı

Elia Kazan'ı "On the Waterfront / Rıhtımlar Üzerinde" filmiyle "100 Yılın 100 Filmi" kitabıma almıştım. Ama bu usta yönetmeni bir daha etraflıca anmak kısmet olmadı. Bu kez ünlü bir siyasal sinema örneği olan bu filmi seçtim. Ancak ilk fırsatta en azından "İhtiras Tramvayı", "East of Eden / Cennet Yolu", "Viva Zapata", "America America" gibi filmlerini de yazmaya çalışacağım.

Bizde vaktiyle gösterildiği "Namus Sözü" adını verdiğim bu filmi ele almamda, belki yakın zamanda Digitürk'te birkaç kez gösterilen "The Plot Against America" adlı dizinin de etkisi olmuş olabilir. O dizi, adına 'Yahudi düşmanlığı' denen şeyin 1940'larda ABD'de nasıl yaygın olduğunu gösteriyordu. Evet, savaş sırasında o ırk, tarihin görüp görebildiği en büyük soykırımla boğuşurken...

Anlaşılan savaştan sonra, kıyımın gerçek boyutları ortaya çıktığında bile bu düşmanlık bitmemiş! Yoksa bu filmdeki olaylar yaşanır, Laura Hobson sıcağı sıcağına bunu bir roman hâline getirir, yükselen yönetmen Elia Kazan ise dördüncü filmini bunu sinemalaştırmaya adar mıydı?

Evet, savaşın hemen sonrasındayız. Tanınmış gazeteci Schuyler Green, yaşadığı California'dan davetle New York'a gelmiş ve basın patronu John Minify'den bir teklif almıştır: ABD'nin onulmaz hastalığı "Yahudi düşmanlığı" üzerine bir yazı serisi... Green Yahudi değildir, bu konu üzerinde fazla da düşünmemiştir. Önce duraksar; ama sonunda kabul eder. Ki bunda tanıştığı, Minify'ın güzel yeğeni Kathy'nin de büyük etkisi olur.

YENİ BİR AD VE KİMLİK

Böylece bir yandan annesi ve küçük oğlu Tom'u yanına aldırır (eşi çoktan vefat etmiştir). Ama bir türlü konuya giremez. "Bu konuda yeni ne söyleyebilirim?" diye sorar durur. Sonunda çareyi bulur: Bir süre (birkaç ay) için Yahudi olmak! Tanınmadığı yeni bir çevrede ad ve kimlik değiştirerek bu pekâlâ mümkündür. Annesi, Kathy ve birkaç dost daha, yeni adıyla Phil Green'i destekler. En büyük sorun "What are Jews anyway?" diye sorup

Anne karaterine hayat veren Celeste Holm, En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Oscar'ına layık görüldü.

Usta yönetmen Elia Kazan ve Atilla Dorsay, bir söyleşi sırasında...

Gregory Peck'e Dorothy McGuire eşlik ediyor.

duran küçük Tom'u ikna etmek olacaktır. Ve o ileriki günlerde bunu okulda yediği dört başı mamur bir dayakla ödeyecektir!

Ama zorluklar bitmez. Açıkça 'antisemit' olanların yanı sıra, sözüm ona ırkçılığa karşı olanlar bile kendilerini tümüyle bu günahtan sıyıramaz. Gerçi "Sosyete kadınlarının nasıl giyindiklerini görmek için sık sık parti veriyorum," diyen enerji küpü moda editörü sarışın Anne, yeni görevindeki sekreteri Elaine, California'dan kalkıp gelen dostu, gerçek Yahudi ve savaş kahramanı Dave gibi kişilikler ona destek olacaklardır. Yahudi bilim adamı Prof. Lieberman ise alaylı biçimde şöyle der: "Hiçbir halk kendisini diniyle tanımlamaz. O açıdan neden Yahudilerin illa da inançlarını öne çıkardıklarını anlamıyorum!"

Ayrıca belki hayatının aşkı olan Kathy de onun inadından ve bu bitmeyen mücadelesinden yorulup gidecektir. Ve Dave de Phil'e şöyle diyecektir: "İki üç ay Yahudi olmakla gerçek bir Yahudi'nin sorunlarını anlamanın mümkün olacağını mı sanıyorsun?"

Ama Phil inatçıdır. Ona göre o ırkçılar "Yalnız Yahudi düşmanı değil, aynı zamanda bu ülkenin savunduğu tüm değerlerin de karşıtıdırlar." Ki o ülkede kimi eyaletlerde Yahudilere ev satmak veya kiralamak yasaktır. Bizzat deneyimlediği gibi Musevi müşteri kabul etmeyen çok lüks oteller vardır. Bu tür bir yasağı 'restricted' (kısıtlanmış) sözcüğüyle ifade eden...

Ve de Amerikan İngilizcesinde Yahudi/Musevi kavramlarını anlatan argo sözcükler: yid, kike, coon, gentile vs... Ki Latincede 'nazik' anlamına gelen sonuncusu, tam tersine Yahudi olmayanlar için kullanılır! Böylece tüm bunları öğrenen Phil'in görevi ve misyonu bitmiştir. Arkasındaki işvereni John Minify'ın büyük memnuniyeti içinde... Yazıları yayınlanmıştır: "Sekiz Haftalığına Bir Yahudiydim" başlığı altında. Ve sonuç birinin dediği gibi "tam bir dinamit" olmuştur.

SAVAŞ SONRASI CADI AVI

Elbette savaş sonrası ABD'nin tek suçu bu olmayacaktır. Hemen aynı günlerde senatör Joseph McCarthy ülkedeki "gizli komünistler" için büyük bir kampanya başlatacak, aralarında ünlüler de bulunan sayısız insan iftiralarla mahkemelere yollanacak, yıllarca süren davalar başlayacaktır. O zaman dendiği gibi, tam bir modern 'cadı avı'... Ne tuhaftır ki Elia Kazan da bu avın kurbanı olacak, kariyerini kurtarmak için kimi solcu dostlarını ihbar edecektir. Ve Türkiye doğumlu büyük sanatçı, sonrasında bu olayın altında ezilmekten kurtulamayacaktır.

Demek ki karşımızda dev ülkenin en sorunlu bir çağının ve soykırımdan iki yıl sonra, vatanları İsrail devletinin kuruluşundan bir yıl önce bunun acısını çekmiş Yahudi ırkının ilginç bir yansıması var. Bu önemli konuyu oldukça konuşkan, hatta geveze bir anlatımla sunan, konuyla ciddi bir ilişkisi olmayanlara sıkıcı gelebilecek bir film. Ama sinema biraz da bu değil midir ya da bu olmamalı mıdır: Yaşamsal konuları yeterince dramla ve sinema sanatıyla besleyip kitleleri etkileyecek tez filmleri üretmek?

Film Arthur Miller'ın (yazar olanı değil!) özellikle New York kentini ustalıkla veren siyah beyaz görüntülerinden, usta besteci Alfred Newman'ın fon müziğinden de büyük ölçüde yararlanır. Başrolde Gregory Peck gayet inandırıcıdır. Aslında da Musevi olan John Garfield'ın Dave, Celeste Holm'un Anne kompozisyonları mükemmeldir. Aynı biçimde Phil'in çilekeş annesinde Anne Revere, Küçük Tom'da ise sonraki yılların genç adamı Dean Stockwell önemli bir katkıda bulunurlar.

Film sekiz dalda Oscar adayı olmuş ve üç dalda kazanmıştır: En iyi film, yönetmen ve yardımcı oyuncu olarak da Celeste Holm... Kazan (1909- 2003) bu filmle ilk Oscar'ını almış, ayrıca "Rıhtımlar Üzerinde"yle bir kez daha kazanmıştır. Ayrıca üç adaylığı daha vardır: "İhtiras Tramvayı", "Cennet Yolu" ve "America America" filmleriyle... Kendisiyle birkaç kez birlikte olmak ve en az iki kez söyleşi yapmak onurunu bana bahşetmiştir.

Ayrıca Zülfü Livaneli'yle de sıkı dost olmuşlar ve birlikte bir Anadolu yolculuğu yapmışlardır, Kazan'ın ne yazık ki gerçekleşmeyen bir projesi için... Onun son gününe kadar iyi bir Türk dostu olarak kaldığı kesindir.

Zamanında Hollywood Reporter dergisi şöyle demiş: "Şimdiye dek filme alınan en büyüleyici hikâye." Dönemin etkili eleştirmeni, The New York Times yazarı Bosley Crowther ise şöyle demişti: "Fox şirketi ve yapımcı Darryl F. Zanuck bu ilginç hikâyeyi filme almak için gereken her şeyi yapmışlar. Kusursuz bir kadro, parlak bir yönetim...Hâlâ çok anlam taşıyan ve keyifle tüketilmeyi hak eden bir yapım." **MS**

ASU **MARO**
asu.maro@milliyet.com.tr

Son dönemde oyunculuk macerasını daha tiyatro ve sinema odaklı bir noktaya taşıyan Hande Doğandemir yeni dizisi "Hükümsüz"de kadın cinayetlerini çözen bir avukatı oynuyor. Doğandemir için dizinin en kıymetli yanı iki kadın karakteri merkezine alıyor olması.

"Erkek senaristler kadın karakter üzerine düşünmüyor"

Oyunculuğunun ilk zamanlarında daha çok tatlı romantik komedilerde izlediğimiz Hande Doğandemir birkaç yıldır kariyerinde yeni kapılar açtı. Craft'ta Çağ Çalışkur'un sahnelediği "Waterproof"ta maden kazasında çocuklarını kaybeden annelerden biri olarak izledik onu. Haluk Bilginer ve Ali Atay ile oynadığı Cenk Ertürk'ün ilk filmi "Nuh Tepesi" ile festivallere katıldı, film nisanda Netflix'e geldi. Bir yandan da Exxen'in yeni dizisi "Hükümsüz"de kadın cinayetlerini ele alan iki kadın avukattan birini canlandırıyor.
Sıraselviler Kiki'de bir araya geldiğimiz Doğandemir ile buluşma sebebimiz "Hükümsüz" olunca tabii konu dönüp dolaşıp kadına şiddet ve kadın cinayetlerine geldi. Araya da oyunculuğa ve hayata dair nefes alma alanları iliştirmeye çalıştık.

"Hükümsüz" ülkemizin son yıllarda iyice su yüzüne çıkan bir derdine; kadın cinayetlerine parmak basan bir dizi. Sizin oynamaya karar vermenizde de bunun payı oldu mu?
Biz artık sinemada, televizyonda çok fazla kadın hikâyesi izleyemiyoruz. Ana akımda evet, kadın hikâyelerine rastlıyoruz ama çok özgürce anlatamıyoruz ya da bir hikâyenin bir parçası kadar gösterebiliyoruz. Ama "Hükümsüz" tamamen iki kadın avukatın kadın meselesini merkezine aldığı bir iş olduğu için ben çok heyecanlandım açıkçası. Çok uzun zamandır beklediğim ve aradığım bir şeydi. Bu ülkenin en büyük dertlerinden birini merkezine alan böyle bir işi çok değerli buldum. Bunu objektif anlatmamızı, ajitasyona kaçmadan, sadece olaya, öncesine ve sonrasına odaklanmamızı sağlaması açısından da dijitalin doğru bir mecra olduğunu düşünüyorum. Ayrıca da tabii ki cesaret gerektiren bir şeydi. Çünkü bu gözümüzün önündeki bir gerçek ama bunları bu kadar olduğu gibi anlatmak çok kolay olmuyor. Biraz bıçak sırtı bir konu. Hepimizin, oyuncular olarak, yönetmen olarak endişeleri vardı bunu doğru anlatabilmekle ilgili. "Gerçekten hayatta bunlar var ve bizim gözümüzün önünde oluyor"u bütün gerçekçiliğiyle anlatmaktı derdimiz. O yüzden de ilk okuduğumda "Tamam," dedim, "Ben böyle bir işin içinde olmak istiyorum." Yaptığım her işin mesaj içerikli olması ya da bir şeye fayda etmesi gibi bir derdim yok. Ama tabii ki bir şeye faydalı olacaksa, birilerine bir şeyleri fark ettirecekse de bu beni mutlu ediyor.

Genelde davayı çözen bir erkektir, belki yanına bir yardımcı kadın karakter konur. Ama burada iki kadın el ele verip bu davaları çözüyorlar. Kurban olmayan, kurtarıcı olan kadın rolü de güzel bence.
Kesinlikle. Burçin'le (Terzioğlu) bizi en çok heyecanlandıran şey de buydu. Biri gazeteci, biri eski polis iki erkek kahramanımız var, onlar bu iki kadının yolculuğunda yanlarında oluyorlar. Genelde tam tersini izliyoruz dediğin gibi. Kadın ya kurban oluyor ya erkek karakterin yolculuğundaki bir basamak oluyor, hiçbir zaman onun derinliğine inemiyoruz maalesef. Ama burada tamamen iki kadının gözünden, bir kadın dünyasını görüyoruz.

Bunu rol seçerken bir kriter olarak alıyor musunuz diye soracağım ama sinemada çok da kolay olmuyor herhalde. Kadın ya bir basamak ya da hikâyenin bir detayından ibaret kalıyor çoğu zaman.
Tabii ki tercih sebebim olur ama önümüze öyle hikâyeler kolay kolay gelmiyor. Kaç senedir sizinle karşılaşıyoruz festivallerde, kaç tane kadın filmi vardı? Neredeyse yoktu. Kadın yönetmen de çok azdı. Bu sene vardı ve ne kadar başarılı olduklarını gördük. Maalesef sinemada özellikle, biz kadın hikâyesi izleyemi-

FOTOĞRAFLAR: CAN EROK

"EVİM BİTKİ DOLU, BOTANİK BAHÇESİ GİBİ"

Çiçek düzenleme eğitimi almışsınız. Nasıl bir şey tam olarak?
Çiçekçilik eğitimi aldım bayağı. Florist olarak geçiyorum şu an, meslek olarak yapabilirim.

Nereden aklınıza geldi?
Çok seviyordum zaten çiçekle, bitkiyle ilgilenmeyi. Daha önce günlük workshop'lara falan katıldım ama daha kapsamlı bir eğitim istiyordum. Derken okulu buldum, Flortart'ı. Oradan eğitim aldım.

Çiçekçi açmayı düşündüğünüzü söylemişsiniz.
Evet, çok istiyorum onu. Benim evim hakikaten botanik bahçesi gibi. Ailem endişe etmeye başladı, "Iyi misin sen, bu kadar bitkiyi ne yapacaksın, ev ormana döndü," diye. Çok mutluyum onlarla, iyi hissediyorum. Dolayısıyla ileride de hakikaten bununla ilgili bir şey yapma planım var.

27 ➔

Doğandemir; "Siz popüler kültürde tanınmış biriyseniz, mesleki yolculuğunuzda başka bir yola çıkmanızı hor görüyorlar," diyor.

Hande Doğandemir, "Nuh Tepesi"nin çok farklı bir yerden sahiplendiği bir film olduğunu anlatıyor.

yoruz ve kadın karakter varsa da derinlikli bir şekilde yazılamıyor. Bu benim en büyük derdim, öyle bir hikâye çıksa karşıma gerçekten tutacağım, sarılacağım ve hiç bırakmayacağım. Bu dizilerde de o kadar kolay olmuyor ama "Hükümsüz" o şansı bize verdi. O açıdan çok seviyorum ve mutluyum.

Sizin ana akımdaki birkaç diziniz bahtsız bir şekilde erken bitmiş. Hatta "Yeni dört bölümlük dizisi ne zaman?" diye sormuşlardı Kutsal Motor'da galiba.

Evet, evet. Artık bunun geyiğini yapıyoruz, yapacak bir şey yok. Benim çok inanarak ve severek girdiğim, şahane ekiplerin olduğu işlerdi onlar. Çok güzel hikâyelerdi. Mesela yine Ömer Faruk Sorak'la "Yüzleşme" yapmıştık. Onun da odağında bir kadının intikam alma hikâyesi vardı ama işte seyirci de galiba o kadar bayılmıyor kadın hikâyelerine. Ya da belki de bazen seyirciyle bir noktada buluşamıyor, yapacak bir şey yok. Artık çok takılmıyorum, bu sadece benim başıma gelmiyor. Bilemiyorsunuz, çok inandığınız işler olmuyor, bazen de "Bundan bir şey olmaz," dediğiniz işler inanılmaz parlıyor. Bu işin bir matematiği yok. Bundan dolayı da küsme lüksümüz yok. O dört bölüm sürer, öbürü dört sezon sürer, önemli olan içinde mutlu olmak ve anlattığın hikâyeye inanmak benim için.

Dijitali tercih etmenizde bunun da etkisi var mıydı? En azından sonu belli, yarıda kalmaz.

Yani, aslında televizyona bir ara vermiş oldum ama o "Ben bir süre görünmeyeceğim, küstüm," gibi bir ara değildi. Öyle denk geldi. O sırada filmler oldu, oyun yaptım, oyunculuk maceramı biraz daha başka bir yere çektim. Televizyon dışında sinema ve tiyatro girdi hayatıma. Zaten ben mesleki yolculuğumun böyle şekillenmesini istiyordum. Daha sonra "Kırmızı Oda"yla televizyonda bir özlem giderdim, arkasından "Hükümsüz" oldu. Dijital tabii bence her oyuncunun yer almak istediği bir mecra. Süresi olsun, odak noktası olsun, hikaye anlatma biçimi olsun ana akımdan çok farklı ve çok başka yerlerden seni tatmin eden işlerin içinde olabiliyorsun. O yüzden de benim için muazzam denk geldi her şey son birkaç senede.

Alican Yücesoy'la "Hükümsüz"de bir kez daha beraber siniz.

"MUTFAĞIM AŞIRI SAĞLIKLI, ZARARLI BİR ŞEY YOK"

Mutfakla uğraşmayı sever misiniz?
Bayılıyorum.

Neler yapıyorsunuz en çok?
Benim aşırı sağlıklı evim. Zararlı bir şey yok. Arkadaşlarım yemeğe gelir, her şey aşırı sağlıklıdır ama onun da eğlencelisini yapmaya çalışıyorum. Glüten tüketemiyorum, alerjim çıktı. Sonra süt ürünlerini kesmek zorunda kaldım. Yavaş yavaş hayvansal ürünleri kesmeye çalışıyorum. Biraz sağlık sebeplerinden oraya yönlendim ama her şeyin bir alternatifini bulmayı seviyorum. Çok güzel tatlılar da yapıyorum ama hepsi yiyebileceğim şeyler. Mutfakta vakit geçirmek terapi gibi benim için.

Ne kullanıyorsunuz şeker yerine?
Hurma. Hindistan cevizi şekeri de iyi bir alternatif. Karabuğday unu, kinoa unlu bir şey yapacaksam.

Sporla aranız nasıldır?
İyi. Eskiden daha düzenliydi, şimdi biraz savsaklıyorum ama pilates düzenli yapıyorum. Karşıda oturuyorum, Caddebostan'da küreğe çıkıyoruz, aşırı keyifli. Paten kayıyorum, bisiklete biniyorum. Karşıda hayat güzel.

Artık ayrılamıyoruz, birimizi alan, diğerini de alıyor. Benim ilk işlerimden biri olan "Sen de Gitme" var, Türkan Derya çekmişti TRT'de, ilk işimiz oydu. Sonra "Can Kırıkları" oldu. Sonra "İçimdeki Yangın" diye bir oyun yaptık. Bundan sonra Alican'ı arayan beni de aramak zorunda kalır, çünkü biz ayrı çalışmıyoruz. Bir sinema filmi kaldı, herhalde onu da yaparız bir ara.

Zevkli mi birlikte çalışması?
Çok. Sette onun olması benim için güven verici bir şey. 10 yıldır tanıyorum, acayip seviyorum, çok yakın arkadaşım ve çok eğlendiğim biri.

Tekrar "Hükümsüz"deki gerçek hikâyelere dönersek, dediniz ya doğru aktarmak önemliydi diye; ne yaptınız bunun için? Hep birlikte toplantılar yapıldı mı, dili nasıl oluşturuldu?
Tabii yaptık. İsmail (Hacıoğlu) de, Alican da, Burçin de (Terzioğlu), hepimiz için bu çok hassas bir meseleydi. Çünkü bunlar yaşanmış kadın cinayetleri. Bu insanların yakınları oturup izleyecek. Belki bu olayı yaşamış ama hâlâ hayatta olan birileri bundan etkilenecek. Yapımcımız Mustafa Bey (Uslu) de o hassasiyetle yaklaştı ve biz senaryo ekibiyle de yapımcıyla da yönetmenle de oturup bu konudaki hassasiyetimizi konuştuk. Çünkü biz neredeyse birebir işledik bu olayları. Tabii ki isimler, mekânlar değişiyor ama açıp baktığınızda hangisinin hangisi olduğunu bulabiliyorsunuz. Hatta en son Çilem Doğan'ın davası işlendi, ikinci sezona virgül atan konu da Özgecan'dı. Psikolojik olarak inanın bizi çok zorladı. Burçin'le "Bizim galiba terapiye ihtiyacımız var," dediğimiz anlar oldu. Ama birilerinin de bunu anlatması gerektiğini düşünüyorum. O yüzden de bunu sadece bir dizi olarak da göremedim, başka bir şeydi benim için.

Sizin oynadığınız Filiz de gerçek bir kişi mi?
Evet. Kardeşinin davası hatta hâlen sürüyor. Onunla ilgili bütün dava sürecini okuyarak gittim ve o mahkeme sahnesinde söylediklerim benim gerçek duygumdu. Kendinizi ablanın yerine koyduğunuzda başka bir şey hissedemiyorsunuz. Ablası yedi yıl boyunca kardeşini arayıp bir hayat kadınının yerine defnedildiğini öğreniyor. İstediği tek şey, artık onun cesedini bulmak. Gerçekten bakkala gitmek için ortadan kayboluyor, internetten yazıştığı adamla buluşuyor ve bir daha dönmüyor. Suçlular gerçekte de mahkûm edilmiş ama sonra cesedinde uyuşturucu bulunduğu için serbest bırakılmışlar. Şu anda hala devam ediyor davası. Bu gerçekleri bilerek hayata devam edebilmek çok zor hakikaten.

Erkeklerin pek bilmediği bir duygu, bir kadın olarak hayatta sürekli diken üstünde olmak, yolda yürürken birisi yaklaştı mı adımlarını hızlandırmak. Sizin de var mıdır böyle korkularınız?
Nasıl olmasın ki? Erkekler böyle bir tehditle ve böyle bir korkuyla yaşamıyorlar. Cinsiyetçi bir söylem kullanmak istemiyorum ama bu bir gerçek. Sayısal bir veri var ortada. Filiz, şey diyor bir gün; "Ben bir kadın olarak her an bir hiç uğruna öldürülebilirim, hiçbir sebep yokken." Bu korkuyla yaşamaktan bahsediyor. Benim de iç sesim bunu söylüyor. Bilemiyorsunuz ki sokağa çıktığınızda ne olacağını. Nasıl güvende hissedebilirsiniz ki zaten? Artık bu konuda konuşmaktan ben yoruldum ve biraz üzülüyorum. Çünkü bir yere vardıramıyoruz mevzuyu. Ben de yaptığım işle, mesleğimi aracı ederek en azından birilerine ulaşmaya çalışıyorum. Bu iş benim hayatımda öyle bir yer edindi.

"Kırmızı Oda"da da kadına şiddet mevzuu vardı sizin hikâyenizde.
Hep şiddet gören kadınların eğitimsiz ve alt sınıfa ait bireyler olduğuna dair bir algı var. Benim oynadığım karakter Nesrin, bir banka müdürüydü. Çok modern bir aile, eşi de öyle. Ama şiddetin maalesef eğitimle falan alakası yok. O yüzden o karakter çok dikkatimi çekmişti ve bu yüzden de insanlar kendilerine yakın buldular. Sayısız mesaj aldım ben, "Bunu benim yakınım da yaşıyor, ben de yaşıyorum," diye eğitimli, bir yere gelmiş bir sürü kadından. Çok acayip bir şey.

Bu arada bir de oyun yaptınız, "İçimdeki Yangın", onu ne zaman izleyeceğiz?
Oyunu Halil Babür yazdı, yönetti. Yine Alican Yücesoy, ben, Selen Uçer, Ahmet Rıfat Şungar, dördümüz oynuyoruz. Yabancı olma kavramını temeline alan beş bölümden oluşuyor. Ben okuduğumda da çok sevmiş ve etkilenmiştim, bir oyuncu için bulunmaz bir metindi. Daha sonra bunu dijitalde, tiyatrolar.tv ile yapma fikri geldi. Ama bu bir oyunu kayda almak gibi bir şey değildi, Emre Erdoğdu bunu filme alacaktı. Tiyatro ve

"HER ŞEYİ PLANLAMAM LAZIM, ÖLÜRÜM YOKSA"

Hep beraber zor bir dönem yaşıyoruz. Siz hayattaki olumsuzluklar arasında yaşam enerjisini nerelerde buluyorsunuz, nasıl tazeleyebiliyorsunuz kendinizi?
Küçük molalar bana iyi geliyor. Pandemiden dolayı bir yerlere çok fazla gidemiyoruz ve ben çok planlı olmak zorundayım. Öyle spontane hareket edemiyorum, planlamam lazım, ölürüm yoksa. Sürekli biraz sonra ne yapacağımı düşünüyorum. Hastalık gibi. Çok kötü bir şey bu. Bunu bırakmam lazım.

"Anda kal" falan yok yani.
Bende mümkün değil, hiçbir yerde kalamıyorum. Sonrasını düşünüyorum. Planlayacağım illa. O yüzden de spontane bir şey yapmam çok zor. Biri bana yaptırsa çok mutlu olurum ama kendim cesaret edemiyorum. Çalışmak beni kurtarıyor. Çalışmadığım zaman daha depresif bir insan oluyorum. Uğraşacak bir şeyler bulmam lazım kendime sürekli. Bitkilerle oyalanıyorum, köpeğimle ilgileniyorum. Fotoğraf çekmek başka bir hobim, onunla ilgileniyorum. Bunlar çalışmadığım zamanlar bana enerji veren şeyler.

Peki, plan yapıp da bozulunca ne oluyor?
Çok canım sıkılıyor gerçekten.

sinema disiplinlerinin birleştiği bir şey oldu. Oyun diyemem, belki sinema denemesi diyebilirim hatta. Bir oyun disipliniyle çalışıp bir film gibi çektik. Bir sene oldu, kurgusu bitmek üzere galiba ama acele etmek istemiyorlar, çünkü bu bir oyundan fazlası olduğu için başka planları var. Bir festival yolculuğu da olabilir.

Sahne yoluculuğu da olabilir mi günün birinde acaba?
Onu da konuştuk kendi aramızda ama bence uzun bir zaman var sahnelerin açılması için, o zamana kadar ne olur, bilmiyorum. Benim diğer oyunum "Waterproof"u Craft'ta oynadık, o da 30. oyunda kaldı. Tam biletler satışa çıkacak, tekrar salonlar kapatıldı. O yüzden o kadar bilmiyorum ki. Umarım bir gün her şey normale döner ve hepsini birden yaparız.

"Waterproof" sizin ilk tiyatro oyununuzdu. Öncesinde tiyatro hep istediğiniz bir şey miydi?
Çok istediğim bir şeydi. Sinema ve tiyatro odaklı bir kariyer hep hayal ettim ve onun için çalıştım. Yolum bir gün İbrahim Çiçek'le kesişti. İbrahim, Çağ'ın (Çalışkur) bir oyunu olduğundan ve bunun bir kadın hikâyesi olduğundan bahsetti. Yine o da gerçek bir hikâye. Çağ ile çalışmak, Craft'ta çalışmak, o oyuncu ekibiyle çalışmak muazzamdı. Bir de oyun olarak da yine bir kadın hikâyesine rastlamak çok kolay olmuyor. Çok büyük şanstı benim için o süreç. Çok şey öğrendim, mesleğime bakış açımı değiştirecek çok şey yaşadım orada.

Neler öğrendiniz mesela?
Bir oyuncu olarak çok fazla sınırım olduğunu, Hande olarak çok fazla sınırım olduğunu, otokontrollü olduğumu gösterdi. Oyunculuğa nereden bakmam, bedenimi, sesimi nasıl kullanmam gerektiğiyle, nasıl daha akıcı oyunculuk yapabileceğimle ilgili gerçekten okul gibiydi o süreç. Her şey değişti benim için.

Ağır da bir oyundu. Halbuki öncesinde romantik komediler vardı. Orada mutlu değil miydiniz?
Yoo, çok mutluydum. Komedide oynamaktan da müthiş keyif alıyorum. Şimdi bir tane dijital bir proje yapıyoruz. Onur Ünlü çekiyor. Epizodik bir iş, 10 bölümde farklı hikâyeler ama birbirine dokunan karakterleri anlatıyor. Onun bir bölümünde de ben oynuyorum. Çok eğlenceli. Absürt komedi yapmak da beni çok eğlendiriyor.

“Waterproof”un okul gibi olduğunu söylüyor Doğandemir: “Çok fazla sınırım olduğunu, otokontrollü olduğumu gösterdi.”

Siz oyunculuktan önce sosyoloji okumuşsunuz. Oyunculuk ne zaman düştü aklınıza?

Aslında amatör olarak yaptığım bir şeydi okul zamanı tiyatro, Tevfik Fikret’te okurken. Sonra Ankara Dil Tarih’te sosyoloji okudum. Sinema üzerine çalışmak bilinçli bir tercihti, iletişim sosyolojisiydi alanım. Tezimi de bununla ilgili yazdım zaten, ‘80 dönemi Türk Sineması’nda kadın cinsel istismarı. O zamandan koymuşum kafaya yani. Daha sonra televizyonda çalışmaya başladım. Stajyerlikle başladım, reji yaptım, editörlük yaptım. Bir yandan oyunculuk eğitimi almaya başladım. Sonunda da tercih yapmam gereken bir yere geldim.

Nasıl bir ailede büyüdünüz?

Babam banka müdürüydü, annem maliyede. Tam bir Ankaralı memur çocuğuyum ben, klasik tek çocuklu. Babam sanıyordu ki onun gibi bankacı olacağım, o Yapı Kredi’den emekli, ona göre benim de işim hazırdı yani. O yüzden İstanbul’a gidiyorum dediğimde o bir anlayamadı. Ama bana hep destek oldular, zor bir yola tek başıma girdiğimi biliyorlardı.

Burada tek başınıza bir yaşam kurmanız gerekti.

Çok zordu ama yapacak bir şey yok. Çoğu arkadaşım geldi, kuzenlerim geldi, bir şekilde hepimiz okullar bitince İstanbul’a göçtük, burada bir hayat kurmaya çalıştık. “Ne zaman benim kendi evim olacak?” dediğim zamanlar çok oldu hakikaten. Uzun sürdü bu süreç. Ailemin de bana burada ev açacak bir durumu yoktu. Dolayısıyla ben zamanla çalışa çalışa bir gün kendi evimi açtım.

Seviyor musunuz ev hayatını?

Aşırı seviyorum, çok evciyim. Bitkilerim var, köpeğim var, inanılmaz bir düzen kurdum evde. Hiç çıkmasam da olur.

Ankara fanatizmi devam ediyor mu hâlâ?

Tabii ya. Benim bir arkadaşımın lafı, takım tutar gibi tutuyoruz Ankaralı olmayı. Hiçbir şehrin böyle bir fanatizmi yok galiba. Ankara’da yapacak çok fazla alternatifin yoktur, kendin bir şeyler üretmeye çalışırsın. O yüzden çok müzisyen çıkar oradan, çok güzel gruplar çıkar. Biz o kadar güzel bir zamanına denk geldik ki Ankara’nın, o kadar güzel şeyler yaşadık ki tam en güzel çağımızda, yeri çok ayrı. Sektörde de çok Ankaralı vardır ve birbirimizi hakikaten buluyoruz da tutuyoruz da. Biraz dışarıdan itici geliyor olabilir.

Sanırım sizin sinemada küçük rol - büyük rol gibi dertleriniz yok. Son dönemde izlediğim “Nuh Tepesi” ve “Gelincik”ten yola çıkarak konuşuyorum.

Yok. İkisi de erkek hikâyesinde küçücük rolleri olan kadın karakterler. Daha önce de sinema filmlerim oldu, şansıma daha kadın hikâyesi olan filmler de yaptım ama dediğim gibi özellikle de son dönemde çok erkek hikâyesi odaklı sinema gerçekten. Senaristler çoğunlukla erkek ve kadın karakterlerin üzerinde çok düşünmüyorlar galiba. Onları sadece bir aracı olarak kullandıklarını düşünüyorum. Ama “Nuh Tepesi”ni o kadar sevdim ki. Cenk (Ertürk) Amerika’yı yeniden keşfetmedi, zaten tanıdık olduğumuz bir baba-oğul hikâyesi anlattı ama bunu kendince bir dünyanın içinde anlattı ve ben o dünyayı çok sevdim. “Nuh Tepesi”ni başka bir yerden sahiplendim. Cenk, ve yapımcımız olan iki kardeşi; ben de dördüncü kız kardeşleri gibi oldum. Dolayısıyla da hani Elif’in fiziksel olarak ne kadar var olduğuyla hiç ilgilenmedim. Onun özellikle Ali’nin oynadığı Ömer karakteri üzerindeki etkisini görmeseniz de hissediyorsunuz. Bu da benim için, bu hikâye özelinde yeterli ve gerçekçiydi. O sahne benim için özel bir sahne. Biz Ali ile hiç prova yapmadık, sadece bir kere ilişkiler üzerinden konuştuk ve sahnede kendimizi bıraktık. Çok da doyamadığımız sahne oldu o bizim. Cenk yurt dışında nerede izlense “Elif’in hikayesini niye daha çok görmedik,” diye yorum aldığını söylüyor. “Nuh Tepesi”nin yeri çok özel benim için. Benim bu festival dünyasına girişimin, alternatif hikâyelerde yer almamın yolunu açan iş oldu. Çünkü siz popüler kültürde tanınmış biriyseniz, sadece oraya ait bir oyuncu olarak bakıyorlar, hatta oyuncu bile değil, bir figür olarak bakıyorlar ve mesleki yolculuğunuzda başka bir yola çıkmanızı bazen hor görüyorlar. Bu bir gerçek. Benim tiyatroda yer almamı ya da alternatif sinemada yer almamı hor gören çok insan oldu ama bir noktada böyle düşündüğü için özür dileyen de çok oldu.

Yüzünüze mi söylüyorlar bunu?

Yüzüme söyleyen de oldu. “Ben böyle düşündüm ama sen beni yanılttın,” diyen de çok oldu ama bunu garipsemiyorum. Sizi bir dizide, bir romantik komedide ya da reklamlarda marka yüzü olarak görüyorlar, sizin yolculuğunuzun veya sınırlarınızın o kadar olduğunu düşünüyorlar. Ama bu bir tercih. O da mesleğimin bir parçası, bu da ve ben kendimi mesleki olarak daha çok çeşitlendirmek istedim. Dolayısıyla da “Nuh Tepesi” o yolculukta benim için çok önemli.

“Kaybedenler Kulübü Yolda”’nın nasıl bir yeri var sizin için?

“Kaybedenler Kulübü”nün ilk filmini herhalde izlemeyen yoktur. Seveni, sevmeyeni çoktur ama ben bayılırdım. Yıllar sonra ikincisinin çekileceğini şöyle öğrendim: “Racon”da Mehmet Ada Öztekin ile çalışıyorduk, ikincisini yazdığını söylemişti. Hayat işte, çok acayip. Aradan yıllar geçti, bir şekilde “Kaybedenler Kulübü” karşıma çıktı. Öncelikle bir izleyicisi olarak heyecanlandım. Evet yine o iki adamın hikâyesi ama kadının dünyasına da girdiğimiz ve oradan baktığımız bir tarafı da var hakikaten. Mehmet Ada çok sevdiğim ve çalışmaya bayıldığım bir yönetmen, ekibi zaten söylememe gerek yok, çok heyecanlanmıştım. Çok da şahane bir rotası vardı. Bir buçuk ay falan gezerek çektik. Benim için zor olduğu anlar da oldu ama Nejat (İşler), partnerim, çok profesyonel olduğu ve o dünyaya çok hâkim olduğu için, teslim olabiliyorsunuz. Mehmet Ada’ya zaten çok güveniyorum. Dolayısıyla zorlansam da kendimi güvende ve iyi hissettiğim bir setti. **MS**

Mongeri Evi'nin belleğine yolculuk

HAZAL ÖZLÜ
Hazal.Ozlu@milliyet.com.tr

Bozlu Art Project'in sanatsal etkinliklere ev sahipliği yapan Şişli'deki mekânı tarihî Mongeri Evi, Dr. Özlem İnay Erten küratörlüğündeki "Hafıza Sarayları" başlıklı sergiye ev sahipliği yapıyor. Sergide yer alan fotoğraflar, belgeler ve sanat yapıtları tüm yaşanmışlıklara göz kırpan birer imge olarak, sanatseverleri Türkiye'nin siyasi, sosyal ve kültürel değişimleri üzerine düşünmeye davet ediyor.

Meliha Sözeri, Server Demirtaş ve Evren Erol'un yapıtlarını "Hafıza Sarayı" kavramı etrafında bir araya getiren serginin küratörü Erten, "Anıların gölgesindeki anıtsal mimari eserlere, kolektif belleğe dair izler üzerinden yaklaşmaya çalıştığımız sergide bu düşüncenin yansımalarını güncel sanat pratikleri üzerinden deneyimlemek mümkün olacak" diyor.

Hafıza Sarayı tekniği, Antik Roma'dan bu yana, inanılması güç hafıza özelliklerini elde etmek için kullanılan bir yöntem. Asırlardır kullanılan bu teknik, daha önceden bildiğimiz yerleri iyi hatırlayabildiğimiz fikrine dayanmakta. "Hafıza Sarayı" ifadesi, çok iyi bildiğimiz ve kolaylıkla görselleştirebileceğimiz bir yer konusunda metafor olarak kullanılır. Hafıza Sarayı eviniz ya da işe giderken kullandığınız yol olabilir. Aşina olduğunuz bu yer, bilgiyi kaydedip gerekli gördüğünüzde kullanmak üzere oradan çıkaracağınız mekândır. Adını bu teknikten alan sergi, İtalyan asıllı mimar Giulio Mongeri'nin yaşamı ve Mongeri Evi'nin tarihine odaklanarak arşivsel bilgiler eşliğinde mekân ve bellek ilişkisini sorguluyor.

"Hafıza Sarayları" sergisi, Bozlu Art Project'e ev sahipliği yapan Mongeri binasının tarihine odaklanarak arşivsel bilgiler eşliğinde mekân ve bellek ilişkilerini sorguluyor. Pandemiyle farklı anlamlar kazanan "ev" kavramına vurgu yapan küratör Özlem Erten, sergiyle "Mekânların belleğiyle belleğimizdeki mekânlar hangi noktada kesişir?" sorusunu gündeme getiriyor.

MONGERİ EVİ'NİN DÖNÜŞÜMÜ

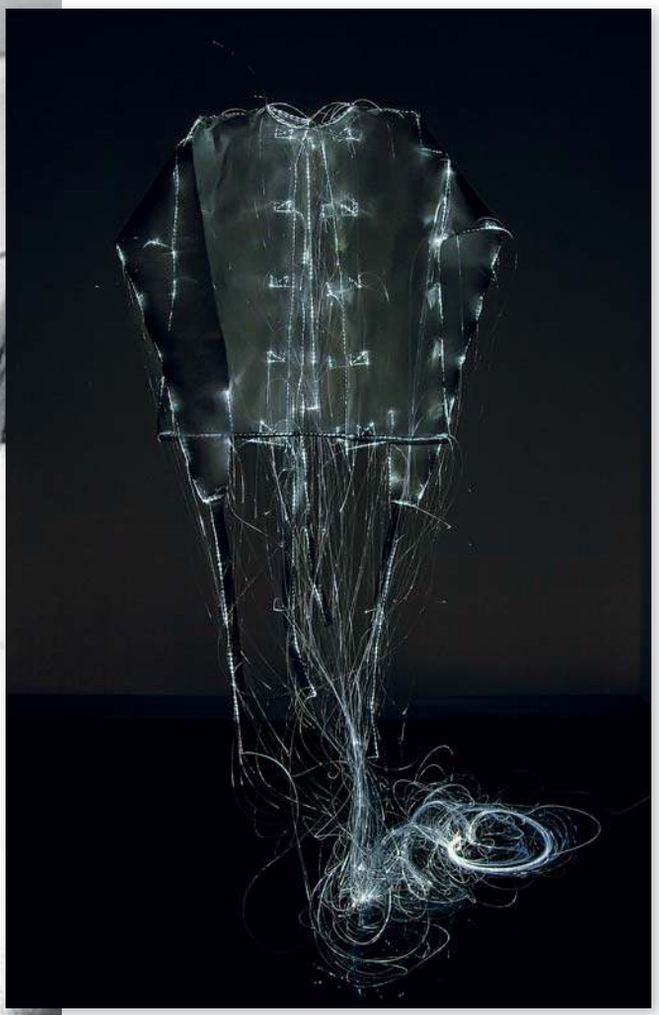
Sergi, Sultan Abdülmecid'in (1839-1861) saray doktoru ve Türkiye'de modern psikiyatrinin kurumsallaşmasında önemli rolü olan Dr. Luigi Mongeri'den (1815-1882) başlayıp mimarlık tarihinde iz bırakan önemli isimlerden olan oğlu mimar Giulio Mongeri'nin (1873-1951) İstanbul'dan İtalya'ya uzanan yaşam öyküsünü ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Sadıkoğlu Ailesi için yapılan Mongeri Evi'nin Pakize Tarzi Kliniği, Ataman Kliniği, Yüzyıl Işıl İlkokulu gibi isimler alarak zaman içinde geçirdiği değişimleri ortaya koyuyor .

MEKÂNLARIN BELLEĞİNE DAİR

Özlem Erten, küratörlüğünü üstlendiği sergiyle ilgili olarak "ev" kavramının pandemi süreciyle birlikte herkesin zihninde farklı bir anlam kazanmasına vurgu yaparak şöyle diyor: "Mekânların yaşam öyküleri de insanların yaşam öykülerine benzer mi? Mekânların belleğiyle, belleğimizdeki mekânlar hangi noktada kesişir? Buna benzer sorular eşliğinde anıların gölgesindeki anıtsal mimari eserlere, kolektif belleğe dair izler üzerinden yaklaşmaya çalıştığımız sergide izleyici bu düşüncenin yansımalarını deneyimleme fırsatı bulacak."

« Erten, sanatseverleri Türkiye'nin siyasi, sosyal ve kültürel değişimleri üzerine düşünmeye davet ediyor.

Sözeri, bir deli gömleğinin temsili olan "Sınır Uçları" adlı çalışmasının Mongeri Evi'nin baba imgesine işaret ettiğini söylüyor.

MELİHA SÖZERİ

DELİLİĞİN EVRENİNE İNSANİ YAKLAŞIM

"Bu sergide yer alan 'Sınır Uçları' isimli çalışmamda bir deli gömleğinin temsilini görürüz. Gömlek imgesi deliliğe giydirilen şeffaf bir kılıftır. Bu kılıfın içerisinde bulunan hafıza deposu, deliliğin (ışıltılı) olasılıklar evreninin sınırlarını genişleten sinir uçlarının açıkta kaldığı yeni bir anatomiye işaret etmekte. 'Hafıza Sarayı' sergisine tutunduğu nokta ise Sultan Abdülmecid döneminde (1839-1861) saray doktoru olan ve Türkiye'de modern psikiyatrinin kurumsallaşmasında önemli rolü bulunan Dr. Luigi Mongeri ile olan ilişkisi... Dr. Luigi Mongeri dönemi içerisinde çok ilerici yaklaşımlar ile deliliğin evrenine insani olan yaklaşımı ile bir duruş sergilemekte. 'Never Endings / Sınır Uçları' isimli çalışma aynı zamanda Mongeri Evi'nin 'baba' imgesine işaret etmekte."

Erol'un 2016 tarihli "Aklın Yarat(t)ıkları" isimli serisinden "No. 7" adlı çalışması.

EVREN EROL

GEÇMİŞ VE GELECEK ARASINDA DÜĞÜMLENMİŞ BİR DOĞUM İMGESİ

"Sergideki heykelim, 'Aklın Yarat(t)ıkları' başlıklı bir serinin parçası. Geçmiş ve gelecek arasında düğümlenmiş günümüz toplumlarında, bireyin bilinçaltında yaşadığı sevginin ve şiddetin kaynağını bir doğum imgesi üzerinden sorgulamakta. Bir sanat yapıtı, kendi varoluş kavramlarıyla sunulduğu mekânın hafızasında yer alan farklı imgelerle de bütünleşebilir. Bu yanıyla, uzun yıllar bir doğum ve cerrahi kliniğine ev sahipliği yapan Mongeri Evi'nin belleğine, anılarına, günümüzden bir selam yollayacağını düşünüyorum."

SERVER DEMİRTAŞ

MAKİNE ESTETİĞİNE KAVRAMSAL SORGULAMA

Server Demirtaş, bir arkadaşından esinlenerek ortaya koyduğu "Düşünen Kadın Makinesi" isimli heykelinde insanın ruh hâline odaklanıyor. Oldukça yavaş hareketleri ve tüm devinimi içinde kendi içine kapalı bir dünyası olan heykel, uzun yıllar boyunca bir doğum kliniğine ev sahipliği yapan Mongeri Evi'nin belleğine göz kırpan bir imge olarak sergide yer alıyor. Mekân ile kurduğu ilişkisi neticesinde evin ameliyathane odalarından birinde sergilenen eser, doğumunu bu binada yapan kadınların zihinlerinde canlanan anılarla mekânın hafızası bağlamında bir bağlantı kuruyor. **MS**

Bozlu Art Project Mongeri Binası / https://www.bozluartproject.com / Bitiş tarihi: 14 Ağustos 2021

Demirtaş, "Düşünen Kadın Makinesi" isimli eseriyle insanın ruh hâline odaklanıyor.

İş Sanat'tan Sezona Klasik Veda

İş Sanat 21. sezonunu cazdan klasik müziğe uzanan geniş konser seçkisi ve özel projelerle tamamlıyor.

İş Sanat, pandemi sebebiyle çevrim içi gerçekleştirdiği "Umut ve Dayanışma" sezonuna, açılış konserini de gerçekleştiren İstanbul Ensemble ile veda ediyor. Şef Serdar Yalçın yönetimindeki çoğunluğu bağımsız çalışan müzisyenlerden oluşan topluluğun konseri 28 Mayıs saat 20.30'da İş Sanat'ın YouTube kanalında yayında olacak. Konser, ilk gösterim tarihinden itibaren yıl boyunca izlenebilecek.

YENİ TÜRKÜ'DEN ANNELER GÜNÜ KONSERİ

Derya Köroğlu (vokal, akustik gitar), Erkin Hadimoğlu (klavye, vokal), Furkan Bilgi (klasik kemençe, ud, vokal), Sezer Alemdar (bas gitar), Serdar Barçın (flüt, saksafon), Bahadır Tanrıvermiş'ten (davul) oluşan Yeni Türkü'nün Anneler Günü özel konseri ilk gösterim tarihi olan 9 Mayıs saat 20.30'dan itibaren izlenebilecek.

İŞ SANAT'TA CAZ ESİNTİLERİ

İş Sanat sezonun son caz konserini "Almagest Quintet" ile gerçekleştirecek. Sabri Tuluğ Tırpan (piyano), Volkan Öktem (davul), Eylem Pelit (bas gitar), Hamdi Akatay (perküsyon) ve Cenk Erdoğan'ın (gitar, yaylı tanbur) İş Sanat konseri için bir araya geldikleri Almagest Quintet'in repertuvarında bu sene aramızdan ayrılan Chick Corea'nın eserleri de yer alıyor. Konserin ilk gösterimi 7 Mayıs Cuma saat 20.30'da gerçekleşecek.

ÜMİT BESEN, PAMELA VE EDA BABA İLE BAYRAM NEŞESİ

Arabesk ve fantezi müziğin öncüsü Ümit Besen'in Ramazan Bayramı için özel hazırladığı konserine Pamela ve Eda Baba konuk oluyor. Ümit Besen'in sevilen şarkılarının seslendirileceği konserin ilk gösterimi 13 Mayıs saat 20.30'da izlenebilecek.

SATTAS, CEZA VE MELEK MOSSO 19 MAYIS'I KUTLUYOR

Reggae müziğin ülkemizdeki önemli temsilcisi Sattas, Ceza ve Melek Mosso ile İş Sanat'ta 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nda unutulmaz bir konsere imza atacak. Konser, ilk gösterim tarihinde saat 20.30'dan itibaren izlenebilecek. Tüm etkinlikler ilk gösterim tarihlerinden itibaren yıl sonuna kadar İş Sanat'ın YouTube kanalı ve internet sitesi üzerinden erişime açık olacak. **MS**

Göz ısıran renkleri, şatafatlı detaylarıyla tuhaf bir cazibeye sahip olan, fakat yüksek sanatın zıttı olarak addedilen "kitsch" kavramının zengin kullanım alanlarını araştırırken "Zevk Meselesi" sergisinin küratörü Ulya Soley, "Bana göre kitsch toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ve ırkçılığa karşı, yüksek sanatın tarihi boyunca bastırdığı sesleri özgürleştiren bir araç" diyor.

FAILE'nin "Mabet" isimli heykeli.

Soley, feminist sanatla birlikte kitsch'in sanatla arasındaki diyalektiğe odaklanıldığını söylüyor.

En asil duyguların katili kitsch

HÜLYA AVTAN
hulyavtan@gmail.com

Walter Benjamin, kitsch'in entelektüel bir kaygı ve eleştirellik barındırmadığını söylüyor, Clemen Greenberg'e göre sanat ve kitsch karşıt iki kavram, Broch'a göre kitsch basit bir arz-talep meselesinin sonucu... Diğer yandan göz ısıran renkleri, şatafatlı detayları, 'bayağı' görüntüsüyle tuhaf bir cazibeye sahip olan kitsch için bir tür 'guilty pleasure' benzetmesi yapılabilir. Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi'nde açılan "Zevk Meselesi" sergisi uzun yıllar yüksek sanatın zıttı olarak addedilen kitsch'in ortaya çıktığı zamandan günümüze zengin kullanımlarını araştırırken bir dizi soruyu da akıllara getiriyor: Sahi, avangard ve kitsch'i birbirinin karşısına koymaktansa bir arada düşünemez miyiz ya da beğeniyi sınıfsal bir gösterge olarak tanımlamak mümkün olabilir mi? "Zevk Meselesi"ni küratör Ulya Soley ile konuştuk.

"Zevk Meselesi" sergisi 19. YY'dan bu yana anlam değişikliklerine uğrayan "kitsch" kavramının peşine düşüyor. Öncelikle sergi fikri nasıl ortaya çıktı?

Sergi fikrinin ortaya çıkmasında bir süredir hem güncel sanatın kitsch'le yakın bir ilişki kurduğunu gözlemlemem hem de

Alex da Corte ile Jayson Musson'un 2014 tarihli "Doğusporları" isimli video çalışmaları.

Pierre et Gilles'in 2016 tarihli "Çiçekler ve Gözyaşları" adlı eseri, tuval üzerine inkjet baskı ve boya.

internet üzerindeki görsel dilin kitsch'ten beslendiğini düşünmem etkili oldu. Aslında kitsch bir yandan sokakta, evlerde, günlük hayatın çok içinde. Özellikle içinde yaşadığımız coğrafyanın kitsch'le ilişkisi hiç de yeni değil. Fakat kitsch asla sabit kalmıyor, kendini hep yeniliyor ve farklı biçimlerde, farklı mecralarda karşımıza çıkmaya devam ediyor. "Ayrı dünyalar" olarak kodlanan ortamlar, mekânlar, görseller, kitsch üzerinden bir ortaklık kurabiliyor. Bu yönüyle benim çok ilgimi çeken ve araştırmaya başlamama sebep olan bir konu oldu. Bu dünyaların o kadar ayrı olmayabileceğini gösterebilecek bir güce sahip olduğunu düşündüğüm için bu konuda bir sergi ve katalog üzerinde çalışarak bugün bu konuyu nasıl tartışabileceğimize odaklanmak istedim.

"Kitsch", görselle hemen kendini anlatsa da kelimelerle ifade etmesi güç. Siz nasıl tanımlıyorsunuz?

Endüstri Devrimi sonrası Almanya'da ucuz ve popüler resimleri veya eskizleri betimlemek için kullanılan kitsch sözcüğü, zamanla çeşitli dillerde çevirisi yapılmaksızın kendine yer bulan karmaşık bir kavrama dönüşmüş. Kitsch üzerine yazan, görsel kültür çalışan akademisyenler veya sanat tarihçilerinin her biri öncelikle yazılarına kitsch'in ne kadar tanımlaması güç bir kavram olduğunun altını çizerek başlıyor ve genelde belli objeler veya görseller üzerinden kitsch'in doğasını betimlemeye çalışıyorlar. Benim için de kitsch'i tanımlamak bir o kadar güç, bu yüzden ben de sergi metnimde kitsch'in durağan bir tanımını yapmaktan, onu bir kalıba sığdırmaktan özellikle kaçındım. Bu bağlamda bana göre kitsch bir protesto veya aktivizm yöntemi; toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ve ırkçılığa karşı, yüksek sanatın tarihi boyunca bastırdığı sesleri yücelten ve özgürleştiren bir araç.

Tarihsel olarak bir kavramın izini sürüyorsunuz. Nasıl yollardan geçmiş kitsch?

Greenberg, 1939'da "Avangard ve Kitsch" başlıklı önemli bir makale kaleme alıyor ve kitsch'i "yüksek sanat"ın karşısına konumlandırarak dönemin eril ve seçkinci sanat üretimini yüceltiyor. 1960'lardan itibaren ise özellikle feminist sanatın sesinin yükselmesiyle beraber bu bakış açısı etkisini kaybetmeye başlıyor. '60'lardan sonra kitsch üzerine yazılanların hemen hepsi, artık kitsch'in dinamik doğasını kabul ediyor ve onu sanatın karşısında konumlandırmak yerine sanatla arasındaki diyalektiğe odaklanıyor. Benim de ilgimi çeken ve "Zevk Meselesi" sergisi aracılığıyla odaklanmak istediğim tam olarak bu diyalektik ve karşılıklı ilişki.

Beğeni dediğimiz şey çok öznel dursa da gerek üretim ilişkileri gerekse toplumsal politikalarla yakından ilişkili. Kitsch de bu durumdan en çok nasibini alan kavramlardan biri. Siz ne dersiniz?

Evet, beğeni hem öznel bir kılığa bürünebiliyor hem de sistemin kapitalist düzenini devam ettirecek bir araç olarak eğitim tarafından şekillendiriliyor. Serginin başlığı da aslında beğeni kavramının bu iki yönüne işaret eden bir kelime oyunu: Bir ya-

"Zevk Meselesi", beğeninin hem öznel tarafına hem de eğitimle şekillendirildiğine dikkat çekiyor.

nıyla "Zevkler ve renkler tartışılmaz, zevk meselesi," diyor, bir yanıyla da "Zevk bir mesele ve bu meseleyi sanatçılarla, düşünürlerle, sanat tarihçileriyle ve bu konuyu çalışan akademisyenlerle masaya yatırmalıyız," diyor. Eğitim bu anlamda çok önemli bir rol oynuyor çünkü değerleri, "doğru beğeniyi" eğitim şekillendiriyor. "Zevkli olmak" geleneksel olarak iyi bir eğitim almış olmakla, sade, nezih tercihler yapmakla, aşırıya kaçmamakla özdeşleştiriliyor. Bazı kalıp yargıların şekillenmesinde bu geleneksel düşüncelerden uzaklaşabilmek ve daha esnek düşünebilmenin çok faydalı olabileceğini düşünüyorum, kitsch'i de bu anlamda değerli bir araç olarak görüyorum.

Kitsch için "Sistemin boşluklarına sızarak izleyiciyi etkilemeyi sürdürüyor," diyorsunuz. Ne gibi boşluklar bunlar?
Öğrenilmiş beğenilerin bizleri sınırlandırdığını düşünüyorum. Bir şeyleri daha iyi anlayabilmek için onları bazı kalıplara sığdırmak/oturtmak ve kategorize etmek zorunda hissedebiliyoruz. Beğenileri de bu şekilde sınıflandırıyoruz ve karşılığında sınıflı toplumsal yapıyı güçlendiren bir kavramı daha benimseyip kabullenmiş oluyoruz. Neyi beğendiğimizin bizi toplumda konumlandırdığı bir yer oluyor ve bu yüzden öğrenilmiş beğenilerin peşinden giderek "eğitimli bir göz" olmayı önceliklendirebiliyoruz. Eğer bu kalıp yargıları biraz olsun esnetebilirsek, karşıt düşünülen kavramların kesişim kümelerine odaklanabilirsek, bunların düşündüğümüzden çok daha iç içe geçtiğini fark edebiliriz. "Zevk Meselesi", bir anlamda bu kesişim kümelerine daha yakından bakmamıza fırsat tanımayı hedefliy or.

Pandemi aslında ev ile çok haşır neşir olduğumuz bir süreç oldu. Ve kitsch'e dair pek çok öğe evden besleniyor. Bu anlamda serginin bu döneme denk gelmesiyle bir bağ kurdum ben ister istemez.
Sergide eve referans veren birçok eser var. Örneğin Gülsün Karamustafa'nın 1980'lerin başında yaptığı çalışmaları, evlerden topladığı kumaşları, plastik çiçekleri, bir araya getiriyor. Volkan Aslan'ın "Seni Gördüğüme Sevindim" (2021) başlıklı yerleştirmesi de evlerde karşımıza çıkabilecek porselenlere sanatçının yaptığı müdahalelerle, yine günlük kullanım hedefiyle tasarlanan, Suna ve İnan Kıraç Vakfı Kütahya Çini ve Seramikleri Koleksiyonu'ndan eserleri bir araya getiriyor. Alex Da Corte'nin "Easternsports" başlıklı dört kanallı yerleştirmesi, yer döşemesi detaylarında eskiden Amerikan evlerinde yaygın kullanılan yer malzemesinden ilham alıyor. Farah Al Qasimi fotoğraf çalışmalarında sık sık evleri mekân olarak kullanıyor.

Gülsün Karamustafa'nın 1986 tarihli "Karpuz" isimli çalışması.

Kitsch, gündelik hayatın çok içinde, dolayısıyla da ister istemez evle de bağlantı kuruyor. Serginin hepimizin evlerimizde daha çok vakit geçirmeye başladığı, ev ve yaşam alanı üzerine daha çok düşünmeye başladığı bu döneme denk gelmesi de sergiye farklı bir perspektif kazandırdı.

Bu 13 sanatçı ve kolektifin işlerini buluşturan bir sergi. Sanatçıların yaklaşımı nasıl oldu bu sergi fikrine?
Sergide yer alan sanatçı ve kolektifler halihazırda serginin odaklandığı konular üzerine üreten, düşünen, araştıran, bu konuları farklı perspektiflerden mesele edinen sanatçılar. Dolayısıyla sergi fikrini sanatçılarla paylaşmaya başladığımda oldukça verimli diyaloglar kurduk.

Sergi dört ana başlığa ayrılmış: Sınıfsal, Küresel, Seçkinci Kültür ve Dijital Âlem diye gruplarsak; neden bu dördü?
Bunlar araştırmamı sanatçıların pratikleri ve yaklaşımları üzerinden sunan başlıklar. Bu başlıkları açacak olursam, ilk bölüm sınıfsal bir gösterge olarak beğeni kavramını değerlendiriyor. İkinci bölüm estetik anlayışın Doğu ve Batı'ya atfedilen değerlerine bakıyor. Üçüncü bölüm yüksek sanata karşın kitle kültürünün yükselişine odaklanıyor ve son bölüm nesne kültüründen dijital kültüre geçiş sürecinde şekillenen görsel dilin sanatla kurduğu ilişkiyi ele alıyor. Bu bölümlerin sergide bir görünürlüğü yok; mekânda gezerken eserlerin bu şekilde gruplanmasındansa, küratöryel metnin anlatısını şekillendiren bir kavramsal gruplandırma olarak işlevi olduklarını söyleyebilirim.

"Zevk Meselesi" zevkleri daha kapsayıcı bir gelecek için tartışmaya açmayı hedefliyor. Bu gelecek çok da uzak durmuyor, siz ne dersiniz?
Modernist dönemle karşılaştıracak olursak bugün çok daha kapsayıcı ve çok sesli bir dönemi deneyimliyoruz. Tabii ki buna rağmen alınacak çok yol var. Kalıplaşmış ikili düşünce sistemlerinin kesişim kümelerine, birleştikleri, ortaklaştıkları alanlara odaklanarak bu gelecek idealinin mümkün olan en yakın zamanda gerçekleşmesini umuyorum. **MS**

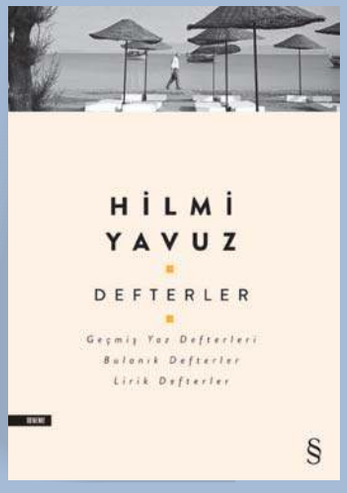
Pera Müzesi / https://www.peramuzesi.org.tr/ /
Bitiş tarihi: 6 Haziran 2021

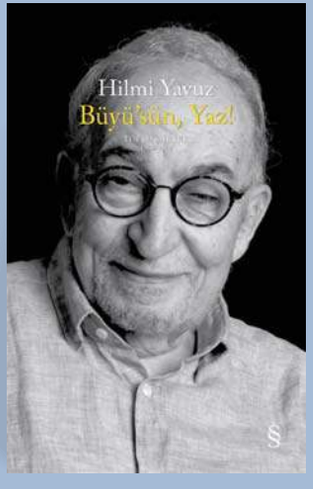
YENİ

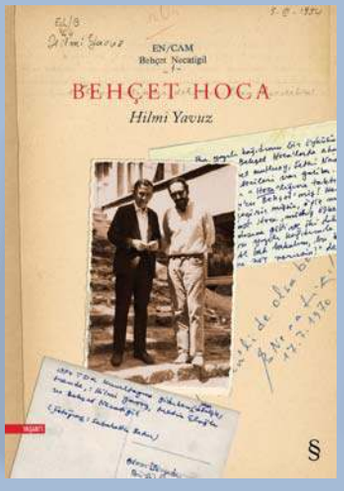
§

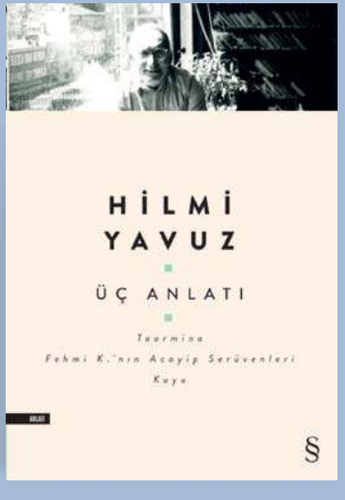
Hilmi Yavuz külliyatında yeni dizeler!

Akbank Sanat'taki "Distopya: Ses Sanatı", gözlerden ziyade kulaklara hitap eden bir sergi; kulaklarınızı ve zihninizi açık tutup anlatmak istediklerini dinlemenizi istiyor. Böylece pandemiyle sessizliğe gömülmüş dünyamızda distopyanın neye benzediğini tecrübe ediyoruz.

Dinlemek, çaba göstermektir

IRMAK ÖZER
heyirmako@gmail.com

Batı zihniyeti yirmi beş yüzyıldır/ Dünyayı görmeye çalışıyor./ Anlamıyor ki, dünya görülmez,/ duyulur. Okunmaz ama dinlenir." Jacques Attali Bir içecek markası, başarılı reklam kampanyalarıyla yıllar içinde psikolojimizi çok iyi tahlil edip ele geçirmiştir. Bugün kafalarımıza yerleşmiş Noel Baba imajını o markanın yarattığı söylenir mesela. Yürüttükleri en ayırt edici, başka hiçbir markanın bu derece başarılı olamadığı stratejileri ise görüntünün dışında ses hafızamıza da yerleşmeleridir. Açılan o kapağın, o köpürtü sesinin buz gibi ... içmek için hazırlık olduğunu bilirsiniz.

Bugün ne kadar görsellerle çevrili olduğumuza dönüp bir bakın. Her şey ama her şey görüntü üzerine. Eğer bir şeyi tanıtmak istiyorsanız minimum yazı, maksimum görsele oynarsınız. Sosyal medya size gün içinde yüzlerce, binlerce görsel sunar.

Bununla beraber, ses kıymetli ve gizli bir hazinedir. Görüntünün arkasındaki insanı ancak dinleyerek tanırsınız. İnsanlarla ilişkiniz, ancak onları dinlediğinizde gelişir, samimileşir. Çünkü dinlemek, zaman ve emek ister. Jacques Attali'nin söylediği gibi, Batı kültürü bizi görsel kültürle yüklemiştir. Bakar ve geçeriz. Halbuki dinlemek için bilinçli bir çaba ve odak gerekir.

KULAKLARA VE ZİHNE HİTAP EDEN SERGİ

Uzun bir giriş yaptım, çünkü anlatacaklarımı bir de bu açıdan düşünerek dinlemenizi istedim. Akbank Sanat'ta açılan "Distopya: Ses Sanatı" sergisi, gözlerden ziyade kulaklara hitap eden, anlamak için aynen ses gibi, gönüllü bir çaba ve odak isteyen bir sergi. Sergi, size elbette görsel sunarken, diğer yandan kulaklarınızı ve zihninizi de açık tutup anlatmak istediklerini dinlemenizi istiyor. Hızlı tükettiğimiz görme kültürüyle domine edilen dünyamızda birilerinin çıkıp sizden tüm sergiyi ayrıca dinlemenizi de istemesi, iyi bir zihin egzersizi olu yor.

Başlangıç olarak, FM Einheit & Siegfried Zielinski'nin sergide yer alan 12 kanallı ses yerleştirmesi, tam da sadece gözlerinizi kapayıp kendinizi sese bırakmanızı isteyen bir iş örneğin. Sadece 12 hoparlörden oluşan "Sesler Somuttur" isimli eser, seslerin, enstrümanların, makinelerin, düşüncelerin çok sesli bir korosu olan Radyo FM ile buluşturuyor sizi.

KORKMA VE NEFES ALMAYA DEVAM ET

"Sonik kurgunun bize yüksek sesle hatırlattığı şey, hiçbir şeyin sabit, kesin veya mutlak olmadığı, nefesin yok olmadığı ve yaşadığımız sürece her gün hayatın ruhunu kaybedecek, bulacak

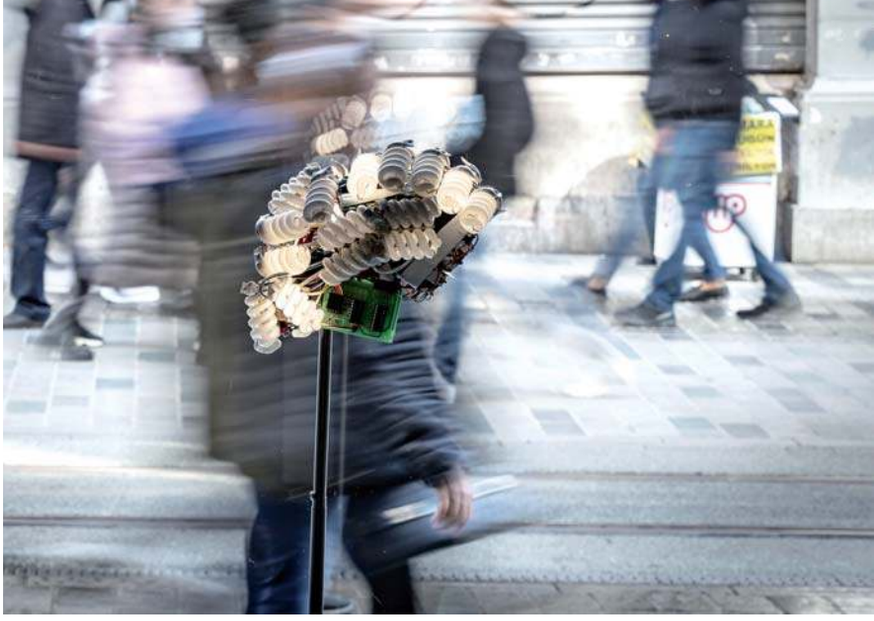
Sergi, izleyiciyi izlemekten ziyade dinlemeye çağırıyor.

Ziyaretçiler, kendini sese bırakarak sergide bir distopya yolculuğuna çıkıyor.

George Werner'in ses ve ışık heykeli "Yapay Us", vitrinden İstiklal'dekilere sesleniyor.

Jeremy Woodruff, sanatseverleri distopyalarla eğlenmeye davet ediyor.

ve tekrar inşa edecek oluşumuzdur. İşte tam da bu sebeple, korkma ve nefes almaya devam et," diye yazıyor duvarlara "Distopya: Ses Sanatı" sergisinin yazarlarından Zeynep Bulut.

Peki, neden distopya? Küratörler Selçuk Artut ve Jeremy Woodruff, bugün derin bir sessizliğe gömülmüş olan dünyamızda mevcut salgının gölgesi altında distopyanın neye benzediğini hep birlikte tecrübe ettiğimize değiniyorlar. Tüm acısıyla salgının kurbanlarının yasını tutup onları anarken bile, distopyadan kazandığımız bir şeyler olabilir mi sorusunu sorarken 2021'de sizi distopyalarla eğlenme cesaretini göstermeye davet ederek distopyalara meydan okuma amacındalar.

Selçuk Artut, bu sergiyle distopyalara meydan okumayı amaçlıyor.

Bu bağlamda en eğlenceli işler, favorim, George Werner'in sizin seslerinize tepki veren ses ve ışık heykeli "Yapay Us" ve Başar Ünder'in "Sesi Yükseltilmiş Paspas"ı oluyor. İstiklal'e bakan camın önünde, sizinle sohbet etmeyi bekler gibi duran "Yapay Us", bence insan ilişkilerine de ışık tutuyor; bağırırsan tepkisini sert veriyor, yumuşak konuşursan tatlı tatlı ışıldıyor. Ne tepki verirsen onu alıyorsun karşındakinden... Başar Ünder paspas, kontak mikrofonlar, kablolar, ses mikseri, gitar pedalları, gitar amfisinden oluşan bir ses yerleştirmesi ile 2020 distopyamıza eğlenceli bir sorgulama yapıyor: 2020, geçen yüzyılda paspası en az kullandığımız yıl olabilir mi? Geçen yıl evdeydik, paspası az kullandık. Ayaklarımızı paspasa nasıl sildiğimizi unutmuş olabiliriz. Ama paspas hatırlıyor, paspas biliyor. Siz de paspasın üzerine çıkıp, dilerseniz üzerinde zıplayıp işin içine dahil olarak distopyaya meydan okuyorsunuz. Ses çıkararak paspasla barışıyor, siz de paspas gibi hatırlıyorsunuz. Eğlence ve etkileşimden ziyade, daha karanlık bir alandaki meydan okumalardan önerilerim ise, Chelsea Leventhal'ın, "İzler-Yeşil" yerleştirmesi, RAW'un "Hareketli Kendinden Üreyen Sanatı" ve Zafer Aracagök'ün gelecek/bugün sorgulatan videosu. İki sene boyunca Kıbrıs meselesi çalışıp sonunda Kıbrıs'a gittiğimde Yeşil Hat ve çevresinden çok gerilen ve psikolojisinin tüm kente yerleştiğini düşünen biri olarak Chelsea Leventhal'ın yeşil bir bantla galeriye hat çekmesi ve ikiye bölünmüş Lefkoşa şehrinin insansız bölgesindeki terk edilmiş binalar, varil ve dikenli tellerden yapılmış barikatları fotoğraflaması beni çok etkiledi. Bugün hâlen yaşanan distopyaya, Yeşil Hattın iki tarafından kaydettiği sesleri koymuş sanatçı. Seslerin birbirine karışmasının kolaylığı gibi doğal, akışında, beraber yaşayabilir aslında insanlar diye düşünüyorum.. .

İnsanın birbiriyle kavgasından doğayla kavgasına geçtiğimizde, ARTUT ve Alp Tuğan'dan oluşan RAW'un "Hareketli Kendinden Üreyen Sanat (Jeneratif Sanat)" ile, toprak ananın isyanını elektronik medyumlar üzerinden izliyoruz. Acıyla kıvranan dünyayı temsil eden hareketli bir zemin gözlemlerken, tükettiklerimizi düşünüyoruz... "Dünyanın cömertliği, duyarsız yetkililerce daha iyi bir gelecek adına ciddi şekilde istismar edildi. Şimdi ise, geleceği tam da şu anda gerçekleşmesi için tasarlamaya çalışıyoruz. İnsanlar, kolonyal içgüdülerini sinsi bir mucizeyle beslemek için başka bir gezegene inmeye heves ediyorlar. Ama biz muhteşem manzaralarıyla dünyaya sahibiz, dünya hâlâ görülmek ve saygı görmek için duruyor," diyor sanatçılar. Bugün hâlâ yapabileceklerimiz, Zafer Aracagök'ün "Gelecek zaten burada. Sadece eşit olmayan bir şekilde dağıtılmış" eseriyle listeleniyor önünüze. Zafer Aracagök, distopyanın bugüne gelmiş, dönüşmüş olduğu iddiasını güçlendirmek için, Gibson'dan alıntıladığı cümleden yola çıkarak 84 tane, birbirinden farklı varyasyon üretmiş ve bunları dünyanın farklı ülkelerinden gelen 68 katılımcıya farklı dillerde okutmuş. Aslında burada olan geleceğin, bugün size sunduğu ve üzerine düşünüp (beraber) düzeltebileceğimiz adaletsizlikleri üzerine düşünmeye çağırıyor bu ses sanatı.

Sergideki tek sıkıntılı nokta, sekiz video çalışmasının aynı salonda tek bir ekranda art arda gösteriliyor olması. Her video yedi ila 10 dakika civarı olduğundan sergilenen videoları görmek için sergiye ve hatta tek bir odaya oldukça uzun bir süre ayırmanız gerekiyor. Pandemi döneminde kapalı mekânda uzun süre kalma konusu düşünüldüğünde, keşke daha fazla alan olsaymış ya da farklı bir çözüm üretilseymiş diyorsunuz. Bu pürüz dışında, dinlemeniz, sorgulamanız, zihninizi açmanız için sizden çaba bekleyen; sanatçıları, metinleri, müzisiyenleri ile iyi düşünülmüş bir sergi "Ses Sanatı". **MS**

Akbank Sanat / https://www.akbanksanat.com/
Bitiş tarihi: 15 Haziran 2021

NFT piyasasına Türkiye'den ilk katılan, Tarık Tolunay'ın "Fractal İstanbul - Pandemi" isimli eseri oldu.

Dijital eserlerin büyük müzayedelerde rekor fiyatlara alıcı bulması tüm dikkatleri NFT üzerine çekmeye başladı. Mesela attığınız bir tweet de NFT olarak satılabilir, nitekim Twitter'ın kurucusu ilk tweet'ini 2,5 milyon dolara sattı. Peki, nedir NFT, sistem nasıl işliyor?

Yakın geleceğin gözde sanat yatırımı

HÜLYA KALYONCU
hulya.kalyoncu@fideltus.com

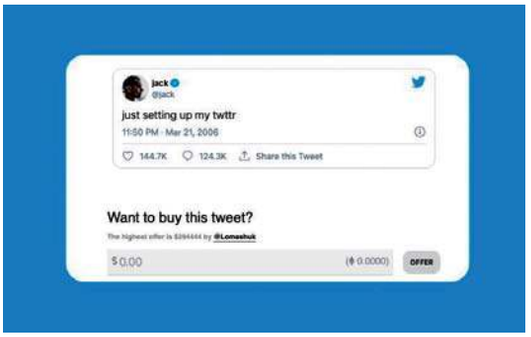
İnsanlık var olduğundan bu yana tarihin belli süreçlerinde, büyük dönüşümler, sıçramalar yaşamıştır. İçinde bulunduğumuz 21. YY. Dijital Çağ'ı bu dönüşüm süreçlerinde biri. Süratle yeni teknolojiler, yeni kavramlar gündeme geliyor. Özellikle pandemi süreciyle birlikte dijital dünya, sanal âlem, yapay zekâ, online eğitim kavramları hayatlarımıza tümden entegre olmaya başladı. Son günlerde ise sanat dünyasında, daha da enteresan yepyeni bir dijital sanat (digital art) anlayışı konuşuluyor. "Non-Fungible Tokens" (NFT) olarak alınıp satılabilen, dijital sanat eserleri.

Bu dijital eserlerin büyük müzayedelerde, oldukça pahalı ürünler arasına girmeye başlaması tüm dikkatleri NFT üzerine çekmeye başladı. Bu piyasaya Türkiye'den ilk katılım ise dijital sanatçı Tarık Tolunay'ın Galata Köprüsü ve Karaköy'e ev sahipliği yapan "Fractal İstanbul - Pandemi" isimli eserinin tek orijinal hâlinisatmasıyla geldi. Eser, 20 Ethereum'a alıcı bulan Blockchain ile yaklaşık 36 bin dolara satıldı.

21 Mart 2006 yılında Twitter'ın kurucusu Jack Dorsey, "Tweet'imi kuruyorum" yazan ilk tweet'ini sattığını duyurmuş, yaklaşık 15 yıl boyunca herhangi bir parasal değer olmaksızın kullanılmış olan tweet, sanal açık artırma bloğuna girdikten sadece bir gün sonra en yüksek teklif 2,5 milyon dolar değerine (veya 1630.6 ETH - Ethereum kripto para birimine) ulaşmıştı. Çünkü bu tweet tekti ve bu da onu dünyada eşsiz kılıyordu.

2017 yılında, Kripto Kitty's adlı bir oyun üzerinden yaratılan sanal kedi karakterleri, koleksiyon amacı ile dijital müzayede ortamında açık artırmaya çıkartıldı. Ethereum blok zincir üzerinde tasarlanan bu işlem NFT için bir milat oldu. Yine Beeple adıyla

Jack Dorsey'in tweet'inin aynı zamanda Twitter'ın ilk tweet'i olması, onu eşsiz kılıyor.

tanınan sanatçı Mike Winkelmann, "Beeple's Everydays: The First 5000 Days" adlı dijital sanat eserini 11 Mart 2021'de 69,3 milyon dolara sattı. Christie's Müzayede Evi tarafından yapılan bu açık artırma, dijital sanat dünyasında bir dönüm noktası oldu. Eserin fiyatı, bir sanatçının hayattayken kazandığı en yüksek miktar listesinde üçüncü sırayı yerleşti.

Ve yine geçenlerde dijital bir ortamda, 18 yaşındaki Fewocious'un çizdiği 621 çift NFT Gucci sneaker, yedi dakika içinde tükendi ve 3,1 milyon dolara satıldı. Bir süredir sıkça duyduğumuz haberler... Peki ama birçoklarımız için henüz çok yeni olan, NFT, Ethereum, Blockchain kavramları nedir?

Dijital sanat veya dijital koleksiyon olarak da bilinen NFT; sanat, ses, video ve diğer yaratıcı çalışma biçimleri gibi dijital dosyaları, bir tabloyu, bir resmi, bir ânı, bir gif'i, akademik ve popüler makaleleri ya da bir tweet'i temsil edebilmektedir.

Mike Winkelmann'ın eserinin açık artırmada satılması, dijital sanat dünyasında bir dönüm noktası oldu.

DİJİTAL SOY AĞACI

Aslında NFT'nin (non-fungible token) Türkçede tam bir karşılığı yok. Bu nedenle 'eşsiz token, dijital soy ağacı, mülkiyet sertifikası' gibi tanımlamaları yapılıyor. NFT özünde, bir kripto para birimi olarak değeri tutan, tahsil edilebilir bir dijital varlık.

Dijital dünyada yaratılmış ya da fiziksel dünyada var olan benzersiz bir eserin, bir an ya da bir performansın, yaratıcısının kim olduğunu, orijinallik durumunu, özgeçmişindeki önemli olayları ve mülkiyet geçmişi gibi bilgilerini, kayıt altına alarak, güvenli bir biçimde saklayan bir sistem. Yani NFT aslında bir token, bir jeton. Ancak bitcoin ve birçok kripto para birimlerinin aksine, NFT'ler karşılıklı olarak değiştirilemiyorlar. Bu da iki NFT'nin aynı olmadığı anlamına geliyor. Tek olma özelliği ve dijital eseri koruyuculuğu, onu diğer token'lardan ayıran en önemli özellikleri. Dijital bir ortamda üretilen eserin, kopyalarının sanal dünyaya düşmesini önleyerek onu fiziksel olarak koruyan sistem ise Blockchain (blokzincir-dijital bir defter) adı verilen bir kayıt sistemi. Eşsiz kriptografik (şifrebilimsel) ve dağınık (tek bir merkezden yönetilmeyen) özellikleri sayesinde eser sahipleri, bu bir eşi olmayan dijital ürünlerini de bir imzayla işaretleyebiliyorlar. Böylece başkaları satışa çıkarılan dijital eserde, eser sahibinin sahip olduğu NFT'nin üzerinden hak iddia edemiyor. Yani dünyada yalnızca bir kişi, eserin alıcısı, eserin sahibi tarafından "ürünün orijinali" olarak ilan edilen "gerçek dijital kopyaya" sahip oluyor. Sistem ek olarak, dijital sanat eserinin her bir yeni alıcıya satılması sırasında, sanatçının baştan belirlemiş olduğu bir komisyonun da sanatçıya veriliyor olması ile sanatçının haklarını da koruyan özelliğe sahip. Sistemde özgünlüğü güvence altına almaya çalışılan dijital sanat eserlerine ait veriler, tüm erişim sistemlerinde dünyanın ayrı yerlerinde depolanıyor. Dijital dosyaların kendileri sonsuz bir şekilde yeniden üretilebilirken, onları temsil eden NFT'ler temel blok zincirlerinde izleniyor ve alıcılara sahiplik kanıtı sağlar. Ethereum, Bitcoin Cash, Flow vb. gibi yaygın blok zincirlerinin her birinin NFT kullanımlarını tanımlamak için kendi token standartları var. Eserin o anki sahibini ve o anki sahibine ulaşana kadar kat ettiği bütün yolları takip eden muhasebe defterleri de, tek bir merkezde toplanmadığı için, hiçbir art niyetli şahıs, bu defterleri çıkarları doğrultusunda değiştiremiyor. Eserin özgünlüğü böylece güvence altına alınmış oluyor.

HERKES NFT OLUŞTURABİLİR

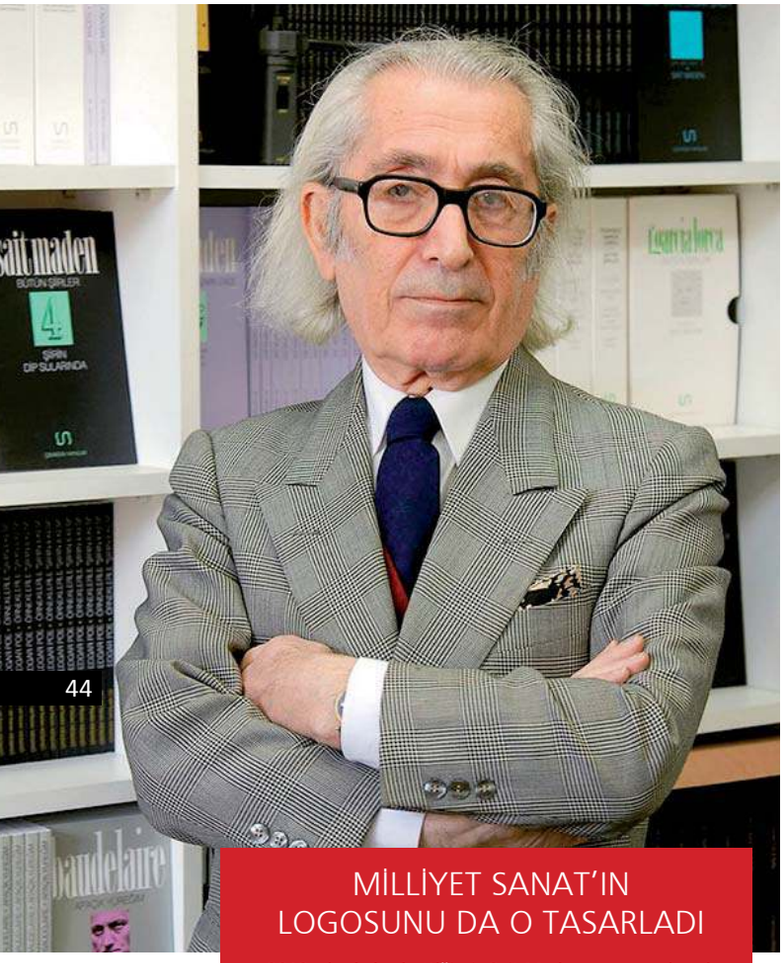
Aslında isteyen herkes bir NFT oluşturabilir. İhtiyaç duyulan tek şey bir dijital cüzdan, küçük bir miktarda Ethereum satın alma ve içeriği yükleyebileceğiniz ve bir NFT veya kripto sanatına dönüştürebileceğiniz bir NFT pazarına bağlantı. En yaygın NFT pazarlarından bazıları ise; OpenSea, Mintable, Nifty Gateway (Digital Art), superRare (Digital Art), Rarible. Bu pazarlardan birinde oturum açın ve bir dosya yükleyin. Bu işleme NFT'nin "basılması" denir. Böylece piyasaya girmiş oldunuz bile. Bu pazarlar ve sistem sayesinde sanatçı, dünyanın bir ucundan diğer ucundaki koleksiyonere eserlerini ulaştırabilme ve çok daha hızlı tanınma olanağına da sahip oluyor.

Aslında çok yakın geleceğin en gözde sanat yatırımı olacağa benzeyen bu sistem, belki de sanatın her döneminde sorulan, "Sanat nedir?", "Sanat eseri nedir?" sorularının da bir anlamda cevabı niteliğinde. İnsanın değerli bulduğu her şey, aslında sanat eseridir. Değerini belirleyen ise orijinal ve tek olması ve toplumun ona biçmiş olduğu değerdir. Sanat eserlerine sahip olmaya değer verenler için bir tablo, milyonlarca dolar değerinde olabilir. Ancak bir diğer kişi için ise bu ürünün değeri bir dolar bile etmeyebilir. NFT piyasası içerisinde, her dijital ürün kendi değerini bulacak veya yaratacaktır. Birilerinin Gucci bir çantaya binlerce doların nasıl verildiğini anlayamaması gibi, bir diğeri de dijital bir ayakkabıya bu denli yüksek bir meblağ ödenmesinin sebebini anlamıyor olabilir. Burada cevap ise "Var olduğuna inanılan değerin realize edilmesi" olarak açıklanabilir.

Öyle görünüyor ki çok yakın bir gelecekte kripto paralar gibi, NFT'ler de hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olacak ve dijital sanat çılgınlığı daha da gelişerek devam edecek. Hatta şimdiden New York sanat piyasasında (henüz söylenti şeklinde) duyumları dolaştığı üzere, dijital sanatla yapılan dijital sergiler gündeme gelecek. Şimdiden piyasanın içinde olmakta fayda var. **MS**

SAİT MADEN 90 YAŞINDA

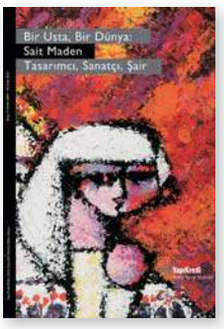
MİLLİYET SANAT'IN LOGOSUNU DA O TASARLADI

2013 yılında kaybettiğimiz Sait Maden, yaşıyor olsaydı 3 Mayıs'ta 90. yaşını kutlayacaktık. Kaybedeli sekiz yıl oluyor ama dergimiz Milliyet Sanat'ın logosu dahil kimi hâlâ tüm tazeliğiyle hayatta olan tasarımları ve edebiyatseverlerin başucunda yer alan şiir çevirileriyle bugün hayatımızın içinde.

Milliyet SANAT

"Benim grafiğimi besleyen şairliğimdir"

Sait Maden, edebiyat ve resim sevgisini birleştirdi ve kitap kapakları tasarımında Türkiye'de çığır açtı. Bugün yaptığı şiir çevirileri, yazdığı şiirler ve yayımladığı kitaplar kadar kişiliğiyle de Türk edebiyat ve sanat tarihinin unutulmaz imzalarından biri olarak hatırlanıyor.

CEM ERCİYES
cerciyes@de.com.tr

Gazete, kitap, dergi yayıncılığının ve dolayısıyla edebiyatımızın kalbi eskiden Bâb-ı Âli Yokuşu civarında, Cağaloğlu'nda atardı. Burada, Ankara Caddesi 40 numarada, dördüncü kattaki 404 numaralı odada 1962 yılında Sait Maden serbest tasarımcı olarak çalışmaya başladı. 51 yıl boyunca, ömrünün sonuna kadar bütün çalışmalarını böyle küçük mütevazı bir ofiste gerçekleştirdi. Son maaşlı işi olan Akşam gazetesinin o zamanki yayın yönetmeni Osman N. Karaca onunla ilk karşılaşmasını "Doğrusu ressam, sanatçı havası yoktu, böyle diplomat havasında giyinmiş birisiydi," diye hatırlıyor. Hakikaten ona Cemal Süreya'nın "Şık derviş" adını takmasına neden olan titizliğini, kimliğinin önemli bir parçası olarak taşıdı hep. Giyiminde, başkalarına karşı davranışlarında, tasarımlarında ve yazdıklarında hep titiz...

Her gün sabah 09.00 vapuruyla geldiği, kapısında küçük pirinç

Doğan Hızlan'a göre Maden, dünya şiirinin atlası: "Çünkü bu ağır yükü sırtlamaya gönlünü verdi."

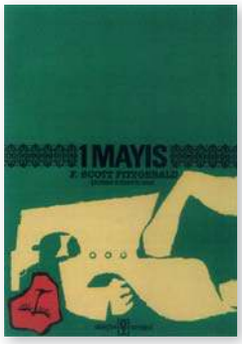

Maden, Türk grafik sanatına çağdaş tipografi anlayışını getiren sanatçı olarak biliniyor.

Tasarımlarında Batı standartlarını hâkim kılmaya çalışarak kendine has bir üslup geliştirdi Maden.

Sait Maden'in özdeşleştiği işi kapak tasarımları oldu.

bir levhada "Yazıevi/ Tasarım-Grafik" yazan Cağaloğlu'ndaki bürosunda akşama kadar çalışan, akşam da Feneryolu'nda eşi ve iki çocuğuyla yaşadığı eve dönen Sait Maden, geceleri de edebiyat çalışmalarını yürütüyordu. Oğlu, günümüzün tanınmış müzisyeni Sarp Maden; sürekli okuyan, farklı diller hakkında kitapları seven, 'meraklı' birisi olarak anlatıyor babasını. Kızı, sanat tarihçisi Can Maden'e göre ise esprili, çok hareketli, hatta hiperaktif birisiydi.

'90'lı yıllarda edebiyat ortamlarında benim de uzaktan seyrettiğim, takım elbisesiyle başka zamanların şıklığı içinde, kalın gözlükleri ve bembeyaz ama omuzlarına kadar uzun saçlarıyla farklı biri olduğunu size fısıldayan ciddi bakışlı, sakin duruşlu bu efsane isim, tevazusu ve sessizliği ile tanınırdı. Onu iyi tanıyanların söylediği gibi "Kendine ait bir evreni vardı ve onun içine kolay kolay kimseyi sokmazdı."

BEDRİ RAHMİ'YE EMANET

Kendisini "Ben öncelikle ressamım, arkasından grafikçiyim, fotoğrafçıyım, şairim ve çevirmenim," diye tanımlıyordu Sait Maden. Çorum'da geçen çocukluk yıllarında şiire ve resme meraklı biriydi. Erken yaşta tanıştığı iki çok farklı şairi, Baudelaire ve Fuzuli'yi çevirmeye çalışıyordu. İşin aslı, şiir atlasının iki ucundaki, biri Batı'nın diğeri Doğu'nun bu en büyük iki şairine birden tutulması onun kimlik arayışının da ilk emareleri sayılabilir. Hayatının sonuna kadar Türkiye'de tasarımda ve edebiyatta Batı standart ve kalitesini hâkim kılmaya çalışmış, ama hep buraya ve kendisine has bir ses, üslup geliştirmeyi hedeflemiş bir sanatçı olacaktı Sait Maden.

Çorum'da ortaokul yıllarında onu tanıyan resim öğretmeni Reşat Eroğlu, Sait Maden için büyük bir şanstı. Reşat Bey, Sait Maden'i okuldan arkadaşı Bedri Rahmi Eyüboğlu'na şu sözlerle emanet edecekti: "Burası onun için fizik, matematik cehennemiydi. Allah'ın belası bir yerdir. Akademi onun için bir cennet olacak. Onu bu cennetin kapısında boynu bükük bırakma, hele bu cehenneme geri gönderme. Onu kurtar Bedriciğim."

KAPAK TASARIMINDA TEK İSİM

Sait Maden'i kurtaran Bedri Rahmi mi oldu kendi çabası ve yetenekleri mi, bilinmez. Ama Akademi'ye girdiği 1949 yılından itibaren sanat ve edebiyat ortamlarına da daldı. Şiir matinelerine, edebiyat toplantılarına gidiyordu. 1949'da Eminönü Halk Evi'nin çıkardığı Beş Sanat dergisinin kapağını yapmaya gönüllü oldu. Kabul edilen bu ilk işini, grafikerlik hayatının da başlangıcı saydı. Edebiyatçılar ve yayıncılarla dost oldukça Akademi öğrencisi bir ressam adayı olarak siparişler almaya başladı. Dergi kapakları, kitap kapakları derken bu uğraş onun asıl işine dönüşecekti. 1960'larda kendi ofisini açıp bağımsız olarak çalışmaya başladıktan sonra farklı yaklaşımı, yaratıcı

Bir yandan her tür afiş, logo, ilan, ambalaj tasarımları da yaptı.

Onun çalışmalarıyla birlikte harfler ve yazı, kapak tasarımının önemli bir parçası oldu.

çalışmaları ile çok ünlenecek, adeta kapak tasarımında tek isim olarak sayısız işe imza atacaktı. Yaptığı kitap ve dergi kapaklarının sayısı 8000'i buldu. Bir yandan her tür afiş, logo, ilan, ambalaj tasarımları da yaptı. Aralarında Akbank, Milliyet Sanat, Onk Ajans, Varlık, İnkılap Yayınları gibi kimisi hâlâ kullanılan logo çalışmalarının sayısı ise 500'e yakın...

Sait Maden'in özdeşleştiği iş kitap kapakları oldu. Maden bugün kapak tasarımına düşünceyi katan, Türk grafik sanatına çağdaş tipografi anlayışını getiren tasarımcı olarak biliniyor. Hakikaten harfler ve yazı onun kapaklarında tasarımın önemli bir parçası oldu. Sait Maden'e kadar yazı, resmi tamamlayan bir öğe olarak görülürdü. Sait Maden, tasarımın bu iki temel öğesi arasındaki dengeyi yerli yerine oturttu. Yaptığı pek çok kapak çalışması hiçbir resim içermez, sadece özgün tipografi tasarımları, sade istifi, düzenlemesiyle dikkat çeker.

KİTAP KAPAKLARINA DÜŞÜNCEYİ KATAN TASARIMCI

Tabii ki iyi bir ressam, çok iyi bir çizerdir aynı zamanda. Neredeyse tamamı kendi fırçasından çıkan unutulmaz desenler de yapar gerekli gördüğü zaman. Aziz Nesin'in kitaplarına, Adam Yayınları'nın pek çok kitabına yaptığı desenler hemen aklıma gelenler. 1960'lara kadar matbaa ressamlarına emanet birbirinin aynı kapak tasarımlarına adeta savaş açar ve yarattığı güçlü görsellikle bir değişimi başlatır. Yayınevleri için kimlik oluşturan tasarım dizileri yapar. '80'li yıllara kadar onunla çalışmayan yayınevi neredeyse yoktur. Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Nâzım Hikmet, Cemal Süreya gibi en gözde yazarların ve dünya şairlerinin unutulmaz kapaklarını yapar. Kendi kurduğu, şiir kitapları basan Çekirdek Yayınları'nın ince uzun siyah kapakları da onun imzasını taşıyan klasikler arasında yer alır. "Kitap kapaklarına düşünceyi katan tasarımcı" olduğu söylenir ki bu özelliğinde muhakkak ki edebiyatçı kimliğinin etkisi vardı...

"Benim grafiğimi biçimlendiren, alttan alta besleyen ve destekleyen tek kaynak benim şair tarafımdır. Edebiyatım benim resmimi çok besledi." Bir söyleşisinden aldığım bu cümle, onun ikincil uğraşı gibi görülen şairliği ve çevirmenliğini ne kadar önemsediğini gösteriyor. Hakikaten Sait Maden'in şaşırtıcı kişiliğinin en önemli öğesi şiirle kurduğu bağdır. Kişisel efsanesinin en önemli öğelerinden biri 20 yaşında kazandığı çeviri ödülüdür. Varlık Dergisi'nin 1951 yılında düzenlediği bir yarışmada birincilik alır. Seçici kurul bile ödülü Çorum'dan gelen, Fransızcayı biraz da kendi kendine öğrenmiş bu genç adamın kazanmasına şaşırır. Sait Maden ise dil öğrenmeyi ve çeviri yapmayı sürdürür... Fuzuli için Osmanlıca, Lorca için İspanyolca öğrenir. İngilizce ve Almancayı da ihmal etmez. Baudelaire ve Lorca'dan başka dönemin sevilen şairleri Aragon, Mayakovski, Pablo Neruda, Octavio Paz'ı ve farklı coğrafyaların unutulmuş şairlerinin sayısız şiirini dilimize kazandırır. Eminim, '80'lerde ve '90'larda dünya şiirini öğrenmeye meraklı pek çok genç bu şairlerden bazılarını onun şiirlerinden, onun tasarladığı ve hatta yayımladığı kitaplardan okudu, öğrendi. Bir yandan kendi şiirini de yazmayı sürdürür. Tıpkı tasarımları gibi damıtılmış, titiz, sofistike bir şiirin peşinde yazdıklarının tamamı bugün 500 sayfayı buluyor...

Giyiminden davranışlarına, tasarımlarından yazılarına titizliğiyle öne çıkan Maden'e Cemal Süreya "Şık Derviş" lakabını takmıştı.

DÜNYA ŞİİRİNİN ATLASI

Doğan Hızlan onun için "Dünya şiiriinin atlasıdır, çünkü bu ağır yükü sırtlamaya gönlünü verdi," diye yazmış. Hakikaten öyle. Onu başarılı onca ressamdan ve grafik tasarımcıdan ayıran en büyük özelliği de bu sanıyorum. Çok önemli bir edebiyat insanı ve şair olması. Kitap ve dergi kapakları tasarımında ulaştığı seviye de edebiyat ve resme merak ile yeteneklerinin üst düzeyde bir kaynaşması, uzlaşması. Kitapların içini de dolduran, dışını da güzel ve anlamlı kılan bir yaratıcı kişilikti Sait Maden. Hayatı boyunca sanki en çok kendisiyle, kendi yetenek ve meraklarıyla rekabet etmiş, o mesafeli ve sessiz duruşunu bu nedenle hiç değiştirmemiş birisi. İçinde bulunduğu aydın çevreyi yetenekleri ve başarılarıyla hep şaşırtan, belki de takdir edilmek kadar insanları şaşırtmayı da seven ve bu nedenle öldüğü güne kadar çizgisini hiç değiştirmeyen, üretmeye de ara vermeyen gerçek anlamda bir edebiyat-sanat insanı.

—

Bu yazıda Miraç Güldoğan'ın yönettiği "Sait Maden Şık Derviş" belgeselinden ve "Bir Usta Bir Dünya: Sait Maden, Tasarımcı, Sanatçı, Şair" (YKY, 2009) sergi kitabından yararlanılmıştır. **MS**

SEVİL
DOLMACI
sevildolmaci@gmail.com

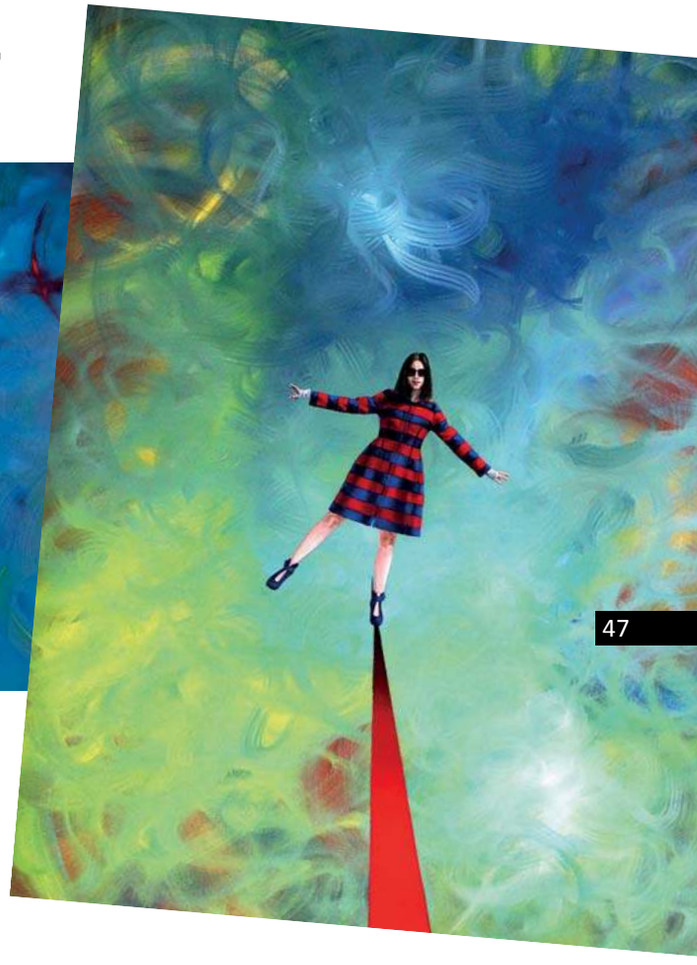
Resimlerinde soyut yüzeyin ortasına yerleştirdiği küçük kadın ve çocuk figürleriyle ataerkil toplumdaki "kadın" statüsünü eleştiren Ceyda Hüseyinoğlu, "Bir sanatçı ve bir kadın olarak toplumsal meselelerle ilgili çok fazla kaygım var ama en çok kadın cinayetleri konusu bende büyük bir tiksinti ve öfke yaratmakta," diyor.

Dengedeki figürler

Ceyda Hüseyinoğlu, 1980 yılında İstanbul'da doğdu. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nden mezun oldu. Mezun olduktan hemen sonra kendi atölyesini açarak çalışmalarına profesyonel olarak devam eden genç sanatçı, akabinde ikisi uluslararası olmak üzere birçok karma sergiye katıldı.

2015 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi tarafından 'renk uzmanlığı' görevine getirilerek sosyal sorumluluk projesi kapsamında, ilköğretim okullarında öğretmenlere ve öğrencilere gönüllü olarak temel sanat ve tasarım dersleri verdi. Söz konusu dersler sanatçının üslubunu oluşturmasında önemli rol oynadı. Bauhaus ekolü üzerine çalışan sanatçı, resimlerindeki soyut altyapıyı kurgularken, bu ekolün referanslarını kullanır. Eserlerinde zaman, mekân ve bellek kavramından uzak boşlukta asılı figürler ile yarattığı kompozisyonlar çağdaş bir kurguya işaret eder. Kompozisyonun ortasına yerleştirilmiş küçük kadın ve çocuk figürleri, ataerkil toplumdaki "kadın" statüsünü eleştirirken aynı zamanda tarihten günümüze uzanan bu kimliksel ölüm-kalım savaşını ve her türlü eşitsizliği farklı perspektiflerden izleyiciye aktarmayı amaçlamakta. Büyük resmin tam ortasında yer alan küçük, tek başına figürler aslında evrende kapladığımız küçük, etkisiz alana işaret eder. Hüseyinoğlu, bu türden kompozisyon kurgusunun altyapısını geometrik soyut sanatın öncülerinden ressam ve sanat teorisyeni Maleviç'in düşünce biçimi ile oluşturur. Nesneyi ağırlığından kurtarma çabasında olan sanatçı, soyut resmin tam ortasına küçük bir figür koyarak oldukça başarılı bir biçimde gayesine ulaşır. Böylelikle sanatçı, gelenekle günceli hem teknik altyapıda hem de konu bazında organik bir biçimde harmanlamış olur. Kendi deyimiyle sanatçı "soyutun gerçekçiliği kucaklamasını" sağlar. Konu ve kurguda, "İdealist Platon'un göğü gösteren ve öğrencisi realist Aristotales'in yeri gösteren parmağı" imgesinin kendisini çok etkilediğini belirten Hüseyinoğlu, birçok eserinin alt metnini bunun üzerine oturtarak, yani yaratıcılık ve akılcılığı dengede tutarak üretimini gerçekleştirir. Toplumda fırsat eşitliğini savunan sanatçının en önemli mottosu "denge" ve bu nedenle de bu resimlere/seriye "Denge" adını vermiş.

Büyük resmin tam ortasındaki küçük figürler, evrende kapladığımız alana işaret ediyor.

"Bir sanatçı ve bir kadın olarak toplumsal meselelerle ilgili çok fazla kaygım var ama en çok kadın cinayetleri konusu bende büyük bir tiksinti ve öfke yaratmakta... Sanatta tasadan yola çıkarak tasarım gerçekleşmektedir," diyerek kendini ifade eden Hüseyinoğlu; gözle görünmeyeni, kendine has kurguladığı kompozisyon kurgusu/dengesi ile görünür kılıyor.

Eserlerinde soyut yüzeylerdeki gerçekçi figürlerle sürrealizme gönderme yapan sanatçı, geometrik öğeleri de kullanmasıyla resimlerini hibrit olarak değerlendiriyor. Figürlerde naif bir anlatım ve izleyeni içine çeken bir göz teması mevcut. Rengin büyüsüne kapılıp gelen izleyici, resmin karşısına geçtiğinde figürle kurduğu göz teması ile adeta resmin içine girip kendi hikâyesini yaratıyor. Sanatçı, resimlerinde izleyene kendi hikâyesini yaratmasına olanak sağlayacak bir açık nokta mutlaka bırakıyor.

Amatör ruhunu kaybetmeden üretimine devam etme hedefinde olan Ceyda Hüseyinoğlu, takipte kalınması gereken genç sanatçılardan. **MS**

SABİHA
KURTULMUŞ
sabiha@galerimerkur.com

› ZONAMACO, 18 yıldır Mexico City'deki kültürel faaliyetler için katalizörlük yapan bir platform.

Meksika sanat ortamını değiştiren kadın: Zelika Garcia

‹ Garcia, pandemi dönemini "bir meydan okuma olsa da yeniden icat etme" olarak görüyor.

Meksika'nın dünya sanat ortamında önemli bir rota olmasında katkısı büyük olan ZONAMACO sanat fuarının kurucusu Zelika Garcia, "Pandemiye rağmen sanat dünyası aktif kaldı. Galeriler ve fuarlar sanatı izleyicilere ve koleksiyonerlere ulaştırmaya devam etmek için yeni araçlar buldu. Bizler de bu seneki fuarı yerel olana odaklanan farklı bir formatta yaptık," diyor.

Zelika Garcia, Latin Amerika'nın en önemli sanat fuarı ZONAMACO'nun kurucusu, tutkulu bir girişimci. 2002'den bugüne farklı dinamik programlarıyla hem fuarın gelişmesinde hem de Meksika'nın dünya sanat rotasında önemli bir yer almasında katkısı büyük. Pandeminin getirdiği lokalleşmeye bağlı olarak bu yıl ZONAMACO Sanat Haftası ile birlikte yerel sanatı farklı projelerle tüm şehre (Mexico City) yaymayı planlıyor. Dijitalleşmeyi sanatı izleme araçlarından biri olarak gören Zelika Garcia, fuarların koleksiyonerler için önemli bir buluşma noktası olmaya devam edeceğine inanıyor.

Sanat fuarı kurmaya nasıl karar verdiniz?

Üniversiteden mezun olduktan sonra ZONAMACO'yu kurdum. Bölgedeki sanatçıların bir arada olmaya, sergilenmeye ihtiyaçları vardı. Satış olarak da onları destekleyecek, ulusla-

Garcia, daha çok enstalasyon, heykel ve performanslara yer vererek daha geniş kitlelere ulaşmayı hedeflediklerini anlatıyor.

rarası platformlarda tanıtacak bir fuarın ciddi bir gereksinim olduğunu hissettim. Fuarı yapmaya karar verdiğim 2002 yılında Meksika çağdaş sanat ortamında büyük bir değişiklik yaşanıyordu. Uluslararası sanat ortamında etkin olan galerilerimiz daha yeni kuruluyordu ve koleksiyonerlik şu anki gibi yaygın değildi. Ama ben fuarıma olan inancımı hiçbir zaman kaybetmedim ve aradan 18 yıl geçtikten sonra diyebilirim ki Latin Amerika'nın önemli sanat fuarlarından biri oldu.

ZONAMACO uluslararası sanat fuarlarında önemli bir yer alıyor. Kuruluşundan bugüne nasıl bir gelişim gösterdi?
ZONAMACO başta Latin Amerika olmak üzere Amerika ve Avrupalı koleksiyonerler için ideal bir buluşma noktası hâline geldi. Bu fuar Meksika sanat ortamını değiştiren bir platform. 18 yıldır şehirdeki kültürel faaliyetler için bir katalizör olmuş ve dünyanın her yerinden koleksiyonerleri, galeri sahiplerini ve sanatçıları çekmiş, sanat profesyonellerini bir araya getirmiş, Mexico City'i dünyanın sanat konuşulan şehirlerinden biri yapmıştır. 2020 yılına geldiğimizde 40'a yakın galerinin yer aldığı, 200'den fazla sunumun yapıldığı Latin Amerika'nın en büyük sanat platformu oldu ZONAMACO. Çağdaş sanat, tasarım, fotoğraf ve antika olmak üzere dört ayrı fuarıyla sanat izleyicilerinin heyecanla takip ettiği bir sanat etkinliğimiz var. Geçen sene ilk defa dördü bir arada düzenlendi. Dünyanın her yerinden sanat profesyonelleriyle sohbet programları, Mexico City'nin ana müze ve galerilerindeki paralel etkinlikleri ve özel küratöryal projeleriyle oldukça güçlü bir program sunuyoruz.

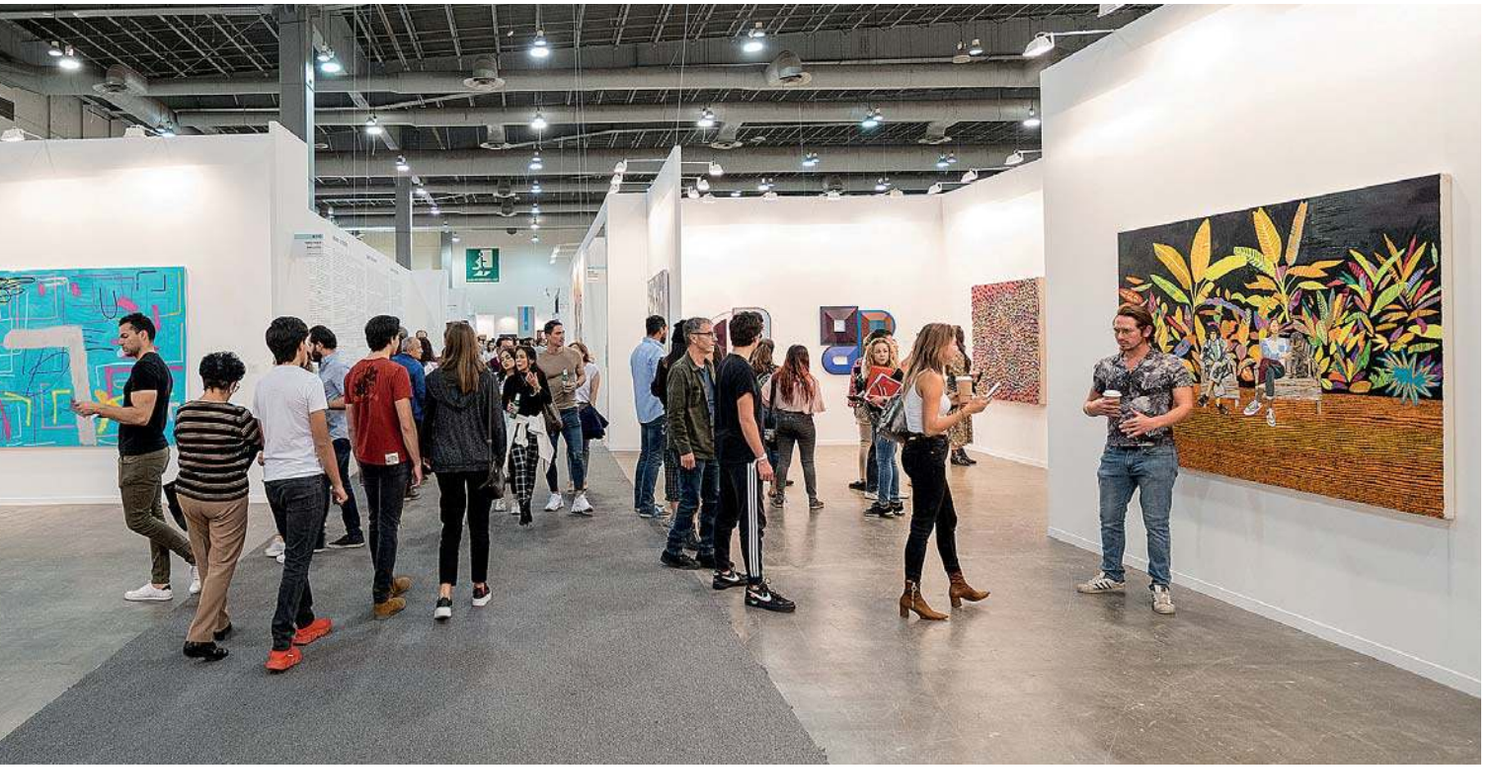
Lokal koleksiyonerlerin sanatsal eğilimleri nedir? Size destekleri nasıl?
Yerel koleksiyonerlerimiz Meksika'nın en harika ev sahipleridir. Çok kibar ve sıcak insanlar. Hepsi çok yakın arkadaşlarımız ve fuarı en iyi şekilde destekliyor, sanatçılarımıza sahip çıkıyorlar. Onlar olmasaydı bizler olmazdık.

Her yıl fuar içeriklerine farklı katkılar sağlıyorsunuz, müze ve sanat kurumlarıyla iş birlikleriniz var. Fuarınıza nasıl bir ivme kazandırıyor bu birliktelikler?
Bu iş birlikleriyle fuar ziyaretçilerimizin kişisel deneyimlerini geliştirmelerine katkı sağlıyoruz. Bu yıl ilk defa yapılan ZONAMACO Sanat Haftası ile farklı kültürel etkinliklerin yer aldığı programlarla çok güçlü bir sinerji yaratmayı hedefliyoruz.

Latin Amerika sanatı oldukça kuvvetli ve yaygın. Öne çıkan çağdaş Meksikalı sanatçılardan kimleri takip etmeliyiz?
Tek tek sanatçı isimleri vermek yerine benim önerim fuarı ziyaret etmeniz, hem genç sanatçıları hem de yerleşik öne çıkan sanatçıları bir arada tanımanız. Bu vesile ile galeri ve sanatsal mekânlarımızı gezmeniz de çok iyi olur. Çünkü Meksika'nın sizi cezbedecek çok farklı ve ilginç sanatsal önerileri var.

Genç sanatçıları destekleyen programlarınız var. Sanatçılar ve genç koleksiyonerler nasıl buluşuyor?
Fuarın ilk yıllarından beri genç sanatçıları farklı projelerle desteklemenin bir yolunu buldum. Örneğin bu yıl ZONAMACO Design ile gelişmekte olan tasarımcıların eserlerinin sergileneceği sanat haftasında genç tasarımcıları izleyicilere sunacağız. Buna ek olarak Llano, Salon Silicon, Guadalajara 90210 gibi çok genç galerilere de yer veriyor olacağız.

Bir yılı aşkın süredir sanat pandeminin zorluklarını yaşıyor. Meksika sanat ortamı pandemiden nasıl etkilendi?
Pandemiye rağmen sanat dünyası aktif kaldı. Sanatçılar çalışmaya ve yaratmaya devam ediyorlar. Galeriler ve fuarlar sanatı izleyicilere ve koleksiyonerlere ulaştırmaya devam etmek için

ZONAMACO, dört fuarı bir araya getirdiği 2020 edisyonunda 72 bin ziyaretçiyi ağırlayarak rekor kırdı.

yeni araçlar buldu. Bir meydan okuma olsa da aynı zamanda yeniden icat etme de denilebilir. Bizler de bu seneki fuarı yerel olana odaklanan farklı bir formatta yapmanın yolunu bulduk. Her zamanki gibi ana misyonumuz olan sanatı ve galerileri tanıtmak için fuarın amacını pekiştirmeye devam ediyoruz. 2022 Şubat'ında fuarı orijinal formatında yapacağız.

Bu yıl nasıl bir fuar bekliyor izleyicilerinizi?

Her yıl 9-13 Şubat tarihlerinde yapılan fuarımızı 2022 yılına erteledik. 27 Nisan-2 Mayıs tarihlerindeki ZONAMACO Sanat Haftası'nda bir hafta boyunca Mexico City'nin farklı yerlerinde çağdaş sanat, tasarım, fotoğraf ve antika sergileri sunuyor olacağız. Tüm sanat galerilerimizi birbirleriyle iş birliği içerisinde olacakları şekilde ve bireysel sergi projeleriyle sanat haftamıza katılmaya davet ettik. Sadece Mexico City şehrinde yer alan galeriler değil, farklı şehirlerdeki galeriler arasında da sinerji yaratarak yeni projeleri teşvik etmek istedik. Ayrıca ZONAMACO Patio, şehirdeki varlığını genişletmek isteyen galerilerin kamusal alan projelerini programına ekleyecek. Daha çok enstalasyonlar, performanslar ve heykellere yer vererek daha geniş kitlelerle bağlantı kurmayı hedefliyoruz. Sanat haftamız ile birlikte mekânlar arasında bir arada yaşamanın ve diyaloğun ortaya çıkarabileceği özel öneriler, farklı sanat ve tasarımlardan oluşan bir program geliştiriyoruz. Bu şekilde restoranlar ve diğer sosyal ilgi alanlarının yanı sıra; sanatsal tasarım projelerine görünürlük sağlayan yeni rotalar oluşturup şehrin belirli bölgelerinde hareket sağlayacağız. Koleksiyonerler ve profesyoneller için sanatçılar ve çalışmalarının görünürlüğünü teşvik eden, destekleyen bir izleme rotası oluşturacağız.

Pandeminin getirdiği dijitalleşme ve lokalleşmeyle ilgili ne düşünüyorsunuz? Fuarları oldukça etkileyecek gibi görünüyor.

Yeni teknolojilerin sanatsal pratiğin bir parçası olarak kullanılması, sanat ve bağlamı arasındaki kalıcı ilişkiyi doğrular. Dijital eserleri ya da videoyu alanlar, bu disiplinlerde daha spesifik ya da uzmanlaşmış bir koleksiyoncu kimliğine sahiptir. Öte yandan sanatı dijital platformlar aracılığıyla izleme deneyimi, bir sanat eserini doğrudan düşünme eyleminin yerini asla tutamaz. Ancak sanatı izleme ve sanatı satın alma deneyimini tamamlamak için harika bir araç olabilir. Sanat fuarlarının koleksiyonerler için önemli bir buluşma noktası olmaya devam edeceğini düşünüyorum.

Sadece çağdaş sanat değil farklı tarihlerde antika ve fotoğraf fuarını da yapıyorsunuz. Birbirlerini nasıl destekliyorlar?

Eylül ayında fotoğraf ve antika fuarlarımızı yapıyorduk. Bu süreçte her iki fuar da çok başarılı geçti, özel koleksiyoner gruplarını ve çok sayıda ziyaretçiyi ağırladık. Ancak 2020 edisyonu için dört fuarı bir arada ve aynı anda yapmaya karar verdik. 200'den fazla uluslararası galeriyi bir araya getirmeyi ve yaklaşık 72 bin ziyaretçi almayı başardık. Bu bizim için bir rekordu.

Meksika turistik açıdan son yılların popüler ülkesi. Mimari yapıları ve tasarımlarıyla da öne çıkıyor. Nasıl bir yaşam tarzı kültürü var Meksika'nın?

Meksika sizi gerçekten çok şaşırtabilecek bir ülke. Kültürü çeşitli ve yaşam tarzı bölgelere göre değişim gösterir. Meksika'da kültür, yemek, konaklama buna dair her şeyi bulacağınıza inanıyorum.

Başarılı bir fuar yapmanın kriterleri nedir sizin için?

Tutku ve disiplin. **MS**

Müzisyenler NFT yani "non-fungible token" (değiştirilemez token) sanatını sakince takip etmeye başladı. Türkiye'de bir elin parmağını geçmeyecek müzisyen NFT üretimi yaparken geleceğin yönünü belirleyen kripto sanatı müzisyen Sintra Beatz, sanatçılar Uçman Balaban ve Murat Yıldırım'la konuştuk.

Müziğin kurtuluşu NFT'de mi?

51 ➔

MÜZİK NFT'LERİ HAKKINDA KISA BİLGİLER

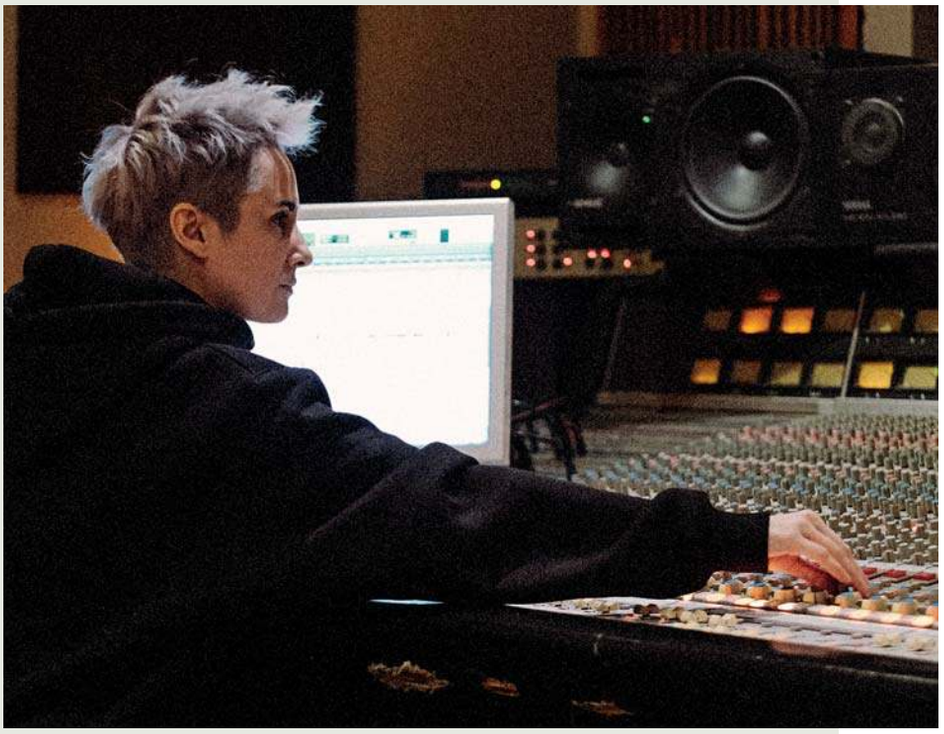
- NFT dijital olarak eşsizdir ve bir NFT, başka bir NFT'ye denk değildir.
- NFT para ya da çip değildir. Kendisinden başka hiçbir karşılığı olmayan blok zincirdeki bir birimdir.
- NFT'ler sadece alınıp satılan bir şey değildir. Bir NFT'yi yaratıp satmamayı tercih edebilirsiniz. Her NFT'nin yalnızca bir sahibi olmakla birlikte, bu NFT'nin tek sahibi yaratıcı olarak siz olabilirsiniz.
- NFT'lerin yaratıcısı dahil olmak üzere hiç kimse onu değiştiremez. Blok zincire giren her şey sonsuza kadar yaratıldığı şekilde kalır. Eğer yanlışlık yaparsanız, NFT'yi yakarak yok etme işlemi de mümkün olabiliyor.

EDA SOLMAZ
edasolmaz@gmail.com

İnternet '90'larda demokratikleşip her eve girdiğinden beri, birçok dengeyi alt üst etti. Her şeyi internet üzerinden yapabildiğimiz bir dönemde neden sanat eserlerini de burada üretip, sergileyip ve yine buradan satın almayalım ki? Kripto sanatın ilk örneklerinden olan NFT üretimlerse bu yılın en dikkat çekici konusu oldu. Türkiye'deki ilk NFT müzik eserini üreten prodüktör ve ses mühendisi Ezgi Özkan yani namıdiğer Sintra Beatz, NFT eserleriyle ön plana çıkan sanatçılar Uçman Balaban ve Murat Yıldırım'la müzik ekseninden sanatın dijitalleşmesini konuştuk.

^ NFT bir kez yaratıldıktan sonra bir daha değiştirilemez ve sonsuza kadar yaratıldığı şekilde kalır.

EZGİ ÖZKAN: "NFT BİR DEVRİMİN BAŞLANGICI"

NFT ile tanışmanızı sağlayan proje neydi?
NFT'yle tanışmam Aralık 2017. Tabii o zamanlar NFT'nin müzikle de alakalı olabileceği aklımın ucundan geçmemişti. Müzik prodüktörlerinin katıldığı bir canlı yayından sonra NFT'ye bakış açım değişti. Dünyanın dört bir yanından prodüktörler büyük bir heyecanla NFT'nin var olan sektörü tamamen değiştirebileceğinden bahsediyorlardı. Bu işin öncüleri arasında Kings of Leon, ILL BILL, Robot Nature, 3LAU, Biscodini Organ Trio, Belladonna gibi isimler var. Elon Musk ve Grimes de NFT'yi popülerleştiren önemli isimler arasında.

Türkiye'nin ilk müzik NFT'sini yaptınız. Bu sizce idealist bir yaklaşım mıydı?
Sanata, bilime, teknolojiye âşık bir müzisyen olduğumdan, her şeyi 10 adım önden takip edip kendi komüniteme öğrendiklerimle katkı sağlamak istiyorum. Telif haklarıyla ilgili araştırmalar yapıyordum, ilgimi çekti ve denemek istedim. Dünyada özellikle müziği NFT'ye dönüştürmeyi başarmış çok az insan var. Biraz komplike bir işlem. Bugünün tarihiyle dünyada sadece bir markette olan total müzik NFT sayısı yaklaşık 1700 civarında ve eşsiz kabul edilen 1/1 eserler de çok az. Bir müzik dinleme platformuna ayda milyonlarca şarkı yüklendiğini düşünürsek, müzik NFT'lerinin henüz popülerleşmediğini görebiliriz.

"WEREWOLF"
Sintra Beatz
Ghostmarket

NFT tarzı üretimlerin diğer müzik üretimlerinden farkı nedir?
Herhangi bir müzik üretmekten hiçbir farkı yok. Basitçe müziğinizi blok zincir teknolojisine adapte ediyorsunuz. Dinleyici, dinleyici olmaktan çıkıp birer koleksiyoner hâline geliyor. Müziğe sadece bir gözlemci gibi kalmayarak, eski zamanlarda olduğu gibi müziğe sahip olma konumuna geçiyor. Çok beğendiği müzisyenlerin şarkılarına, stüdyodan çıkmış yüksek kaliteli wav formatındaki master kayıtlara ve sundukları diğer özel içeriklere sahip olabiliyor. Hatta sanal odasında satın aldığı NFT'leri sergileme fırsatları bulabiliyor.

NFT üretimi yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?
Sadece müzik ya da albüm kapağı üretmek yerine, alternatif içerikler sunmaya çalışıyorum. İlk cross-chain marketi olan Ghostmarket'ten ilk NFT'mi yayınlamayı tercih ettim. Çünkü NFT dünyasında sadece şarkı ve albüm kapağı yayınlamak yeterli değil. "WEREWOLF" adlı koleksiyonumun içinde kısa 3D videolar, yüksek çözünürlüklü HD bir video daha, şarkının orijinal master'ları, bir albüm kapağı görseli ve gizli bir metin belgesi bulunuyor.

Hangi müzik türleri NFT üretimine daha yatkın? Elektronik sanki daha ön plana çıkıyor...
Her müzik NFT'ye dönüştürülebildiği için bir türün yatkın olduğunu düşünmüyorum. Şimdilik elektronik müzik yapmayı tercih etmiş insanlar olabilir ama caz yapanlar da NFT'lerini yaratabilir, yeraltı punk rock grupları da... Yıllar sonra NFT'siz insan kalır mı bilemiyorum.

Özkan, dinleyicinin blok zincirde koleksiyonere dönüştüğünü söylüyor: "Eskiden olduğu gibi müziğe sahip olma konumuna geçiyor."

NFT'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?
NFT bir devrimin başlangıcı. NFT'leri, dünyayı ve tüm sistemi değiştirecek sansürsüz bir sanal dünya sistemi olarak görüyorum. Sanal paradan sonra, sanal emlak, sanal kıyafetler, sanal sanatlar ve sanal müzik gibi kategorilerin olduğu bir dünyaya evriliyoruz. Asıl soru "Bu NFT'ler blok zincire girince ne oluyor?" olmalı. Apollo ile birliktelik yaptım ve bu yeni dünyaların inşaatına dahil olduk.

Türk müzisyenler bu konuda geride mi kaldı?
Grafik sanatçıları, çizerler, fotoğraf sanatçıları, ressamlar daha kolay adapte oldu. Ama müzik dünyası için aynı şeyi söylemem söz konusu değil. Biz ise Apollo ile XR konusunda inanılmaz şeyler deniyoruz. Müziğimin NFT'sini, Türkiye'nin ilk müzik NFT'si olarak Amerika'daki Özgürlük Heykeli'ne, Londra'daki Hyde Park'a yerleştirmemiz söz konusu. Gerçek dünyadan Ethereum altyapısındaki sanal dünyaya bir geçiş portalı gibi... Kulağa fantastik gelebilir ama ileride bu söylediklerimin bir anlamı olacaktır. Beyin yakıcı şeyler yapıyoruz.

Balaban'a göre müzik, her yeni teknolojiyi yontan ve değiştiren en büyük öğelerden birisi.

UÇMAN BALABAN: "NFT BİR GECEDE ÇOK İNSANIN HAYATINI DEĞİŞTİRDİ"

Sanat hayatını Londra'da sürdüren, illüstrasyon ve animasyon alanlarında çalışan Uçman Balaban, NFT tabanlı iş üreten sanatçılardan. Balaban, NFT üretimlerinin eleştirilmesi hakkında şunları söylüyor: "İnsanların alışkın olduğu sistemi değiştiren yeniliğe karşı farklı tepkiler her zaman oldu. Sistem güncellemesi sanat alanına gelince insanların tepkileri daha fazla oldu. İlk tepki verenlerin çoğunu NFT pazarlarında görünce seviniyoruz. Bu tepkileri daha önce 'Sanat dijital olmaz' şeklinde de görmüştük. Kimseyi silah zoruyla bu pazara çağırmıyorlar ama bu kadar abartılı tepkiler bana komik geliyor."

Sanatçıya, NFT üretimleri konusunda müzisyenlerin pasif kaldığını düşündüğümü belirtiyorum. Balaban da bu konuda düşüncelerini dile getiriyor: "Müzik her zaman her yeni teknolojiyi yontan ve değiştiren en büyük öğelerden birisi oldu. İnternet ve müziğin ilişkisinin gelişimini izlemek baya keyifliydi. NFT pazarında müzisyenler şu an hâlâ kendi yerlerini ve rotalarını belirlemeye çalışıyor. Benim gördüğüm kadarı ile müzisyenler kendilerine bu NFT pazarına bir yer arıyor ve buldukları noktada NFT dünyasını ciddi anlamda değiştirecekler."

Sanatçı, "NFT pazarı sadece zenginlere mi hitap ediyor?" sorusuna şu cevabı veriyor: "NFT çok büyük bir derya deniz. NFT pazarlarında da bütçenize uygun eserler bulmanız mümkün. Bu erişilebilir sanatın en pahalı eserlerle yan yana bulunması ve benzer şanslara sahip olması anlamına geliyor. NFT bir gecede çok insanın hayatını değiştirdi. Yeni rock star'lar yarattı. Bu bir süre daha bu şekilde devam edecek ve daha ayakları yere basan ve insanların onayladığı bir market hline gelecek."

MURAT YILDIRIM: "NFT HER ENSTRÜMANA DOKUNACAKTIR"

Uzun süredir dijital sanat üretimlerinde bulunan Murat Yıldırım, NFT tabanlı animasyon eserlerinde mutlaka müzik kullananlardan. Yıldırım, müzisyenlerin NFT üretimlerinde başka sanatçılarla iş birliği yaptığını dile getiriyor: "Müzisyenlerin çoğu şu anda görsel sanatçılarla iş birliği yapıyor. Gelecekte NFT'nin herkese ve her enstrümana dokunacağından emin olabilirsiniz."

Sanatçı, "Türk alıcılar sadece popüler olduğu için mi NFT eser satın alıyor?" sorusuna şu yanıtı veriyor: "Şu âna kadar sadece bir Türk koleksiyonerle tanıştım. NFT topluluğunda çoğunlukla yabancı koleksiyonerler yer alıyor. Popüler kaygı ile yaklaşan sanatçı ve sanatseverler olduğunu görüyorum fakat herkes bir şekilde burada yerini alıyor. Günümün büyük bölümü bu platformlarda geçiyor. Önceden de gözlemlediğim birçok sanatçının artık buraya uygun işler ürettiğini gözlemliyorum. Topluluğa göre iş üretme fikrini desteklemesem de yakın zamanda tüm işlerin birbirine benzememesini umuyorum."

Yıldırım, NFT'yi küçümseyerek sanatçılara baskı uygulamanın anlamsız olduğunu söylüyor.

NFT eserlerin, en çok ortaya çıktığı sosyal medyada eleştirilmesi hakkında ise şu açıklamayı yapıyor: "Bu durumu anlayabiliyorum. Bunun sebebi öncelikle fiziksel olmayan bir şeyin değer yargısının hâlâ olmadığını düşünmelerinden kaynaklı. Diğer sebebi ise anlamsız olarak nitelendirdikleri eserlere yapılan yatırımların bazen dudak uçuklatıcı seviyede olması. Fakat NFT gerçek olmakla birlikte güzel sanatlar dünyasının toplam büyümesi ve toplam pazar değeri patlama noktasında. Ortada bu kadar büyük bir hacim varken NFT'yi küçümseyerek sanatçılara baskı uygulamak anlamsız." **MS**

"Within the Womb"
Vox in Rama
Tamar Records ve
GRGDN Müzik

"İlkel duygularla hızlı bir şey yapmak istedim"

Jakuzi'den tanıdığımız Kutay Soyocak yeni projesi Vox in Rama ile black metal sularında seyrediyor. "Within the Womb" single'ı ile ilk çığlıklarını duyduğumuz Vox in Rama hakkındaki detayları Kutay Soyocak'tan dinledik.

ÖZGÜR YILGÜR
ozguryilgur@gmail.com

Vox in Rama işitsel olarak, Jakuzi'den alıştığımız tarzından çok farklı bir noktada duruyor. Black metal şarkıları yazma ve kaydetmekteki motivasyonun neydi?
Güncel pop müziği tarihsel süreçteki üretimlere kıyasla daha kötü bir algıyla değerlendiriyoruz. Geniş bir perspektiften bakınca pop müziğin dönemin müzikal reaksiyonu olduğunu unutuyoruz. Ben de pop müziği bu şekilde ele alıp nasıl artistik bir biçimde yaklaşabilirim diye düşünerek Jakuzi'ye başlamıştım. Şarkıları oluştururken daha çok o an hissettiğim şeylere yoğunlaşıyorum. "Fantezi Müzik"in (2016) sarkastik bir tavrı vardı. Buna rağmen albümün en eğlenceli şarkısının metninde de kasvetli bir şey hissedebiliyordun. "Hata Payı"ndaysa (2019) o kasvetli metni destekleyen bir müzik ortaya çıkmıştı. Artık bu artistik yaklaşımı tamamen biçimsel olarak ve ekstrem müzik estetiğiyle ele almak istedim. Diğer yandan salgın etkisiyle çevremdeki kişilerde ölüm fikrini daha gerçekçi hissettim. Geçmişte dinlediğim şeyleri de düşününce hem duygusal hem de biçimsel açıdan daha ilkel, müzikal açıdansa daha hızlı bir şey üretmek istedim.

"Within the Womb" çıktıktan sonra "Synth pop yapıyordu, şimdi ne alaka black metal" şeklinde yaklaşanlar da oldu...
İnsanlar ilk yaptığın müzik türü üzerinden seni kodluyorlar ve hep bu türde üreteceğini düşünüyorlar. Ben sadece synth pop yapan bir müzisyen olmak istemiyorum. Bir duyguyu hangi müzikal estetikle ele aldığın önemli tabii ki, fakat her müzikal format bir artistin elinde değer kazanır. Müzikal üretimi sadece türler üzerinden değerlendirirsek artistin hiçbir kıymeti kalmıyor. Vox in Rama ile bu algıyı kendi üzerimden kırmayı amaçladım. Zaten black metal dinliyordum ama bu dönem bir artist olarak da bu estetiği sahiplenip heybeme böyle bir çalışma atmak istedim.

Vox in Rama için şarkı yazarken, Jakuzi'ye göre nasıl bir yaklaşım farkı oldu?
'80'lerin korku ve gerilim filmlerini çok seviyorum. İzlediğim filmlerdeki bilimkurgu sahnelerinin müzikal tasvirini yapma arzusuyla ortaya çıktı Vox in Rama. Yakın zamanda "Possession" isimli bir single daha çıkacak. Andrzej Zulawski'nin aynı isimli filminden etkilenip onun üzerine kurguladığım bir şarkı. Jakuzi'de müziğe daha kişisel bir yerden yaklaşıyorum. Vox in Rama'da ise gözlemci ve hikâye anlatıcısı olarak bulunduğum bir durum var.

Vox in Rama'da Erhan Kabakçı ile birlikte çalışıyorsunuz. Onun yazdığınız şarkılara nasıl bir etkisi oluyor?
Ben şarkı yazarken öncelikle temayı ve duygusal dünyayı oluşturuyorum. Erhan hem daha önce çalıştığı müzisyenlerle yaptığı işlerden hem de synth müziği yaptığı projelerden takip ettiğim birisiydi. Bahsettiğim gibi şarkının iskeletini hazırlayıp ona götürdüm. Erhan da işin aranje kısmında çok iyi müdahalelerde bulundu. Diğer yandan benim aklımdaki fikri iki adım öteye çok hızlı bir şekilde taşıdı. Benim şarkının iskeletini oluşturduktan sonra hızlı bir şekilde tamamlamam gerekiyor. Erhan bu konuda hem motive hem de çok hızlı çalışan birisi.

Dinleyicilerin değişen alışkanlıklarıyla birlikte müzisyenler de albüm yerine single yayınlamayı tercih etmeye başladı son dönemde. Bir müzisyen olarak sürekli güncel kalma zorunluluğu size nasıl hissettiriyor?

FOTOĞRAF: AYLİN GÜNGÖR

"FİLM DE ÇEKMEK İSTERİM, SERGİ DE AÇMAK İSTERİM"

Bir röportajında "Mike Patton gibi bir proje insanı olmak istiyorum," diyorsunuz. Synth pop ya da black metal dışında yapmayı düşündüğünğz bir tür ya da müzik haricinde üretmek istediğiniz başka bir sanat alanı var mı?
Açıkçası film de çekmek isterim, sergi de açmak isterim. Sanat konusunda biraz daha flanör davranmak istiyorum, ama yaptığım şeylerin de altını doldurmam gerekiyor. Her şeyi yarım yarım yapmak da iyi değil. Yaptığın işe yoğunlaşıp onu daha da derinleştirmen gerektiğine inanıyorum. Fakat yapacağım işleri bir kariyer planlaması gibi önceden kurgulamıyorum. Sevdiğim bir estetiğin içerisinde kendimi bir artist olarak nasıl var edebileceğimi düşünüyorum.

Sadece synth pop ile kodlanmak istemediğini söylüyor Soyocak: "Vox in Rama ile kendi üzerimdeki bu algıyı kırmak istedim."

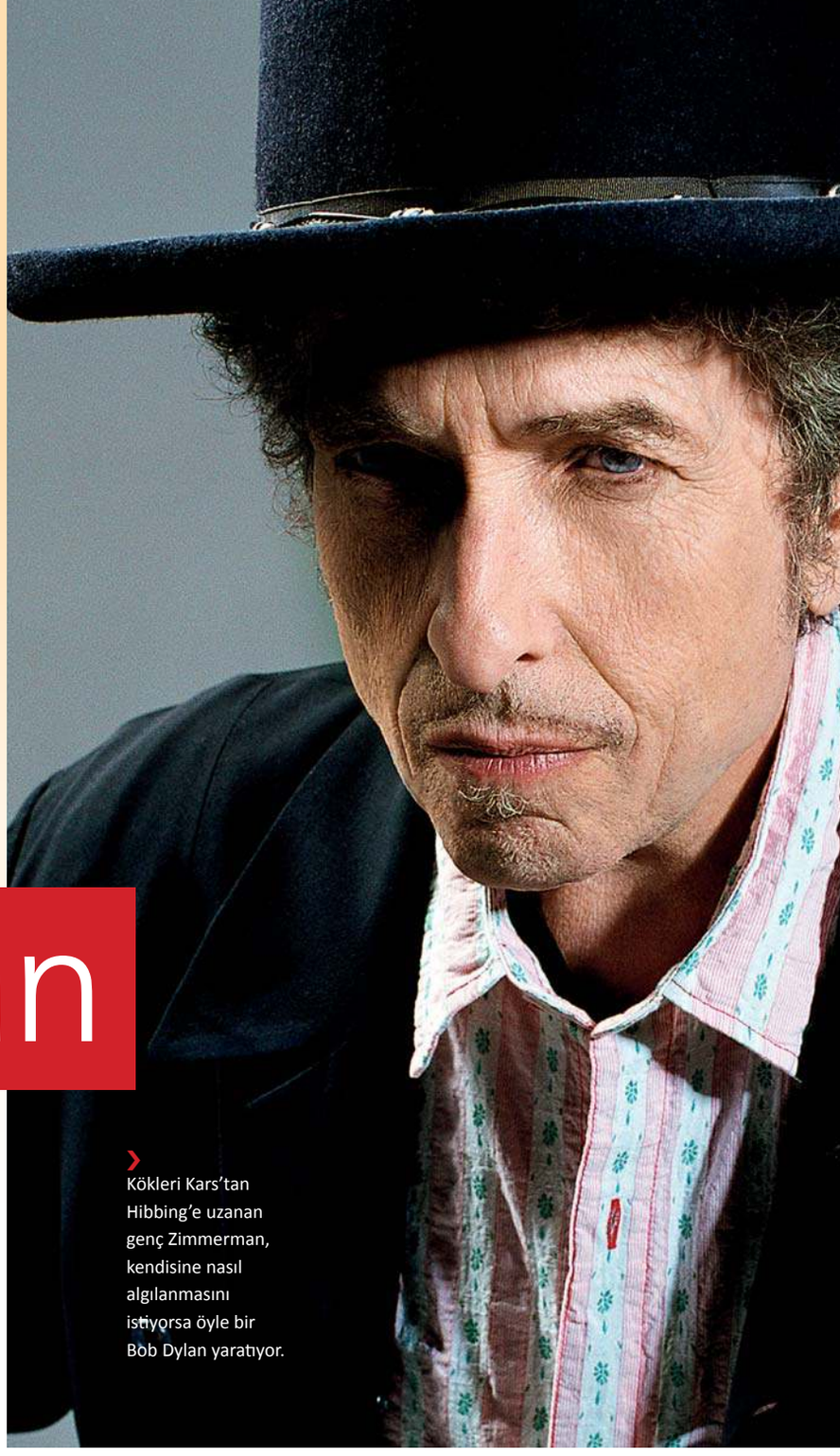
Single çıkarıp listeye girmenin esas olduğu bir düzende "Ben yokum," demek bir kariyer intiharı değil. Ben Jakuzi'de yaptığım işlere biraz da sergi gibi yaklaştım. Yaptığım müziği bir bütün dahilinde ele alıyorum. Bir şarkı albüm içinde geri planda kalabilir, ancak o bütünlükte tansiyonu belirleyen bir etkisi de vardır. Albümde yer alacak bir şarkı ya da bir single için "Bu hit olsun," algısıyla hareket etmek endüstriyel bir saçmalık. Bu noktada müzisyen kadar dinleyiciye de sorumluluk düşüyor. Müziğin hayatımızın her alanında olması, dinleyici olarak müzisyenden daha fazlasını talep etmemizi gerektirecek bir şey değil. Müziğe bu kadar hızlı ulaşıyorken daha da hızlanmanın gereği yok bence. Dinleyicinin de müzisyenle bağ kurabilmesi için kendisini zorlaması gerekiyor. Müzisyenle böyle bir iletişim kurmaya çabalamak dinleyiciye de daha iyi hissettirir bana kalırsa.

"Within the Womb"un kapağında Big Baboli'den Zezeah'ın bir çizimini kullandınız. Bu çizimi tercih etmekteki sebebiniz neydi?
Yaptığım şeyi '90'lar black metal türüne yakın bulduğum için, "Within the Womb"da da o dönemdeki albüm kapaklarını andıran bir çizim kullanmak istiyordum. Zezeah zaten takip ettiğim bir sanatçıydı. Bu çiziminde iskeletler, çiçekler ve mantarlar sanki bir rahmin içindeymiş gibi gözüküyor ve şarkıyı görsel olarak tamamlıyor. Diğer yandan şarkının ismini de çok iyi yansıtan bir çizim.

Müzikal bir üretimde işin işitsel boyutu kadar görsellik de önemli bir yer tutuyor artık. Sizin bu konudaki tutumunuz nedir?
Bence bir müzisyen yaptığı üretimin görsel dünyasından da sorumlu olmalı. Böyle bir üretimi sadece işitsel olarak değerlendiremeyiz. Bir işin kapağı işitsel duygudan çok uzakta duruyor olabilir. Bu yapılan üretimin bütünlüğünü bozan bir şey. Biraz da yaptığın işi nasıl hayal ettiğin ve nereye koymak istediğinle alakalı bir mesele... Müziği karakterize etmenin çok daha kapsamlı bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Diğer yandan işin görsel boyutuna veya imajına yeterince özenmezsen, bu senin meseleye olan inceliğini dinleyiciye de sorgulatır. **MS**

Müzik tarihinin, popüler kültürün, hatta belki bazılarına göre Nobel tarihinin hem en mühim hem de en ilginç karakterlerinden Bob Dylan bu ay 80 yaşına basıyor. 24 Mayıs 1941 doğumlu Dylan'ın doğum gününü kendisi hakkında 80 maddeyle kutlayalım istedik. Yaşı 80 olsa da biliyoruz ki o 'daima genç'.

80 maddede Dylan

› Kökleri Kars'tan Hibbing'e uzanan genç Zimmerman, kendisine nasıl algılanmasını istiyorsa öyle bir Bob Dylan yaratıyor.

EGEMEN LİMONCUOĞLU
egemenlimoncuoglu@gmail.com

1 - Böylesi bir listenin ilk maddesi tahmin edeceğiniz üzere Dylan'ın gerçek adı olacak: Robert Allen Zimmerman.

2 - Zimmerman, kökleri Kars'a kadar uzanan, bu vesileyle de "Dylan Türk mü?" gibi soruları da beraberinde getiren, bir taraftan da Litvanya ve Ukrayna bağlantılı Yahudi bir ailenin evladı.

3 - Bir liman şehri olan Duluth'ta doğar, ABD'nin Minnesota eyaletinde. Fakat çocukluğu ve ilk gençliği Hibbing kasabasında geçer.

4 - Hibbing'de büyüdüğü ev, Dylan koleksiyoncuları tarafından satın alınabilecek kadar ciddi mânâda bir koleksiyon öğesi. Hâlâ yerli yerinde, ve evet, sahibi tanınmış bir Dylan hayranı.

5 - Dylan'a göre Hibbing, '50'lerdeki herhangi bir Amerikan kasabasından farksızdı. Muhtemelen haritada yerini bulamayacağınız kasabalardan. Soğuğuyla meşhur, madencilerin yaşadığı bir kasaba.

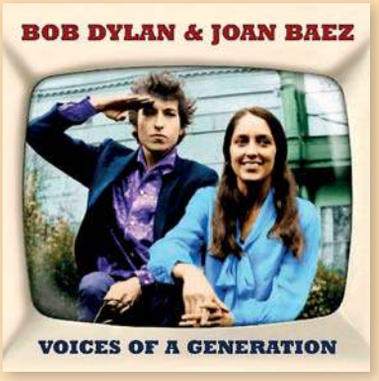
6 - 1948 ile 1958 arası Hibbing'de yaşar. Okula burada gider, ilk plağını burada dinler, ilk gitarını burada edinir, ilk sevgilisi... Tabii ki o da Hibbing'dendir.

7 - Bu noktada bir es verelim. Bu satırlar eğer başka bir zamanda, mesela '60'lı yılların ortasında yazılıyor olsaydı büyük ihtimalle şu ilk altı madde tamamen farklı olacaktı. Zira Dylan, kendi hakkında muallak bir intiba bırakmayı sever. O tarihlerde verdiği her röportajda kendisine ve geçmişine dair tamamen farklı şeyler söyler.

8 - Robert Allan Zimmerman'dan Bob Dylan'a dönüşüm de bu kurmacayla karışan gerçeklerle oluyor hayatında. Hibbing'den gelen bu genç müzisyen kendisine bir Bob Dylan yaratıyor. Nasıl isterse öyle bir şahsiyet. Nasıl algılanmasını istiyorsa öyle biri.

9 - Bu yüzden ilk kız arkadaşlarının isimleri de herhalde Dylan'ın uydurduğu isimler diye düşünmek gayet olası. Zira birinin adı Gloria Story (okunduğunda kulağa anlı şanlı hikâye mânâsına gelecek şekilde geliyor) diğerininkiyse Echo Star Helstrom (yankı, yıldız...). Halbuki bu ikisi de gerçek isimler.

Baez, Dylan'ı kanatları altına alarak yükselişine vesile oluyor.

10 - Rock'n'roll ve radyoda çalan diğer her şey Dylan'ın ilk müzikal anıları. Tıpkı '50'lerde büyüyen diğer Amerikalı çocuklar gibi.

11 - Folk ve country ile ilgilenmesi, müziğe bakışının tamamen değişmesi Hibbing'den ayrılıp üniversite için büyük şehre (Minneapolis) gelmesiyle olur.

12 - Okulla pek işi olmaz ama eğitimini Woody Guthrie ve Guthrie'nin meşhur 'faşistleri öldüren' gitarıyla tamamlar. "Guthrie'nin şarkılarını dinler ve nasıl yaşayacağınızı ondan öğrenirdiniz," diyor.

13 - Ocak 1961'de New York'a kaçıyor okulu bırakıp. Böylece bildiğimiz Dylan olma yolunda ilk büyük adımını da atıyor.

14 - O tarihte New York, caz ve beat kuşağından arta kalanlara kahve, yemek, bira, şiir ve müzik hizmeti veren küçük kafelerde yaşanıyor. Ekseriyetle Greenwich Village mıntıkası başrolde.

15 - Greenwich Village mıntıkasında hava nasıl, Gaslight ve Gerde's gibi mekânlarda neler oluyor az buçuk kafamızda canlandırmak için başvurabileceğimiz kaynaklardan biri Coen kardeşlerin "Inside Llewyn Davis / Sen Şarkılarını Söyle" adlı filmi.

"The Freewheelin' Bob Dylan"ın kapağında Suze Rotolo ile pozları yer aldı.

16 - Dylan'ın New York'a gelişinin ardındaki en büyük sebep Woody Guthrie. Guthrie'yi bulmak, görmek... Lakin Guthrie o günlerde psikiyatri kliniğinde yatmakta. Dylan yine de bulur ve tanışır Guthrie'yle.

17 - Dylan, Greenwich Village civarında sahne alan herkesi izliyor. Sahnede ne yaptıklarından, hangi aksanla hangi şarkıyı söylediklerine kadar bir sünger gibi çekiyor bünyesine. Protest folk şarkıları, isyan şarkıları, denizcilerin şarkıları, kölelik günlerinden kalma blues şarkıları... Hepsi orada.

18 - Kendi de sahne alıyor. Gitarı ve boynunda özel bir aparatla sabitlenmiş ağız mızıkalı hâlini anımsayacaksınız, o hâl işte bu günlerde ortaya çıkıyor.

19 - İlk sahne repertuvarını oluştururken bir arkadaşından kaçırdığı 50 plak epey yardımcı oluyor.

20 - Gerde's Folk City adlı mekân, Dylan'ın hayatında önemli bir yer taşıyor. Zira "Blowin' in the Wind"i ilk kez burada çalıp söylüyor.

21 - Günün ruhunu yakalama konusundaki mahirliği ilk kez "Blowin' in the Wind" ile ortaya çıkar.

22 - Önce günü ve kuşağını yakalıyor, sonra yıllarca dinleyene bir anlam ifade etmekten hiç yorulmayacak şarkılarını sıralıyor. Günün ruhuna yön veren insana dönüşüyor.

23 - Dylan'ın yükselişine üç şey daha vesile oluyor o esnada, bir menajer (Albert Grossman), bir plak şirketi (Columbia) ve bir Joan Baez.

24 - Dylan'ı kanatları altına alan Joan Baez o günlerde kariyerinde gayet iyi bir noktada, dinlenen, sevilen bir folk şarkıcısıdır. "İçinizdeki annelik duygusunu uyandırıyordu," diyor Dylan için Baez, "hiç annelikle alakanız olmadığını düşünseniz dahi."

25 - Joan Baez tarafından lanse ediliş bir anda günün geçer akçesi folk müzik ortamlarında Dylan'a büyük büyük basamakları çıkartır.

26 - İlk albümü pek satmaz ama mayıs 1963'te çıkan ikinci plağı "The Freewheelin' Bob Dylan" bambaşka bir hikayedir.

27 - Kapağında aşkı Suze Rotolo ile o meşhur pozları, plağın açılışını yapan "Blowin' in the Wind", onu yalnız bırakmayan "A Hard Rain's a-Gonna Fall", "Masters of War", "Girl from the North Country", "Don't Think Twice, It's All Right" derken esas Bob Dylan şimdi arz-ı endam etmiştir.

28 - Ya da esas Dylan henüz teşrif etmemiş midir? Protest şarkılardan uzaklaşıp, sadece akustik gitar çalmayı bırakıp 'elektrikli' şarkılar söylemeye karar vermiş hali midir esas Dylan? Folk müzik camiasından uzaklaştığı için 'hain!' diye yüzüne haykırılan Dylan mıdır? Esas Dylan hepsidir.

29 - Hangi Dylan / Hepsi Dylan'a dair kafa karışıklığını en güzel Todd Haynes'in Cate Blanchett'in de dahil olduğu bir oyuncu kadrosuyla, Dylan'ı canlandırma işini altı oyuncuya veren filmi "I'm Not There" anlatır. Dylan işte apaçıktır ki, hepsidir.

30 - 1964'te The New Yorker dergisi Dylan'ı Huckleberry Finn ile genç bir Woody Guthrie füzyonu olarak tanımlıyor. Hem sahnede hem de sahne dışında fevkalade bir enerjisi olduğunu, gergin, sırım gibi bir delikanlı olduğunu söylüyor.

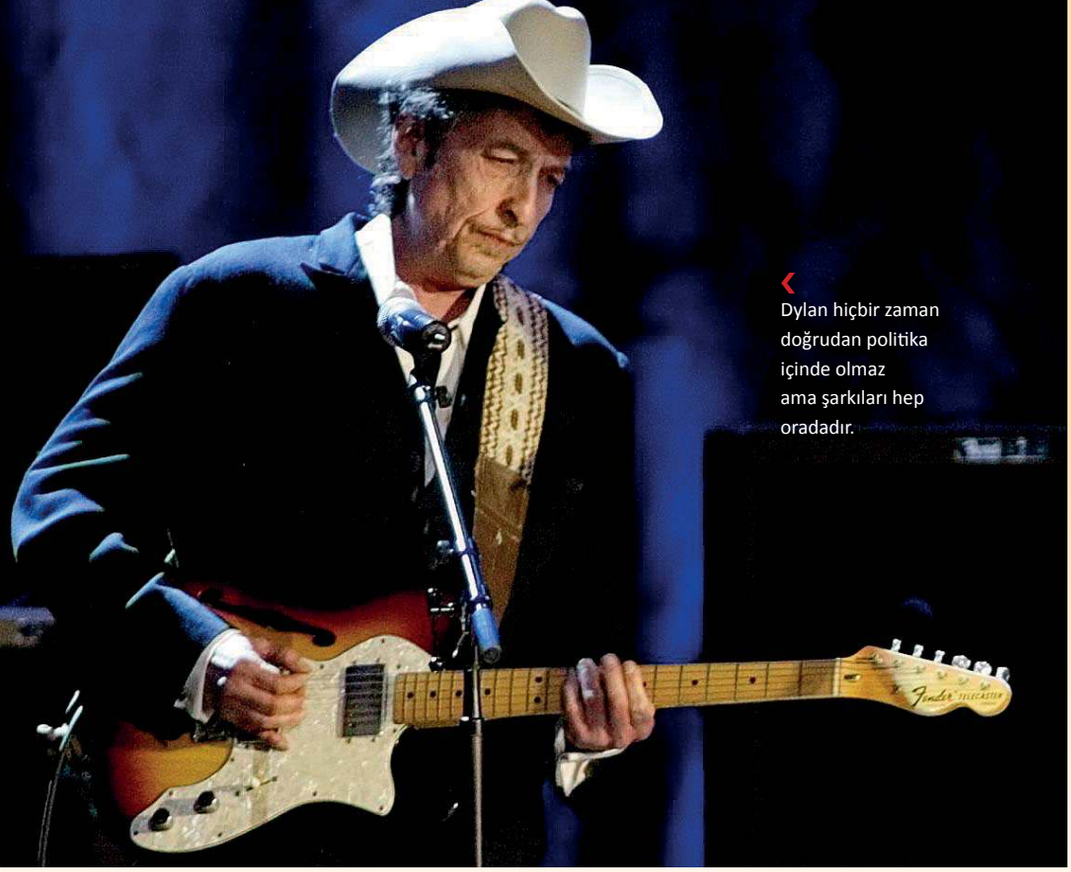
31 - Andy Warhol ve Factory'sindeki tayfasıyla Dylan'ın arası iyi mi kötü mü anlamak güç. Warhol'dan Edie'yi çalar Dylan. Lakin Edie bile çalındığını sanarken, Dylan'ı bir başkasıyla evlenmiş bulur.

32 - Yine de "Just Like a Woman" ve "Leopard-Skin Pill-Box Hat" şarkılarının ilhamı Edie Sedgwick olur.

33 - Suze, Joan, Edie derken Dylan'ın evlendiği kadın Sara Lownds olur. The Wallflowers'la müzik dünyasında kendine hiç fena olmayan bir yer de edinen oğlu Jakob olmak üzere Sara ve Dylan çiftinin dört çocuğu olur.

34 - Dylan'ın 60'lardaki hareketli hayatına, ününe bir de tabii motosiklet kazası yakışırdı. Aşağısı kurtarmazdı. 39 Temmuz 1966'da onu da geçirdi. Ciddi manada bir kazaydı.

35 - İki seneye yakın bir süre sahneye çıkmadı. Fakat Woody Guthrie'nin ölümü üzerine düzenlenen anma konserini kaçıra-

Dylan hiçbir zaman doğrudan politika içinde olmaz ama şarkıları hep oradadır.

"Desire," Türkiye'de en iyi bilinen Dylan albümüdür.

Geçtiğimiz yıl yayınlanan albüm, son yılların en 'Dylan albümü' oldu.

cak değildi, kaçırmadı da.

36 - Kaçırdığı şeyse Woodstock oldu. Woodstock yerine İngiltere'de düzenlenen Isle of Wight Festivali'ne katıldı.

37 - Dylan hiçbir zaman doğrudan politika içinde olmaz ama şarkıları hep oradadır, gündemin tam kalbinde.

38 - "Subterranean Homesick Blues"a eşlik eden görüntüler bildiğimiz anlamıyla ilk video kliplerden biridir.

39 - 1964'te The Beatles'la tanışır. Efsaneye göre The Beatles'ın viski içen janti gençlerden başka keyif verici maddeler kullanan 'hippilere' evrilişinde Dylan'ın bir ikramı etkili olmuştur.

40 - John Wesley Hardin, Teksaslı bir kanun kaçağıdır. Dylan'ın 1967'de çıkan sekizinci albümüne "John Wesley Harding" olarak isim babası olur.

41 - "All Along the Watchtower" bu albümdedir, lakin şarkı Jimi Hendrix yorumuyla daha popüler olur.

42 - "Blowin' in the Wind"in bile Peter, Paul & Mary üçlüsünün sesinden ilk kez listelere girdiğini düşünürsek bu Dylan için pek ilginç bir durum değildir.

43 - 1969'da Johnny Cash'le kayıtlar yapar, "Girl from the North Country" bu seansların meyvesidir.

44 - '70'ler Dylan için biraz karışık geçer. Bizzat söylediği gibi 'zamanlar değişiyordur.' O da değişir.

45 - Albümleri 10 sene öncesine kıyasla daha az ilgi görmeye başlamışken imdadına Rolling Thunder Revue turnesi yetişir.

46 - Joan Baez'li, Allen Gingsberg'li kumpanyası ve bizde en iyi bilinen Dylan albümü olan "Desire"dan şarkılarıyla Rolling Thunder Revue tam bir şehre panayır geldi havasındadır.

47 - "Hurricane" ile birlikte "One More Cup Of Coffee", "Desire" albümünün iki gözdesidir. Biri haksızlığa uğramış siyahi bir boksörün kurtarma çabasıdır ki hâlâ geçerli bir kavram. Diğeri de yürek telimizi titretir.

48 - '70'li yıllar ressam Dylan'ın da kendi albüm kapaklarıyla gün ışığına çıktığı zamanlardır. "Planet Waves" ve "Self Portrait" albüm kapakları bizzat Dylan eserleridir.

49 - Sam Peckinpah'ın Pat Garrett & Billy the Kid filminin müziklerini yapar 1973'te. Filmde rol de alır. "Knockin' on Heaven's Door" bu film için yazdığı şarkılardan biridir.

50 - O yılların bir diğer Dylan alametifarikası da, Yahudi bir aileden gelen, uzun süre dinle hiç alakası varmış gibi görünmeyen Dylan'ın bir Hıristiyan olmaya karar verişidir.

51 - '80'ler Dylan için düşüş yıllarıdır. Yaptığı albümler başarısız görülür. Hâli tam da "We Are the World"ün klibindeki hâlidir. "Benim ne işim var burada?" der gibidir.

52 - '80'li yıllardaki Dylan'ın bizim için ayrı bir yeri var öte yandan. 24 Haziran 1989'da İstanbul'da konser verir Dylan, 17. İstanbul Müzik Festivali bünyesinde. Üstelik Joan Baez'la birlikte.

53 - '90'lar çok iyi başlamaz Dylan için, saygıda kusur edilmeyen bir müzik büyüğüdür ama günün genç insanlarıyla çok bağı yoktur.

54 - MTV için bir 'Unplugged' çeker, pek başarılı bir kayıt olmaz. Fakat 1997'de çıkan "Time Out of Mind" albümü bir bakıma Dylan'ın dönüşüdür. Yılın albümü Grammy'sini kapar.

55 - Başrolünde Michael Douglas'ı izlediğimiz "Wonder Boys" filmi için yazdığı "Things Have Changed" ile de Oscar ve Altın Küre'yi.

56 - Ödül demişken bir de Nobel var tabii. Lakin o konuda öyle çok konuşuldu ki yakın zamanda biz sadece Dylan ve onun adına ödül kabul konuşmasını okuyan büyük hayranı Patti Smith'e

Dylan; dopdolu kariyeri, mitleri, aşkları ve şarkılarıyla kocaman bir dünya.

selam verelim bu maddede.

57 - Daha az konuştuğumuz şeylerle devam edelim. Mesela Dylan sıkı bir Indiana Jones seveni. John Williams'ın seri için yaptığı müzikler olmasa sevmem diyor ama.

58 - Dylan'ın turne otobüsünde sürekli '50'li yılların popüler komedi dizisi "I Love Lucy" açık olurmuş.

59 - "Bir otel odası, benim için kendime özel bir kayıt stüdyosuna sahip olmaya en yakın şey," diyor Dylan.

60 - "Bir caz solisti denince aklıma ilk gelen isim King Pleasure," diyor. King Pleasure tabii ki Dylan'ın ilk gençliğinden yadigâr isimlerden, '50'lerde popüler bir isim.

Dylan'ı kendisinden dinlemek isteyenler, bizzat sanatçının kaleminden dökülen "Kayıtlar" kitabını okuyabilir.

61 - Caz demişken**,** Thelonious Monk'un "Ruby, My Dear"ının şarkı yazarlığını çok etkilediğini beyan ediyor Dylan.

62 - Ella Fitzgerald'ın da bir ilham kaynağı olduğunu söylemekten geri durmuyor.

63 - Blues abidesi Robert Johnson'un zamanının çok ötesinde olduğunu, yaşadığı dönemde de belki şimdilerde de tam anlaşılmadığını düşünüyor.

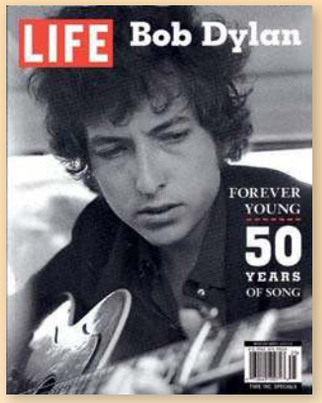
64 - Müziğinde doğaçlamanın yeri sorulduğunda cevabı kısa: Hiç yok.

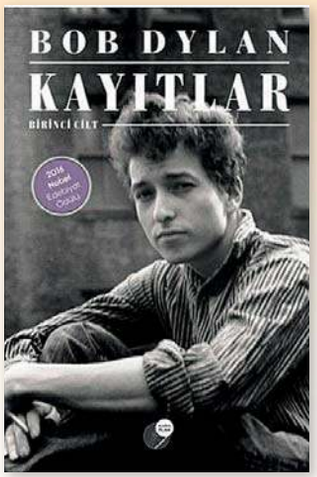
65 - Peki, Warren Beatty'nin "Bonnie ve Clyde"da oynayacağı Clyde rolü için ilk düşündüğü ismin Bob Dylan olduğunu biliyor muydunuz?

66 - Ya da Heaven's Door adını verdiği bir viski markasına sahip olduğunu?

67 - Dylan'la ilgili sayfalarca yazılacak, günlerce konuşulabilecek konulardan biri de Bootleg kayıtlar. Hem zamanında yapılmış gerçekten korsan kayıtlar hem de resmî olarak piyasaya düzenli aralıklarla çıkan kayıtlar olmak üzere dipsiz bir kuyu gibi.

68 - Öte yandan bu kadar detaylı, hani stüdyoda öksürse kayda alınmış bir sanatçı olmasının sevenleri için koca bir dünya vadetmesi de güzel şey. Tıpkı birlikte de çaldığı, kayıtlar yaptığı Grateful Dead gibi.

69 - Dylan şarkılarını söylemeyen yok malumunuz. Sadece "Blowin' in the Wind"i bile Marlene Dietrich'ten Stevie Wonder'a uzun mu uzun bir yorumlayan listesi var.

70 - Tamamı Dylan şarkılarından oluşan albümler yapanların sayısı da keza. Bryan Ferry'den, bizzat Dylan'ın internet sitesinden destek gören Joan Osborne'unkine kadar (Hani "One of Us" ile tek şarkılık mucize yaratmış Osborne).

71 - 2000'ler Dylan'ın kendi şarkılarını epey seyrek duyduğumuz seneler oldu. Ama mesela Dylan sesinden Christmas şarkıları dinledik ya da ondan seri hâlinde çıkardığı albümlerle klasik Amerikan şarkılarını işittik.

72 - Neyse ki araya "Together Through Life", "Tempest" gibi albümler de sıkıştırdı.

73 - Ama son yılların en 'Dylan albümü' geçtiğimiz sene yayınlanan "Rough and Rowdy Ways" oldu.

74 - Albümden çıkan 17 dakikalık "Murder Most Faul" şarkısı Billboard listelerinde 1 numara oldu ki bu Dylan için bir ilk.

75 - Şarkının JFK suikasti etrafında, etraflıca dönen sözleri de bir bakıma Dylan için ilk oldu. Konuya seneler sonra bu kadar derinlemesine dalması.

76 - Dylan, pandemi sürecini Malibu'daki evinde geçiriyor, okyanusa nazır, kalabalıklardan uzak.

77 - Sokağa maskesiz çıkıyor mu aşı oldu mu bunları bilmiyoruz. Fakat biliyoruz ki George Floyd'un öldürülmesi ve akabinde gelişen olayları takip etmiş. Belki bir şarkı yazar bu konuda, kim bilir...

78 - 24 Mayıs günü 80 yaşına basacak Dylan; uzun bir hayat, dolu dolu bir kariyer, dedikodusuyla mitleriyle, aşkları ve şarkılarıyla devasa bir dünya. Bu ayı Dylan dünyasında geçirmek isteyenlerin çorbasında bizim de tuzumuz oldu umarız.

79 - Daha fazla Dylan okuması yapmak isterseniz Kırmızı Kedi'den Pelin Batu çevirisiyle çıkan "Bob Dylan Nobel Konuşması", Gökalp Baykal'ın Bob Dylan kitabı ve bizzat Dylan'ın yazdığı, Kara Plak'tan çıkmış "Kayıtlar Birinci Cilt" faydalı sonuçlar verecektir.

80 - Bu son madde, buraya kadar bıkmadan, sıkılmadan gelen sizler için, "en sevdiğim Dylan şarkısı ..... " cümlesindeki boşluğu doldurmanızı, hatta fotoğrafını çekerek bizlerle sosyal medya aracılığıyla paylaşmanızı da isteyebiliriz. **MS**

Nobel'e layık görülen Dylan'ın ödül kabul konuşmasını büyük hayranı Patti Smith okuyor.

"DKTT"
Dolu Kadehi Ters Tut
DKTT Music ve Hype Production

Dolu Kadehi Ters Tut grubu yeni stüdyo albümünü "DKTT" ismiyle yayınladı. Mürsel Oğulcan Ava ve Uğurhan Özay ikilisi "Profesyonel üretim sürecimiz var ama biz hâlâ amatör ruhla müzik yapıyoruz. Heyecanımızı koruyarak ilerliyoruz. Bizim için en önemlisi de bu heyecan," diyor.

"Hâlâ bağımsızız"

BEKİR ÖZGÜR AYBAR
bekirozguraybar@gmail.com

Yeni albümünüz için tebrikler. Her şey nasıl başladı?

Mürsel Oğulcan Ava: Sevdiğimiz grupların bir eve kapanıp albüm yapması bizi etkilemiştir hep. Örneğin Red Hot Chili Peppers. Bu heyecanla kapandık ve müzik yaptık.

Önceki albümlerinize bakarak nerede duruyor "DKTT"?

Uğurhan Özay: Yapım şekli açısından ilk albümümüze yakın duruyor. Çünkü orada da her aşamayı biz iki kişi olarak yapmıştık. Tüm albümlerimiz bu iki kafadan çıktı ama ek destekler, miks ve mastering sürecinde başka isimlerden dokunuşlar aldık. Burada ise sadece ikimiziz.

Mürsel O. A.: İlk albümümüz tabii ki çok amatördü. Ama şimdi tekniklere daha hâkimiz. Sound olarak önceki albümlerimize göndermeler var burada. Ek olarak yeni arayışlarımız ve denemelerimiz de var. Yaptığımız ve yapacağımız her şey bizim için maceranın bir parçası. Bu albümde grup olarak tüm kariyerimizden ipuçları var. Bu nedenle de albüme "DKTT" ismini verdik. İsmimizi taşıyan ilk albümümüz oldu bu.

Ben de bunu soracaktım. Genelde gruplar ilk albümlerine kendi isimlerini verirler. Bağımsız çıkışın vurgusudur o. Ama siz dördüncü albümünüzde bu yola başvurdunuz.

Mürsel O. A.: Şu âna kadar tüm paylaşımlarımızı bağımsız olarak yaptık. İlk kez burada Hypers ile çalıştık. Ruh olarak hâlâ bağımsızız. Hâlâ bağımsızlığın verdiği amatörlük ve heyecan var. Her konuyla bizzat ilgilenme, kendi kendine yetebilme refleksimiz var. Seviyoruz bu hâli.

Uğurhan Ö.: Ruh olarak bağımsız, yapım olarak ise ilk bağımsız olmayan işimiz oldu "DKTT."

Sizin için albüm içerisinde öne çıkan şarkılar var mı?

Mürsel O. A.: Albüm için çalışmaya başlayınca, ilk birkaç haftada 20 şarkı çıkardık ortaya. Üretmekten ziyade, ürettiklerimizi elemek ile uğraştık. Albümü 10 şarkıya indirdik ve bu hiç kolay olmadı. Böylece aslında içerideki 10 şarkının tamamı özeldir diyebilirim. Daha da özele girmem gerekirse ilk klibini çektiğimiz "Islansın" şarkısını söyleyebilirim bu soruya yanıt olarak. Yazarken bile şarkıyı yaşadım, klibini kurguladım.

Uğurhan Ö.: Evet albümün konsept şarkısı ve bayrak şarkısı "Islansın" oldu. "Yoksun"da da aynı vurgu var. "Uyanalım N'olursun" isimli şarkıyı da buraya ekleyebiliriz. Mürsel'in de dediği gibi çıkaramadığımız şarkılar bunlar. Hemen hemen tamamı özel bizim için.

Dünya bir single döneminde yaşıyor. Siz ise single değil 10 şarkılık bir albüm çıkardınız. Burada bir vurgu var mı?

Uğurhan Ö.: Albümün ayrı bir havası var. Konsept yaratırsın, şarkılar arasında hikâyeler var edersin. Biz de single seviyoruz, yayınlıyoruz da. Ama albümün vurgusu ayrı oluyor.

Mürsel O. A.: Bir albümü dinlediğinde o müzisyenle / grupla 40-45 dakika boyunca sohbet ediyorsun. Biz şunu düşündük: "Metrobüste, vapurda yolculuk eden bir insan başka bir şarkıya geçmeden bizim albümümüzle o yolculuğunu tamamlayabilsin. O yolculuğu bizimle bitirsin."

Kariyerinizde altı yılı geride bıraktınız. Dönüp baktığınızda yolculuğunuzu nasıl görüyorsunuz?

Uğurhan Ö.: Kadıköy'de gezerken "Şurası ilk çıktığımız yer," diyoruz ve o anılara dalıyoruz. Küçük bir sahneyi süslüyorduk. Şu an görece daha büyük sahnelerde yer buluyoruz. Yine de aynı heyecandayız. Bu yolculuk çok değerli.

Mürsel O. A.: Biz adım adım ilerledik. Organik bir şekilde kitlemiz büyüdü. Bir anda yükselmedik. 2010'ların ya da 2020'lerin belirli bir etki alanına sahip müzik grubu olarak görüyoruz kendimizi. Şu âna kadar güzel bir hikâye var. Aynı şekilde devam etmesini umuyoruz. Elbette bir kariyerin duracağı, du-

İkili, bu albümde kariyerlerinden ipuçları olduğunu, ismini bu yüzden "DKTT" koyduklarını söylüyor.

"SALGIN DÖNEMİNİ ÜRETEREK GEÇİRİYORUZ"

Bir yıldır devam eden pandemi sürecini birer müzisyen olarak nasıl görüyorsunuz?

Mürsel O. A.: Müzisyen olarak kendimizle vakit geçirebildik. Bu açıdan üreterek değerlendirdik salgını. Ama tabii meselenin çok ciddi ekonomik zorlukları oldu.

Uğurhan Ö.: Pandemi öncesinde bir albüm planımız vardı. "Şehir dışına çıkalım, albümü sakince kaydedelim," düşüncesindeydik. Ardından zaten pandemi başladı. Biz bu süreci üretim hâlinde geçirdik. Ama şu açık ki müzisyenler çok olumsuz etkilendi bu süreçten. Umarım en kısa sürede her şey normale döner.

Çevrimiçi konserlerle ilgili neler düşünüyorsunuz?

Mürsel O.: İlk günlerde salgın döneminin ne kadar süreceğini kestiremiyorduk. Çevrimiçi konserlerle süreci değerlendirmeye çalıştık. Ancak tabii ki çevrimiçi konserler tek başına yeterli olmadı.

Uğurhan Ö.: Seyircili bir konserin dinamiğini çevrimiçi konserde bulmak imkânsız.

raklayacağı yerler olacak. Şimdi 27 yaşındayız. Daha sonraki süreçleri de düşünüyoruz ve ilerlemekten heyecan duyuyoruz.

Dolu Kadehi Ters Tut'un ilham kaynakları nelerdir, kimlerdir?

Uğurhan Ö.: Çocukluğumuzdan beri dinlediğimiz Red Hot Chili Peppers'ı ilk baştan söyleyebilirim. Son zamanlardan da The Weeknd'i.

Mürsel O. A.: İlk zamanlar ikili, gitar vokalli projelerden ilham aldığımız oldu. Söz yazımı olarak doğrudan buradan bir yerden ilham aldığımızı söylemem ise zor. Zaman içerisinde kendi yolunu buldu şarkılarımız. Söz yazım tarzımızın karakteristik özelliği var. Bunu söylemek bana ne kadar düşer bilmiyorum, ama etrafımdan duyduklarım böyle. İngilizce şarkılardan ilham alıp Türkçe şarkılar yazıyoruz.

İsminizin hikâyesini bizimle paylaşır mısınız?

Mürsel O. A.: Sonuç olarak bir isim koymak zorundaydık. Belki bir hafta sonrasında başka bir isim koyabilirdik kendimize. Çok anında karar verilmiş bir şey oldu. Hayyam Rubaileri'ni okuyorduk. İçinden geçen bir bölümü alalım istedik. Kitabın çevirisinde geçen bir mısrayı aldık. Dolu Kadehi Ters Tut.

Uğurhan Ö.: Red Hot Chili Peppers gibi dört kelimeli bir isim olsun istemiştik bir yandan da.

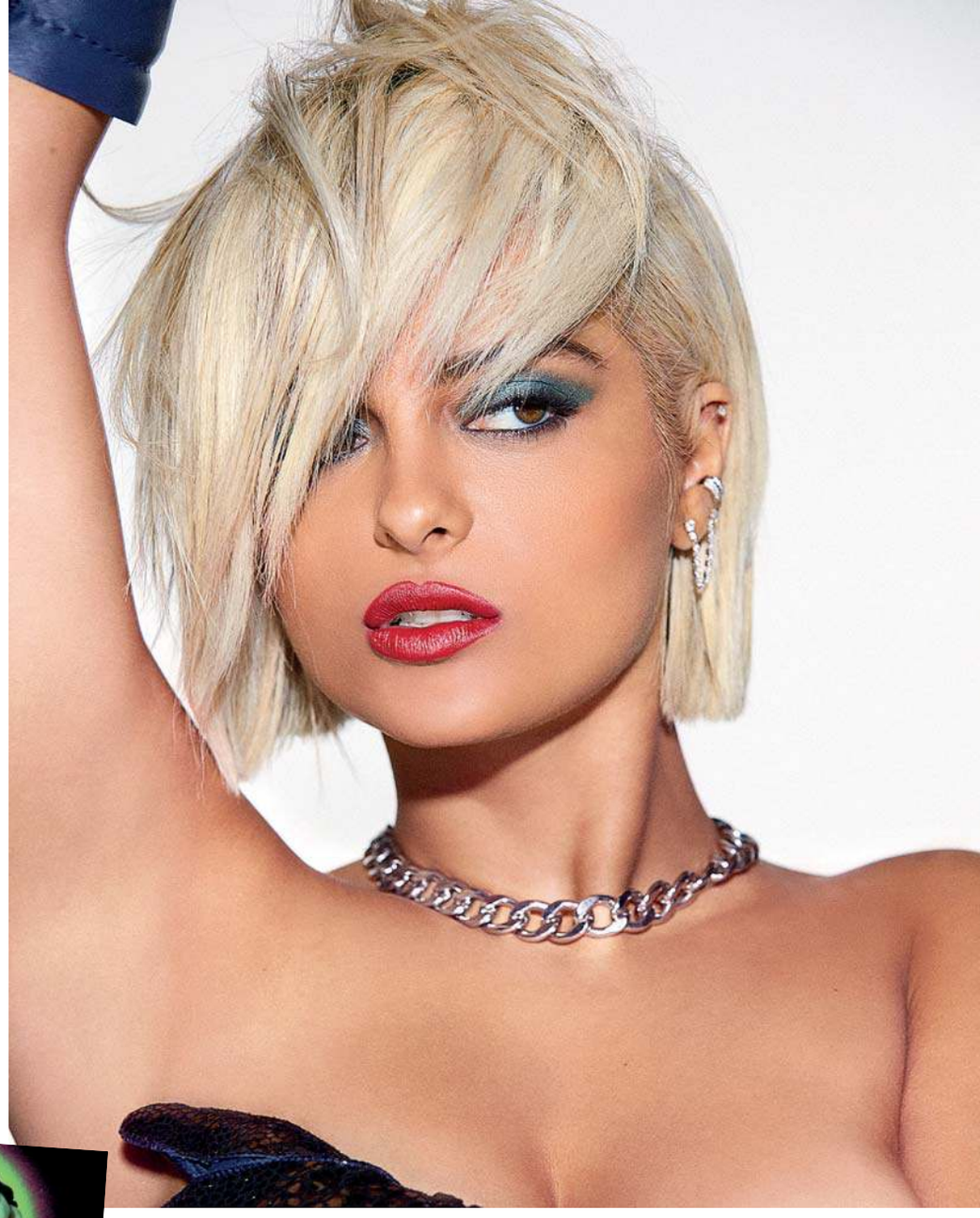
Mürsel O. A.: İsim çok önemli değil. Önemli olan üretiminle o ismin içini nasıl doldurduğun. Dinleyicinin bize zaman ayırmasını istedik. "Bu nasıl isim yahu," diyerek önyargıyla yaklaşan insanlar bize zaten hiç yaklaşmasın istedik. İsim de buna yardımcı oldu. Önyargıyı kabul ettik, hatta duvar olarak önümüze koyduk. O duvarı aşanlarla buluşup yolculuğumuza başladık. **MS**

EGEMEN
LİMONCUOĞLU
egemenlimoncuoglu@gmail.com

Daha iyi hatalar

Zamane popu, bu zamanda pop hiti yapmak zor iş. Bebe Rexha bu işi becerebilecek isimlerden biri mi değil mi 7 Mayıs'ta çıkacak yeni albümü "Better Mistakes" sayesinde öğreneceğiz.

Bebe Rexha, adını 2018'de yayınladığı "Expectations" ile duyurmuştu.

Üç yıllık aranın ardından "Better Mistakes" ile geri döndü Bebe Rexha.

Artık pop hitleri pek pop hiti gibi değil. Daha kötüler, kalitesizler vesaire mânâda değil. Etki alanları, dillere pelesenk olma kapasiteleri, bilinirlikleri hatta kalıcılıkları bakımından bir serzeniş bu. Çok fazla kaynaktan çok büyük bir hızla yeni şarkılar üzerimize akıyor. En kral popüler şarkı ya da sanatçı hakkında dahi en fazla üç gün konuşup bir sonrakine geçiyoruz. Halbuki çok değil, 15 sene evvel, şarkıların yayılma hızı daha düşükken, keşfedilmeleri, yükselişleri, liste tepesinde kalmaları gibi safhalar uzun bir zaman dilimine yayılıyordu. O zaman dilimi bünyesinde de ulaştıkları kitle ve o kitleyle aralarında kurdukları bağ, uyduruk bir pop şarkısı bile olsa farklı oluyordu. Şimdi elimizde ne var? Mesela TikTok videolarından meşhur olmuş şarkılar var, lakin o platformla işiniz yoksa o şarkıyı işitmiyorsunuz bile. K-pop var, klasik mânâda pop yıldızlığının pek de klasik mânâda olmayan bir yüzü olarak. Lakin onları da ya fanatik derecede seviyorsunuz ya da hiç ama hiç işiniz olmuyor. Zaten malumunuz günümüz taraf tutma günü, ya dünyanın en iyi şeyi ya da en kötü. R.E.M.'in "Losing My Religion" şarkısının nasıl bir pop hitine dönüştüğünü hatırlıyor bu satırlar mesela, Michael Jackson yeni şarkı yaptığında klibinin ana haber bültenlerinde yayınladığını... Artık böyle bir dünya yok. Hâl böyle

Üç kayıt

ŞARKI

"REMEMBER WE WERE LOVERS"

İki farklı kuşağın, iki 'cool' müzisyeni, Primal Scream'in Bobby Gillespie'yı ve Savages'ın Jehnny Beth'i birlikte bir albüm yapmış. Bu ilk teşrif eden şarkıya bakarak diyebiliriz ki güzel şeyler bizi bekliyor.

Beth ve Gillespie, hayranlarına güzel bir sürpriz yapmış.

YILDÖNÜMÜ

EUROPE

Moby'nin en sevilen ve bilinen parçalarından "Reprise" kulaklarımıza talip.

Şarkıları ve saçlarıyla bir dönemi rahatlıkla tanımlayacak bir grup Europe.

"THE FINAL COUNTDOWN"

Duyar Duymaz tanıdığımız klavye melodisi, pop ve hard rock'ın biraz naif ama aslında çok da iyi bir buluşma noktası şarkı "The Final Countdown"un isim babalığı yaptığı Europe albümü 35. yaşına basıyor bu ay. Bir kuşak için grubu TRT'de görüp sevmek rock ve türlerine başlangıç noktası olmuştu. Şimdiyse "Rock the Night"ıyla, "Carrie" ve "Cherokee"siyle ve tabii "The Final Countdown"uyla bir dönemi de rahatlıkla tanımlayacak güzel bir anı. Bir de saçlar var. Saçlar mühim.

ALBÜM

MOBY

"REPRISE"

Klasik müziğin has plak şirketi Deutsche Grammophon, normal şartlarda kendi kapsama alanında olmayan müzisyenlerin kendilerine özel hazırlanmış albümlerini basmayı pek seviyor. Bu kez de Moby ile bir işe kalkışmışlar. Moby'nin diskografisinden sevdiğimiz, bildiğimiz şarkılar bol afili konuk ve yeni düzenlemelerle "Reprise" adı altında kulaklarımıza talip.

olunca pop müzik yapmak da zor.

Peki, bunların Bebe Rexha ile ne alakası var? Eh, modern çağın pop yıldızlarından biri kendisi. Ve ilk albümünden üç sene sonra yeni bir albüm çıkarıyor. O ilk albümle kendisini sevip takibe almışsanız, gerek müzikal mânâda, gerek Instagram vb. mecralarda, o zaman kendisini hatırlıyorsunuzdur. Pardon, kendisini unutmamışsınızdır. Lakin böyle bir takip durumu yoksa, muhtemelen şarkılarını anımsamak için bir tekrar dinlemek gerekecek. Hakkında biraz okuma yapmak, mesela Balkan kökleri olduğunu anımsamak, Grammy adaylığı da vardı, doğru ya demek...

Aleyna Tilki'yi de dünyaya lanse etmeye niyetli Warner Music'in sanatçısı Bebe Rexha. Şarkı yazarlığı ve featuring hanesinde isminin geçmesiyle (mesela Eminem / Rihanna şarkısı "The Monster") adını duyuran 2018'de ilk uzunçaları "Expectations"ı yapan Bebe, daha iyi hatalar mânâsına gelen "Better Mistakes" ile geri dönüyor. Bekleyenler var tabii kendisini. Sevenler. Lakin ilk paragrafta dediğimiz gibi, etki alanı eskisi gibi değil pop şarkılarının. Bu handikabı kim nasıl aşacak göreceğiz. Bebe Rexha aşanlardan biri olur mu, onu da göreceğiz. 50 milyon Youtube izlenmeli "Baby, I'm Jealous" mı, yoksa kanlı klibi henüz 10 milyonlarda gezen "Sacrifice" mı? Ya da bu şarkılar çalma listelerinde kaynayıp gidecek mi... Göreceğiz.

TANIŞMA FASLI: ALLIE CROW BUCKLEY

Buckley'in "lirik indie pop" albümü, kendine has bir ruh hâline sahip.

Kim? Yeni Zelanda, San Francisco, Malibu, hayatı hep yer değiştirerek geçmiş; bale ve modern dans yapmış; 2019'da ilk kısa albümü "So Romantic"i kaydetmiş doğa ve şiirle yakından ilgilenişi şarkılarına da yansımış yeni bir isim Allie Crow Buckley.

Neden Tanışmalı? İlk albümü "Moonlit and Devious" keşfettiğinize sevineceğiniz cinste bir yapıt. Lirik bir indie pop diye tanımlanabilir. Kendine has bir ruh haline sahip olduğu vurgulanabilir. Gitar ve synth ile örülmüş altyapılardan bahsedilebilir.

Hangi Şarkıdan Başlamalı? "Nothing Sacred" iyi bir fikir verecektir Allie Crow Buckley'in müziğinin genel havası hakkında. **MS**

Pandemi bazılarımızı iyiden iyiye kabuğuna çekerken bazılarımızın da meşhur tabirle krizi fırsata çevirmesini sağladı. Özellikle yerli caz piyasasında Türkiye'de cazın adeta çiçeklendiği 2011 yılına dönmüş gibi hissettik. Tüm kayıtların vakitlice canlı sahnelerde dinleyiciyle özlem gidermesini dilerken sizleri son dönemin orijinal ve dinamik kayıtlarıyla baş başa bırakıyoruz.

Krizi fırsata, salgını bahara çeviren kayıtlar

ERAY AYTİMUR
erayaytimur@yahoo.com

DENİZ TAŞAR - "PİŞMAN OLUNMAYAN DÜNLER": Deniz Taşar; İKSV, Akbank ve Nardis Jazz Vokal yarışmalarını kazanarak hayatımıza fırtına gibi girdiği 2013'ten beri kendine has vokal tavrı, ses rengi ve şarkı yazarlığıyla kayda değer işler yapıyor. Son dönemlerdeki üretimleriyle cazın sınırları dışına taşan Deniz Taşar'ın kendini ve müziğini keşfetme yolculuğundaki en yeni durağı olan "Pişman Olunmayan Dünler"e de bir caz albümü diyemeyiz. Düzenleme anlayışı, çalımları ve serbest formlarıyla cazdan beslenen ama elektronikten alternatif pop'a, rock'tan hip-hop'a uzanan 'türler arası' bir albüm. Tüm söz ve müzikleri yazıp iki parçada da ortak aranjör olarak yer alan Deniz Taşar; beş parçanın düzenlemesinde "Beni sürekli olarak olumlu yönde şaşırtarak parçaları gitmek istedikleri yerlere taşıdı," dediği Adem Gülşen'le birlikte çalıştı. Kemik kadrosunu vokal ve geri vokallerde Deniz Taşar, tuşlu çalgılarda Adem Gülşen, davul, vurmalı çalgılar ve elektronik seslerde Ekin Cengizkan'ın oluşturduğu albüm, pandemi sebebiyle müzisyenlerin kendi stüdyolarında 'uzaktan' kaydedilen bölümler dışında, Gevrec Music Production ve Hayyam stüdyolarında Barış Baykan ve Sinan Sakızlı tarafından kaydedildi. Mix yine Barış Baykan, mastering ise Dede Mastering'de Eray Polat tarafından yapıldı.

"Kuytu", Sertel'in yaratıcılığını ve eşsiz yorumculuğunu alabildiğine yansıtıyor.

ÇAĞRI SERTEL - "KUYTU": Pandemi dönemi bunaltısını üretime çeviren müzisyenlerin başında besteci, piyanist, aranjör Çağrı Sertel geliyor. Üstün yeteneğini, eğitimini aldığı cazın da getirileriyle birleştirince günümüzün en başarılı müzisyenlerinden biri olduğu su götürmez gerçek. 2011'deki "Newborn" en iyi ilk albümlerden biridir. 2017'deki "Instant" da aynı şekilde. Öncelikle canlı sahne projeleri olarak oraya çıkmış Four in the Pocket ve Sonic Boom'un yanı sıra Sertab Erener ve Murat Boz gibi isimlerle de çalışan Sertel pandemi sürecinde Multiverse adlı projesinde ardışık single'lar yayınlarken bir de solo piyano albümü kaydetti. Bilhassa besteciliğinin altını kalınca çizen, had safhada karakterli solo piyano albümü "Kuytu" (Space Goats etiketli), sanatçının yaratıcılığı ve koku alma becerisini, eşsiz bir yorumcu olmasına olanak tanıyan tekniğini ve sound'a hizmet mottosunu alabildiğine yansıtıyor.

Taşar'ın albümü, dinleyiciyi türler arasında bir yolculuğa çıkarıyor.

EREN TURGUT FEAT. CEYDA KÖYBAŞIOĞLU - "BACK TO BASICS": Başçı Eren Turgut'u bugüne kadar eşlikçi olarak yer aldığı projelerde iyi bir caz yorumcusu olarak tanımışken bu kez işler değişti. Neosoul - neoR&B janrasında elektronikler ve synth ağırlıklı ilk çalışmasını yayınlayan Turgut'un albümü "Back To Basics" tüm dijital platformlarda yerini aldı. 2020'nin son çeyreğinde üretilen albümde; vokal ve düzenlemelerde yer alan Ceyda Köybaşıoğlu ise çoğunlukla bluesçu, kimi zaman da arabesk cover'layan bir şarkıcı olarak kendisini lanse ederken esasında o işlere hiç bulaşmayıp temiz bir artikülasyonla caz, soul ve R&B söylediğinde ne kadar iyi işler çıkarabileceğini gösteriyor. Bu kaliteli ve özgün albümün trompetlerinde ve elektroniklerde ise çok iyi müzisyen Serkan Emre Çiftçi yer alıyor. Sözleri Lara Başakıncı'ya ait olan parçalardan olusan "Back To Basics" Snapmuse etiketiyle yayınlandı.

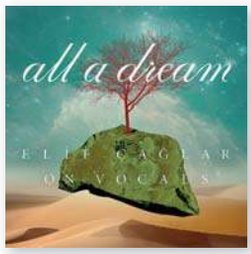

Albüm; soul, caz, R&B ve elektronik müziği bir araya getiren özgün bir çalışma.

KÜLKAZAN (ANGELIKA NIESCIER, TAMER TEMEL, ÖMÜR ÖZTÜRK, ÇAĞDAŞ YAPICILAR - "İKİ KIŞ" Saksofonun etrafında örgütlenmiş sert bir müzik hayal eden Çağdaş Yapıcılar; yaklaşık bir yıl boyunca, belli aralıklarla kompozisyon üzerinde çalıştı. Ardından Angelika Niescier, Tamer Temel, Ömür Öztürk ve Cem Konuk'a ulaştı. Kayıtlar, Yapıcılar'ın stüdyosunda gerilla usulü alındı. Parçanın formu, parlak karanlık bir hikâyeyi anlatmaya çok uygun. Diken üstü melodiler, zaman zaman tonal zıtlıklar, nefes almaya izin veren uzun sesler, kararlı ritmik değişimler, hikâyenin daha da derinleşmesine yarıyor. Sonuç olarak Çağdaş Yapıcılar'ın 'monofaze' hayali; zamanla ve yetkin icracılarla gerçeğe dönüşmüşe benziyor. Lin Records etiketiyle yayınlanan "İki Kış", iki bölümden oluşuyor. Her bölüm, farklı iki senedeki kış aylarına ait duygulardan besleniyor.

İki bölümden oluşan "İki Kış", farklı iki senedeki kış aylarına ait duygulardan besleniyor.

"All A Dream", bossa nova hissiyatını indie ve soul dokunuşlarıyla süslüyor.

ELİF ÇAĞLAR - "YOU ASK MY NAME" VE "ALL A DREAM": Elif Çağlar'ın ne denli üst düzey bir müzisyen olduğuna dair çok bir şey söylemeye gerek yok, artık neredeyse dünyanın hemfikir olduğu bir konu. O da zaten prestijli namına sırtını dayamaktansa yaratıcı ve yoğun üretimine var gücüyle devam ediyor. "Elif Çağlar on Vocals" projesi kapsamında arka arkaya iki single yayınladı. Bunlardan ilki olan "You Ask My Name" yer yer soul etkileşimi ile indie pop sularında gezen, sade armonisinin içinde yoğun vokal katmanlarıyla, kıpır kıpır bir ilk randevu hikâyesi. Çağlar, konserlerinde bir süredir, efekt ve loop alma özellikleri olan Helicon - Voicelive Touch 2 isimli bir vokal prosesörü kullandığı için bu parçada renkli vokal katmanlarını minimal armoni ve sade şarkı formlarıyla, bir tür kaygısı olmadan harmanlıyor. Projenin ikinci single'i ise "All a Dream" adını taşıyor: Bossa nova hissiyatını indie ve soul dokunuşlu yoğun vokal katmanlarıyla süsleyen akapella şarkı. Yine olması gerektiği gibi, nu-dc Records etiketli işler.

Şallıel, albümün bir anlamda kendi doğru yolunu temsil ettiğini söylüyor.

BATU ŞALLIEL - "THE WAY": Müzisyen babası sayesinde küçük yaşta bu işe başlayan, tabiricaizse gözümüzün önünde büyüyen ve yeteneğiyle kendisini büyüten isimlerden biri Batu Şallıel. Türkiye'nin yeni nesil saksofon sanatçılarının başında gelen Şallıel'in ilk albümü "The Way" geçtiğimiz ay dijital platformlardaki yerini aldı. Çalışmaları altı ay süren albümdeki dokuz parça kendisine ait. Piyano ve düzenlemelerde Kaan Bıyıkoğlu, kontrbas ve elektrik basta Enver Muhamedi, davulda Ekin Cengizkan yer alıyor. Ayrıca kayıtlarda Batu Şallıel'e kardeşi Anıl Şallıel (tenor saksofon) ve Burak Dursun (trombon) da konuk sanatçı olarak katkıda bulundu. Hayyam Stüdyoları'nda kayıtları gerçekleşen albüm, Sinan Sakızlı ve Ceylan Akça tarafından kayıt edildi. Albümün mix ve mastering'i sanatçı Emre Yazgın imzası taşıyor. Kapak tasarımı ve fotoğrafı değerli sanatçı Berk Özler tarafından hazırlandı. Ayrıca sanatçı albümde üçüncü eser olan "My Guilty Pleasure"a da isim babalığı yaptı. Albüme ismini veren "The Way", sanatçının anlatımı ile her insanın kendine bir yol çizdiğini, kendisinin de hayatındaki doğruları, mutlulukları düzenleyip kendine bir yol çizmesine ithafen yazılmış bir parça. Şallıel "Bu albüm ve adı, bir anlamda benim doğru yolumu temsil ediyor," diyor. **MS**

KEMAL
KÜÇÜK
kemalkucuk46@gmail.com

Silahlı Kuvvetler armoni mızıkası ve kuvvet komutanlıklarına bağlı iyi yetişmiş güçlü bandolar görevlerini yapıyor ama yakın tarihlere kadar meydan ve caddelerde çoluk çocuk heyecanla izlenen sivil şehir bandolarımız nerede?

Şehir bandolarımıza ne oldu?

Klasik müzikle tanışmamızı 173 yıl önce sarayda kurulan bandoya borçlu olduğumuzu bilsek de, tüm Batı ülkelerinde kitle eğlencelerinin renkli bir parçası olan sivil bandolarımızı geliştirip çoğaltmak yerine zayıflatıp yok etmeyi tercih ediyoruz. Silahlı Kuvvetler armoni mızıkası ve kuvvet komutanlıklarına bağlı iyi yetişmiş güçlü bandolar görevlerini yapıyor ama yakın tarihlere kadar meydan ve caddelerde çoluk çocuk heyecanla izlenen sivil şehir bandolarımız nerede? Aslında az yazılmış müzik tarihimizi biraz didiklediğimizde, parlayıp yok olan sivil bandolarımızın gelişip senfonik eserlerin aranjmanlarını çalabildiği günlerde bile, tutarsız müzik politikaları yüzünden, çok iyi yetişmiş bestecilerimizin bu konudaki çabalarını desteklemek yerine köstek olmakta çok mahir olduğumuzu görüyoruz. 1940'lara gidelim. Ankara Radyosu'nda haftada bir gün yarım saat yayınlanan "Bir Marş Öğreniyoruz" adlı program, kısa süre sonra yayından kaldırılmıştı. Vedat Nedim Tör bunun nedenini Radyo Dergisi'nde şöyle açıklıyordu: "Program ancak birkaç ay sürebildi. Marşlarımız bittiği için saati de kapadık. Halka öğretebilecek ne kadar az marşımız olduğunu da böylelikle öğrendik." Peki, marşlarımızı çoğaltmak için ne yaptık? Yedi yıl sonrasına gidelim. Ankara Devlet Konservatuvarı'nı bitirdikten sonra orada kompozisyon öğretmenliği yaparken devlet bursu ile gittiği Paris'te Ecole Cesar Franck ve dünyaca ünlü Paris Konservatuvarı'nı bitirerek iki diplomayla ülkesine dönen besteci Faik Canselen, tekrar Devlet Konservatuvarı'na tayini için 1950 Ağustos'unda DP'nin yeni Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin makamına gider. Ve derdini anlatamadan sözünü kesen Bakan "Opera opera diyorsun ama yıllardan beri hep marş hep marş," diyerek konuşmayı bitirir! Bakan İleri, besteci Necil Kazım Akses'in sınıf arkadaşıdır. Oysa ünlü "İleri" marşını yazan Canselen'in "Büyük Yurt" adlı senfonik eseri ünlü şef Praetorius yönetiminde daha 1944'te Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nca çalınmış ve kendisinden yeni eserler istenmişti. İronik bir şekilde, Canselen'in Paris dönüşü Devlet Konservatuvarı'na alınmasına karşı çıkan Necil Kazım Akses, Cumhuriyet'in 50. Yıl Marşı'nı yazacaktır. Cemal Reşit Rey gibi önemli bestecimiz de 10. Yıl Marşı ile Yedek Subay Marşı'nın yazarıdır!

İLK SİVİL BANDOLAR

Cumhuriyetten önce kurulan ilk sivil bando Darülaceze Bandosu'ydu. 1908 Meşrutiyet'inden sonra İstanbul Belediyesi, Sıhhiye İdaresi'ne bağlı Darülaceze içinde ilkokulu bitiren kimsesiz çocukların yetişeceği bir müzik okulu kurmuştu. Muzika-ı Humayun öğretmenlerinden Zati Arca'nın başına geçtiği okulda, Veli Kanık ve İzzet Bey'lerin eğitimi altında, dışarıdan kimsesiz ve öksüz çocukların da alınmasıyla 60 kişilik bir kadroyla eğitime başladı. Viyana'dan getirilen nefesli müzik aletleri ve gösterişli formaları ile bu yatılı okulu bitiren öğrenciler, 14 Ni-

1943'te belediyeye bağlı kurulan İzmir Şehir Bandosu, İzmirlileri çoksesli müzikle tanıştırdı.

Darülaceze ve diğer yatılı okullardan gelen kimsesiz çocukların oluşturduğu İstanbul Şehir Bandosu, ilk konserini 27 Mayıs 1930'da Tepebaşı Tiyatrosu'nda verdi.

san 1912'de Eminönü-Karaköy Köprüsü'nün açılışında Şehir Bandosu adıyla ilk konserlerini verdiler. Yazın parklarda, kışın Tokatlıyan Oteli, Taksim ve Tepebaşı bahçelerinde programlı konserler gerçekleştiriyorlardı. 1914'te Gülhane Parkı Müzik Köşkü'ndeki periyodik konserleri büyük ilgi görüyordu. Almanların Emden kruvazöründen kurtulan mürettebat onuruna Enver Paşa'nın Sarayburnu'nda verdiği ziyafette, Veli Bey idaresindeki Darülaceze Bandosu, diğer köşede çalan Lange idaresindeki Bahriye Mızıkası'ndan daha çok ilgi görmüş, özellikle saksafon ve klarnetteki ustalıkları dikkat çekmişti. Savaş ortasında Kadıköy'deki Darüleytam okuluna taşınan bu ilk sivil bandomuz 1918'den sonraki mütareke döneminde dağılmak zorunda kaldı.

İSTANBUL ŞEHİR BANDOSU

Cumhuriyet'ten sonra Muzika-i Humayun Orkestra ve Bandosu, Riyaseti Cumhur Musîki Heyeti olarak Ankara'ya taşınınca, İstanbul bandosuz kalmıştı. Vali ve Belediye Başkanı Muhittin Üstündağ'ın girişimi ile yine Darülaceze ve diğer yatılı okullardan kimsesiz çocuklardan oluşan 40 öğrenci, 11 Haziran 1927'de ilk müzik dersine girdi. Daha sonra ülkemizin ilk konservatuvarı olan İstanbul Belediye Konservatuvarı'nın ilk yatılı kısmı olarak eğitimine devam eden nefesli saz öğrencilerine 1933'ten sonra yaylı sazlar da öğretiliyordu. Cemal Reşit Rey, Seyfettin ve Sezai Asal, Edgar Manas, Musa Süreyya ve ilk kuruculardan Hulusi Öktem gibi önemli öğretmenlerce yetiştirilen bu öğrencilere Viyanalı ünlü besteci ve eğitmen Josef Marx'ın verdiği raporla, fagot için Küng, trombon için Pönckle, obua için Koplinger, korno için Estlinger eğitici olarak getirildi. İlk konserlerini 27 Mayıs 1930'da Tepebaşı Tiyatrosu'nda verdiler. Ve artık Ankara Devlet Konservatuvarı'nın eğitim programı muadili bir lise seviyesinde eğitim alan müzisyenler, bandodan çok bir armoni orkestrası denecek seviyeye yükseliyorlardı. 1930'lu yıllarda Şehir Tiyatroları'nın sahnelediği operetlerde de çalan bu Şehir Bandosu'nun repertuvarına bakar mısınız? Meyerbeer, Saint Seans, Leo Delibes, Verdi, Bellini'nın çeşitli eserlerinin aranjmanları. Daha 1931'de Taksim, Beşiktaş, Fatih, Üsküdar, Beyazıt park ve meydanlarında ünlü bestecilerin eserleri yanında vals ve marşlar da çalan Şehir Orkestrası geniş halk kitlelerini çoksesli müzikle tanıştırıyordu. Bu görevi 1943'te belediyeye bağlı kurulan İzmir Şehir Bandosu gibi Bursa, Konya şehir bandoları da yerine getiriyordu.

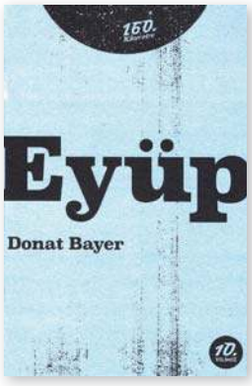
Peki, sonra ne oldu? Uzun yıllar İstanbul'da Önder Bâli yönetimindeki Şehir Bandosu gelişmiş repertuvarı ile park ve meydanlarda konserlerini veriyor ve İstanbul Radyosu'nun sabah haberlerinde konserlerin yeri anons ediliyordu. Çocukken bazılarını izlediğim bu konserler yavaş yavaş azalıp ortadan kalktı. Armoni mızıkası sadece törenlerde kullanılan bir bandoya dönüştü! İstanbul Üniversitesi'ne bağlanıp Devlet Konservatuvarı'na dönüşen Belediye Konservatuvarı'nın alt katındaki bir odaya hapsolan şehir bandosu müzisyenlerine, tarihlerini bilmediklerini anladığım üst katlardaki diğer yönetici ve enstrüman öğretmenlerinin, "alt kattaki bandocular" gözü ile baktığını görüp çok üzülmüştüm. Belediye Başkanı Nurettin Sözen döneminde bu müzisyenlerin bazılarının katılımıyla kurulan Kent Orkestrası ise iyi bir pop orkestrası olarak bu amacın dışında bir işlev görüyor. Kentlerin meydan ve parklarını renklendiren bu sivil armoni mızıkaları yeniden yapılanıp, Batı'daki gibi geniş kitlelere, asli görevlerine dönmeli. **MS**

NAİM
DİLMENER
naimdilmener@gmail.com

Burcu Arı "Gelin Canlar" ile Anadolu popa çağ atlatılacağına inandırıyor. Serap Yağız'ın Taner Öngür ile yaptığı albüm yılın en iyilerinden olmaya aday. Şengün Kılıç Hristidis'ten insanın içini umutla dolduran kitap: "Kadehlerdeki Dudak İzleri". Işıl Yücesoy "Sezen Aksu Sokağı"nda...

Türkülerimize yeni bir hayat veren proje

"Eyüp", şiirin müziğin içinde yol bulup aktığı bir Bayer eseri.

Kitap, kadınların haklarını nasıl söke söke aldığının altını çiziyor.

Yücesoy, son derece kişisel bir ruh hâliyle söylemiş Aksu şarkılarını.

6 NİSAN SALI

Seyyal Taner'in "Alladı Pulladı" albümü 30 yaşında. Güneş Plak bunu kutlamak için, zamanında kaset ve CD olarak yayınlanmış albümün LongPlay baskısını yaptı. '90'lardaki pop patlamasına katkıda bulunan, yükselmenin bir fırtınaya dönüşmesine sebep olanlardandır "Alladı Pulladı" ve Taner'in her yaptığı gibi, planlı / programlı yapılmış, hiçbir şey şansa ya da tesadüflere bırakılmamıştır. Kapağını çok yetenekli Zafer Başaran'ın tasarladığı bu albümde, sanatçının kendi yazdıklarının yanında, '70'li ve '90'lı yılları birbirine bağlayan '80'ler kuşağının en önemli müzisyenlerinden Metin Özülkü ile adı, iyi ve güzelin teminatlarından Fahir Atakoğlu'nun şarkıları da yer almakta. Popüler müziğin en uzun soluklu sanatçılarından biri olan Seyyal Taner'i yeniden keşfetmek için büyük bir fırsat.

EROL EVGİN'İN 'SEVDİKLERİ'

23 NİSAN CUMA

Erol Evgin sevdiği şarkıları, akustik kayıtlarla "Sevdiklerim" adlı albümde topladı. Albümdeki dokuz şarkıdan üçü -Işıl Yücesoy'un albümünde yer alan "Kaybolan Yıllar" dahil - Sezen Aksu'nun. Esmeray ("Unutama Beni"), Nükhet Duru ("Beni Benimle Bırak"), Sıla ("Yan Benimle"), Emre Aydın ile Model ("Bir Pazar Kahvaltısı") ve Murat Evgin ("Mektup") şarkıları albümün repertuvarına dahil edilmiş diğer sanatçılar. Albüm yeni bir şarkı olan "Vedasız Aşklar" ile kapanıyor. Evgin'in vokal biçiminin güzelliği dillere destandır. Bu albümde de öyle; başkalarının sesinden ünlenmiş şarkılar, Evgin'in sesiyle de güzelliklerinden hiçbir şey kaybetmemişler, bu bir yana kimileri orijinal hâlinden bile daha iyi olmuş. Tabii Evgin'in sesinden pop müziğimizin başka şarkılarını (mesela Tanju Okan, Erol Büyükburç, Nilüfer ve benzeri büyük yıldızların) şarkılarını da duymak istiyor insan ama "Sevdiklerim" denmiş ve son derece kişisel bir seçim yapılmış gibi görünüyor; bu sebeple de parantez açılabildiyse dahi araya girmemek gerek.

Başkalarının sesinden dinlediğimiz şarkılar, Evgin'in dillere destan sesiyle yeniden güzelleşiyor.

Popüler müziğin en uzun soluklu sanatçılarından Seyyal Taner'i yeniden keşfetme fırsatı doğdu.

"3 Derdim Var" yılın en iyilerinden olmaya aday.

69 →

8 NİSAN PERŞEMBE

Uzun bir süredir Londra'da yaşayan müzisyen Donat Bayer'in "Eyüp" adlı şiir kitabı (yazarın bir önceki kitabı "Kötü Kan"ı da çıkarmış) 160. Kilometre tarafından yayımlandı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Piyano Bölümü'nden mezun Bayer'in, Londra'ya yerleşmeden önce Tuğrul Eryılmaz'ın rüya ötesi mecrası Radikal İki'de müzik üzerine çok sayıda yazısı yayımlanmıştı. "Eyüp", tam da Bayer'den beklenebileceği gibi, şiirin müzikle beslendiği (ya da müziğin şiirin içinde yol bulup aktığı) bir kitap. İstanbul'dayken beste yapan, söz yazan Bayer'in şiiri, tamamıyla kendine özgü. Kurallar / biçimler ile sınırlamamış kendisini. Şiirlerin arasına alıntılar da yerleştirmiş. Ve bunlar tam da umduğu / beklediği gibi şiirini desteklemiş, güçlendirmiş.

12 NİSAN PAZARTESİ

Şengün Kılıç Hristidis'in çok sayıda yazar ve gazeteciden, belirlenen içerik ve çerçeve dahilinde topladığı yazılarla şekillenmiş "Kadehlerdeki Dudak İzleri" kitabı, 'kadın'ın sosyal âlemdeki yerinin, sanıldığı gibi Cumhuriyet ile başlamadığını (ya da yaygınlaşmadığını), bunun çok daha öncesine uzandığını anlatıyor / aktarıyor. Başta Ebru Çapa, Melis Sökmen, Burcu Barakacı, Fügen Basmacı, Pakize Türkoğlu, Canan Balkan, Efi Kanner, Sumru Toydemir olmak üzere çok sayıda yazarın katkıda bulunduğu kitaba ben de iki yazıyla dahil oldum ve işe şarkıların üzerinden bakmaya gayret ettim. Müzik üzerine profesyonel anlamda yazmaya ilk başladığım yer olan Gazete Pazar'da editörlerimden biri olan Kılıç Hristidis'ten (diğeri, bir başka dil ustası olan Sosi Dolanoğlu'ydu) çok şey öğrendim. Yalnızca imla ya da üslup değil, neyin nasıl yazılması (ya da nasıl ifade edilmesi) gerektiği gibi, doğrudan doğruya bir yazarda bulunması şart olan hasletleri de on(lar)dan öğrendim. "Kadehlerdeki Dudak İzleri"nin en önemli özelliği de bu zaten: Dil... İnsana Türkçe bildiği / okuyabildiği için büyük bir mutluluk veriyor. Ve içeriğin bizzat kendisi tabii... Kadının bugüne kadar edindiği bütün haklarını (tıpkı bundan sonra edinecekleri gibi) söke söke aldığını, muhtelif yazarlardan ama bir bütün dahilinde görmek / okumak, insanın içini umutla dolduruyor.

13 NİSAN SALI

Serap Yağız, Anadolu popun ustalarından Taner Öngür ile bir albüm daha yaptı: "3 Derdim Var". Albüm, dünya çapında meraklısı olan bu müzikal türe yeni bir eşik atlatmak iddiasında. Öngür gibi müziğimizi gerçekten müzik yapabilenlerden efsanevi bir müzisyen ile hem sesi hem de vokali doyulmaz bir yorumcu olan Yağız'ın iş birliği her şart altında iyi sonuçlar doğururdu. Ama "3 Derdim Var"da bundan fazlası var - çok daha fazlası. Bu sebeple, eşik atlatma iddiası layıkıyla başarılmış. '70'lerde Ersen'in sesinden ünlenmiş "Bir Ayrılık Bir Yok-

Demirel'in alametifarikası trompeti yine başköşeye oturuyor.

sulluk Bir Ölüm" (Fehiman Uğurdemir / Karacaoğlan) ile açılan albümde; Muhlis Akarsu ve Taner Öngür'ün de besteleri var. Bir de Anadolu popun baş malzemesi anonim türküler... Dijital platformlarda bulunan albümün fiziki baskısı LongPlay olarak yapıldı. Bu da 45'lik ve LP'lerle boy vermiş Anadolu popa çok yakışan bir iş olmuş. Yılın en iyilerinden olmaya aday.

14 NİSAN ÇARŞAMBA

Müzikle yatıp müzikle kalkanlardandır Olcay Tanberken. Herkes onu bir Eurovision bilirkişisi olarak tanımıştır ama bilgi ve görgüsü bununla sınırlı değildir. Müziğin her alanı, her zaman ilgilendirmiştir onu. Çok gezer ve çok bilir. Henüz yayımlanmış "Şehirdeki Yabancı" adlı kitabı, çağdaş bir seyahatname. Avrupa'nın 50 ülkesinden 100 şehri anlatıyor Tanberken ve kitap bittiğinde, şahsi tecrübeleri okuyanın da tecrübesi hâline gelebiliyor. O ölçüde canlı bir anlatım, o çapta bir ayrıntılar manzumesi.

16 NİSAN CUMA

Adından da ("Sezen Aksu Sokağı") anlaşılacağı gibi, Işıl Yücesoy'un son albümü, tamamıyla Sezen Aksu şarkılarından oluşuyor. Aksu şarkılarının, en az dinleyicileri kadar profesyonel müzisyen ve sanatçıları da çok etkilediği herkesin malumu. Bu sebeple, bu şarkılar sıklıkla yeniden söyleniyor, albümlere dahil ediliyor. Tamamıyla Aksu şarkılarından oluşan albümler de yapılıyor; Muazzez Abacı'nın "Sezen'imin Şarkıları" böyleydi mesela; şimdi de Yücesoy yaptı.

İster bir ya da birkaç şarkı, ister bütün bir albüm yapılsın, bu konuda dikkati çeken, herkesin aynı şarkılara doğru meyletmesi. Halbuki sanatçının çok şarkısı var ve bunlar arasında daha az bilinenleri ya da daha az yapılmışları seçmek, iki taraf için de daha iyi olurdu ama öyle yapılmıyor. Öte yandan şu da var: Yücesoy'un bu albümü tam bir profesyonellikle yaptığını sanmıyorum. Hem düzenlemeler hem de vokal kayıtları yeterince iyi değil. Son derece kişisel bir ruh hâli ile söylenmiş şarkılar. Tabii bu da var: Yücesoy'u her türlü dinlemek insana iyi geliyor - iyi olmasa da bu albümü dinlemek dahil.

20 NİSAN SALI

Barış Demirel (ya da daha çok bilinen adıyla Barıştık mı) bir iki ay kadar sonra yeni bir albüm yayınlayacak. Bu albümün habercisi olan "Kâkülünde Ak Oldum", bir hafta kadar önce dijital platformlarda yerini aldı. Demirel'in alametifarikası olmuş trompetin yine başköşeye kurulduğu bu şarkı, dokunaklı sözlerinin yarattığı hüznün katkısı ile çok etkileyici. Şarkının sözlerinin hakkını veren naif vokal, trompetin gücü ile daha da etkileyici. Albümü merakla beklemek için yeterince sebep var.

Burcu Arı'nın Gökhan Türkmen'in katkısıyla hazırlanan projesi türkülere yeni bir ruh verme iddiasında.

22 NİSAN PERŞEMBE

Son yılların en güçlü (ve en 'doğru) vokallerinden Burcu Arı zor bir işe girişti. Dünyalara bedel yaratıcılığıyla Genco Arı'nın kontrolünde yürüyecek proje, türkülerimize yeni bir ruh, yeni bir hayat verme iddiasında. Bu projeden yayınlanan ilk türkü "Gelin Canlar", Arı çiftinin bu işin altından da alınlarının akıyla kalkacaklarının da işaret fişeği. '60'ların başlarından beri türkülerimiz pop müziğimiz için büyük bir kaynak teşkil etti. Anadolu pop akımı böyle doğdu. Yeni nesil müzisyen ve yorumcular, bu işi olduğu yerde bırakmamaya niyetli. Gökhan Türkmen'in de katkıda bulunduğu "Gelin Canlar", bunun başarılacağına ve Anadolu popa çağ atlatılacağına inandıran bir güzellik ve çağdaşlıkta. **MS**

71

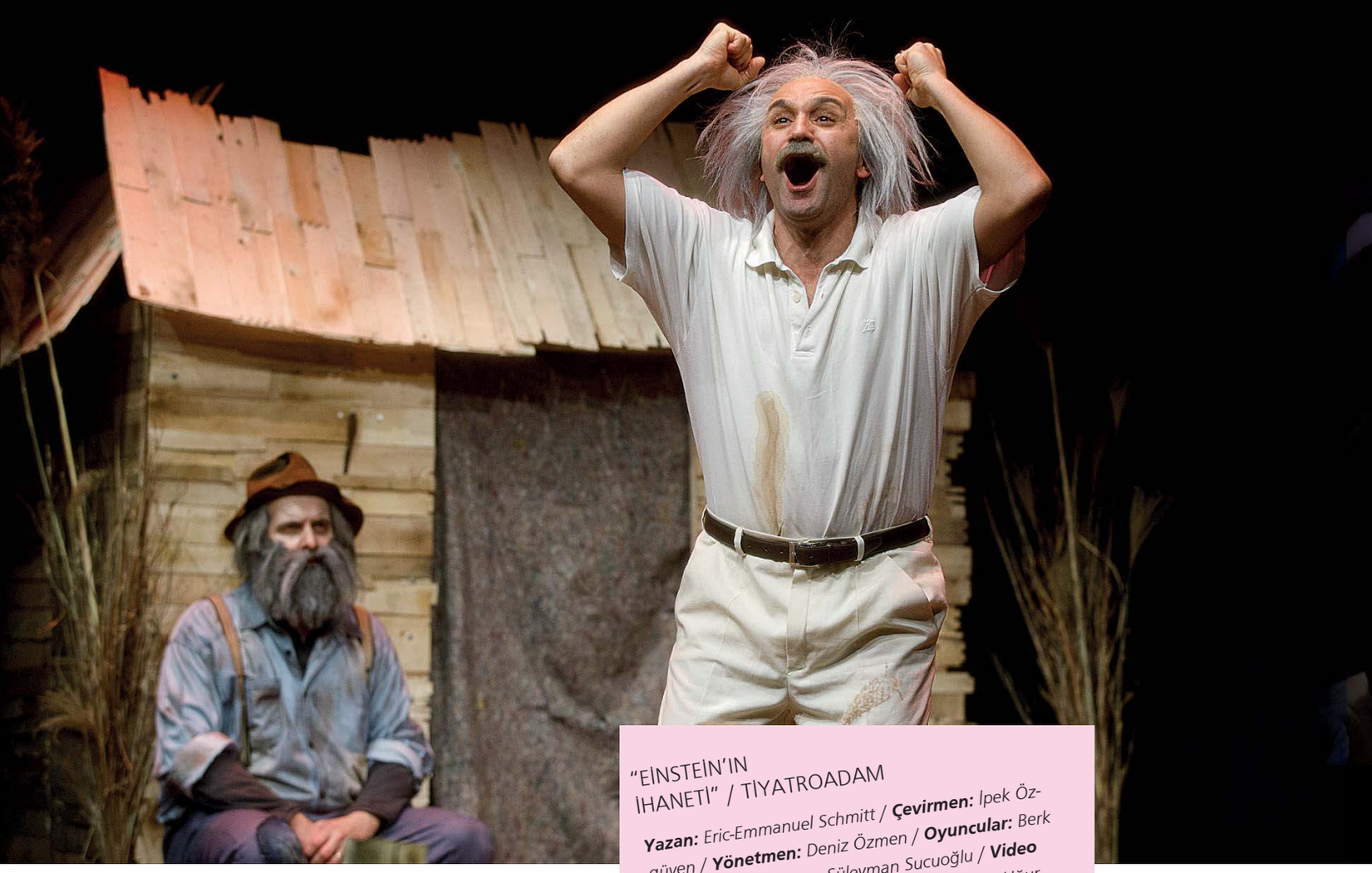
Özmen ve Yaygın, tiyatronun hep türlü zorluklarla mücadele ederek var olduğunu ve desteğe ihtiyacı olduğunu söylüyorlar.

"Einstein'ın asıl formülü yayılsın diye sahnedeyiz"

Tiyatroadam'ın modasahnesi.com'da seyirciyle buluşan yeni oyunu "Einstein'ın İhaneti", "Benim denklemlerim felakete hizmet etmez," diyen Einstein'ın üzüntüleri üzerinden, 20. YY'da yaşatılan insanlık suçlarını irdeliyor.

ECE SARUHAN
ecesaruhan@yahoo.com

Dünyaca ünlü bilim adamı Albert Einstein ve sokaklarda yaşayan bir serseri hangi ortak noktalarda buluşur ve ne konuşabilirler? Peki, çılgına dönmüş bu dünyada her şey birbirine girmişken yine de gülebilmek mümkün mü? Tiyatroadam'ın Eric-Emmanuel Schmitt'in yazdığı, İpek Özgüven'in Türkçeye çevirdiği, Deniz Özmen'in yönetip Berk Yaygın ve Süleyman Sucuoğlu'yla birlikte rol aldığı "Einstein'ın İhaneti" adlı oyunu dijital prömiyer yaptığı modasahnesi.com'da seyirciyle buluşuyor. Oyun, "Benim denklemlerim felakete hizmet etmez," diyen Einstein'ın çelişkileri, üzüntüleri ve pişmanlıkları üzerinden, 1934-1955 yılları arasına damgasını vuran politik gerçekler eşliğinde, 20. YY'da yaşatılan insanlık suçlarını irdeliyor. Bazen mizahi bazen de

Özmen, oyunu "İnsanlığın korku ve şiddet duygusundan arınabileceği günü düşlüyorum" cümlesi için oynadığını söylüyor

"EİNSTEİN'IN İHANETİ" / TİYATROADAM

Yazan: *Eric-Emmanuel Schmitt* / ***Çevirmen:*** *İpek Özgüven* / ***Yönetmen:*** *Deniz Özmen* / ***Oyuncular:*** *Berk Yaygın, Deniz Özmen, Süleyman Sucuoğlu* / ***Video Tasarımı:*** *Erdal Devrim Aydın* / ***Işık Tasarım:*** *Uğur Aksu* ***Kostüm:*** *Ekip çalışması* / ***Dekor Tasarım:*** *Deniz Özmen* / ***Afiş Tasarım:*** *Ethem Onur Bilgiç* / ***Oyun Fotoğrafları:*** *Emre Mollaoğlu*

şiirsel bir dille varoluşu, insanlığı, ilkeleri ve öncelikleri sorgulatan oyunda Deniz Özmen Einstein'ı, Berk Yaygın serseriyi, Süleyman Sucuoğlu ise bir FBI ajanını canlandırıyor. "Einstein'ın İhaneti", 3 Mayıs'ta bir kez daha modasahnesi.com'da seyirciyle buluşacak.

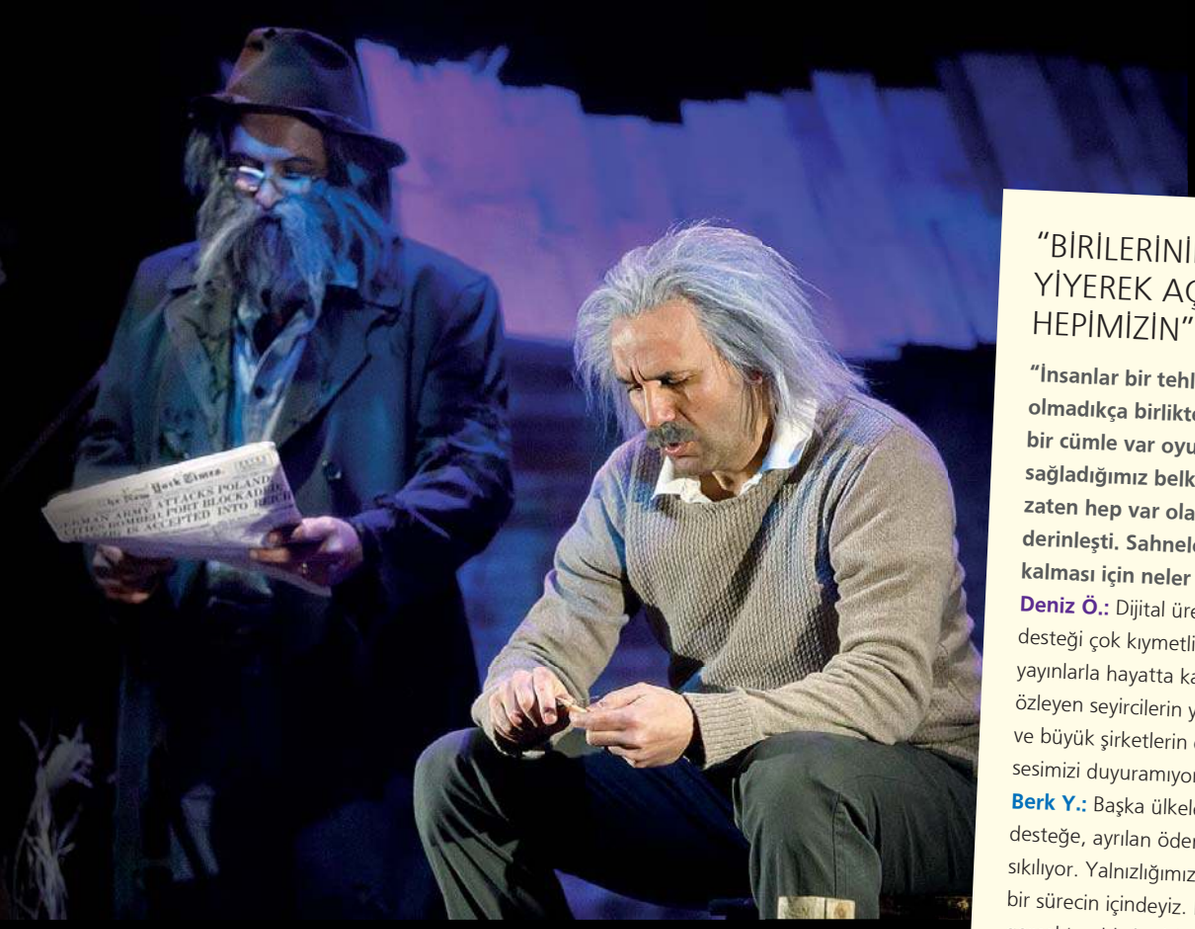
Bugüne dek Tiyatroadam'dan daha çok kalabalık kadrolu, bir rolün birkaç kişi arasında bölüşüldüğü oyunlar izledik. "Einstein'ın İhaneti" bu anlamda istisnalardan biri. Pandemi nedeniyle mi böyle bir tercihte bulundunuz yoksa zaten bu oyun gündeminizde miydi?

Berk Yaygın: Aslında henüz pandemi ortada yokken daha geniş kadrolu başka bir oyunun hazırlıklarına başlamıştık. Dramaturji çalışmalarımız yapılmış, Deniz Hocam (Özmen) oyunun dekorunun maketini hazırlamıştı. Ancak pandemi başlayıp vakalar artınca daha küçük kadrolu bir işe yönelmenin her açıdan daha makul olacağına karar verdik. "Einstein'ın İhaneti" okumak için bir köşede beklettiğimiz oyunlardan biriydi. Süreç böyle ilerleyince bir bakalım dedik ve okur okumaz oyundan çok etkilendik.

Oyunun insanlığa ve insanlık suçlarına dair söylediği söz çok derin. İşaret ettiği politik gerçekler Einstein'ın da dediği gibi keşke abartılıyor olsaydı...

Deniz Özmen: Sahnelediğimiz oyunların sözü bizim için her zaman çok önemli, "Einstein'ın İhaneti"nin de evrensel ve maalesef hiç eskimeyecek gibi görünen bir sözü var. Oyun, 1934 yılında Einstein'ın ABD'ye geldiği dönemde başlayıp 1955 yılına kadar sürüyor. 21 yıllık süreçte hem o dönemde yaşanan tarihî ve politik olaylara hem de Einstein'ın tesadüfen tanıştığı, sokaklarda yaşayan bir serseriyle kurduğu dostluğa tanıklık ediyoruz. Pasifist Einstein, Nazilerin atom bombası yapmaya başladıklarını düşünerek Amerikan Başkanı Roosevelt'e bir mektup yazıyor. "Siz daha önce davranın ve bu felakete engel olun," diyerek Roosevelt'i uyarıyor. Roosevelt'in bu mektuptan yola çıkarak başlattığı Manhattan Projesi, sonraki yıllarda Hiroşima patlamasına sebep oluyor. Bu durum Einstein'da büyük bir vicdan azabı yaratıyor. Bir yandan kendine ihanet edip etmediğini sorgularken, diğer yandan peşindeki FBI ajanları ABD'ye ihanet edip etmediğini araştırıyor. Oyun bütün bu yaşananları Einstein'la serseri arasında geçen felsefi, mizahi ve politik diyaloglarla gözler önüne seriyor.

Oyunun içerdiği dostluk hikâyesi "Abartma ve vazgeçmeme tercihini buradan yana yapsak ya" hissi uyandı-

Einstein ve serseri, önce bulundukları çok katı noktadan birbirleriyle iletişime geçseler de zamanla yer değiştiriyorlar.

"BİRİLERİNİN ÖMÜRLERİNDEN YİYEREK AÇTIĞI O SAHNELER HEPİMİZİN"

"İnsanlar bir tehlike, ortak düşman ya da korku olmadıkça birlikteliği sağlayamıyor maalesef," diye bir cümle var oyunda. Bu birlikteliği her koşulda sağladığımız belki de yegâne yer olan tiyatronun zaten hep var olan yaraları, pandemi sürecinde iyice derinleşti. Sahnelerimizin ve emekçilerinin hayatta kalması için neler gerekli?

Deniz Ö.: Dijital üretimler ve paylaşımlar, seyircimizin desteği çok kıymetli ancak sadece canlı ya da bant yayınlarla hayatta kalabilmek mümkün değil. Tiyatroyu özleyen seyircilerin yanı sıra demokratik kitle örgütlerinin ve büyük şirketlerin de desteği gerekiyor. Başka yerlere sesimizi duyuramıyoruz, malum.

Berk Y.: Başka ülkelerde sanata ve sanatçılara verilen desteğe, ayrılan ödeneklere baktığımızda çok canımız sıkılıyor. Yalnızlığımızı çok daha net biçimde fark ettiğimiz bir sürecin içindeyiz. Hep var olan yaralar dediniz ya; gerçekten biz bu işi hep türlü zorluklarla mücadele hâlinde yapmışız. Sırtımızda dekor taşıyarak, broşür dağıtarak, afiş asarak... Üzerimizdeki vergi yükü ortada. Konfor alanımız hiç olmamış. Şimdi her şey çok daha zor, özellikle de sahnesi olan tiyatrolar için. Bir sahne açmak ve o sahneyi açık tutmak, birilerinin kendilerinden ve ömürlerinden yiyerek yaptıkları bir şey. Öncelikli olarak sahnesi olan tiyatroların kollanması için ivedilikle bir şeyler yapılması şart! O sahneler sadece o sahneleri açanların değil, hepimizin!

rıyor insanda. Sizi metni okur okumaz etkileyen de bu his miydi?

Berk Y.: Evet, bizi asıl çarpan Einstein ve serserinin dostluğu oldu. Birbirlerine taban tabana zıt şeyler düşünen, farklı görüşlere sahip olan bu iki insan ortak bir paydada buluşup konuşabiliyorlar. Önce bulundukları noktalarda çok katılar ama zamanla aralarında bir yer değiştirme başlıyor. Kendi adıma ben en çok o yer değiştirmeden etkilendim. Çoğunlukla hayatta bir tek doğru olduğu konusunda diretiyor ve o doğruyu yapınca kendimizi dünyanın en doğru insanı zannediyoruz, birbirimizden farklı türlermiş gibi davranıyoruz ama öyle değil işte! Bu oyun, o hasret kaldığımız her şeye rağmen ortak bir paydada buluşabilme hissini burnumuzun ucuna koydu.

Deniz Ö.: Einstein sadece fizik alanında değil yaşam felsefesiyle düşünsel alanda da çok önemli bir miras bırakmış. Eric-Emmanuel Schmitt, "Einstein'ın İhaneti"yle bize bu mirası sunuyor aslında. Bazen bir oyunu tek bir cümle için oynarsınız. Bu oyundaki "İnsanlığın korku ve şiddet duygusundan arınabileceği günü düşlüyorum," cümlesi benim için öyle bir cümle, damarlarımıza kadar hissettiğimiz bir istek bu. Öte yandan oyun Einstein'ın asıl formülünü de hatırlatıyor bizlere. Einstein, hayatının sonunda kızına yazdığı mektupta dünyayı değiştiren denklemi E=mc2'den yani İzafiyet Teorisi'nden değil sevgiden söz ediyor. Kızına "Tek bildiğim şey sevgi. Sevgi bütün formüllerin ötesinde bir güç, en büyük enerji kaynağı," diye sesleniyor ve her daim sevgiden beslenmesini öğütlüyor. Savaşı durdurmak üzere planladığı şeyin savaşa hizmet eder hâle geldiğini gören Einstein'ın "Bilimin artık bir yaratıcısı yok, sadece sahibi var," diye bir cümlesi var oyunda. Kapitalizmin bu vahşiliğini, zalimliğini, insanı nasıl kuklaya çevirdiğini pandemi sürecinde de hep birlikte deneyimliyoruz. Bir yandan da aramıza giren sosyal mesafelerle, sevgiye ve sevdiklerimizle yan yana olabilmenin kıymetine dair farkındalıklar kazanıyoruz. Böyle bir dönemde Einstein ve serseri arasındaki dostluğu, sevgiyi, çok sevdiğim bir arkadaşım olan Berk'in gözlerinin içine bakarak seyirciyle buluşturmak bana çok iyi geldi. Aslolan formül kulaktan kulağa, kalpten kalbe yayılsın diye elimizden geleni yapmak adına sahnedeyiz.

Einstein oyunun bir yerinde "Burada olacağım, bütün bu boşluk ben olacağım," diyor serseriye. Moda Sahnesi'nin 'Sahneden Naklen' etkinlikleri kapsamında dijital prömiyer yapan oyunu, aynı platformda seyirciyle buluşturmayı sürdürüyorsunuz. Bütün o boşluğun seyirci olmasının hissine dair neler söylemek istersiniz?

Berk Y.: Dediğiniz gibi yüz yüze olmasa da bütün o boşluk seyirci. Yanımızda olduklarını bildiğimiz, sosyal medyadan yaptıkları yorumlarla, attıkları mesajlarla bize yalnız olmadığımızı hissettiren seyircilerimize ve bu zor dönemde sahnesini ve dijital sahnesini bizimle birlikte pek çok tiyatroya açan Moda Sahnesi'ne çok teşekkür ediyoruz. **MS**

Debussy'nin modern klasiği, biricik operası "Pélleas et Mélisande"nin Fransız Opera de Lille prodüksiyonu operavision.eu üzerinden online olarak izlenebiliyor. Müzikal olarak son derece başarılı olmakla birlikte görsel olarak seyirciyi aç bırakan bir yapım bu.

Operanın UFO'suna minimalist yorum

ZEYNEP AKSOY
zeynepaksoy911@gmail.com

Hayal ürünü bir krallık, Allemonde... (İsimdeki 'tüm dünya' anlamına gelebilecek sözcük oyununa dikkat). Prens Golaud, av esnasında Mélisande isimli, nereden geldiği belli olmayan, ormanda kaybolmuş, gizemli bir kadınla karşılaşır ve kadına âşık olur, evlenirler ve Prens Mélisande'yi dedesi Arkel'in şatosuna getirir. Sonra Golaud'un üvey kardeşi Pélleas işin içine karışır ve bir aşk üçgeni sorunsalı doğar. Pélleas'la Mélisande arasındaki ilişki önce tam olarak anlaşılamaz, Golaud küçük oğlu Yniold'u casuslukla görevlendirmesine rağmen. Sonrası 'yasak' âşıkların birbirlerine açılmaları, kıskançlık, trajedi ve kaçınılmaz ölümler. Debussy'nin modern klasiği, biricik operası "Pélleas et Mélisande"nin Fransız Opera de Lille prodüksiyonu operavision.eu üzerinden online olarak izlenebiliyor.

"Pélleas et Mélisande" 19. YY. sonu 20. YY. başı Fransız müziğinde sembolizm akımına damgasını vurmuş önemli besteci Debussy'nin tek tamamlanmış operası ama bu tek opera 20. YY. opera formunda, özellikle de Fransa'da opera algısı ve bestelenmesi nosyonunda bir çığır açtı. Debussy uzun zaman boyunca teatral bir şeyler bestelemek istemiş fakat aklına yatan hiçbir şey bulamamıştı, ta ki Maeterlinck'in sembolist oyunuyla karşılaşana kadar. Oyunda mekân ve zamanın net olmaması, büyük gösterişli sahnelerin eksikliği çekmişti Debussy'yi. Gizem, rüya gibi, bu dünyadan olmayan bir atmosfer içerisine sembolikçe yerleştirilmiş küçük toplulukların sıkışmışlığı, dar görüşlülüğü, toplumun beklentilerle daralmış dünyasının eleştirisi vardı metinde. Debussy 'Wagneryen' bir opera besteledi, büyük Alman besteciye hayrandı. Kompleks, çok katmanlı, motif üzerine motif bindiren, başı, sonu hiçbir netliği olmayan, daha çok bir rüya gibi akışının bütünlüğüyle algılanabilecek, müthiş orkestrasyonlu, aklınızda kalacak belki tek bir melodisi bile olmayan ama yarattığı atmosfer unutulamayacak türden bir müzik bu.

OLAY ÇIKARAN ÇOCUK ROLÜ

"Pélleas et Mélisande" 30 Nisan 1902'de Paris Opera-Comique'te prömiyer yaptı. Genel provada olay çıkmış, eserin öyküsünde küçük bir çocuk jurnalci olarak kullanıldığı için opera protesto edilmişti. Materlinck Debussy'nin metninde yaptığı değişikliklerden memnun değildi, Debussy'nin müziğinden tam anlamıyla nefret eden besteci Saint-Saens ise "Tatile gidecektim. Sırf şu saçmalığı izleyip yerin dibine batırmak için şehirde kaldım," buyurmuştu. Ayrıca Debussy Maeterlinck'in ille Mélisande'yi oynamasını tercih ettiği şancı dostu Georgette LeBlanc'ı "Sadece şarkı söylerken değil konuşurken bile detone," diyerek istememiş, onun yerine seçilen şancıyı da Maeterlinck beğenmeyip operanın prömiyerinin durdurulması için dava bile açmıştı. Dönen bütün bu entrikalara rağmen eser prömiyerde sıcak karşılandı, özellikle de müzik öğrencileri tarafından. Bir kısım eleştirmen eserin müziğini "İç bayıcı, kapı gıcırtıları ve çocuk çığlıklarıyla dolu gibi," diye aşağılayarak eleştirirken genç jenerasyon müzisyen tayfası oldukça ufuk açıcı, taze, yeni bulmuştu. Genç jenerasyon haklıymış ki 21. YY'da hâlâ önemli operaların repertuvarlarında ve sahnelenmeye devam ediyor.

Debussy, toplumun beklentilerle daralmış dünyasının eleştirisini yapıyor.

Gelelim Opera de Lille prodüksiyonuna... Çok minimalist ve en az eserin kendisi kadar 'enigmatik' bir "Pélleas et Mélisande" bu. Tepede asılı, beyaz bir hayalet ya da melek siluetini andıran ve minicik bir ışık noktasına dönüşüp yok olan bir görüntüyle başlıyor. Sahnede ortada Mélisande'yle prensin ilk karşılaştığı çeşmeyi temsil eden bir çukurdan başka hiçbir şey yok. Bazen düz ince yatay bir çizgi şeklinde bir ışık var sahne arkasında, bazen sahne yanlarında aynı ışığın kesik çizgiler şeklinde olanı. Kostümler modern, hatta Mélisande'yi ilk gördüğümüzde (Winona Ryder'a benzeyen, sesinin rengi sıradan ama nüansları oldukça başarılı bir lirik soprano-Vannina Santoni) üzerindeki her şeyi az önce Mango'dan almış izlenimi veriyor. Sahne ışık sonda çeşmenin başka bir sembole dönüştürülmesi dışında hiç değişmiyor. Yönetmen Daniel Jeanneteau eseri soymuş, çırılçıplak bırakmış adeta. Bir röportajından ultra-entelektüel bir yaklaşımı olduğunu anlayabiliyoruz. Maeterlinck'in karakterlerinin iç dünyalarıyla kozmos, evren ve ruhanilik ekseninde bir bağlantı kurduğunu, Mélisande'yi sıkışmış, dar bir topluluğun içine sızıp onu patlatan çok güçlü bir hayat prensibi olarak gördüğünü, kendi yorumunu dayatmadan seyircinin yorumlarıyla doldurması için açık bir alan bıraktığını söylüyor. Prens Golaud (Alexander Duhamel) düzgün bir bariton, Pélleas Julien Behr de. Fakat bir de genel provadaki skandalın sebebi olan bir çocuk rolü var ki bir operada gördüğüm en uzun çocuk rolü. Prens Golaud'un oğlu Yniold'u canlandıran Hadrien Joubert henüz ergenliğe girmemiş erkek çocuklarına özgü meleksi soprano sesiyle bu oldukça zor müziğin altından başarıyla kalkıyor.

BÜYÜYÜ BOZAN YORUM

Jeanneteau her bir mizansenin, hareketin bir şeylere işaret ettiğini, bir anlamı olduğunu belirtiyor ama bu seyirciye pek geçmiyor. Aslında o kadar 'açık' bırakmış ki her şeyi, sahnede olan, izlediğimiz, kocaman bir boşluk. Opera biraz da sihir, büyü, gösteri işidir.Fırtınalı havalar, sisler, puslar, ay ve gök-yüzü, gizemli bir orman, lanetli gibi duran bir çeşme, şato, gündüzle gecenin birbirine girdiği bir zamansızlık, yaratıcılığı uçurup görselliği zenginleştirecek o kadar güzel sembolik detay var ki eserde! Hatta bu sembolik ve bu dünyanın dışından gibi gelen atmosferi yüzünden "Opera dünyasının UFO"su diye adlandırıldığı vardır. Fakat bu imkânların hiçbiri yaratıcı bir görsellikle hikâyeye katkı yapacak biçimde kullanılmamış. Müzikal olarak son derece başarılı olmakla birlikte (Les Siécles Orkestrası özellikle çaldığı eserlerin dönemine ait enstrümanları kullanmasıyla ünlü ve bu detay müzikal dokuyu üst düzeye taşımış) görsel olarak seyirciyi aç bırakan bir yapım bu. Fazla entelektüel ve minimalist yaklaşımlar, çok sağlam bir temele dayanmadıkları sürece bence opera sanatının kendine has büyüsünü bozuyor.

"Pélleas et Mélisande" Opera de Lille prodüksiyonu 9 Ekim 2021'e dek operavision.eu adresinden izlenebilir. **MS**

Yönetmen Jeanneteau, oldukça minimalist ve en az eserin kendisi kadar enigmatik bir opera ortaya koymuş.

Oyuncu Meltem Yılmazkaya'yla Boa Sahne'deki oyunu "Sarmal"ı ve çocukluk hayalinden yola çıkarak sekiz yıldır doğu ve güneydoğuda sürdürdüğü kadınlara yönelik yaratıcı drama eğitimini konuştuk.

"Bana verilmeyeni vererek ayakta kaldım"

FOTOĞRAF: HÜSEYİN ÖZDEMİR

CEYDA ULUKAYA
ceyda.ulukaya@milliyet.com.tr

Pandemide tiyatroların içinden geçtiği zorlu süreç hepimizin malumu. Sürecin gitgide uzaması, tiyatroları da kaçınılmaz olarak online gösterimler gibi farklı alternatif arayışına itti. Kadıköy Boa Sahne de onlardan biri. Veciz bir şekilde "Hayatta Kalmak" adını verdikleri sezonda, kısa oyunlardan oluşan bir seçkiyi online olarak izleyiciyle buluşturuyorlar. Oyunlardan biri de, birçoğumuzun "Güldür Güldür Show" skeçlerinden tanıdığı oyuncu Meltem Yılmazkaya'nın yazıp oynadığı "Sarmal". Yılmazkaya'nın gerek yazdığı oyun ve öykülerle gerek müzik çalışmalarıyla çok yönlü bir sanatçı olduğunu biliyorduk ama bilmediğimiz bir yönüyle de tanıştık: Yaratıcı drama eğitmenliği. Hem de sekiz yıldır, karış karış gezdiği doğu ve güneydoğudaki şiddet mağduru, göçmen kadınlar için. Buyurun detaylara.

"Sarmal", başladığı yere dönen bir ilişkinin hikâyesi. Farkında olmadan hep başa mı dönüyoruz aslında?

İlişkiler bir süre sonra sarmala dönüyor diye düşünüyorum. Özellikle pandemi döneminde, birçok psikolog ve psikiyatr arkadaşımdan duyduklarım da bu yönde, çiftler de birçok şey fark etti. Birbirini yeterince tanımadıklarını, tutkunun kalmadığını ya da ilişkinin alışkanlık hâline geldiğini fark ettiler. Aslında buradan yola çıkarak yazdığım bir oyun oldu.

Pandeminin çiftleri birbirine mahkm etmesi gibi bir yaklaşım mı?

Evler birçoğumuz için modern hapishaneye dönüştü, bu da ilişkiyi gözden geçirmeyi getirdi. Bir de özellikle uzun soluklu ilişkilerde, bir sorun varsa iki taraf da farkındadır ama genelde bir taraf mücadele eder, sorumluluk alır. Burada da kadın biraz öyle. Tabii o araf hâli de her anlamda yıpratıcı oluyor. Korkularımız ve alışkanlıklarımızdan dolayı bu sarmalın içinden çıkmak da zor oluyor.

Sizin kadın hikâyeleri anlatmaya özel bir eğiliminiz var zaten. Çocukluğunuz tabiricaizse bir dullar apartmanında geçmiş değil mi?

Evet, 14 daireli bir apartmandı ve sadece bir daire evliydi. Hepsi ya yaşlı ya boşanmıştı. Benim annem babam da boşanmıştı. Bugün "Güldür Güldür"de o kadar renkli kadın karakterleri oynayabiliyorsam, hepsiyle birlikte büyüdüğüm için.

Neydi o günlerin hatırınızdaki duygusu?

O günler benim için tam bir "Neşeli Günler" filmiydi. Bir ev düşünün, topluca kaş bıyık alınıyor. Sahurlar komple ziyafet. Beni çok besledi ama şöyle bir olumsuz yanı da oldu. Hâlâ özel ilişkilerimde bazı travmatik durumları yaşıyorum çünkü bu kadınların çoğu eşlerinden ayrıldığı için bana hep şunu salık verdiler:

Yılmazkaya, çocukluğunu "Neşeli Günler"e benzetiyor: "Bir ev düşünün, topluca kaş bıyık alınıyor. Sahurlar komple ziyafet."

"KENDİMİ EN İYİ YAZARAK İFADE EDİYORUM"

Bu kadar ağır hikâyelerden bahsettik ama siz aslında komedi oyunculuğunuzla öne çıkıyorsunuz. Müzik çalışmalarınız da var. Öykü ve kısa oyun yazıyorsunuz. Hepsi birden nasıl oluyor?
Müzik için çok amatör bir ruhum var diyebilirim. Nota bilmiyorum ama 60'tan fazla bestem var. Kime dinletsem "Hadi," diyor ama ben o alanda amatör kalmayı seviyorum. Tiyatro daha profesyonel yaklaştığım alan. "Güldür Güldür" benim için gerçek anlamda bir okul oldu, sekiz sezondur devam ediyorum. Televizyon başındaki insanın da gülmeye ihtiyacı var, güldürmek de benim mesleğim. Sokağa çıktığımızda, "Kızım faturamı ödeyemiyorum ama bir tek siz beni güldürüyorsunuz," cümlesini duymak en büyük mutluluk.

Yazmak peki?
Zihnim çok dolu ve yazmayı çok seviyorum. Hatta kendimi en iyi yazarak ifade ettiğimi düşünüyorum. Şimdi "Güldür Güldür"e de bir yıl ara verip Barcelona'da sanat terapisi okumak ve tamamen yazmaya odaklanmak istiyorum. "Geçerken uğradıklarım" diye bir projem var, onların hikâyelerini yazacağım. Biraz da dinmeye, durmaya, kendimle kalmaya ihtiyacım olduğunu hissediyorum. Türkiye'de bu pek mümkün olmuyor.

Oyunda Yılmazkaya'ya Serkan Altıntaş eşlik ediyor.

Erkek aldatır, erkek yalan söyler, erkek çeker gider. Aman sen güçlü dur! Bir de annem kapalı bir kadındı, ben sekiz yaşındayken babamla ayrıldılar. Biraz erkek çocuğu gibi de yetiştirildim. Zaten 13 yaşımdan itibaren çalışmaya başladım. Para yok, baba yok, benim çalışmam lazım dedim ve bir kitapçıda çalışmaya başladım. Avon sattım, Mcdonalds'ta çalıştım, dokuz yıl animatörlük yaptım... Şimdi bir rakı masasına oturduğumda 15 yaşındaki o kız çocuğuna ağladığım oluyor. İyice terapi seansı gibi oldu. O zaman kendime verdiğim bir söz vardı. Bana yılda bir kez ayakkabı alınırdı ve annem "Evet sana alındı ama bak doğudaki çocukların ayağında lastik ayakkabı var," derdi. Ben de defterime şunu yazmışım: Büyüyünce edebiyat öğretmeni olacağım ve güneydoğuya gidip çocuklara eğitim vereceğim. Düşününce, belki de o rakı masasında ağlamak, bugün yaptığım çok güzel işlere sebep.

2012'de ÇATOM'la başlayıp bugün mülteci kadınlarla devam ettirdiğiniz bir yaratıcı drama eğitmenliği deneyiminiz var. Neler yapıyorsunuz?
Yurt dışında birçok eğitime katılmıştım. Bazıları da kadın haklarını grup çalışmalarında kullanmak üzerineydi. Üniversitenin son sınıfındayken atölye yapmak istiyorum dedim, ÇATOM'u buldum. Şiddet gören, berdel mağduru birçok kadına mesleki eğitimler veren ancak bunu okuma yazma öğrenmeleri şartıyla yapan bir kuruluş. Görüştüm, ilk başta çok şaşırdılar. Derken sekiz yıl oldu. İlk yıl Diyarbakır, Batman ve Tunceli'yi gezdim, sonra Mardin'de uzun süre kaldım. Son üç yıldır Kızıltepe Lider Kadın Derneği'yle çalışıyorum ve her yıl istisnasız Mardin'e gidip iki hafta kalıyorum. Her seferinde çalışmalara başka kadınlar katılıyor ama öncekilerle de iletişimimiz sürmeye devam ediyor. Sağ olsunlar beni bırakmıyorlar. Mektup yazıyorlar, bazen görüntülü konuşuyoruz. Bazen aramızda çevirmen oluyor tabii.

Bu eğitimlerin etkilerine dair neler gözlemliyorsunuz?
Bu eğitimler toplumsal cinsiyet ve özellikle göçmen kadınların yerel kadınlarla entegrasyonu üzerine yaratıcı drama eğitimleri. Tüm eğitimlere bir psikologun da katılmasını istedim; çünkü her biri travmalı kadınlar ve bir noktada yetersiz kalabilirdim. Ama şunu gördük: Bir psikoterapi seansında açmadıkları konuları bu atölyelerde açtılar. Psikologlar da çok şaşırdı. Aslında kadınlar size güven duyduktan sonra zaten çok hızlı çözülüyorlar. Çünkü çok çok ağır şeyler yaşamışlar ve buna gerçekten ihtiyaçları var.

Bir anekdot var mı paylaşabileceğiniz?
Ömerli Köyü'nden bir öğrencim vardı, şafiydi. Şafilerde kediye, köpeğe, kadına dokunmak günah kabul ediliyor. Ve etrafta da çok kedi köpek var. "Nedir bunlar hocam?" diyor, hoşlanmıyor. Aradan bir yıl geçti, evine gittim. Bir baktım evin önünde iki yoğurt kovası. Birinde su, birinde ekmek. "Hayırdır, içine mi doğdu geleceğim?" dedim. "Hocam sen bize ne ettin? Empati empati dedin, soktun içimize... Şimdi köpek görüyoruz, aç mıdır; kedi görüyoruz, susuz mudur? Hele biz ne yiyorsak kalanı da veriyoruz," dedi. O zaman diyorsun ki evet belki dünyayı kurtarmadım ama bir kadını kurtardım.

Başta sizin eksikliğini duyduğunuz şeyleri konuştuk. Sanki o eksikleri onarmanın yolu başkalarını onarmaktan geçmiş diye anlıyorum...
Evet, bana verilmeyeni vererek ayakta kalmaya çalıştım. İçimdeki kız çocuğuna karşı çok vicdan azaplarım var. Belki de bu şekilde kendimi tedavi ediyorum.

Sizinki çok gerçekçi bir deneyim. Elini taşın altına koymak dedikleri türden. Kolay olmadığını tahmin ediyorum...
Bu konuda çok popülist işler görüyorum etrafta. Acıyı popülist hâle getirmeye karşıyım. Bir kadının şiddet görmesi gerçekten canını yakıyorsa git Mor Çatı'da gönüllü ol ya da bir şey yap. Ben gittiğimde "Manyak mısın?" dediler. Evet canım hâlâ çok yanıyor, hâlâ nasırlaşamadım ama bu deneyim de beni çok büyüttü, olgunlaştırdı. Bir de ben hep sokaktaki insanla aynı dili konuşmak istiyorum. Dışarda başka bir dil konuşsam da, özellikle kadınlarla aynı dili konuşabilmeyi çok önemsiyorum. O yüzden de onlarla irtibatımı kesmeyeceğim. **MS**

Uygulama, kullanıcıları "görkemli tiyatro dönemi" olarak anılan 19. YY'a götürüyor.

Pera'nın hayalet tiyatroları

Ses Tiyatrosu'nda Çuhaciyan'ın "Leblebici Horhor Ağa" opereti temsil edilirken.

Pera'nın 19. YY.' da varolmuş 12 tiyatro sahnesinin hikâyesini anlatan Çevrimiçi Beyoğlu Tiyatro Turu, pandemide ayakta kalmakta zorlanan sahnelerle dayanışma amacıyla katılımcılarla buluşuyor. İçeriğini Hrant Dink Vakfı'nın hazırladığı ve her seferinde farklı bir salon için bir tiyatro sanatçısının anlatıcılığını üstlendiği tura yakından baktık.

GÜLİN DEDE TEKİN
gulindede@gmail.com

Hrant Dink Vakfı 2015 yılında başladığı Türkiye'nin Çokkültürlü Mirası projesiyle oldukça kıymetli bir işin altına girerek Türkiye'deki Ermeni, Rum, Yahudi ve Süryani toplumlarına ait manastır, kilise, şapel, okul, sinagog, hastane, yetimhane ve mezarlık gibi yapıların bir envanterini çıkararak bu yapılara ait verileri kayıt altına alıyor. Oluşturulan envantere isteyen herkes interaktif bir çevrimiçi harita üzerinden ulaşabiliyor. Projenin uzantılarından biri olarak 2020 yılında, araştırmacıların ve gezginlerin yüzünde çiçekler açtıracak KarDes adlı mobil uygulama tasarlanmış. Bu uygulamayla İstanbul'u nevi şahsına münhasır kılan sürprizli sokaklarında kar-

ԹԱՏՐՈՆ ՕՏԵՈՆ
ՄԱՐԻԱ-ԺԱՆՆԱ
ԱՐՑՈՒՆԵՔԻ ՀՈՎԻՏ

Fotoğraflar: Hrant Dink Vakfı Arşivi, Hagop Ayvaz Koleksiyonu

Tepebaşı Dram Tiyatrosu Binası.

şımıza çıkabilecek yapıların çokkültürlü ve çokkatmanlı yapısını hem İngilizce hem de Türkçe olarak keşfetmek mümkün. Sayısı binlere varan yapıya dair yazılı bilgilerle beraber işitsel ve görsel olarak da doyurucu bir kavrama alanı sunan uygulama; yapılarda, mahallelerde yaşamış kişilerden geçmişin dünyasını dinleme, geçmiş ve günümüzü harmanlayan sesler, videolar ve görsellerle dolu dolu bir sayfa açıyor. Uygulama sadece İstanbul'u kapsıyor. Şimdilik... Ama içeriği oldukça zengin. İstanbul'un çeşitli bölgelerini içeren turlar da hazırlanmış.

Çevrimiçi Beyoğlu Tiyatro Turu da KarDes'teki turdan esinlenerek oluşturulmuş. Uygulama, biri dışında hepsine yalnızca tarihî belgelerde rastlayacağımız 12 tiyatro binasını iki kilometre ve 40 dakikalık bir yürüyüş parkuruyla gezdirirken, çevrimiçi turda tiyatrocuların anlatıcılığıyla 90 dakika boyunca daha kapsamlı bir anlatımı izleyebileceğiz. Bir yandan Hrant Dink Vakfı öncülüğünde Türkiye Tiyatro Vakfı ve Yapı Kredi işbirliğiyle hazırlanan "Kulis: Bir Tiyatro Belleği, Hagop Ayvaz" sergisi devam ederken, Çevrimiçi Beyoğlu Tiyatro Turu da pandemi döneminde ayakta kalabilmek için zorlanan sahnelerle dayanışmak için meraklısına ulaşacak. Nisan ayında Pürtelaş Tiyatro'ya destek için Tilbe Saran'ın sesinden dahil olduğumuz tur; 6 Mayıs'ta BGST Tiyatro için Cüneyt Yalaz, 7 Mayıs'ta Kadıköy Boa Sahne için Seda Türkmen, 20 Mayıs'ta Semaver Kumpanya için Sarp Aydınoğlu ve 24 Mayıs'ta Moda Sahnesi için Onur Ünsal'ın anlatımı ile bilet alınarak gezilebilecek.

Peki, Beyoğlu'nun yaklaşık 200 yıllık bir süreçte değişen çehresini de deneyimleme şansı bulacağımız bu çevrimiçi gezide bizi "görkemli tiyatrolar dönemi" olarak anılan 19. YY. ruhuna götürecek tiyatrolar hangileri? Gelin birlikte bakalım.

Croissant Tiyatrosu: Turumuzun ilk durağı, Gezi Parkı'nın tam karşısında yer alan, adına ilk kez 1874 tarihli gazetelerde rastladığımız Croissant, döneminin en bilinen kafelerinden biriyken daha sonra tiyatro mekânına dönüşmüş önemli bir çekim merkeziydi. Ancak, yaklaşık 2 bin kişilik kapasitesiyle kalabalık temsillere sahne olsa da Topçu Kışlası'nın atış talimlerinden gelen ses ve toz bulutları sebebiyle akustik problemini çözemediği için uzun ömürlü olamadı.

Tepebaşı Dram Tiyatrosu uzun dönem Şehir Tiyatroları'nın ve Şehir Operası'nın merkez sahnesiydi.

Odeon Tiyatrosu: Günümüzde Demirören AVM'nin yer aldığı adada, 1875 yılında, ünlü Luxemburg Apartmanı'nın alt katında inşa edilmişti. Güllü Agop yönetimindeki Osmanlı Tiyatrosu'nun da gösteriler yaptığı 20. YY'ın ilk çeyreğine kadar önemli tiyatrolardan biriydi.

Skating Palas: Yıkılmaması için büyük mücadeleler verilen Emek Sineması'nın yerinde, dönemin popüler eğlence merkezlerinden biri olan ve dev bir paten pistine sahip bir yapı olduğunu biliyor muydunuz? Önce sinemaya, sonrasında da Darülbedayi'nin de kullandığı 1300 koltuklu bir tiyatroya dönüştürülen ancak 1924 yılında yıkılan yapının yerinde şu an Grand Pera yer almaktadır.

Ses Tiyatrosu: 19. YY'ın sonlarına doğru inşa edilen, Muhsin Ertuğrul'un tiyatroya ilk adımlarını atması, Müslüman kadın oyuncuların ilk kez izinli olarak sahneye çıkması gibi önemli olaylara da ev sahipliği yapan sahne başlangıçta at cambaz-

hanesi olarak kullanılıyordu. Geçirdiği kapsamlı tadilat ve önce Dormen Tiyatrosu, sonrasında da 1989'da Ferhan Şensoy'un tiyatroyu kiralamasıyla Pera'nın hâlâ varlığını koruyabilen en eski tiyatrosu olarak günümüze ulaşmayı başarabildi.

Şark Tiyatrosu: Bugünkü Tokatlıyan Han'ın yerinde 1986 yılında inşa edilmiş olan Şark Tiyatrosu, İstanbul'da çoğunlukla yabancı tiyatrocuların yabancı oyun sahnelediği düzeni de değiştirerek Ermeni gençlerle Ermenice ve Türkçe oyunlar sahnelenmeye başlamasıyla da önemli bir olaya ev sahipliği yapmıştı.

Naum Tiyatrosu: İstiklal Caddesi'nde yürümeye devam ettiğinizde Şark Tiyatrosu'nu geçince bugünkü Çiçek Pasajı'nın yerinde onun hayaletini görürsünüz. Osmanlı'da Türkçe sahnelenen ilk oyuna da ev sahipliği yapan ve İstanbul'da inşa edilen ikinci en büyük tiyatro olan yapı, ne yazık ki 1831 yılında büyük Beyoğlu yangınında yok olmuştu.

Opera Tiyatrosu: Galatasaray Meydanı'nı geçtikten sonra avlusuyla dikkat çeken Hacopulo Pasajı'nda 1860'lı yıllarda yer alan müzik dükkânlarından birinin üst katı zamanla opera temsillerinin dinlenebildiği bir sahneye dönüşmüş ve bu nedenle Opera Tiyatrosu adını almıştı.

Concordia Tiyatrosu: Saint Antoine Kilisesi'nin yerinde bir yazlık bir de kışlık olmak üzere iki tiyatro barındıran ama diğer yandan da şarkılı bir eğlenceli yeri, kumarhane olan bir yapı olacağı kimin aklına gelirdi ki. Zaman zaman opera temsillerine de ev sahipliği yapan sahne, dönemin en müstehcen oyunlarının sahnelendiği 'bohem bir batakhane' olarak da bilinirmiş.

Fransız Tiyatrosu: 18. YY'da Galata'da açılmış ve daha sonra Elhamra Pasajı'nın yer aldığı alana taşınmış olan İstanbul'un ilk tiyatro binası. En büyük rakiplerinden Naum Tiyatrosu'nun büyük yangında yok olmasıyla, 1920'deki yıkımına kadar dönemin gösterişli tiyatro hayatı için mihenk taşı olarak görüldü.

Tepebaşı Dram Tiyatrosu: Şehir Tiyatroları'nın ve Şehir Operası'nın uzun dönem merkez sahnesi olan, İstanbul'un popüler tiyatro topluluklarını sahnesinde ağırlamış, aynı zamanda dönemin tüm politik çalkantılarına da tanıklık etmesiyle tiyatro tarihimizin en önemli yapılarından biriydi. 1969'taki son temsilden sonra revize edilerek önce Sergi Sarayı, sonrasında TRT Stüdyoları olarak kullanılmaya devam etmişti.

Cataclоum: Paris, Cezayir ve Selanik'ten sonra yolu İstanbul'a düşen kabare şarkıcısı Henri Yan'ın 20. YY'ın başlarında açtığı mekân, misafir ettiği kabadayılar ve ev sahipliği yaptığı kavgalarıyla diğer sahnelerden oldukça farklı bir yerde duran, dönemin içkili sahnelerinden biriydi.

Cafe de Fleurs: Turumuzun son tiyatrosu Naum Tiyatrosu'nun komşusu, önceleri bahçesinde sirk gösterilerinin yapıldığı, sonraları Jardin des Fleurs tarafından tiyatro sahnesine dönüştürülen Cafe de Fleurs. Sahnenin büyük Beyoğlu yangınında kullanılmaz hâle gelmesinin ardından yerine bugünkü Avrupa Pasajı ya da bilinen adıyla Aynalı Pasaj yaptırıldı.

"İçeriği tiyatrocuların dinlemenin daha kıymetli olacağını düşündük"

Hrant Dink Vakfı İletişim Koordinatörü Zeynep Sungur'la vakfın tiyatroyla olan yakın temasını ve turun detaylarını konuştuk.

Hrant Dink Vakfı İletişim Koordinatörü Zeynep Sungur.

Hrant Dink Vakfı'nın tiyatrolarla olan bu yakın temasının çıkış noktası neydi?

Bu temas aslında Hagop Ayvaz'ın kişisel çabalarıyla oluşturduğu tiyatro arşivinden yola çıkarak Türkiye'nin tiyatro tarihine odaklanan "Kulis: Bir Tiyatro Belleği, Hagop Ayvaz" sergisiyle paralel yürüyen bir süreç. 2006'da, oyuncu, yönetmen, yazar ve yayımcı Hagop Ayvaz'ın vefatının ardından arşivi Agos gazetesine bağışlandı. Bazı kişisel eşyalarının ve Kulis Dergisi'nin 1104 sayılık koleksiyonunun da Hrant Dink Vakfı'na bağışlanmasıyla arşiv bütünlüklü bir hâl aldı. Vakıf sergiyle paralel olarak tiyatro tarihi üzerine yan etkinlikler ve faaliyetler de yürütmeye başladı. Dijital ortama aktarılan Ayvaz arşivi araştırmacıların erişimine açıldı. İstanbul Tiyatroları ve Beyoğlu başlıklı çevrimiçi panel düzenlendi. Sonrasında da Çevrimiçi Beyoğlu Tiyatro Turu'nu yapmaya karar verdik.

Çevrimiçi Beyoğlu Tiyatro Turu'nu nasıl bir yöntemle aktarıyorsunuz katılımcıya?

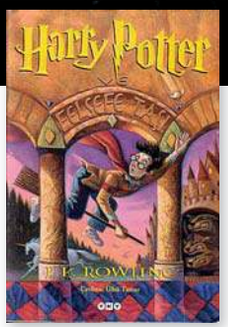
Turu hazırlarken bir diğer esin kaynağımız KarDes mobil uygulamamız oldu. KarDes'in hafıza turlarıyla İstanbul'un çeşitli semtlerinde yürürken eski fotoğraflarına bakıp orada yaşamış kişilerin hikâyelerini dinleyebiliyorsunuz. Beyoğlu Tiyatro Turu da önemli tiyatro yapılarının hikâyelerini ve Beyoğlu'nun geçirdiği yapısal ve kültürel dönüşümü Tilbe Saran'ın anlatıcılığında aktarıyor. Hem KarDes'teki tur içeriğinden hem de Ayvaz'ın arşivinden ilhamla hazırladığımız Çevrimiçi Beyoğlu Tiyatro Turu ise 19. YY'ın başlarından Cumhuriyetin ilanına kadar olan süreçte Beyoğlu'nda bir gezintiye çıkarıyor. Bu rotadaki 12 tiyatro sahnesinin hikâyelerine yer veren anlatıma, arşivlerden fotoğraflar, dönemi canlandırmaya yardımcı olacak temsili görseller ve animasyonlar eşlik edecek.

Tiyatrolarla dayanışma projenizden de bahsedebilir misiniz?

Çevrimiçi Beyoğlu Tiyatro Tur içeriğini tiyatrocuların dinlemenin daha özgün ve kıymetli olacağını düşündük. Pandemi döneminde seyircisiyle buluşamayan tiyatrolara destek olabilmek amacıyla da, farklı tiyatrolardan anlatıcıların yer almasını diledik. Bu vesileyle beş sahneyle çevrimiçi turlarımızı ilk defa düzenliyor olacağız. **MS**

Rowling, serinin ilk kitabını 1995 yılında tamamladı.

Büyücülük dünyasının kurtuluş günü

GİZEM ÇETİMEN
gizem.cetimen@milliyet.com.tr

Harry Potter Günü her yıl 2 Mayıs'ta başta İngiltere olmak üzere pek çok ülkede kutlanıyor. Serinin hayranlarının J.K. Rowling'in kitapları üzerine konuşmalar, podcast'ler, partiler düzenlediği etkinlikler pandemi sebebiyle iki yıldır evlere taşındı.

Sağ kalan çocuğun tüm hikâyesi, İngiliz yazar Joanne Rowling'in 1990 yılında Manchester'dan Londra'ya giden bir trene binmesiyle başladı. Rowling, 2016 yılında Newsweek gazetesine verdiği röportajda o günü "Erkek arkadaşım ve ben, Manchester'da bir daire tutup oraya yerleşmeye karar verdik. Bir süre olabilecek her daireyi inceledik ve bir hafta sonra trenle Londra'ya tek başıma geri dönerken, Harry Potter fikri aklıma geldi. Tesadüf, yanımda kalem yoktu ve birilerinden isteyemeyecek kadar da utangaçtım. Ama kalemim olmadığı için, kitap ve fikirler hakkında düşünecek tamı tamına dört saatim olmuştu," sözleriyle anlatmıştı. Ancak Rowling, Harry'nin hikâyesini yazmaya başladığı dönemde annesini kaybetti ve bu kalemine de yansıdı. Rowling, Oprah Winfrey'e seriyi yazmaya başladığında farkında olmasa da Harry'yi öksüz yapmanın ve serinin ilerleyen zamanlarında yaşanan ölümlerin annesinin ölümüyle baş etme yolu olduğunu söyledi: "Ölmeseydi Harry Potter'ın olmayacağını söyleyebilirim." Her şeye rağmen Rowling, 1995 yılında "Harry Potter ve Felsefe Taşı"nı tamamladı ve metinleri yayınevlerine göndermeye başladı. Hiçbir yayınevinden cevap alamayan yazar, 1996 yılının ağustos ayında Bloomsbury Yayınevi tarafından görüşmeye çağrıldı. Yayınevi, yazarla anlaştı ve 1997 yılında serinin ilk kitabı "Harry Potter ve Felsefe Taşı" İngiltere'de, ardından Amerika'da yayımlandı. Böylelikle yedi kitaplık fantastik bir macera da başlamış oldu.

HOGWARTS SAVAŞI'NIN ANISINA

Uluslararası Harry Potter Günü, her yıl 2 Mayıs tarihinde başta İngiltere olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde Harry Potterseverler tarafından kutlanıyor. Günün anlam ve önemi ise Rowling'in 2007 yılında yayımlanan "Harry Potter ve Ölüm Yadigârları" kitabında yaşanan Hogwarts Savaşı'nın yıldönümü

Rowling, Harry Potter fikrinin bir tren yolculuğunda aklına geldiğini söylüyor.

HARRY POTTER GÜNÜ'NDE YAPILACAKLAR

Pandemi sebebiyle yaşadığımız bu umutsuz günlerde içinizdeki ruh emicileri bir günlüğüne de olsa kovmak ve bugünü eğlenceli bir şekilde geçirebilmeniz adına size bazı önerilerimiz var.

SERİYİ TEKRAR İZLEYİN

Çoğumuzun kendini evinde izole ettiği bu dönemde "Harry Potter" veya "Fantastik Canavarlar" serisini yeniden izlemeniz için mükemmel bir gün!

Salgının başından beri seriyi 'binlerce' kez izlemiş olabilirsiniz. Ancak bir Potterhead için bunun etraftaki ruh emicilerden kaçmanın 'büyüleyici' ve 'harika' bir yolu olduğunu da unutmamak gerek... Seriyi tek başınıza, ailenizle ya da bir arkadaşınızla birlikte izleyip ardından da film hakkındaki görüşlerinizi tartışabilirsiniz. Sonrasında ise filmdeki favori sahnelerinizi kendi istediğiniz gibi canlandırarak telefonunuzun kamerasıyla çekebilirsiniz. Tabii bir büyücü ve cadı olmadığınızı unutmamakta fayda var.

Serinin beyazperdeye uyarlanmasıyla Harry Potter, Daniel Radcliffe'le özdeşleşti.

QUIDDITCH'İ EVİNİZDE OYNAYIN

"Harry Potter" evreninde Hogwarts'lı öğrencilerin süpürgelerinin üstünde oynadığı kurgusal bir spor olan Quidditch'i evinizde oynama fikri çok heyecan verici olmaz mıydı? Eğer bahçeli bir eviniz varsa aileniz ve arkadaşlarınızla bu oyunun Muggle'lara özgü versiyonunu oynayabilirsiniz. İhtiyacınız olan şeyler ise 'Quaffle' ve 'Bludger' yerine geçen üç adet top ve oyuncular için birer adet süpürge... Eğer oyunu oynayacak bir alan yaratamıyorsanız filmdeki Quidditch sahnelerini ya da Türkiye Quidditch takımlarının maçlarını Youtube üzerinden izleyebilirsiniz.

FAVORİ KİTAPLARINIZI OKUYUN

Harry Potter ve arkadaşlarıyla ilk kez tanıştığınız kitapları, yeniden okumaya başlayarak Hogwarts'a hayal dünyanızda yeniden bir yolculuk yapabilirsiniz. Ayrıca seriden en çok sevdiğiniz kitabı seçerek aileniz ve arkadaşlarınızla sesli bir şekilde okuyabilirsiniz. Eğer evde küçük bir çocuk varsa onu da bu fantastik dünyayla tanıştırmanın tam vakti! Hikâye zamanı seansı belirleyerek ilk kitabı ona okumaya başlayabilirsiniz. Ancak farklı bir öneri olarak tüm seriyi Tilbe Saran'ın sesiyle Storytel'den de dinleyebilirsiniz.

BÜYÜLÜ DÜNYANIN TARİFLERİNİ DENEYİN

Pandemi döneminde çoğu insan kendini mutfağa atarak farklı yemekler yapmayı denedi. Siz de bir Potterhead ya da yeniliklere açık biri olarak "Harry Potter" dünyasının yemeklerini ve içeceklerini evinizde yapmayı deneyebilirsiniz. Kitapta ve filmde geçen her yiyeceği yapmanız mümkün olmasa da in-

olması. Kitapta Harry Potter ve arkadaşları, her türlü karanlık ve umutsuzluğa rağmen o gün Karanlık Lord'u yenerek büyücülerin dünyasına ışığı ve umudu yeniden getirir. Pek çok kayıp vermiş olsalar da... Hayranlar bu günü 2012 yılından beri J.K Rowling'in kitapları üzerine konuşmalar, podcastler, festivaller ve partiler düzenleyerek kutluyor. Cheatsheet adlı internet sitesinde yer alan habere göre bu geleneğin yayılmasının sebeplerinden biri de dönemin İngiltere başbakanı David Cameron'ın o günü resmî bir gün olarak belirlenmesini önermesi olmuş. Cameron, 2012 yılında yaptığı açıklamada "Rowling'in çalışmalarının edebiyat dünyasında büyük ve inkâr edilemez bir etkisi olduğuna dair hiç süphe yok. Çalışmalarını tam anlamıyla anmak ve ölümsüzleştirmek için kahramanı Harry Potter'ın serinin düşmanı Lord Voldemort'u yendiği tarihin onuruna 2 Mayıs'ı uluslararası gün olarak ilan etmeliyiz," diyerek bir nevi geleneği başlatmış. Ancak her yıl düzenlenen etkinlikler, 2019 yılında başlayan ve tüm dünyaya yayılan COVID-19 salgını sebebiyle geçen yıldan beri online şekilde evlerde yapılmaya başlandı. Çeşitli kitapevleri, YouTube hesapları üzerinden ya da canlı yayınlar aracılığıyla özel etkinlikler düzenleyerek bu günü anmaya devam etti. Bu sene de bu etkinliklerin devam etmesi bekleniyor.

Serinin tüm bölümlerini art arda izleyerek bir "Harry Potter maratonu" düzenleyebilirsiniz.

ternetten birkaçının tarifini bulabilirsiniz. Örneğin Harry, Hermione ve Ron'un Hogsmeade'e her gittiklerinde içtikleri alkolsüz kaymak birası, pekmezli tart ve Madam Rosmerta'nın bal kabağı suyunu evinizde kolaylıkla yapmanız mümkün.

KENDİNİZİ TEST EDİN

Çoğu "Harry Potter" hayranı muhtemelen Wizarding World adlı internet sitesindeki "Discover Your Hogwarts House on Pottermore" testini yıllar önce çözmüştür. Ancak henüz çözmemiş olanlar varsa bu siteye girerek yapacağız testle Seçmen Şapkanın sizi hangi Hogwarts evine yerleştireceğini hem de Patronus'unuzun ne olacağını öğrenebilirsiniz. Ayrıca ne kadar iyi bir Potterhead olduğunuzu ölçmek için arkadaşlarınızla bir trivia gerçekleştirebilirsiniz.

KENDİ MACERANIZI YARATIN

Serinin altıncı kitabı "Melez Prens"te Lord Voldemort'un ölümsüzlüğü elde etmek için ruhunu parçalara bölerek onu çeşitli objelere yani hortkuluklara koyduğunu öğrenmiştik. Sonrasında Harry ve arkadaşları bu hortkulukların peşine düşmüştü. Siz de evdeki bazı eşyaları hortkuluk olarak belirleyip saklayarak ailenizle bir oyun oynayabilirsiniz. Ailenize çeşitli bulmacalar verip sonunda bu eşyaları bulmalarını sağlayarak keyifli bir zaman geçirebilirsiniz. Harry Potter Günü'nüz kutlu olsun!

BUGÜNE ÖZEL BİR TARİF

MADAM ROSMERTA'NIN BAL KABAĞI SUYU

Malzemeler

- 2 fincan doğranmış bal kabağı
- 2 fincan elma suyu
- 1/2 fincan ananas suyu
- 1 çay kaşığı bal
- 1/2 çay kaşığı tarçın
- 1/2 çay kaşığı zencefil
- 1/2 çay kaşığı rendelenmiş hindistan cevizi

Yapılışı: Bütün bir bal kabağının kabuk kısımlarını ince bir şekilde soyduktan sonra dilimleyin. Çekirdeklerini çıkardıktan sonra iç kısımlarını alın. Katı meyve sıkacağı ya da mutfak robotundan geçirerek suyunu sıkın. Elde ettiğiniz bal kabağı suyunu, elma ve ananas suyuyla birlikte blenderda karıştırın. Azar azar balı ekleyin ve karıştırma işlemini sürdürün. İçerisine arzu ettiğiniz tarçın, zencefil, rendelenmiş hindistan cevizi gibi baharatları ekledikten sonra soğuk olarak servis edebilirsiniz. **MS**

Harry Potter Günü'nü kendinize bal kabağı suyu yaparak kutlayabilirsiniz.

"Görsel hücumdan yakayı sıyırsak güzel olacak"

İkinci podcast dizi yönetmenliği deneyimini "Kefe"yle yaşayan Tansu Biçer, "Podcast meselesi çok yeni. Hâlâ ses dünyası üzerine araştırma devam ediyor kafamızın bir köşesinde. Bu anlamda yönetmenlik ilgimi çekiyor," diyor.

Biçer'e göre podcast, yazarın yapımcıya ulaşmasını kolaylaştıran bir yol: "Çok alan açıcı bir şey."

FOTOĞRAF: ÜNAL ÇAM

BUNLARA DİKKAT!

"K'nın Sesi"
Tiyatrocu Duygu Dalyanoğlu ve akademisyen Özlem Aslan tarafından yürütülen podcast'te salgın döneminde kadınların ve kuirlerin yaşadıklarına ses tiyatrosu oyunları ve uzman sohbetleriyle dikkat çekiliyor.

"Yeni Hâller"
Özgür Mumcu ve Eray Özer'in merak ettikleri konular üzerine araştırma yapıp sohbet ettikleri podcast'te hijyenin sekiz bin yıllık tarihinden K-Pop'a uzanan zengin bir içerik dinleyicileri bekliyor.

"Anormal Şartlar Altında"
Can Öz ve Harun Tekin'i bir araya getiren podcast'te ikili, üzerine kafa yorulması ve değiştirilmesi gerektiğini düşündükleri birtakım kültürel "kötü alışkanlıklar" üzerine konuşuyor.

SEYHAN AKINCI
seyhan.akinci@milliyet.com.tr

Podcast evreni genişlerken içerikler de zenginleşmeye devam ediyor. Podbee'nin imza attığı üçüncü podcast dizisi "Kefe"yle şirket bu alandaki çalışmalarını güçlendiriyor. "Kefe" ülkemizde türüne pek rastlamadığımız bir legal drama örneği. Başar Öztürk'ün senaryosunu kaleme aldığı dizinin yönetmenlik koltuğunda "Karanlık Bölge"nin de yönetmenliğini yapan Tansu Biçer oturuyor. 30'ar dakikalık altı bölümden oluşan dizinin başrollerinde Öner Erkan ve Sanem Öge var. Kurgusunu Tülin Özen'in üstlendiği "Kefe"yi ikinci podcast dizi yönetmenliğini deneyimleyen Tansu Biçer ile konuştuk.

"Karanlık Bölge"nin ardından ikinci podcast dizi yönetmenliğiniz "Kefe". Bu deneyimi nasıl tarif edersiniz?
Podcast'in çok enteresan, güzel bir hissi var. Eğlenceli geliyor bana. Bir de tabii işitsel bir şey, kalkıp da bir TV dizisi yönetmeye bu kadar kolay cesaret edebileceğimi zannetmiyorum. Dolayısıyla yönetmenlik deyince tabii ki bir projeyi, bir diziyi yönetmek gibi olmuyor. Ama işitsel bir şeyle bu kadar çok ilgilenmek ve gerçekten o incecik araları seçmeye çalışmak önemli. Örneğin "Kefe"nin son dokunuşlarını yaparken bir cümlenin arasına es verip de koltukta kıpırdama sesi ekledik.Sahne daha dinlenir hâle geldi. Bu incecik, çok küçük bir şey ama bunlarla ilgilenmek hoşuma gidiyor. İşin çok başlarındayız. Podcast meselesi çok yeni. Hâlâ ses dünyası üzerine araştırma devam ediyor kafamızın bir köşesinde. Bu anlamda yönetmenlik ilgimi çekiyor.

Yabancı podcast'ler dinleyerek mi hazırlandınız peki?
Dinleyebildiğim kadar dinliyorum. Büyük oranda takip ediyorum. Bazen İngilizcem yetmiyor, anlamakta zorlanıyorum ama yettiği kadarıyla da yabancıları takip ediyorum. Ne yapıyorlar, neyin peşinden gidiyorlar, hikâyeyi nasıl kuruyorlar... Sadece işitsel olunca ve dinleyici kitlesi de henüz tam anlamıyla bunu kabul etmediği, tam kendi kitlesi oluşmadığı için çok az insana heyecan veriyor. Keşke herkese heyecan verse. Bu görsel hücumdan yakayı sıyırıyor olsak çok güzel olacak. Benim işim de görselle ama yine de çok fazla olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda yabancı örneklere bakıyorum ama daha çok düşünüyorum. Ne olabilir, ne arayabiliriz buralarda diye... Genel olarak hikâye kurgusuna bakıyorum. Daha kolay nasıl anlatılıyor, ilgiyi kaybetmeden konu nasıl devam ediyor, hangi efekt nerede nasıl kullanılıyor vs. Bunlar da ilgimi ayakta tutuyor.

"PODCAST DİNLEMEK İÇİN YÜRÜMEYİ TERCİH EDİYORUM"

"Karanlık Bölge"de podcast oyunculuğunu da deneyimlediniz. Nasıl bir keşif alanı orası?
Sadece oyunculuğu ayırarak bahsedemeyiz. Bir kurguyu yapmak da aynı şey, bir hikâyeyi kurmak da. Ve bunların hepsini biz aynı anda anlamaya ve öğrenmeye çalışıyoruz. Bu anlamda çok zorlandığımız bir taraf oluyor oyunculuk açısından. Oyuncu oynarken hiçbirimizin fark etmediği bir şekilde boğazına bir şey oluyor ya da bir es, oluyor sonra dinlerken duyuyoruz. Biz o es'i ya da hışırtıyı anlamamış oluyoruz. Dinlerken fark ediyorsun ve bu kafanda bir şey canlanmasını sağlıyor. Madem sesi böyle olmuş o sırada sandalyesinde hareket etsin diyorsun. Ve doğal olarak oraya bir şey koyuyorsun. Bunlar hem eğlenceli hem de kafa yakıcı kısmı. Teknik zorunluluklar var. Örneğin sahne gereği iki oyuncu arasında 10 metre olması lazım ama diğer oyuncu yanında duruyor. Hem onu hem uzağı oynuyor olması gerekiyor. Mikrofondan uzaklaşmaması lazım. Bunların hepsi bir araya geldiğinde dinlerken oluşacak o canlılık etkisi azalabiliyor. Biraz onlara dikkat etmek gerekiyor. Yönetmenlik kısmı da biraz orası.

Sizin podcast'le nasıl bir ilişkiniz var? Neler dinliyorsunuz?
Daha çok şovları dinliyorum. Sürekli dizileri kovalamıyorum. Yeni bir şey bulmaya çalışmıyorum. Özgür Mumcu ve Eray Özer'in "Yeni Hâller"ini severek dinliyorum. "Fularsız Entellik"i dinliyorum. Bir yerden bir yere yürüyorsam podcast dinliyorum kesinlikle. Hatta podcast dinleyeceğim diye yürümeyi tercih ediyorum bazen. Evden daha erken çıkıyorum yürüyeyim de dinleyeyim bakalım neler oluyor diye... Araba kullanırken, yemek yaparken mutlaka dinliyorum. Müzik dinlemiyorum çok fazla mesela. İnsanlar neler yapıyor diye bakmak için daha çok podcast dinliyorum.

Levent Kazak ABD'de podcast dizilerinin pilot bölüm görevi görmeye başladığını söylemişti. Siz kurgu podcast işlerinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?
Podcast'i yazarın yapımcıya ulaşmasını kolaylaştıran bir yol olarak görüyorum. Çok hızlı bir üretim var. Yapımcıların yeni birini yetiştirmek için vakitleri yok. Kendi yapmak istediklerine bile yetişemiyorlar. Düzenin problemi bu bence. Kendi altyapısını oluşturamaması. Yeni soluklar yaratamaması. Podcast buna aracı olabilir. Yapımcı olarak oturup senaryoları dinleyebilirsin. Oturup okumaktan farklı bir kapı da açabilir. Çünkü orada bir dil de görecekler. Oyuncu bile tanıyabilirsin. Bu anlamda çok alan açıcı bir şey. Yapımcıların buraya destek olması ve bir altyapı alanı olarak görmeleri lazım. Yazarların koltuğunun altına bir senaryo sıkıştırıp kapı kapı dolaşmak yerine hikâye bittiyse bunun podcast'ini yapması ve oradan birilerine ulaşması daha iyi olur. Çok dinlenmiş bir podcast ise iyi bir ön izleme yapmış olursun yapımcı olarak.

"Kefe" tanıtımlarda da söylendiği gibi türüne çok rastlamadığımız bir legal drama... Nasıl bir içerik bekliyor bizleri?
Türkiye'de podcast olarak örneği yok. Dizi olarak zamanında yapıldı mı bilmiyorum. Legal drama Amerika'dan öğrendiğimiz bir şey. Avukatlık üzerine bir dizi. Gizemli bir olay var. Bu gizem gitgide bir sarmala dönüşüyor. Sonuna doğru büyük bir şeye dönüşecek. Ve bunu çözmeye çalışan Can adında bir avukat var. Hülya diye bir karakterimiz var. Hülya ve Can olayları çözmeye çalışacaklar. Ara ara kendi küçük davaları da devam edecek. Bunlar üzerinden de Türkiye'de adalet üzerine, hak, hukuk üzerine biraz konuşuyor olacağız. **MS**

Jobs, kızına kendisiyle ilgili bir kitap yazıp yazmayacağını sorduğunda "Hayır," demiş Lisa Brennan-Jobs: "Sözümü tutmamak konusunda birçok yönden memnunum."

"Babam hakkında değil, kendim hakkında bir kitap yazdım"

Steve Jobs'ın 'öteki kızı' Lisa Brennan Jobs "Gençlik Hatası" adlı kitabını "Gerçek şu ki babam hakkında bir kitap yazmadım. Kendim hakkında bir kitap yazdım ve bu bir reşit olma hikâyesi," sözleriyle tanımlıyor.

BÜŞRA UYAR
busra@altyazi.net

Dünyanın zekâsına ve 'küçük tuhaflıklarına' hayranlık duyduğu Steve Jobs'ın ölümünün üzerinden 10 yıl, 'öteki kızı' Lisa Brennan-Jobs'ın babasının ölümü ardından kaleme aldığı "Smallfry"ın üzerinden ise üç yıl geçti. Başarılı bir iş insanı portresi görmek isteyenleri, bir genç kızın hayat dökümüyle afallatan kitap, Mundi Yayınları tarafından Ayşe Başçı çevirisiyle dilimize kazandırıldı. 'Başarılı' sıfatıyla mitikleştirilen statülerin birer birer yıkılmaya başladığı şu günlerde Lisa Brennan-Jobs ile hem olağanüstü hem de sıradan bir 'reşit olmak hikâyesi' olan "Gençlik Hatası" üzerine konuştuk.

Steve Jobs "Benim hakkımda yazacak mısın?" diye sorduğunda, "Hayır," cevabı verdiğinizi söylüyorsunuz "Gençlik Hatası"nda. İlk kitabınızda -bu denli başarılı bir şekilde- sözünüzü tutmamak nasıl bir his?

Bir kitabı canlandırmaktan zevk duyan biri olmaktansa, hilekâr olmak daha iyidir, öyle değil mi? Sözümü tutmamak konusuna gelirsek -maalesef- birçok yönden memnunum; karakterimin utanç verici, yaramaz yönlerini bulmak için kendimi deşmek zorunda kaldım. Phillip Roth "Patrimony"sinde -ki o da kurgu dışıdır- babasına yardım eder ve sayfalarda utanç verici bir şey olur. Babası oğluna, onun hakkında yazmaması için yalvarır ve oğlu da yazmayacağına söz verir. Tabii ki, sözde verilmiş bir sözdür bu. Kendi kitabımı yazarken "Patrimony"yi okuyordum ve "Ah, benim de böyle bir anım var!" dedim. O zamana kadar, beni kötü göstereceğini bilsem bile bulabildiğim herhangi ilginç bir şeyi kullanmayı öğrenerek yazma sürecinde ilerlemiştim. İmaj için değil, doğruluk ve ilgi için ilerliyordum. Kitap haysiyetimden önce geliyordu yani. Ama gerçek şu ki babam hakkında bir kitap yazmadım; kendim hakkında bir kitap yazdım. Kurgu dışı olanın zor kısmı bu: Kendin hakkında yazarken kendine yardımcı olamazsın belki; ama başkaları hakkında yazabilirsin. Neticede, hepimiz birbirimize bağlıyız. Yani, bu açıdan bakarsak, yalan söylemedim. Ama babamın her hâlükârda bundan mutlu olacağını da sanmıyorum.

Steve Jobs tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de mutlak başarı timsali olarak görülüyor. Birçok yerde ona dair "kırpılmış" tavsiyeler geziniyor ya da yalnızca çok zeki insanlara hak görülen, huysuz ritüelleri dilden dile yayılıyor... Babanızı tüm "karizmatik" huysuzluklarıyla müthiş bir başarı timsali olarak tanıtmak yerine, onu tüm kusurlarıyla bizlere aktarmanız; çok güçlü bir karşı çıkış. Bu karşı çıkışa edebî formunu kazandırırken nelerden beslendiniz?

Dediğim gibi, babam hakkında değil kendim hakkında yazmaya çalışıyordum. Anneme, kendime veya sayfalarda -ve hayatımda- gezinen diğer insanlara kıyasla babamın karakterine ağırlık ver-

Brennan-Jobs, onu kitabı yazmaya iten şeyin gölge tarafından yutulmama dürtüsü olduğunu söylüyor.

"İNSANLAR ÇOCUĞUMUN CİNSİYETİ KONUSUNDA ENDİŞELİYDİ"

Birilerinin karısı, annesi, kızı olmak ve bu 'statüyle' yaftalanmak ülkemizde olduğu gibi dünyada da kadınları öfkelendiren bir utanç meselesi. Türkiye'de bunun son sayılabilecek örneği, korona aşısı üretiminde önemli başarılara imza atan Uğur Şahin ve Özlem Türeci çiftinden haberlerde "Uğur Şahin ve eşi" şeklinde bahsedilmesiydi. Siz 'Lisa' olarak bu konuda ne söylemek istersiniz?

Kitabımda tam da bununla ilgili bir hikâye var. Annem hamile olduğunu öğrendikten sonra bir rahip babama, babamın sorumlulukları hakkında birtakım tavsiyelerde bulunmuş. Babama eğer kızı olursa yardım etmesine gerek olmayacağını söylemiş. Eğer oğlu olursa, işte o zaman yardım etmesi gerekiyormuş. Kitap üzerinde çalışmaya başlamadan önce bunu bilmiyordum. Birkaç farklı kişiyle konuşana dek bunun ne denli güçlü bir tavsiye olduğunu anlamamıştım. İnsanların erkeğin önemi ve kadının önemsizliği hakkında tavsiye almasının şimdi bile nadir rastlanan bir durum olduğunu düşünmüyorum. Ama dünya değişiyor. Gelecekte kim, kendini nasıl tanımlamak istiyorsa bunun gücüne ve takdirine erişecek. Hamileyken, insanlar çocuğumun cinsiyeti konusunda son derece endişeli görünüyordu. Bana göre ise esas haber bir bebeğim olacağıydı! Elbette her şey ilginç ve güzeldi, ama cinsiyet? Eh, o kadar da önemli değildi.

mek gibi bir eğilimim de yoktu. Bu bir reşit olma hikâyesi. Aslında -çok küstahça görünüyor olsa da- babamın karakterinin estetiğine dair genel bir endişe duymadan, kendi büyüme deneyimim için hikâyeyi olabildiğince eksiksiz ve dürüst bir şekilde anlatmaya çalıştım. Bazı okurların Steve Jobs hakkında bir kitap okuyacaklarını varsayarak kitabı eline alıp bunun sonucunda Steve Jobs yerine kendi çocuklukları ve büyüme süreçleriyle tanışmalarını umuyordum. Bir açıdan hikâyem olağanüstü, evet; ama çoğu yönden de oldukça sıradan. Ve sıradan olan, birçok yerde 'insan olma' hâline fırça dokunuşlarında bulunuyor. Özlem, şaşkınlık, utanç, neşe, zenginlik, yoksulluk, dışarıdan aydınlatılmış bir pencereye bakma ve orada görüneni dilemek... Bunlar birçok insanın sahip olduğu duygular - ebeveynleri kim olursa olsun. Bence evlerimizi sık sık taşıyor olmamız, tipik bir Amerikalı olma hâli, ve Tanrım, biz çok fazla taşındık! Ama belki bu konuda yanılıyorumdur.

"Gençlik Hatası"
Lisa Brennan-Jobs
Çev.: Ayşe Başçı
Mundi Yayınları
Biyografi
Fiyatı: 47,50 TL

"Gençlik Hatası"nı okurken bunun yalnızca 'Steve Jobs'ın kızıyla' ilgili olmadığını düşündüm. Bu Lisa'nın hayatıydı ve Lisa'nın hayatı aslında çok zorlu bir anne-kız ilişkisiyle de şekillenmişti. Ancak Lisa hem anneye hem de babaya karşı güçlü durmayı öğrenerek bize hayatın içinden bir katharsis sunuyordu... Hayatınızdaki iki önemli figürün kusursuz iki zıt parçadan oluştuğunu söylemek mümkün. Hatta -Jung, Campell ve Le Guin'i de anacaksak!- adeta birbirinin gölgesi. Siz kendinizi bu üçgenin hangi köşesinde görüyorsunuz? Hâlâ gölge tarafından yutulmamak için direniyor musunuz yoksa artık tamamen size ait gölgeleriniz var mı?

Ne kadar ilginç bir soru! O hattın tam ortasında yaşamaya çalışıyorum. Gölgeleri reddetmiyorum ama onlar tarafından da yutulmamaya çalışıyorum. Bence -her ne kadar yapmak istediğim son şey olsa da- beni bu kitabı yazmaya iten şey, gölge tarafından yutulmama dürtüsüydü. Düşünsene: Bir ünlünün çocuğu olup anı yazmak ne kadar sevimsiz ve aptalca, özellikle gerçekten de edebî bir tutkum varken. Ama bu hikâyelere tekrar tekrar geri dönmeye devam ettim, belki de başka hikâyeler 'patlak vermeden' önce onların çözülmeleri gerekiyordu. Annem defalarca, "Kendi tarihinle yüzleşmelisin, böylece onu tekrarlamazsın," dedi. Bu, büyük geçmiş "tarama"sından küçük hayatıma yanlış uyarlanan, çok yorgun bir cümle gibi geliyordu bana. Ama şimdi onun ne kadar haklı olduğunu anlıyorum: Başlı başına bir süreç olan geçmişi hatırlamak ve onu hem bir çocuğun hem de bir yetişkinin bakış açısıyla çözümlemek, geçmişime daha az bağımlı olmamı sağlıyor. Kitabı yazdığımdan beri daha hafif, daha özgür hissediyorum. Kitap yayınlanmadan hemen önce bir bebeğim de oldu. Bu şiddetli, tüketen bir zevkti. **MS**

Yazar Murat Gülsoy'un tekinsizlik duygusunun peşinde iz sürdüğü öykülerinden oluşan yeni kitabı "Belirsiz Bir Ânın Kıyısında", eğlenceli ve sürükleyici kurgularla okurları birbirinden farklı anların sonsuzluğa uzanan genişliğine taşıyor.

Ânın içindeki sonsuzluğa bırakılan öyküler

DİLEK ATLI
dilekatli@gmail.com

Zaman ve mekân sınırı içinde yaşarken hissedilen bazı önemli anlardaki tuhaflıkları kâh gülümseterek kâh ürküterek okurlarıyla paylaşan Murat Gülsoy, gotik tarzda ele aldığı modern öykülerinde tekinsizlik kavramı üzerinde duruyor. "Belirsiz Bir Ânın Kıyısında"da yer alan öykülerin öne çıkan özelliklerini, yazı üzerine düşüncelerini ve yaratıcı yazarlık atölyelerini Gülsoy ile yaptığımız söyleşide ayrıntılarıyla konuştuk.

"Belirsiz Bir Ânın Kıyısında" kitabınızda yedi öykü var ve her biri kısa bir selamlama metni ile başlıyor. Bu metinlerin ortaklaştığı duygu, yani kitabın çıkış duygusu nedir?
Bunlar uzun zamandır defterlerimde notlarını aldığım öykülerden bazıları aslında. Ortak noktaları hepsinin bir tür belirsizlik ânına referans vermeleri. Hayatın içerisinde kimi zaman yaşadığımız tekinsizlikler, tuhaflıklar bizi düşündürür. Varoluş üzerine, hayat üzerine, geçmiş ve gelecek üzerine... Örneğin bir kaza ânı olabilir bu. Ölüme yaklaşma ânı yani. Anesteziden uyanma hâli de olabilir. Yani dünyanın bize bir anlığına farklı göründüğü zamanlar bu kitaptaki öykülerin temel ortak noktası diyebilirim.

Tekinsizlik hâliyle tam olarak neyi kastediyorsunuz?
Bir tür kıyıda olma ve sınıra yaklaşma hâlini. Sınırlar önemlidir. Yaratma süreci dediğimiz şeyin aslında birtakım sınırlarla giriştiğimiz bir mücadele olduğunu düşünüyorum. Aklımın bir köşesinde sevdiğim korku, gerilim, gotik öyküleri de vardı yazarken. Henüz ortaokul yıllarında O. Henry'nin tuhaf sürprizli öykülerini ve Edgar Allan Poe'nun korkunç ve şaşırtıcı öykülerini okurdum. O hikâyeler bana dedemin anlattığı menkıbeleri ya da şehir efsanelerini de hatırlatırdı. Sonra bunlara filmler eklendi. Tüm bunlar yazdıklarımda bir doku oluşturuyor. "Sevgilinin Geciken Ölümü", "Karanlığın Aynası" ve son romanım "Ve Ateş Bizi Tüketiyor"da bu izlek sürdü. "Belirsiz Bir Ânın Kıyısında"da daha da öteye gitmek istedim.

"İnsan ne tuhaf. Gündelik köleliğin biraz dışına çıkabilse neler yaratabiliyor" cümlesinin belirginleştiği "Sınav Sabahı" öyküsünün kahramanı Ömer nasıl biri?
Ömer; beyaz yakalı, bulunduğu yerden biraz daha yukarı çıkmak isteyen bir insan. Şöyle de düşünebilirsiniz: Örneğin köprü trafiğinde, çevre yolunda binlerce araç ağır ağır birlikte bir yöne doğru giderler ve o araçların içinde Ömer gibi insanlar vardır. Birçok hayale sahip, sorunları olan... İnsan bazen trafik sıkıştığında yandaki yeşillendirilmiş yollara bakar ve otoban kenarı güzel gözüksün diye ekilmiş ağaçların ve bitkilerin arasından koşarak uzaklaşmak ister. Bu öykünün çıkış noktası bu aslında. O otobandan çıkabilmek... O otoban aynı zamanda yaşadığımız dünya ve öyle kolay kolay da dışına çıkamıyoruz. Kendi varoluşunu daha yaratıcı bir şekilde gerçekleştirme imkânı bulamayan insanın oradan çıkma arzusunu bu öyküde anlatmaya çalıştım.

"Trapped" öyküsü, ilgi uyandıran bir yapıda ve sinemografik bir havaya sahip. 1980'lerin sinema filmleri gibi. Siz buna katılır mısınız?
"Trapped" bir kaybolma öyküsü. Bir evin içinde kaybolunur mu? Bu, benim zihnimi kurcalayan bir şeydir. "Nisyan" romanımda da zihni solmakta olan, bunayan yaşlı bir adamın küçücük evinin içinde kayboluşunu anlattım. Tüm o odalar, kapılar, koridorlar, eşyalar yaşanmış zamanların üst üste yığılmasından oluşur. İnsanın, kabuklu bir hayvanın içinde yaşayan bir yumuşakça gibi, evinin içerisinde sürekli dolanması bana çok tedirgin edici gelir. "Trapped"; tuzağa düşmüş olmak, kısılıp kalmak demek. Öykü bu duyguyla ortaya çıktı. Diğer taraftan, evet bu öykü ve kitaptaki bazı öyküler sinemaya uyarlanabilir. Bazen tiyatroya da uyarlansa nasıl olur acaba diye düşünüyorum. Çünkü yakın zamanda "Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet" adlı romanım sahneye uyarlandı. Günümüz tiyatrocularının deneysel anlatımlarına sinemadan daha yakın buluyorum yazdıklarımı, diyebilirim.

Freud'un tekinsizlik duygusuna gönderme yaptığınız "Unheimlich" adlı öykünüzde artık zamane öykülerinde

FOTOĞRAF: HÜSEYİN ÖZDEMİR

"Belirsiz Bir Ânın Kıyısında"
Murat Gülsoy
Can Yayınları
Öykü

"YARATICI YAZARLIĞA İLGİ SINIRLARIN ÖTESİNE TAŞINDI"

"Sadece yazmayı değil, yazmak üzerine düşünmeyi de seviyor'" cümlesi sizi tanımlayan cümlelerden biri. Yazmak üzerine düşünürken neler yaparsınız?
Her gün bir şeyler yazmaya zaman ayırıyorum ve yazarak düşünüyorum. 1984'ten beri defterler tutuyorum. Yazacaklarıma dair notlar, yazı üzerine düşünceler, okumalar ve araştırmalar ile ilgili şeyler yazıyorum. 1990'larda zihinsel süreçler üzerine yaptığım okumalar beni edebiyat teorilerine, anlatıbilimine ve yaratıcı yazarlığa taşıdı. Okuduğum Amerikan tarzı kitapların bazıları meseleyi çok basit formüllere indirgiyordu. Ben farklı bir çaba içine girdim ve bu çalışmalarımı "Büyübozumu Yaratıcı Yazarlık" kitabımda yayımladım. Aynı yıl atölye çalışmalarımı başlattım. Ayrıca yazar arkadaşım Ayfer Tunç ile birlikte her ay "Diyaloglar" adlı bir edebiyat programı yapıyoruz yıllardır.

Yaratıcı yazarlık derslerine bir dönem yoğun bir merak vardı. Bu merak zamanla zayıfladı mı yoksa aynı ilgi devam ediyor mu?
Tam tersine gitgide artıyor. Yaratıcı yazarlık, eskiden şüphe ile karşılanırken şimdi okul müfredatlarında yer alıyor. Özetle öykü ve roman yazma tekniklerini, becerilerini geliştirmek için tasarlanmış bir eğitim programıdır. Bir moda olsaydı geçip giderdi. Ama işe yaradığı için ilgi artıyor. Atölyeme katılanların kitapları yayımlandıkça, ödüller aldıkça mutlu oluyorum, emeğin kaybolmadığına duyduğum inanç pekişiyor. Pandemi dönemiyle birlikte çevrimiçi etkinliklere geçtik, bu dönem katılım sınır ötesine taşındı. Benim şu anda tüm atölyelerim İstanbul dışı, Türkiye dışına açık hâle geldi. Bunu iki yıl önce böyle hayal edemezdim. Demek oluyor ki gelecek, sürprizlerle dolu.

Sınırların önemli olduğunu söylüyor Gülsoy: "Yaratma süreci dediğimiz şey aslında birtakım sınırlarla giriştiğimiz bir mücadele."

kendine yer bulan yeni bir karakter var: yapay zekâ.
Yapay zekâ bir tekinsizlik duygusu yaratıyor. 1990'larda psikolojide master yaparken insan zihni üzerine çalışmalara katıldım. O sırada araştırdığım konuların başında yapay zekâ geliyordu. Yeni programlar çıkmıştı. Bir tanesi de "Eliza" diye bir psikoterapist programıydı. Onunla konuştuğum tarihlerde yaşadığım duygu tekinsizlikti. Hem onun bir program olduğunu biliyorsunuz hem de zaman zaman karşınızda sizi 'anlayan' akıllı bir varlık olduğu yanılsamasına kapılıyorsunuz. Bu deneyimden kaynaklı bir öykü "Unheimlich". Aslında edebiyat bu yanılsamayı çok güzel yaratır. "Don Kişot"u okurken kim Don Kişot'un gerçek olmadığını iddia edebilir ki?

"Anestezi" öyküsü üzerinde düşünme sağlayan bir metin. "Ya yaşadıkça azaltıyorsak?" sorusundan hareket ediyorsunuz. Bu fikri size getiren nedir?
Kitaptaki en tuhaf öykülerden biri. "Anestezi" öyküsünde ben anestezi sonrası yaşanan zaman yanılsamasının üstüne gitmeye çalıştım. Aslında hep yaşadığımız şeydir: Belirli bir anda, örneğin şu anda, kendi hayatımızı düşündüğümüzde geçmişi belirli şeyler üzerinden hatırlıyoruz. Belirli bir resim, bir hikâye var kafamızda. Ancak bir başka anda, bir ay ya da bir yıl sonra örneğin, tekrar geçmişi düşündüğümüzde bambaşka bir hikâyeyle anımsıyoruz. Yaşadıkça çoğalacağına, yaşadıkça sanki birbirinin üstüne yazılıyor gibi, bazen birbirini gölgede bırakıyor gibi, bazen zaten hatırlamak istemediğimiz için yok etmeye, uzaklaşmaya çalışıyoruz o anlardan. Böylelikle de yaşadıkça azalıyoruz aslında ve bu oldukça hazin geliyor. **MS**

Şebnem İşigüzel'den kurgu da olsa gizlenmiş gerçek de olsa her satırı, her mesajı yerini bulan bir kitap geldi baharla birlikte. "İstanbullu Amazonlar 1809", bir kadının, Osmanlı tahtı bahtı olmuş bir sultanın hikâyesini anlatıyor.

"Kadınlar her zaman tarih yazdı ama yok sayıldılar"

EFNAN ATMACA
efnanatmaca@gmail.com

Şebnem İşigüzel'den çok incelikli bir roman geldi baharla birlikte. Katman katman açılan asıl hikâyesi kadar o asıl hikâyenin altında mesajlar taşıyan bir roman "İstanbullu Amazonlar 1809". Hikâye, 1809 yılında geçiyor. Osmanlı'da taht kavgaları sürerken ezber bozan bir şey oluyor ve yeniçeriler tahta Esma Sultan'ı çıkarıyorlar. Bir kış boyunca Osmanlı'nın tahtında bir kadın sultan oturuyor. Öyle sıradan da bir sultan değil, İstanbullu Amazonlar diye adlandırılan yeniçeriye bile posta koymuş bir gruptan Esma Sultan. Maalesef istediklerini geçiremiyor taht süresince hayata ama düşünceleri bile ezberleri bozmaya yetiyor. İktidar kavgalarından feminizme, kadın olmanın zorluklarından gücüne, bu toprakların tarihinden talihine uzanan bir kitap "İstanbullu Amazonlar 1809"...

Öncelikle Osmanlı'da kısa bir dönem de olsa tahta çıkmış bir kadın sultanın hikâyesini yazma fikri nasıl doğdu?

Bu romanı nefes almak için yazdım. Okurum için de öyle olsun istedim. Aslında tarihten çok bugün ilham verdi diyebilirim. Yorgos Lanthimos'un Olivia Colman'lı "Sarayın Gözdesi" filmi kadınlar üzerinden sarayı anlatmak konusunda zihnimi açtı. Ama asıl "The Young Pope" dizisiyle sarsıldım. Beni sarsan tek şey dizi boyunca tatlı tatlı sigarasını tüttüren Jude Law değildi. Sarsılmaz gerçekleri eğip bükme arzusuydu. Çünkü edebiyat da aşk gibi gerçekliğin bizim için ne kadar önemsiz olduğunun çarpıcı bir örneğidir. Popüler kültür gıdıkladı ama bunu nasıl yapabilirim fikrini yine tarihte ve bütün kalbimle bağlı olduğum edebiyatta buldum. Felsefe de elimden tuttu diyebilirim. Okuruma oyun oynama arzum olduğu sürece her

Tarihin bizden saklanmadığını söylüyor İşigüzel: "Bilmenin işimize gelmediği durumlar var."

FOTOĞRAFLAR: MANUEL ÇITAK

"ÖLDÜRÜLEN HER KADINDA BİZ DE ÖLÜYORUZ ASLINDA"

Kitabı Şule Çet ve arkadaşlarına ithaf ediyorsunuz. Tüm öldürülen kadınlara, hak savunucu kız kardeşlere... Kadınların kurban edildiği bu döngü nasıl değişecek sizce?

Ben onlara bir kitap adadım umarım ileride bütün güzel şeyler onların adıyla anılır. Meydanlar, sokaklar, vapurlar, erkeklerin hayattan kopardığı kadınların adını taşır ve nasıl bir dönem geçirdiğimizi bize unutturmaz. Erkekler tarafından öldürülen şiddet gören her kadın için kalbim paramparça. Şule Çet'e adalet değil kadın arkadaşları sahip çıktı. Yoksa Şule Çet atıldığı yerde yatıyordu. Katillere hak ettikleri ceza hak savunucusu kadınlar sayesinde verildi ve mücadele devam ediyor. Bunu bir sembol olarak görüyorum. Şule Çet, kadına şiddeti kanıksayan, neredeyse "Düşen kadınlara bak," deyip geçecek yüzsüzlüğün, adaletsizliğin sembolü oldu. Öldürülen her kadında biz de ölüyoruz aslında. Soluyoruz, baskı altındayız. Bu ülkede onlar için de yaşayacağımız özgür, güzel günlerimiz olur umarım. O umutla hayal ettim ve bu kitabı onlara adadım.

şeyi yazabilirmişim gibi geliyor bana. Bu da taht bahtı görmüş ve tarihten itinayla silinmiş kadın sultan hikâyesi için güç verdi.

Elbette tüm okurların merak edeceği soruyu da sormak istiyorum: Kitabın ne kadarı gerçek, ne kadarı kurgu?

Valla bunu romanın anlatıcısına sormak lazım. Çünkü onu da icat ettim, kurguladım. Tarih her şeyi bir yere kadar anlatıyor. Biraz önce fikrin nereden nasıl geldiğini konuştuk. Şunu da eklemek isterim aslında: Osmanlı Sultanları'nın mektuplarına başka arşivlerde rastlıyoruz. Fatih Sultan Mehmet'in kimi fermanlarından haberimiz yok. Tarih bizden saklanmıyor. Bilmenin işimize gelmediği durumlar var. Tarih 17 Kasım 1808 gecesi sarayın etrafını saran yeniçerinin "Biz de Kerime-i Sultan Abdülhamid Han İsmetlü Esma Sultan'ı isteriz," diye bağırdığını yazıyor. Sonrasında tıpkı Osmanlı'nın yaşadığı Zetna bozgunu gibi bize anlatılmayan, saklanan bir gerçek olabilir mi? Romanın anlatıcısının iddiaları şaşırtıcı ve merak uyandırırcı. Sunduğu kanıtlar ilginç. Şu soruların cevabı için okumak şart: Osmanlı bir kadın sultanı tahta çıkardı mı? Yavuz Sultan Selim'in, Fatih Sultan Mehmet'in ve Kanuni Sultan Süleyman'ın kanından bir kadın sultan 171 gün boyunca tahtta kaldı mı? Şehzadelerinden öte kimseye iktidar olma şansı vermeyen Osmanlı buna neden, nasıl mecbur kalmıştı? Sonra ne oldu? Asıl gerçek şu ki benim "İstanbullu Amazonlar"ım erkekler üzerinden anlatılan tarihi ters yüz etmeye geliyorlar.

"İstanbullu Amazonlar 1809"
Şebnem İşigüzel
İletişim Yayınları
Roman
Fiyatı: 26 TL

Kitaptaki tüm kahramanlarınız gerçek kişiler. Ve hepsinin hikâyesi de doğru. III. Selim, IV. Mustafa ve II. Mahmud dönemlerinde geçiyor olaylar. Buradan yola çıkarsak sizi bu kurguya ya da gerçekliğe yönlendiren ipucunu nerede buldunuz?

Yıllar evvel bir kasa kuyruğunda şaşkınlıkla erkeklerin çoğunluğunun kart şifresinin 1453 olduğunu fark etmiştim. Kartını bu tarihle şifreleyenlerin hiçbir şey bildikleri yok. Eğitim de bir masal anlatıyor. Oysa tarih masal değildir. Bu toplumun olgunlaşamamasının biricik nedeni bence bu. Kendi gerçeklerinden habersiz ve bunu hazmedebilecek olgunlukta değil. Olamaz da. Çok güzel bir soru sordunuz. Bu saydığınız ve romanda da adı geçen sultanlar Osmanlı'nın ve bugünün talihsiz yönetim anlayışının özeti gibi. Ben taht bahtı gören ilk ve son kadın sultan hikâyesi için bu dönemi zorunlu olarak seçtim. Üçünün de farklı karakterleri olan, bambaşka insanlar olmalarını etkileyici buldum. Biri sofuyken ötekinin Batılı oluşu, biri olgunken diğerinin aptallığa varan naifliği gerçekti ve ilginçti.

Kitaba dönersek elbette en ilgi çeken adı ve adın hikâyesi. "İstanbullu Amazonlar"..."İstanbullu Amazonlar"ın devamı elbette Esma Sultan'la savaş meydanına giden Cengâver Karılar... Bu 30 kadın ve onların arasında iki Ermeni kardeş. Onların bu toprakların ilk feministleri olduğunu ya da zülme ilk karşı duranlar olduklarını söyleyebilir miyiz?

Evet. Romanın anlatıcısına ve onun sunduğu tezlere, dönemin kadı kayıtlarına bakılırsa bu etkileyici hikâyenin sonu feminizme çıkıyor. Kadına seçme seçilme hakkının verilmesi, kamusal alandaki varlığı, medeni kanun, memlekete bir günde gelmiş gibi duruyor. Evet, Cumhuriyet ve Mustafa Kemal bunun böyle olmasına karar verdi. Yani Kemalizmin 'Lazımsa biz yaparız" jestinin öncesine bakmak lazım. Kamusal alandan uzaklaştırılan Nezihe Muhiddin'e, Türk Kadınlar Birliği'ne bir şey borçlu değil miyiz yani? Kadın haklarından söz edeceksek bunun Ermeni feministlere uzanan bir mücadele tarihi var. Tek çiçekle bahar gelmez. Ezber tarihinin unutturduklarını fısıldamak niyetindeyim. Hatta edebî kurgudan aldığım güçle, haykırmak istiyorum bile diyebilirim. Kadınlar her zaman tarih yazdı ama yok sayıldılar.

Esma Sultan'ın taht bahtı uzun olsaydı, aklındakileri gerçekleştirseydi tüm bunlar bugüne nasıl yansırdı sizce?

Romanda İngiliz elçisine anlattıklarına kulak verirsek öngörü sahibi, mantıklı bir hükümdarla karşı karşıya olduğumuzu görebiliyoruz. Osmanlı'nın zayıflama nedenlerini tespit ettiği gibi teşhisi de hazır. Sözünü ettiği şeyler gerçekleşseydi Avrupa ve çağdaş dünya buradan yürüyebilirdi. Fikren ve madden çok bereketli, huzurlu bir coğrafyayı bir kadın hükümdar olarak dünyaya getirmeye muktedir görünüyor.

Sultan'ın en büyük destekçileri kuzenleri Hatice ve Beyhan sultanlar. Kadın kadının yurdu mudur yoksa kurdu

İşigüzel'e göre gelenek, din ve erkekler, erki kadınlara makbul görmüyor: "Yakacaksa dünyayı kadınlar yakacak ve yeniden kuracak."

mu diye tartıştığımız günlerde güzel örnek olur mu bu dayanışma?

Kadın kadının kurdudur diyenler, kurtlaşıp hemcinslerini parçalamaya kalkışanlar, onları bu hâle getiren düzeni ve baskıyı ah bir görebilseler. Elbette kadın kadının yurdudur. Kendi cennetimizi ancak böyle yaratabiliriz. Esma, bu iki kadın sultanla dayanıştığı için direnme gücü buldu ve hayatta kaldı. Yine bu üç kadın sultan kadınlara zulmeden yeniçeriye had bildirerek tarih yazdı. Kadınlara tanıdıkları özgürlükler, kendi hayatlarındaki serbestlik, yazmayı sevdiğim bölümler oldu. Kadınların bugün yaptığı Las Tesis eylemlerini ilkinin, ilk kadın isyanının 13 Mayıs 1808'de sarayın önünde yapılması tesadüf değil. Yakacaksa dünyayı kadınlar yakacak ve yeniden kuracak. Böyle giderse de yakılır yani. Kimse kadın olduğu için bu kadar baskıyı ve eşitsizliği yüklenemez.

Esma Sultan'dan hareketle kadınlar erk sahibi olduğunda kadınlıklarını gizleyip erkekleşmek zorunda mı kalıyorlar? Kadınca hareket ederek iktidar kalmak nasıl mümkün olabilir?

Her şey siyasi ama siyaset her şey değil. Kadınca hareket etmek öncelikle siyaseti ait olduğu yere yerleştirmeye yardımcı olabilir. Yine kadınlığın verdiği güçle menfaatler ve arzular arasındaki güç ilişkileri barışçıl bir şekilde yönetilebilir. Siyaset vasat ve çirkin bir şey. Kadınca hareket etmek onunla ilgilenmeyi tahammül edilir kılabilir. Esma ne yapacağını bilemediğinden başlangıçta erke mahsus hatalar yaptı. Taht bahtı gören ilk kadın sultan olmak kolay değil. Ancak öncesinde İstanbullu Amazonlar olarak anılmalarına neden olacak vukuatın kahramanı olduğundan erkek gibi davranmak tuzağına düşmedi. Kocalarını zehirleyen kadınlar meselesindeki tavrı belirleyici oldu. Sezgilerinin ve aklının kaba güçten çok daha fazlası olduğunu gördü.

Kadınların erki elinde tutmasındaki tek engel sadece erkekler ile dinî ve geleneksel engeller mi?

Ne güzel bir soru. Tek engel değil ama belirleyici. Din, gelenek ve erkekler, erki kadınlara makbul görmüyor. Tıpkı Esma'nın iki büyük isyan çıkarmaya gücünün yetmesi ama asla kendisi için taht bahtı tahayyül edememesi gibi. İşte burada kendi kendinin engeli olma durumu da çıkıyor. Yani bir kere tavuğun iyi tarafı niye evin erkeklerine veriliyor kavgası yapılıp o sofra yerle bir olmazsa erk hep olması gerektiği gibi olur. O sofra bir kere devrildikten sonra tavuğun iyi tarafı erkeklere verilmeye devam etse bile bunun sonunun geleceği bir gerçektir. Eşitsizliği kabullenmek kadınların erki elinde tutmasına engel olabiliyor.

Tarih tekerrürden ibaret derler. O günün yeniçerilerinin, iktidar hırsıyla yanıp tutuşanlarının hepsini yine görüyoruz günümüzde. Tüm bu savaşın içinde hem kadınlığını yaşayıp hem de gidişatı değiştirmek isteyenleri... Ve nihayetinde kadınlara hep 'mahvolmak' reva görülüyor tarih boyunca. Bu toprakların kaderi çok eskiden mi çizildi sizce?

Bu kadar çok başladığı yere dönen bir memleket az bulunur. Demek ki tek taraflı değil ortak bir hata var. Esma Sultan'ın romanda İngiliz elçisinin eşine, Fransız sefireye aktardıklarında doğrusu haklılık payı var. Beyhan Sultan'ın devlet içinde devlet olmaya dair söylediklerinde de öyle. Yine Beyhan Sultan'ın babasının rüşvet almak ve devleti soymak üzerine yazdığı şiiri gibi değiştirilmeyen bir kader var. Bir anlamda bu dünden çok bugünün romanı çünkü değişen bir şey yok. **MS**

HÜLYA
EKŞİGİL
heksigil@gmail.com

MSA Gastronomi Kütüphanesi ve Dokümantasyon Merkezi'nde gastronomi konularının yanı sıra işletmecilik, mimari, yetiştiricilik, seracılık, ziraat, beslenme ve sağlık, görgü kuralları, sofra düzeni ve sofra adabı, ilk yardım gibi farklı konuları da kapsayan kitaplar ve süreli yayınlar da yer alıyor.

› Türkiye'nin ilk gastronomi kütüphanesi, pazar ve pazartesi günleri hariç her gün sabah 9-akşam 6 saatleri arasında ziyarete açık.

93 ➔

7000 yemek kitabına ulaşmanın yolu

2004 yılından beri gastronominin birçok başlığı altında etkili ve profesyonel eğitimler veren MSA, şimdi de 7000'i aşkın kaynağın yer aldığı kütüphanesini kullanıma açarak hem öğrencilere hem de bu konulara ilgi duyanlara çok değerli bir hizmet sunuyor. Kilit altında tutulan nadir eserlere ve sektörle ilgili dünya genelinde basılan birçok kaynağa sahip MSA Gastronomi Kütüphanesi ve Dokümantasyon Merkezi'nde gastronomi konularının yanı sıra işletmecilik, mimari, yetiştiricilik, seracılık, ziraat, beslenme ve sağlık, görgü kuralları, sofra düzeni ve sofra adabı, ilk yardım gibi farklı konuları da kapsayan kitaplar ve süreli yayınlar da var.

MSA Yiyecek İçecek Danışmanı & Eğitmeni Osman Serim, kütüphanenin kuruluş serüveni hakkında şu bilgileri veriyor: "Kurulum aşamasında Leyla Akçağlılar, Sevim Gökyıldız, Filiz Hösükoğlu gibi çok değerli yiyecek ve içecek dostları bize ki

^ Kütüphanede nadir eserler de bulunuyor.

Mine Kültürevi, “THE CROWN İngiliz Mobilyaları ve Dekorasyonu” başlıklı seminere ev sahipliği yapacak.

Ressam Henry Salem Hubbell’in “Çay Saati” adlı tablosu.

taplarını bağışladılar. Onun dışında çok sayıda kitap, aylık ve yıllık olarak yayımlanan sektörel dergiler, müzayedelerden temin edilen tarihî menüler, satın alma formları, ambar girişleri gibi evraklar da dokümantasyon merkezinde toplandı. Merkezimizde kütüphanecilik konusunda üniversite eğitimi almış, Osmanlıca okuyup yazma yetisine sahip kişiler görev aldı. Türkiye’de gastronomi alanında benzer bir kütüphane yok. Söz konusu eserlerin üçte biri Türkçe olup neredeyse Türkiye’de bu alanda yazılmış bütün kitapları kapsıyor. Arşivimizin üçte ikisi ise çeşitli yabancı dillerde yazılmış eserler.”

MSA Gastronomi Kütüphanesi ve Dokümantasyon Merkezi, pazar ve pazartesi günleri hariç her gün 09:00 ile 18.00 saatleri arasında ziyaret edilebiliyor. Üye olma, kitap ödünç alma gibi hizmetlerden yararlanabilmek için kütüphaneye başvurulması yeterliyken, bilgi kaynakları çerçevesinde araştırma yapmak isteyen kişiler yerinde okuma ve fotokopi hizmetlerinden yararlanabiliyor.

LEZZETLİ VE BİLGİLİ SEMİNERLER

13 yıl önce Mine Çağlar’ın kurduğu Mine Kültürevi, kültür sanat alanındaki seminerlerini, bir yıldır pandemi sebebiyle online olarak sürdürüyor. Böylece ele aldığı konulara ilgi duyanların Zoom üzerinden yapılan sunumlara Türkiye’nin her yerinden ve yurt dışından da katılabilmeleri mümkün oluyor. Seminerler genellikle hem Çağlar’ın uzmanı olduğu mimarlık ve sanat tarihi hem de bu konuların kesiştiği yönleri de içeren gastronomi, tasarım gibi alanlarda düzenleniyor. Uzman konukların katıldığı ve doyurucu bilgi içeriğinin yanı sıra zengin görsel malzemeyle de desteklenen sunumların takvimini ve detaylarını Mine Kültürevi’nin Instagram’daki sayfasından takip edebilirsiniz. Aşağıdaki konular önümüzdeki aylar içinde düzenlenecek ve ana ekseni gastronomi olan seminerlere ait. Bunların yanı sıra “Cesur ve Fark Yaratan Kadınlar”da “Coco Chanel ve Sarah Bernhardt”, “THE CROWN İngiliz Mobilyaları ve Dekorasyonu”, “Osmanlı Sarayı’nda Avrupa Müziği”, “Orient Express Yolculuğunda Tasarım Tarihi” gibi gastronomi ile direkt ilişkili olmasa da çok çekici konu başlıklarıyla seminerler var. Mine Çağlar’ın tek başına sunum yaptığı birkaç seminerin dışında her konu başlığının uzmanı olan bir de konuk yer alıyor sunumlarda. Konuklar arasında yeme içme dünyasında paylaşımları ilgiyle izlenen Fahri Gediz ve Japonya’da sadece kadın ‘winemaker’lara verilen Sakura ödülünün sahibi olan Sibel Çoban gibi isimler de var.

Ressam David Comba Adamson’ın “Beş Çayı” adlı tablosu.

GÖNÜL PAKSOY'DAN İKİ YENİ KİTAP

İki yeni etkileyici yemek kitabı peş peşe yayımlandı. İkisi de Gönül Paksoy imzalı. Moda dünyasındaki varlığının dışında göz alıcı yemekler ve davet sofraları da tasarlayan Paksoy o yemekleri birbirinden çarpıcı kitaplarda bir araya getirdi daha önce. Son iki kitap ise diğerlerinden daha farklı. İlki "Biçim, Renk, Koku, Doku". Bu dört unsurun iç içe geçtiği kitapta hedef yine sürdürülebilir bir yemek kültürüne katkı sağlamak. Bir araya gelip cazip birer tabak oluşturacağını düşünmediğimiz malzemeleri Paksoy dokuları, kokuları, biçim ya da renkleriyle yakıştırarak tatmak isteyeceğimiz birer yemeğe dönüştürüyor. İkinci kitap ise bir 'al gözüm seyreyle' çalışması aslında. Son derece grafik tatlar barındıran, içeriği kadar 'sahnelenişi' de etki yaratan bir kitap bu. "Yenilebilir Heykeller" 'garip, çirkin, tipsiz, komik, şekilsiz' gibi sıfatlar alabilen meyve ve sebzeleri birer heykel gibi görüp onlara iadeiitibarda bulunan, sayfaları arasında dolaşırken gerçekten de bir sanat kitabını karıştırdığınız duygusunu veren çok sıradışı bir çalışma. İki kitabın da editörü Lalehan Uysal, sanat danışmanı ve tasarımcısı Şahin Paksoy, fotoğrafçısı ise Reyhan Ekşi.

Bu ay iki tarif veriyorum, ikisi de Gönül Paksoy'un "Biçim, Renk, Koku, Doku" kitabından seçilmiş tarifler. İki yemeği de tatlılık ve mayhoşluklarının çok hoş bir denge oluşturduğunu düşündüğüm için seçtim. Biri yaz aylarında yapabileceğiniz farklı ve hafif bir meyve sebze buluşması, diğeri ise bayram sofranızda bile renk katabilecek, sıradışı lezzeti olan bir pilav. İlk yemek 2-4, ikinci yemek 4-6 kişiye servis edilebilir.

Paksoy, hem sürdürülebilir bir yemek kültürüne katkı sağlıyor hem de grafik tatları okura sunuyor.

MİNE KÜLTÜREVİ'NİN PROGRAMINDAN GASTRONOMİ SEMİNERLERİ:

- ✔ Yıldızların Altında Michelin Rehberi Tarihi
- ✔ Bir Saray, Bir Diplomat, Bir Şef
- ✔ Beylerbeyi Sarayı'nda Bir İmparatoriçe,
- ✔ Picasso ve Matisse Tablolarında Sofra Sanatı Tarihi
- ✔ Klimt, Belvedere Sarayı ve Riesling Eşleşmesi
- ✔ Fikret Mualla, Caz ve Chianti Eşleşmesi
- ✔ Monet, Nilüferler ve Muscat Eşleşmesi
- ✔ Da Vinci, Boccelli ve Toscana Şarapları Eşleşmesi
- ✔ John Singer Sargent ve Dünya Şarapları Eşleşmesi
- ✔ Fransız Sarayları, Şatoları ve Bağları
- ✔ Kadehlerde Pembe Bahar Çiçekleri
- ✔ Jane Austen ile Çay Saati
- ✔ Klimt, Viyana Sanat Tarihi Müzesi ve Cafe Central
- ✔ Türk Kahvesinin Sınırlar Ötesi Yolculuğu
- ✔ Tuvaldeki Gastronomi; "19. YY'da Montmartre Kafeleri ve Kabareler"
- ✔ Toprağın Mucizelerinden Üzüm
- ✔ Dönem Filmlerinde Mekânlar ve Sofralar

ZEYTİNYAĞLI SARI KİRAZ IZGARA PATLICAN İLE

Malzemesi:

- 100 gr sarı kiraz
- 2 adet bostan patlıcanı
- 1 adet soğan
- 1 tatlı kaşığı limon kabuğu rendesi
- 1/2 su bardağı zeytinyağı
- 1 çay kaşığı karabiber
- Yeterince tuz

Yapılışı: Patlıcanları boyuna ince dilimler hâlinde kesin. Zeytinyağının yarısı, limon kabuğu rendesi, karabiber ve tuzu karıştırıp bir sos hazırlayın. Soğanı soyup dikine dilimleyin. Kalan zeytinyağını bir tavaya alın ve soğan dilimlerini tuz ve karabiber ile bir-iki dakika soteleyip kirazları saplarıyla birlikte ilave edin. Kirazların rengi hafif değişinceye kadar sotelemeye devam edip ocağı kapatın. Izgara tavasında patlıcanları ızgara yapın. Hazırladığınız sosu fırçayla patlıcanların bir yüzüne sürüp dilimleri üst üste yerleştirin. Biraz dinlendirin. Kiraz ve patlıcanları birlikte servis yapın.

DEMİRHİNDİLİ PİLAV

Malzemesi:

- 9-10 adet taze demirhindi
- 1/4 su bardağı kuş üzümü
- 1 su bardağı basmati pirinç
- 1 yemek kaşığı tereyağı
- 1 çay kaşığı zeytinyağı
- 1 su bardağı et suyu
- 1 su bardağı su
- 1 çay kaşığı karabiber
- Yeterince tuz

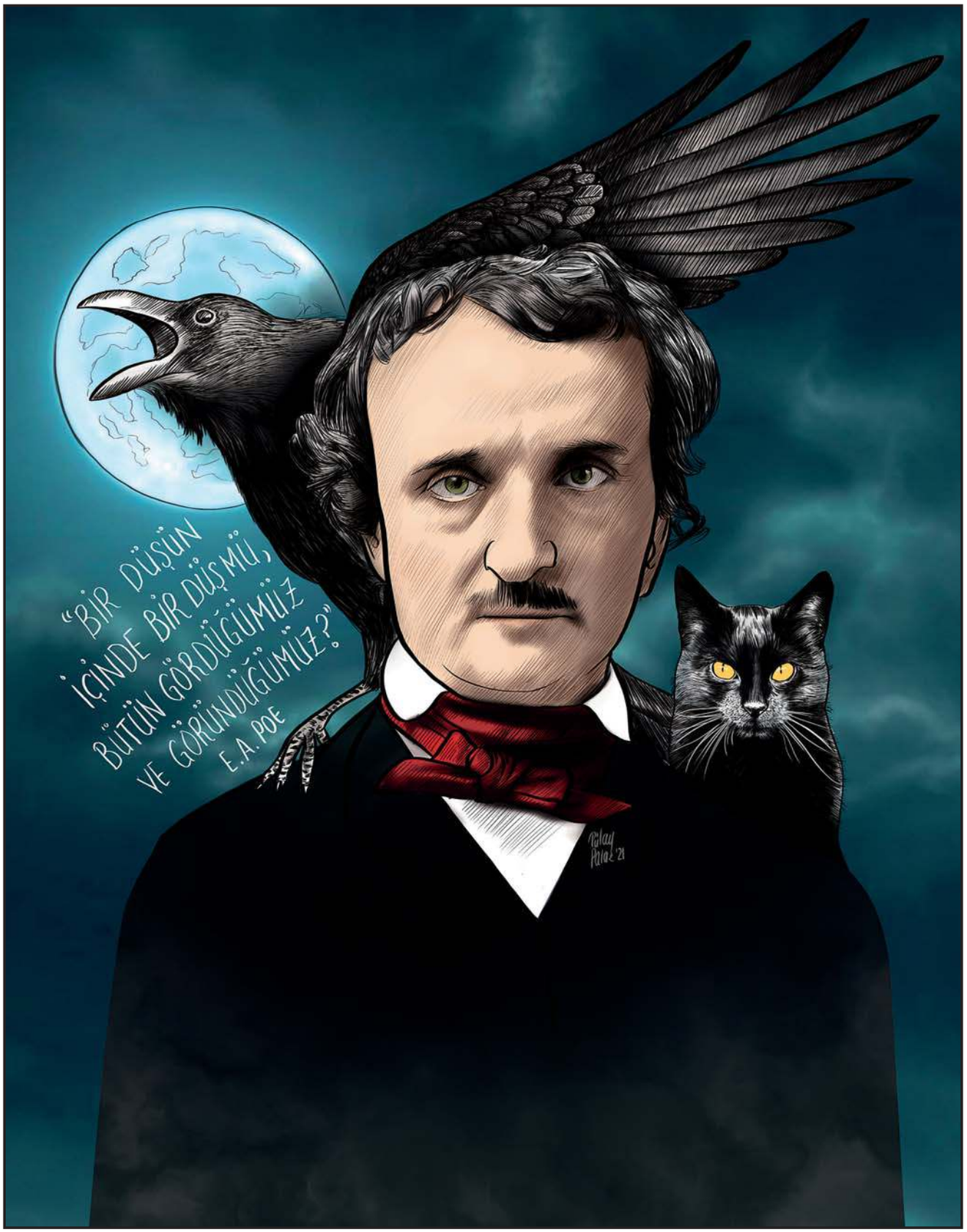
Yapılışı: Demirhindilerin kabuklarını soyun. İçindeki meyveyi koruyan kılcal bağları temizleyin. Bir bardak suda meyvenin ezilmesini bekleyin ve tel süzgeçten geçirin. Meyveli suyu et suyu ile birleştirip pişirme kabına alın. Su kaynayınca pirinci ilave edip tuzunu kontrol edin ve orta ısıda pilavı pişirin. Bir tavaya önce zeytinyağını koyup üzümleri balon gibi şişinceye kadar yağda çevirin. En son tereyağını ekleyip eriyince pilava ilave edin ve bir süre dinlendirin. Yemeği sıcak olarak servis edin. **MS**

ONLAR

TÜLAY
PALAZ

tulayp@gmail.com

10

10 klasik eserden tirat

Aiskilos
Aristofanes
Brecht
Goldoni
Ibsen
Shakespeare
Sofokles

sehirtiyatrolari1914

"O NOKTADAN SONRA YAŞANANLAR ALACAKARANLIKTIR."

Murat Gülsoy, *Belirsiz Bir Ânın Kıyısında* adlı yeni eserinde gerçekle gerçeküstünün sınırlarında dolaşan yedi öyküyle insan ruhundaki karanlık sırları ve tekinsizlik hissini yer yer muzip yer yer ürkütücü bir atmosferin içinde anlatıyor.

can